ЕКП
EW
2091

ΕΚΠ
ΕW
2091
~~Ζοτ. 602~~ P.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εκπ. 2091 ΕΨ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΒΡΑΧΝΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ, ΡΩΜΑΪΚΗ, ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β΄. ΤΑΞΙΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ
ΕΝ ΤΩι ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩι ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ 1901—1906

α΄) Ἑλληνικὴ ἱστορία ἀπὸ Φιλίππου τοῦ Β΄. μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.
β΄) Τὰ κυριώτερα τῆς Ῥωμαϊκῆς.
γ΄) Βυζαντιακὴ ἱστορία μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων.

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

496/1902
κν. Π

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΑΙ „ΜΟΥΣΑΙ" Ι. Ν. ΣΙΔΕΡΗ
15 — ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ — 15
1901

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πᾶν ἀντίτυπον φέρει τὴν κάτωθι ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐκδότου.

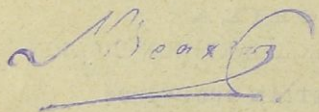

Τύποις Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἐν Ἀθήναις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Καὶ περὶ τῆς παρούσης ἱστορίας μου ὡς ἑξῆς ἀποφαίνεται ἡ Ἐπιτροπεία τῶν κριτῶν·

«Ἡ ἱστορία αὕτη κατά τε τὸ ὁμαλὸν καὶ εὔληπτον καὶ χαρίεν τῆς γλώσσης καὶ τῆς παραστάσεως εἶνε ὁμοία τῇ τῆς Α΄. τάξεως τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως καὶ ἔτι κρείττων.

Ὡσαύτως ἔν τε τῇ ἐκλογῇ τῆς ὕλης καὶ ἐν τῇ διατάξει εὐστοχεῖ ὁ συγγραφεὺς καὶ σπανίως ἁμαρτάνει».

Περὶ δὲ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν καὶ τὸ παρὸν τῆς ἱστορίας μου τεῦχος ἐγράφη, παρακαλῶ τοὺς φίλους συναδέλφους ν' ἀναγνώσωσι τὰ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ πρώτου τεύχους γραφόμενα.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 27 Μαΐου 1901.

Ν. Ι. Βραχνος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀριθ. Πρωτ. 9100
Διεκπ. 7988

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Μαΐου 1901

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Πρὸς τὸν κ. Ν. Βραχνόν, καθηγητήν

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον ,ΒΤΓ' τῆς 12 Ἰουλίου 1895 περὶ διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1895 καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τῶν διδακτικῶν βιβλίων, τῶν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα εἰσακτέων, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν γνώμην τῆς Ἐπιτροπείας ταύτης, ὅπως τὸ ὑμέτερον σύγγραμμα Ἱστορία διὰ τὴν 6' τάξιν, τὸ κατὰ τὸν εἰρημένον νόμον ἐγκριθέν, εἰσαχθῇ ἐν τοῖς δημοσίοις, δημοσυντηρήτοις καὶ ἰδιωτικοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις, ἐπὶ πέντε σχολικὰ ἔτη, ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901-1902.

Ὁ Ὑπουργὸς
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΣΤΑΗΣ

Στέφ. Μ. Παρίσης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

§ 1. Ἡ Μακεδονία πρὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β'.

Τὸ Μακεδονικὸν βασίλειον ἱδρύθη κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα π. Χ. Ἱδρυτὴς αὐτοῦ ἀναφέρεται ὁ ἐξ Ἄργους Κάρανος (812 772). ἀπόγονος Τημένου τοῦ Ἡρακλείδου· ὅθεν καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ὠνομάζοντο Ἡρακλεῖδαι καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐλάμβανον μέρος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπεκλείοντο, ὡς γνωστόν, πάντες ὅσοι δὲν ἦσαν Ἕλληνες.

Ἡ Μακεδονία κατ' ἀρχὰς περιωρίζετο εἰς μικράν τινα χώραν, τὴν Ἡμαθίαν· βραδύτερον ὅμως μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑπετάχθησαν εἰς αὐτὴν τὰ πέριξ μικρὰ ἔθνη· ὅτε δὲ ἡ Ἑλλὰς εὑρίσκετο ἐν τῇ ἀκμῇ της, τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας ἐξετείνοντο πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ ὄρους Σκάρδου, πρὸς νότον μέχρι τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς θαλάσσης, πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς Λυχνίτιδος λίμνης. Καὶ ἦσαν μὲν οἱ Μακεδόνες ἐλεύθεροι· ὅτε ὅμως ὁ Περσικὸς χείμαρρος ἐπὶ Δαρείου τοῦ Α' ἐξεχύθη διὰ τῆς Θρᾴκης καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Ἀμύντας ὁ Α' ἐγένετο ὑποτελὴς εἰς τὸν μέγαν βασιλέα· ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀμύντου Ἀλέξανδρος ὁ Α', ἂν καὶ ἠγάπα τοὺς Ἕλληνας καὶ συνεδέετο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ φιλίας, ὅμως συνεξεστράτευσε μετὰ τοῦ Ξέρξου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκόμισεν, ὡς γνωρίζομεν, πρὸς τοὺς Ἀθηναίους προτάσεις τοῦ Μαρδονίου περὶ συμμαχίας· μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς ὅμως πανωλεθρίαν τῶν Περσῶν ἀπετίναξε τὸν Περσικὸν ζυγόν. Τὸν Ἀλέξανδρον ἀποθανόντα διεδέχθη Περδίκας ὁ Β' καὶ τοῦτον Ἀρχέλαος ὁ Β' (413-399).

Ὁ Ἀρχέλαος διεκρίνετο καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετάς του καὶ διὰ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀγάπην του πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ τέχνην. Οὗτος μετέστησε τὴν πρωτ. τοῦ κράτους του ἐκ τῆς Ἐδέσσης εἰς τὴν Πέλλαν, τὴν ὁποίαν ἐκόσμησε διὰ τοῦ περιφήμου ζωγράφου Ζεύξιδος καὶ κατέστησε κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τέχνης. Εἰσήγαγεν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀγῶνας ὁμοίους πρὸς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς καὶ ἐκάλεσεν εἰς τὴν αὐλήν του Ἕλληνας ποιητὰς καὶ φιλοσόφους (τὸν Ἀγάθωνα, τὸν Εὐριπίδην, τὸν Πλάτωνα κλπ.) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχελάου ἡ Μακεδονία ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐταράσσετο ὑπὸ φοβερῶν στάσεων καὶ ἐρίδων περὶ τοῦ θρόνου· τέλος ὑπερίσχυσε καὶ ἐγένετο βασιλεὺς Ἀμύντας ὁ Β ἐξάδελφος τοῦ Ἀρχελάου (390-370)· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου νέαι πάλιν ἔριδες ἀνεφύησαν περὶ τῆς διαδοχῆς· τὰς ἔριδας ταύτας διέλυσεν ὁ Θηβαῖος Πελοπίδας μεταβὰς εἰς Μακεδονίαν ὡς διαιτητής· ὁ Πελοπίδας κατέστησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν πρεσβύτερον τοῦ Ἀμύντου υἱὸν Ἀλέξανδρον τὸν Β', ἐπανελθὼν δὲ εἰς Θήβας ἔφερεν ὡς ὅμηρον τὸν τριτότοκον υἱὸν τοῦ Ἀμύντου τοῦ Β' Φίλιππον.

Ἀλέξανδρον τὸν Β ἐφόνευσεν μετὰ ἓν ἔτος Πτολεμαῖος ὁ Ἁλωρίτης, ὅστις ἥρπασε καὶ τὴν βασιλείαν· ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐδολοφόνησε μετὰ τρία ἔτη ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ἀμύντου τοῦ Β' Περδίκκας ὁ Γ' (365).

Ὁ Περδίκκας γενόμενος βασιλεὺς ἐφονεύθη ἐν τινι τρομερᾷ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς (390), διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱός του Ἀμύντας ὁ Γ'.

Ἐπειδὴ ὁ Ἀμύντας ὁ Γ' ἦτο ἀκόμη παιδίον μικρόν, οἱ ἐχθροὶ τῆς Μακεδονίας ἐζήτησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης. Οἱ Ἰλλυριοὶ ἐκυρίευσαν μέρος τῆς Μακεδονίας· οἱ Παίονες ἀδιακόπως ἐλεηλάτουν αὐτήν· ἐπὶ πλέον δὲ ἀνεφάνησαν καὶ δύο μνηστῆρες τοῦ θρόνου τοῦ Μακεδονικοῦ, Παυσανίας τις, τὸν ὁποῖον ὑπεστήριζον οἱ ἡγεμόνες τῆς Θρᾴκης, καὶ ὁ Ἀργαῖος, ἔγγονος τοῦ Ἀρχελάου, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· ἐν γένει δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Μακεδονία διέτρεξε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔσωσεν αὐτὴν Φίλιππος ὁ Β'.

§ 2. Φίλιππος ὁ Β' (359-336).

Ὁ Φίλιππος ἦτο τριτότοκος υἱὸς Ἀμύντου τοῦ Β'. Ὅτε ἀκόμη ἦτο παιδίον, ἤχθη ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου ὡς ὅμηρος εἰς Θήβας, καθὼς ἐλέχθη ἀνωτέρω. Ἐν Θήβαις ἔμεινεν ἱκανὰ ἔτη. Ἀνετράφη πλησίον τοῦ Ἐπα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεινώνδου καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ στρατιωτικά· κατενόησε τὴν μεγάλην δραστηριότητα τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἰς τοὺς πολέμους καὶ εἰς τὰς στρατηγίας, τὴν δικαιοσύνην ὅμως, τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὴν πραότητα τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατηγοῦ οὔτε εἶχεν ἐκ φύσεως, οὔτε ἐμιμήθη. Ὁ Φίλιππος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Θήβαις διατριβῆς του ἐπεσκέφθη τὰς ἀξιολογωτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς διχονοίας καὶ τὴν μεγίστην διαφθορὰν τῶν Ἑλλήνων. Μαθὼν δὲ ἐν Θήβαις τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεχεν ἡ πατρίς του, ἐδραπέτευσε καὶ ἐλθὼν εἰς Μακεδονίαν ἐγένετο κατὰ πρῶτον ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως· ἔπειτα δὲ ἐφελκύσας πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Μακεδόνων διὰ τῆς καλῆς διαχειρίσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, κατεπάτησε τὰ δικαιώματα τοῦ μικροῦ ἀνεψιοῦ του καὶ ἐγένετο αὐτὸς βασιλεὺς ἐν ἡλικίᾳ 24 ἐτῶν (359).

Ὁ Φίλιππος δὲν ἀπεδειλίασε πρὸ τῶν κινδύνων, οἵτινες πανταχόθεν ἠπείλουν τὸ κράτος του· τοὐναντίον συγκαλῶν συνεχῶς τοὺς Μακεδόνας εἰς ἐκκλησίαν προσεπάθει διὰ τῆς εὐγλωττίας του νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοὺς θάρρος καὶ νὰ τοὺς προτρέψῃ εἰς ἀνδρείαν. Συνέστησε τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα, ἥτις ἀπετελεῖτο ἐκ πεζῶν βαρέως ὡπλισμένων καὶ φερόντων μακρὰ δόρατα καὶ ἥτις διὰ τὴν πυκνότητα καὶ τὴν εὐκινησίαν ἦτο σῶμα ἀκαταμάχητον· κατόπιν δὲ ἐπιτεθεὶς ἐνίκησεν κατὰ πρῶτον τοὺς Παίονας καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν Μακεδονίαν· ἔπειτα κατεπολέμησε τοὺς Ἰλλυριούς· καὶ τέλος κατέβαλε τοὺς δύο ἀπαιτητὰς τοῦ θρόνου Παυσανίαν καὶ Ἀργαῖον καὶ τοιουτοτρόπως ἐξησφάλισε τὴν ἀρχήν του ἐν Μακεδονίᾳ. Μετὰ ταῦτα ὁ Φίλιππος ἐπιθυμῶν νὰ συνδέσῃ στενώτερον τὴν Μακεδονίαν μετὰ τῆς θαλάσσης ἐστράφη πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν Χερσόνησον καὶ ἐκυρίευσε τὰς πόλεις αὐτῆς Ἀμφίπολιν, Πύδναν, καὶ Ποτίδαιαν· ἐκυρίευσε προσέτι καὶ τὰς Κρηνίδας, τὰς ὁποίας μετωνόμασε Φιλίππους. Οὕτω δὲ ἐγένετο κύριος ἁπάσης τῆς χώρας τῆς μεταξὺ Στρυμῶνος καὶ Νέστου· ἐν ταύτῃ ὑπῆρχον πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ ἐπὶ τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἐκ τῶν ὁποίων μεταλλείων ὁ Φίλιππος ἐλάμβανε κατ' ἔτος πρόσοδον χιλίων ταλάντων. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων καὶ μισθοφόρους ἐστρατολόγησε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ πλοῖα ἐναυπήγησε, καταστήσας οὕτω τὴν Μακεδονίαν καὶ ναυτικὴν δύναμιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατ᾽ ἀρχὰς κατεφρόνουν τὸν Φίλιππον καὶ οὐδόλως προσεῖχον εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας· ὅτε ὅμως εἶδον τὴν πρόοδον τῶν ὅπλων αὐτοῦ, δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι τίποτε, διότι ἦσαν περιπεπλεγμένοι εἰς τὸν καλούμενον συμμαχικὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ῥοδίων, Χίων, Κῴων καὶ Βυζαντίων, οἵτινες πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπεστάτησαν: Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε τρία ἔτη (358-356). οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ χρήματα πολλὰ ἐδαπάνησαν καὶ ἄνδρας πολλοὺς ἀπώλεσαν· προσέτι δὲ ἐστερήθησαν καὶ τοῦ γενναίου στρατηγοῦ Χαβρίου, ὅστις ἐφονεύθη πολεμῶν πρὸς τοὺς Χίους. Τέλος συνωμολόγησαν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀποστατήσαντας καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν.

§ 3. Ἀνάμιξις τοῦ Φιλίππου εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος.—Δημοσθένης.

Ὁ Φίλιππος ἀφ᾽ οὗ ἐστερεώθη ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἐγένετο ἰσχυρός, ἐζήτει εὐκαιρίαν ν᾽ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα. Ἦτο δὲ ὁ Φίλιππος ὄχι μόνον ἔξοχος στρατηγός, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς ἐπιτήδειος καὶ πολυμήχανος· ἔν τινι ἐκστρατείᾳ ἔλαβε τὸν ἀκόλουθον χρησμόν

«ἀργυρέαις λόγχεσι μάχου»
«καὶ πάντα νικήσεις».

Συμφώνως λοιπὸν μὲ τὸν χρησμὸν τοῦτον, ὅπου δὲν ἠδύνατο νὰ κατισχύσῃ διὰ τῶν ὅπλων, μετεχειρίζετο τὰς ἀργυρᾶς λόγχας, τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ἀργύριον (τὴν δωροδοκίαν). Διανοούμενος δὲ ν᾽ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὴν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του, εἶχεν εἰς πάσας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος κατασκόπους (προδότας), τοὺς ὁποίους ἐμισθοδότει ἁδρότατα. Οἱ κατάσκοποι οὗτοι διὰ παντὸς μέσου ἐφρόντιζον νὰ ἐξυπηρετῶσι τοὺς κατακτητικοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου. Τὰ φιλόδοξα καὶ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου προεῖδε μετ᾽ ὀξυδερκείας καὶ ἐπολέμησε δι᾽ ὅλων τῶν δυνάμεών του ὁ Δημοσθένης ὁ Ἀθηναῖος, ὁ μέγιστος τῶν ῥητόρων ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

Ὁ Δημοσθένης μικρὸν παιδίον ὢν ἤκουσε τὸν περίφημον ῥήτορα Καλλίστρατον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀγορεύοντα καὶ τοσοῦτον ἐγοητεύθη,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὥστε ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς παρῄτησε πᾶσαν διασκέδασιν καὶ ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ῥητορικῆς. Ἀλλ' εἶχεν ὁ Δημοσθένης ἐκ φύσεως τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐλαττώματα, ὥστε ταῦτα ἐφαίνοντο ὡς ἀνυπέρβλητον κώλυμα εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας του· εἶχε κρᾶσιν ἀσθενικήν· ἦτο κάτισχνος καὶ νοσώδης· ἡ φωνή του ἦτο ἀσθενής· ἡ γλῶσσα του ἀσαφής· ἡ ἀναπνοή του βραχεῖα· ἡ δὲ ἀπαγγελία του εἶχέ τι τὸ τραυλίζον. Ἀλλὰ δι' ἐπιπόνου μελέτης καὶ σπανίας ἐπιμελείας ἐξήλειψε τὰ φυσικὰ ταῦτα ἐλαττώματα· τὴν σαφήνειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώσσης διώρθωσεν ὁμιλῶν, ἐν ᾧ ἐκράτει χαλίκια εἰς τὸ στόμα· τὴν φωνήν του ἐνεδυνάμωσεν ἀπαγγέλλων λόγους ἢ στίχους, ἐν ᾧ ἀνέβαινεν ὑψώματα· ἵνα συνειθίσῃ εἰς τοὺς θορύβους τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, κατήρχετο εἰς τὴν φαληρικὴν παραλίαν κατὰ θυελλώδεις ἡμέρας καὶ ἀπήγγελλε λόγους ἀπέναντι τῶν συντριβομένων κυμάτων· κατεσκεύασεν ὑπόγειον μελετητήριον καὶ κατεκλείετο ἐν αὐτῷ ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς συνεχεῖς μῆνας, γυμναζόμενος καὶ μελετῶν τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς· ἐξύριζε πολλάκις τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς του διὰ νὰ μὴ ἐξέρχηται ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ οὕτω διακόπτῃ τὰς μελέτας του. Εἰς τὰς μελέτας του εἶχε πρότυπον τὸν Περικλέα, τὸν δὲ Θουκυδίδην λέγεται ὅτι ἀντέγραψεν ὀκτάκις. Οὕτω λοιπὸν ὁ Δημοσθένης διὰ τῆς σιδηρᾶς θελήσεώς του ἐδάμασε τὴν φύσιν καὶ κατέστη ἡ δόξα καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ ἀμίμητος βασιλεὺς τοῦ λόγου.

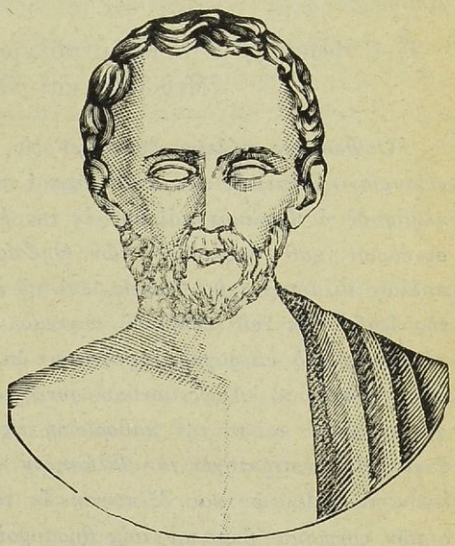

Ὁ Δημοσθένης ἅπασαν τὴν φλογερὰν εὐγλωττίαν του μετεχειρίσθη ἐναντίον τοῦ Φίλιππου. Βλέπων ὅτι ὁ Φίλιππος ἐπεζήτει νὰ καθυποτάξῃ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων, προσεπάθησεν παντὶ σθένει ν' ἀποτρέψῃ τὸ κακὸν τοῦτο· καὶ μολονότι πᾶσα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ Ἑλλὰς ἐθαύμαζε τὸν μέγαν ῥήτορα, ὁ δὲ Φίλιππος ἔλεγε «περισσότερον φοβοῦμαι τὸν Δημοσθένην παρὰ ὅλους τοὺς στόλους καὶ τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων», ἐν τούτοις ὅ,τι ἐπεδίωκεν ὁ Δημοσθένης δὲν τὸ ἐπέτυχεν. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς στιγμὴν μόνον κατελαμβάνοντο ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, ὕστερον δὲ οὐδὲν γενναῖον ἢ σπουδαῖον ἔπραττον. Τὸ Μακεδονικὸν χρυσίον ἐπενήργει ὀλεθρίως ἐν Ἀθήναις, ὅπου ὁ Αἰσχίνης, ὁ μισθωτὸς τοῦ Φιλίππου, προσεπάθει πάντοτε νὰ ἐμποδίζῃ πᾶν μέτρον λαμβανόμενον κατὰ τοῦ Φιλίππου.

§ 4. Φωκικὸς ἢ β'. ἱερὸς πόλεμος (355-346).—Ἅλωσις Μεθώνης καὶ Ὀλύνθου.

Ὁ Φωκικὸς πόλεμος παρέσχεν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν ποθουμένην εὐκαιρίαν νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Προεκλήθη δὲ ὁ Φωκικὸς πόλεμος ἐκ τῆς ἑξῆς αἰτίας. Τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, καθ' ὑποκίνησιν τῶν Θηβαίων, κατεδίκασεν εἰς πρόστιμον πολλῶν ταλάντων τοὺς Φωκεῖς, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐσφετερίσθησαν μέρος τῆς ἱερᾶς γῆς τοῦ Δελφικοῦ μαντείου. Οἱ Φωκεῖς μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσι τὸ ὑπέρογκον πρόστιμον ἀπεφάσισαν ν' ἀμυνθῶσι διὰ τῶν ὅπλων, διότι τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον ἀπεφάσισε ν' ἀφαιρέσῃ τὴν χώραν αὐτῶν καὶ νὰ τὴν καθοσιώσῃ εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν. Ἐκλέξαντες λοιπὸν στρατηγὸν τὸν Φιλόμηλον καὶ ἐφορμήσαντες ἐκυρίευσαν τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν καὶ ἐξέκοψαν ἐκ τῶν στηλῶν τὸ περὶ καταδίκης αὐτῶν ψήφισμα· ἥρπασαν τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ ἀναθήματα τοῦ ναοῦ καὶ δι' αὐτῶν συνέλεξαν 10 χιλ. μισθοφόρους. Τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον συνελθὸν ἐκ δευτέρου ἐψήφισε πόλεμον κατὰ τῶν ἱεροσύλων Φωκέων (355). Οἱ Θηβαῖοι, οἱ Λοκροὶ καὶ οἱ Θεσσαλοὶ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ μαντείου, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ὑπὲρ τῶν Φωκέων. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε 10 ἔτη καὶ ἐπολεμήθη ἑκατέρωθεν μετὰ μεγάλης σκληρότητος· καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος ὑπερίσχυσαν οἱ Φωκεῖς· τὸ δεύτερον ὅμως ἔτος ἡττήθησαν, ὁ δὲ στρατηγὸς Φιλόμηλος, ἵνα μὴ πέσῃ ζῶν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν κατεκρημνίσθη ἔκ τινος ὑψηλοῦ βράχου καὶ ἐφονεύθη· ἀντὶ τοῦ Φιλομήλου ἐξελέχθη στρατηγὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὀνόμαρχος.

Καθ' ὃν χρόνον ἐπολεμεῖτο μετ' ἀγριότητος πολλῆς ὁ Φωκικὸς πόλε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μος, ὁ Φίλιππος κατεγίνετο ὑποτάσσων Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἐπεκτείνων τὰ ὅρια τοῦ κράτους του πρὸς ἀνατολάς· τότε ἐκυρίευσε καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Θρᾴκης Μεθώνην, τὴν ὁποίαν καὶ κατεδάφισε· κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς ἀπώλεσε τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν του ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τοξότου Ἀστέρος, Ἀμφιπολίτου.

Οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ Ἀλευάδαι πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Λυκόφρονος προσεκάλεσαν εἰς βοήθειαν τὸν Φίλιππον· ἀλλὰ καὶ ὁ Λυκόφρων ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Ὀνομάρχου, στρατηγοῦ τῶν Φωκέων. Ὁ Ὀνόμαρχος ἐνίκησε δὶς τὸν Φίλιππον· ἔπειτα ὅμως ἡττηθεὶς ἐφονεύθη (352). Τότε ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσε τὰς Φεράς, τὰς Παγασὰς καὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ οὕτω βαθμηδὸν κατέστη κύριος τῆς Θεσσαλίας. Θελήσας δὲ τότε νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ κατὰ τῶν Φωκέων ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὰς Θερμοπύλας, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐξυπνήσαντες ἐκ τοῦ ληθάργου διὰ τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους προκατέλαβον τὰ στενὰ καὶ οὕτω ἐματαίωσαν τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ὁ Φίλιππος ὢν ἐκ φύσεως πολυπράγμων καὶ ἐνεργητικὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ ἐν ἀπραξίᾳ· διὰ τοῦτο μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν ἐν Μακεδονίᾳ ἐξεστράτευσε καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ πόλεων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰς ὑπέταξεν· ἐν ἔτει δὲ 350 προσέβαλε καὶ ἐπολιόρκησε τὴν μεγίστην τῶν ἐκεῖ πόλεων καὶ ἰσχυροτάτην Ὀλυνθον. Ὁ Δημοσθένης διὰ τῶν φλογερῶν αὐτοῦ Ὀλυνθιακῶν λόγων προσεπάθησε ν' ἀναφλέξῃ τὴν φιλοπατρίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπέτυχε νὰ πέμψωσιν οὗτοι στρατὸν καὶ πλοῖα ὑπὸ τὸν Χάρητα καὶ Χαρίδημον· μάτην ὅμως διότι οἱ ἄρχοντες τῆς Ὀλύνθου δωροδοκηθέντες παρέδωκαν αὐτὴν εἰς τὸν Φίλιππον (348).

Τὸν Ὀνόμαρχον διεδέχθη ἐν τῇ στρατηγίᾳ ὁ ἀδελφός του Φάϋλλος καὶ τοῦτον ἀποθανόντα ὁ υἱὸς τοῦ Ὀνομάρχου Φάλαικος. Οἱ Θηβαῖοι ἀποκαμόντες ἐκ τοῦ πολέμου ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου. Οὗτος ἀσμένως ἐδέχθη τὴν πρότασιν· ἵνα ὅμως ἐμποδίσῃ πᾶσαν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Φωκεῖς καὶ πᾶν ἐν γένει κώλυμα παρ' αὐτῶν, ἐπρότεινεν εἰρήνην πρὸς αὐτούς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπατηθέντες ἔπεμψαν εἰς Μακεδονίαν δέκα πρέσβεις, ἐν οἷς ἦτο ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Αἰσχίνης. Ὁ Φίλιππος διαφθείρας διὰ χρημάτων πάντας τοὺς πρέσβεις, πλὴν τοῦ Δημοσθένους, παρέτεινε σκοπίμως τὰς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις· ἐν τῷ μεταξὺ διαπερᾷ μετὰ τοῦ στρατοῦ του τὰς Θερ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μοπύλας καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν χώραν τῶν Φωκέων ἐν ἔτει 346. Ὁ στρατηγὸς τῶν Φωκέων Φάλαικος δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἀνεχώρησε μετὰ 8,000 μισθοφόρων εἰς Πελοπόνησον καταλιπὼν τὴν πατρίδα του εἰς τὴν τύχην της. Ὁ Φίλιππος καταλαβὼν τὴν χώραν τῶν Φωκέων συνεκάλεσεν ἀμέσως τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τὰς ἑξῆς ἀποφάσεις. α΄) αἱ πόλεις τῆς Φωκίδος νὰ κατασκαφῶσι καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς νὰ κατοικήσωσιν εἰς κώμας, ἑκάστη τῶν ὁποίων νὰ μὴ ἔχῃ πλείονας τῶν 50 οἰκιῶν. β΄) ν' ἀποκλεισθῶσιν οἱ Φωκεῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου, αἱ δὲ δύο ψῆφοι αὐτῶν νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ, προσέτι δὲ καὶ ἡ προεδρεία τῶν Πυθικῶν ἀγώνων.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ὁ β΄ ἱερὸς κληθεὶς πόλεμος, ὅστις ἀπέβη ὀλεθριώτατος εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ παρεσκεύασεν εἰς τὸν Φίλιππον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὴν συμφορὰν τῶν φίλων των Φωκέων κατεπλάγησαν, ἀλλὰ τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι ἐτήρησαν τὴν συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην. Μετὰ ταῦτα ὁ Φίλιππος ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ διὰ πολιορκίας τὸ Βυζάντιον· ὁ περίφημος ὅμως στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Φωκίων ὑπερήσπισεν αὐτὸ ἐπιτυχῶς καὶ ἠνάγκασε τὸν Φίλιππον νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ν' ἀπέλθῃ.

§ 5. Ὁ πρὸς τοὺς Ἀμφισσεῖς πόλεμος τοῦ Φιλίππου.— Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη (338).

Νέα πάλιν ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἐπεμβῇ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, ἀφορμὴ πολὺ ἐπιτηδειοτέρα εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του. Ὁ μισθωτὸς τοῦ Φιλίππου ῥήτωρ Αἰσχίνης πεμφθεὶς ὡς πυλαγόρας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον κατηγόρησεν ἐν αὐτῷ τοὺς Λοκροὺς τῆς Ἀμφίσσης ὅτι ἐκαλλιέργησαν γῆν ἱερὰν τοῦ ἐν Δελφοῖς Μαντείου, τὸ δὲ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς πρόστιμον· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀμφισσεῖς Λοκροὶ ἠρνοῦντο νὰ πληρώσωσι τὸ πρόστιμον, οἱ Ἀμφικτίονες ἀνέθηκαν εἰς τὸν Φίλιππον, ὡς προϊστάμενον τοῦ συνεδρίου, νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἱεροσύλους τότε ἐξεράγη ὁ τρίτος ἱερὸς πόλεμος. Ὁ Φίλιππος εἰσέβαλεν ἀμέσως μετὰ 30,000 πεζῶν καὶ 2,000 ἱππέων, ἐκυρίευσε τὴν Ἄμφισσαν καὶ ὑπέταξε τοὺς Ἀμφισσεῖς· εὐθὺς δὲ κατόπιν κατέλαβε τὴν Ἐλάτειαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μόλις ἐγνώσθη ὅτι ὁ Φίλιππος κατέλαβε τὴν Ἐλάτειαν, πόλιν ὀχυρὰν κειμένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν εἰς Θήβας, τρόμος μέγας κατέλαβε τοὺς Ἕλληνας. Ἤδη ἀπεκαλύφθησαν τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσπευσμένως συνῆλθον εἰς ἐκκλησίαν· ὁ κήρυξ πολλάκις ἐπανέλαβε τὸ «τίς ἀγορεύειν βούλεται»· ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ῥητόρων ἐτόλμησε νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ βῆμα καὶ νὰ ὁμιλήσῃ· τοσαύτη ἦτο ἡ κατάπληξις καὶ ὁ φόβος. Μόνον ὁ εὐγενὴς ῥήτωρ Δημοσθένης ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου καὶ ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον, μετὰ τοῦ ὁποίου πάντοτε ἤλεγχε τοὺς δολίους σκοποὺς τοῦ Φιλίππου, προσῆλθεν εἰς τὸ βῆμα καὶ διὰ λόγου μεστοῦ φιλοπατρίας ἐνεθάρρυνε τοὺς καταπεπληγμένους Ἀθηναίους καὶ συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ πέμψωσιν ἀμέσως πρέσβεις εἰς Θήβας, ἵνα προτείνωσι συμμαχίαν καὶ ἀναλάβωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν αὐτὸν τὸν Δημοσθένην, ὅστις ἐλθὼν αὐθημερὸν εἰς Θήβας εὗρεν ἐκεῖ πρέσβυν τοῦ Φιλίππου τὸν Πύθωνα, ἄνδρα δεινὸν περὶ τὸ λέγειν· διὰ τῆς πυρίνου ὅμως εὐγλωττίας του ὁ Δημοσθένης ἀναρριπίσας τὴν φιλοτιμίαν τῶν Θηβαίων καὶ ἐμπνεύσας εἰς αὐτοὺς ἔρωτα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔπεισεν ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἀναλάβωσι τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα.

Ἀμέσως λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Στρατοκλῆ, τὸν Χάρητα καὶ τὸν Λυσικλέα, ἑνωθέντες μετὰ τῶν Θηβαίων στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Θεαγένους καὶ ἀποτελέσαντες μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων στρατὸν περὶ τὰς 40 χιλ. ἐπῆλθον κατὰ τοῦ Φιλίππου· ἐλθόντες δὲ ἐστρατοπέδευσαν ἐν Χαιρωνείᾳ τῆς Βοιωτίας. Ὁ Φίλιππος ἄγων 30 χιλ. πεζοὺς καὶ 2,000 ἱππεῖς ἦλθε καὶ παρετάχθη ἀπέναντι αὐτῶν. Ἐκεῖ ἐν Χαιρωνείᾳ τῷ 338 συνεκροτήθη κρίσιμος μάχη· ἑκατέρωθεν ἐπολέμησαν μετ' ἀξιοθαυμάστου γενναιότητος· οἱ κατέχοντες τὸ ἀριστερὸν κέρας Ἀθηναῖοι ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντι παρατεταγμένους Μακεδόνας καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς ἀτάκτως. Ὁ δεκαοκταετὴς ὅμως υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ἀλέξανδρος, ὅστις ἡγεῖτο τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος τῶν Μακεδόνων, μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς ἐπετέθη κατὰ τῶν Θηβαίων, οἵτινες κατεῖχον τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Ἑλλήνων, ὥστε ὁ ἱερὸς λόχος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον ἔμεινεν ἀκλόνητος καὶ ἀδιάσπαστος ἐπαξίως τῆς παλαιᾶς φήμης του, ὀλίγον κατ' ὀλίγον διεσπάσθη· οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸν, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ δόξης, ἔπεσον πάντες ὁ εἷς πλησίον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ἄλλου, χωρὶς οὐδεὶς νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα. Οἱ νικῶντες ὅμως Ἀθηναῖοι ἀντὶ νὰ προσβάλωσιν ἐκ τοῦ πλαγίου τὴν ἐν τῷ κέντρῳ φάλαγγα τῶν Μακεδόνων καὶ νὰ διαλύσωσι τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ὄγκον, ἕνεκα τῆς ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν των κατεδίωξαν ἀφρόνως καὶ ἀτάκτως τοὺς φεύγοντας.

Ὁ Φίλιππος παρατηρήσας τὸ ὀλέθριον τοῦτο λάθος τῶν Ἀθηναίων εἶπεν· «οἱ Ἀθηναῖοι ἠξεύρουσι μὲν νὰ μάχωνται, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ νικῶσι»· διά τινος δὲ αἰφνιδίου ἐλιγμοῦ ἐπιπεσὼν κατὰ τῶν νώτων αὐτῶν συνεπλήρωσε τὴν ἧτταν τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἡ σφαγὴ ὑπῆρξεν ἀνηλεής· 1000 Ἀθηναῖοι ἔπεσον νεκροί, δισχίλιοι δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν· ἐκ τῶν Θηβαίων ἐφονεύθησαν πολὺ περισσότεροι. Βραδύτερον εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔπεσεν ὁ ἱερὸς λόχος τῶν Θηβαίων, ἠγέρθη μαρμάρινος λέων ὡς μνημεῖον τῆς ἀνδρείας τῶν τελευταίων ἐκείνων προμάχων τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν νίκην ὁ Φίλιππος ἐδείχθη λίαν ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπολύσας τοὺς αἰχμαλώτους αὐτῶν ἄνευ λύτρων· τοὐναντίον δὲ πρὸς τοὺς Θηβαίους ἐδείχθη σκληρός· ἐκ τῶν αἰχμαλώτων αὐτῶν ἄλλους μὲν ἐφόνευσεν, ἄλλους δὲ ἐξηνδραπόδισε, ἐν δὲ τῇ Καδμείᾳ ἐγκατέστησε φρουρὰν Μακεδονικήν.

Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νίκης ὁ Φίλιππος κατέστη κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος· προσηνέχθη ὅμως ἐπιεικῶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, διότι ὁ σκοπός του δὲν ἦτο νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ νὰ ἑνώσῃ πάσας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Ὅθεν συνεκρότησεν ἐν Κορίνθῳ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον, ὅπου ἀνεκηρύχθη ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐκείνῳ ἀντεπροσωπεύοντο πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις πλὴν τῆς Σπάρτης, ἥτις δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Φιλίππου ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Φίλιππος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἤρχισε νὰ παρασκευάζηται διὰ τὴν μεγάλην κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν· αἴφνης ὅμως ἐδολοφονήθη ὑπό τινος τῶν σωματοφυλάκων του ὀνόματι Παυσανίου, ἐκδικουμένου προσωπικὴν ὕβριν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις

1. Πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἱδρύθη τὸ Μακεδονικὸν βασίλειον; — Πῶς ὠνομάζοντο οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας καὶ ὡς τοιοῦτοι ποῦ ἐλάμβανον μέρος; — Ποῖα ἦσαν τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος; — Πότε ἡ Μακεδονία ἔγεινεν ὑποτελὴς εἰς τοὺς Πέρσας καὶ πότε ἀπετίναξε τὸν Περσικὸν ζυγόν; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀρχελάου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Πελοπίδου εἰς Μακεδονίαν; — Πότε ἡ Μακεδονία διέτρεξε μέγιστον κίνδυνον καὶ τὶς ἔσωσεν αὐτήν; —

2. Ποῦ καὶ παρὰ τίνι ὁ Φίλιππος ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ στρατιωτικά; — Πῶς ἔγεινε βασιλεὺς ὁ Φίλιππος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος; — Ποίους ἐχθροὺς κατέβαλε κατὰ πρῶτον ὁ Φίλιππος καὶ ποῦ ἔστρεψεν ἔπειτα τὰ βλέμματά του καὶ ποίας πόλεις ἐκυρίευσε; — Εἰς ποίαν χώραν εὑρίσκοντο πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου;—

3. Ὁποῖός τις ὡς πολιτικὸς ἦτο ὁ Φίλιππος;— Τί γνωρίζεις περὶ χρησμοῦ τινος, τὸν ὁποῖον ὁ Φίλιππος ἔλαβεν ἔν τινι ἐκστρατείᾳ; — Ποῖον ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Φιλίππου καὶ τίνες ὑπεβοήθουν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ;— Τίς ἐκ τῶν Ἑλλήνων διέκρινε τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ Δημοσθένους; — Τί ἔλεγε περὶ τοῦ Δημοσθένους ὁ Φίλιππος; — Τὶς ἦτο ὁ Αἰσχίνης; —

4. Πῶς προεκλήθη ὁ Φωκικὸς πόλεμος; — Ποῖος ἦτο ἐν ἀρχῇ στρατηγὸς τῶν Φωκέων καὶ εἰς τὶ προέβη οὗτος; — Πότε καὶ πῶς ἀπέθανεν ὁ Φιλόμηλος καὶ τὶς διεδέχθη αὐτόν; — Ποῦ καὶ πῶς ἀπώλεσε τὸν ὀφθαλμόν του ὁ Φίλιππος;. — Πῶς ἐπῆλθεν ὁ μεταξὺ Ὀνομάρχου καὶ Φιλίππου ἀγὼν καὶ πῶς ἀπέληξεν οὗτος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Ὀλύνθου ὑπὸ τοῦ Φιλίππου; — Πῶς ἐτέθη τέρμα εἰς τὸν Φωκικὸν πόλεμον; — Ποίας ἀποφάσεις ἐξέδωκε τὸ Ἀμφικτιονικὸν Συνέδριον κατὰ τῶν Φωκέων; —

5. Πῶς προεκλήθη ὁ πρὸς τοὺς Ἀμφισσεῖς πόλεμος καὶ πῶς ἐπερατώθη οὗτος; — Πότε ὁ Φίλιππος κατελαβε τὴν Ἐλάτειαν καὶ ποίαν ἐντύπωσιν προὐξένησε τοῦτο εἰς τοὺς Ἕλληνας; — Τί συνέβη εἰς Ἀθήνας ἅμα τῇ εἰδήσει ταύτῃ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Δημοσθένους εἰς Θήβας; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην; — Τί ἐστήθη βραδύτερον εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔπεσεν ὁ ἱερὸς λόχος; — Πῶς προσηνέχθη ὁ Φίλιππος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ πῶς πρὸς τοὺς Θηβαίους; — Ποῦ μετέβη ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου; —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

§ 6. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας (336—323)

Φίλιππον τὸν Β΄. διεδέχθη εἰς τὸν Μακεδονικὸν θρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος τῶν στρατηγῶν καὶ δορικτητόρων καὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου. Ἡ φύσις ἐπροίκισεν αὐτὸν ἀφθόνως μὲ τὰ λαμπρότερα πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ προτερήματα·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ προτερήματα· ταῦτα ἐκαλλιέργησε καὶ ἀνέπτυξε θαυμασίως ὁ μέγας αὐτοῦ διδάσκαλος Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος ἐκ Σταγείρων τῆς Μακεδονίας. Ὁ Ἀριστοτέλης προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ δεκατριετοῦς Ἀλεξάνδρου· διέμεινεν ἐν τῇ Μακεδονικῇ αὐλῇ ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη, διέπλασε δὲ καὶ διεμόρφωσε τὸ ἦθος τοῦ μαθητοῦ του ἑλληνοπρεπέστατον καὶ μεγαλόφρον· ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν κοσμοπολιτικὰς ἀρχὰς καὶ εὐγενῆ ἔρωτα πρὸς τὰς μεγάλας πράξεις· τόσην δὲ ἀγάπην καὶ τόσον σέβας ᾐσθάνετο ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν διδάσκαλόν του, ὥστε ἔλεγεν «εἰς μὲν τὸν πατέρα μου ὀφείλω τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ εὖ ζῆν».

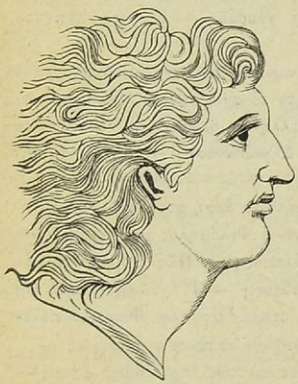

Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐδεικνύετο ἡ ὑπέροχος φύσις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠρώτησάν ποτε αὐτὸν ἂν ἤθελε ν' ἀγωνισθῇ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας· «ναί — ἀπεκρίθη — ἐὰν ἔχω βασιλεῖς ἀνταγωνιστάς». Ὁσάκις ἤρχετο ἀγγελία τις ὅτι ὁ πατήρ του ἐκυρίευσε πόλιν τινὰ ἢ ἐνίκησε μάχην, ἐν ᾧ οἱ φίλοι του συνέχαιρον αὐτόν, ὁ Ἀλέξανδρος περίλυπος ἔλεγεν· «ὁ πατήρ μου ἔχει σκοπὸν νὰ κατορθώσῃ τὰ πάντα καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ καὶ εἰς ἐμὲ νὰ πράξω κανὲν μέγα καὶ λαμπρὸν ἔργον».

Ὁ Ἀλέξανδρος μειράκιον ὢν 14 ἐτῶν παρέσχεν λαμπρὸν δεῖγμα τῆς ἐκτάκτου τόλμης του καὶ ἀφοβίας. Θεσσαλός τις ἔφερεν εἰς τὸν Φίλιππον πρὸς ἀγορὰν ἄγριον ἵππον, Βουκεφάλαν καλούμενον· ἀλλ' οὔτε ὁ Φίλιππος οὔτε ἄλλος τις ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν του ἠδυνήθη νὰ δαμάσῃ τὸν ἵππον, οὐδὲ νὰ τὸν πλησιάσῃ. Ὁ Φίλιππος ὀργισθεὶς διέταξε ν' ἀπαγάγωσιν αὐτὸν ὡς ἄγριον καὶ ἄχρηστον. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως παρὼν ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρός του τὴν ἄδειαν νὰ δοκιμάσῃ καὶ αὐτός· ὁ Φίλιππος ἔδωκε τὴν ἄδειαν· τότε ὁ Ἀλέξανδρος πλήρης χαρᾶς ἔλαβε τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ἔστρεψεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἥλιον, διότι παρετήρησεν ὅτι ὁ ἵππος ἐταράσσετο ἐκ τῆς κινουμένης σκιᾶς του· τὸν ἐθώπευσεν ὀλίγον καὶ μὲ ἓν πήδημα εὑρέθη ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ ἵππος ταράσσεται καὶ προσπαθεῖ νὰ ρίψῃ τὸν ἀναβάτην, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐκρατήθη· ἔπειτα πλήξας αὐτὸν μὲ τοὺς πτερνιστῆρας καὶ χαλαρώσας τὸν χαλινὸν ἀφῆκε τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἵππον νὰ τρέχῃ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις του· ὁ Φίλιππος καὶ οἱ αὐλικοί του ἐθεώρουν μετ' ἀγωνίας καὶ σιγῆς. Μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφει ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸν ἵππον κάθιδρων καὶ ἥμερον πλέον· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἠλάλαζον, ὁ δὲ Φίλιππος δακρύων ἐκ τῆς χαρᾶς του ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱόν του, τὸν ἠσπάσθη καὶ τῷ εἶπε «ζήτει, υἱέ μου, ἄλλο βασίλειον μεγαλείτερον, διότι ἡ Μακεδονία δὲν σὲ χωρεῖ». Δεκαοκταετὴς δὲ τὴν ἡλικίαν διηύθυνεν ἐν Χαιρωνείᾳ, ὡς εἴδομεν, τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν Μακεδόνων καὶ κατέκοψε τὸν ἱερὸν λόχον, συντελέσας κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην νίκην.

Ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος εὑρέθη περιεστοιχισμένος ὑπὸ διαφόρων κινδύνων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν· καὶ πρῶτον κατέστησεν ἐκποδὼν πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἠθέλησαν ν' ἀμφισβητήσωσιν εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον· ἔπειτα δὲ μαθὼν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἑτοιμάζοντο νὰ ἐπαναστατήσωσι, περιφρονοῦντες αὐτὸν διὰ τὴν νεότητά του, εἰσέβαλεν ἀμέσως μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ προχωρήσας ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Καδμείας.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἐμφάνισις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξέπληξε τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπέκυψαν εἰς αὐτόν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ συνεκάλεσεν ἐκεῖ κοινὴν τῶν Ἑλλήνων σύνοδον, ἥτις ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Μόνοι οἱ Σπαρτιᾶται καὶ πάλιν δὲν ἔπεμψαν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν σύνοδον ταύτην· ὁ Ἀλέξανδρος ἠδύνατο εὐκόλως νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ὑποκύψωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ βίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστρέψας εἰς τὴν Μακεδονίαν, πρὶν ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, ἠθέλησε νὰ ὑποτάξῃ τοὺς λαούς, οἵτινες κατῴκουν πέριξ τῆς Μακεδονίας, Τριβαλούς, Παίονας κ. λ. π. καὶ οὕτως ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀρχήν του. Ἐν ᾧ ὅμως ἐπολέμει κατ' αὐτῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ὑπέταξε, διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ψευδὴς φήμη ὅτι ἐφονεύθη. Οἱ Ἕλληνες ἀμέσως ἐζήτησαν ν' ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των· πρῶτοι δὲ οἱ Θηβαῖοι λαβόντες τὰ ὅπλα κατέκοψαν μέρος τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς.

Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Θηβαίων βιάζει ὡς ἀστραπὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ στρατοπεδεύει ἔξωθεν τῶν Θηβῶν· προσκαλεῖ τοὺς Θηβαίους νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα, ὑποσχόμενος ἀμνηστίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλ' αὐτοὶ ἀρνοῦνται. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος ὀργισθεὶς διατάσσει ἔφοδον. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε φοβερός. Οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν μετ' ἀνδρείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὄντως Ἑλληνικοῦ, ἀλλ' ὑπέκυψαν εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἀκατάσχετον τόλμην τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ πόλις ἐκυριεύθη (335) καὶ κατεσκάφη, πλὴν τῆς Καδμείας, τῶν ναῶν καὶ τῆς οἰκίας τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου· 6000 Θηβαῖοι ἐφονεύθησαν· οἱ λοιποὶ 30000 ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἐξηνδραποδίσθησαν. Τὴν μεγάλην ταύτην σκληρότητα ἔδειξεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Θηβαίους, θέλων νὰ καταπλήξῃ καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας καὶ νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον εἰς τὸ μέλλον πᾶν ἐπαναστατικὸν κίνημα αὐτῶν. Καὶ ἀληθῶς τοσοῦτον ἐτρόμαξαν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε οἱ τελευταῖοι ἔσπευσαν διὰ πρεσβείας νὰ ὁμολογήσωσιν ὑπακοὴν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

§ 7. Ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἀσίας.— Ἡ Ἐν Γρανικῷ μάχη (334)

Ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Μακεδονίαν παρεσκευάσθη καὶ τὸ ἔαρ τοῦ 334, ἀφήσας ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιβασιλέα τὸν Ἀντίπατρον, ἐξεστράτευσε μετὰ 30000 πεζῶν καὶ 4500 ἱππέων ἐναντίον τῆς Ἀσίας, τὴν ὁποίαν διενοεῖτο νὰ κατακτήσῃ ὅλην· εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς περιφήμους στρατηγοὺς Παρμενίωνα, Περδίκκαν, Φιλώταν, Κράτερον, Κλεῖτον καὶ ἄλλους.

Διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Ἀλέξανδρος ἦλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἐτέλεσεν ἀγῶνας πέριξ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν ὁποῖον ἐξ ὅλων τῶν ἡρώων κατ' ἐξοχὴν ἐθαύμαζε καὶ τὸν ἐμακάριζε, διότι καὶ ζῶν εἶχε πιστότατον φίλον, τὸν Πάτροκλον, καὶ ἀποθανὼν ἔσχε μέγαν κήρυκα τῆς ἀνδρείας του, τὸν Ὅμηρον.

Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος μαθὼν τὴν κατὰ τῆς Ἀσίας ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠγανάκτησε διὰ τὴν αὐθάδειαν αὐτοῦ καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς σατράπας, ἀφ' οὗ τὸν συλλάβωσι καὶ τὸν μαστιγώσωσιν ἀνηλεῶς, ἔπειτα νὰ τὸν πέμψωσι πρὸς αὐτὸν δέσμιον, τοὺς δὲ στρατιώτας του ὡσαύτως δεσμίους νὰ πέμψωσιν εἰς τὰ ἀπώτερα μέρη τοῦ κράτους.

100 χιλ. Πέρσαι, ἐν οἷς καὶ 2000 Ἕλληνες ὑπὸ τὸν ἔμπειρον στρατηγὸν Μέμνονα τὸν Ῥόδιον, παρετάχθησαν παρὰ τὸν Γρανικὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποταμόν, ἀναμένοντες τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἅμα ἔμαθε τοῦτο ἀμέσως διηυθύνθη κατὰ τῶν Περσῶν· ὁ ἔμπειρος στρατηγὸς Παρμενίων συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ μὴ διαβῇ αὐθημερὸν τὸν ποταμόν, διότι ὁ στρατός του ἦτο καταπεπονημένος ἐκ τῆς μακρᾶς πορείας, τὰ δὲ ἀπέναντι τοῦ ποταμοῦ παρατεταγμένα ἐχθρικὰ στρατεύματα ἦσαν ἀκμαῖα πρὸς μάχην. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἤκουσε τὴν συμβουλὴν ταύτην· πρῶτος ἐρρίφθη εἰς τὸ ὁρμητικὸν ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἔφιππος ἐπὶ τοῦ Βουκεφάλα καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του, ἐν ᾧ τὰ Περσικὰ βέλη βροχηδὸν ἐρρίπτοντο κατ' αὐτοῦ. Διαβὰς τὸν ποταμὸν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέπεσεν ἀκράτητος· μάχη πεισματώδης συνάπτεται· ὁ Ἀλέξανδρος ὡς λέων μάχεται μεταξὺ τῶν προμάχων, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον νὰ φονευθῇ Ὁ σατράπης τῆς Ἰωνίας Σπιθριδάτης ὕψωσε τὴν χεῖρά του, ἵνα καταφέρῃ διὰ τοῦ ξίφους του κτύπημα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ τῶν ὄπισθεν· εὐτυχῶς ὅμως ὁ Μακεδὼν στρατηγὸς Κλεῖτος προλαβὼν ἀπέκοψε τὴν χεῖρα τοῦ Πέρσου καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθη ὁ Ἀλέξανδρος· τέλος μετὰ φονικώτατον ἀγῶνα οἱ Πέρσαι ἐτράπησαν εἰς φυγήν· 20 χιλ. πεζοὶ καὶ 2500 ἱππεῖς Πέρσαι ἐφονεύθησαν καὶ πολλοὶ ἀρχηγοὶ αὐτῶν.

Ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν νίκην ἐφρόντισε περὶ τῶν τραυματιῶν· τὴν ἐπιοῦσαν ἔθαψε μετὰ πομπῆς τοὺς πεσόντας, καθὼς καὶ τοὺς φονευθέντας ἡγεμόνας τῶν Περσῶν· ἀποδίδων δὲ μέρος τοῦ θριάμβου του εἰς τοὺς Ἕλληνας ἔπεμψε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους 300 ἀσπίδας ἵνα ἀναρτηθῶσιν εἰς τὸν Παρθενῶνα μετὰ τῆς ἑξῆς ἐπιγραφῆς· «Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν τὴν Ἀσίαν οἰκούντων βαρβάρων».

§ 8. Ὑποταγὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.— Γόρδιος δεσμός.

Ἡ πρώτη αὕτη παρὰ τὸν Γρανικὸν νίκη κατέστησε τὸν Ἀλέξανδρον κύριον ἁπάσης τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ Δασκύλιον, ἡ καθέδρα τοῦ σατράπου τῆς Φρυγίας, παρεδόθη εἰς τὸν στρατηγὸν Παρμενίωνα, αἱ δὲ Σάρδεις, πρωτ. τῆς Λυδίας, παρεδόθησαν ἀμαχητὶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Ἅπασαι αἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις μετ' ἀγαλλιάσεως ὑπεδέχοντο τοὺς ὁμοφύλους των. Εἰς ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος κατήργησε τὰς ὀλιγαρχίας καὶ εἰσήγαγε τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τοὺς πατρίους νόμους. Μόνον δύο πόλεις ἰσχυρόταται, ἡ Μίλητος καὶ ἡ Ἁλικαρνασσός, ἀντέστησαν πεισματωδέστατα, ἀλλὰ καὶ ταύτας ὁ Ἀλέξανδρος πολιορκήσας ἐκυρίευσε, καὶ πρὸς μὲν τοὺς Μιλησίους προσηνέχθη φιλανθρώπως, τὴν δὲ Ἁλικαρνασσόν, ἥτις πλειότερον ἀντέστη, κατηδάφισεν. Ἀκολούθως ὁ μὲν Παρμενίων ἐξηκολούθησεν ὑποτάσσων τὴν Φρυγίαν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἠσχολήθη εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Λυκίας, τῆς Παμφυλίας καὶ τῆς Πισιδίας· στραφεὶς δὲ ἔπειτα πρὸς βορρᾶν ἔφθασεν εἰς τὸ Γόρδιον, πόλιν τῆς Φρυγίας, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ Παρμενίωνος. Ἐν Γορδίῳ, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ πρωτεύουσα τοῦ περιβοήτου βασιλέως Μίδα, εὑρίσκετο ἡ πολυθρύλητος ἅμαξα, εἰς τὸν ῥυμὸν τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ὁ καλούμενος Γόρδιος δεσμός, ὅστις μετὰ τοσαύτης τέχνης συνέδεε τὸν ζυγὸν μετὰ τοῦ ῥυμοῦ, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ σχοινίου· ἀρχαῖος χρησμὸς ἔλεγεν ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ λύσῃ τὸν δεσμόν, μέλλει νὰ γείνῃ βασιλεὺς ὅλης τῆς Ἀσίας. Πολλοὶ ἐπεχείρησαν νὰ τὸν λύσωσιν ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον· ἐπεχείρησε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη, ἔσυρε τὸ ξίφος καὶ ἔκοψεν αὐτὸν εἰπὼν ὅτι διὰ τοῦ ξίφους του θὰ γείνῃ βασιλεὺς τῆς Ἀσίας.

Ἐκ Γορδίου ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη πρὸς τὴν Παφλαγονίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν, τὰς ὁποίας ὑπέταξεν· ἔπειτα διέβη τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς Ταρσόν· ἐκεῖ θελήσας νὰ λουσθῇ εἰς τὰ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ Κύδνου ποταμοῦ, ἱδρωμένος ὤν, κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ καὶ ἔπεσε κλινήρης. Οἱ ἰατροὶ ἐδίσταζον ν' ἀναλάβωσι τὴν θεραπείαν του, φοβούμενοι τοὺς Μακεδόνας, ἐὰν ἀποθάνῃ· ἀλλ' ὁ Φίλιππος ὁ Ἀκαρνάν, ἀγαπῶν ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἀγαπώμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέλαβε νὰ τῷ δώσῃ δραστικόν τι φάρμακον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβεν ἐκ Καππαδοκίας παρὰ τοῦ Παρμενίωνος ἐπιστολήν, δι' ἧς οὗτος συνίστα εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προφυλάσσηται ἀπὸ τὸν Φίλιππον, διότι ὁ Δαρεῖος, ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτὸν πλούσια δῶρα καὶ τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον, τὸν ἔπεισε νὰ δηλητηριάσῃ αὐτόν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολήν, χωρὶς νὰ εἴπῃ εἰς οὐδένα οὐδέν, ἔκρυψεν αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ὁ Φίλιππος κρατῶν εἰς χεῖρας τὸ φάρμακον· Ὁ Ἀλέξανδρος λαμβάνει αὐτὸ διὰ τῆς μιᾶς χειρός του καὶ τὸ πίνει ἀμέσως, ἐν ᾧ διὰ τῆς ἄλλης ἔδωκεν εἰς τὸν Φί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λιππον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παρμενίωνος διὰ νὰ τὴν ἀναγνώσῃ· ὁ Φίλιππος ἀπέκρουσε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν διαβολήν. Μετ' ὀλίγον ὁ πυρετὸς κατέπεσε, χαρὰ δὲ καὶ ἀγαλλίασις κατέλαβε τὸν στρατόν, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ βασιλεύς του εἶνε ἐκτὸς κινδύνου.

§ 9. Ἡ ἐν Ἰσσῷ μάχη. (333).

Ὁ Δαρεῖος ἀνέλαβε νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Συναθροίσας λοιπὸν 400 χιλ. πεζοὺς καὶ 100 χιλ. ἱππεῖς κατέβαινεν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, σπεύδων νὰ προφθάσῃ τὸν Ἀλέξανδρον, διότι ἐφοβεῖτο μήπως διαφύγῃ αὐτόν, ἐν ᾧ τοὐναντίον ὁ Ἀλέξανδρος, μαθὼν ὅτι ὁ Δαρεῖος ἔρχεται κατ' αὐτοῦ, ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ συναντήσῃ αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον.

Ὁ Δαρεῖος θεωρῶν ἑαυτὸν ἀκαταμάχητον καὶ σπεύδων πρὸς τὴν μάχην δὲν ἐπερίμενε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὰς ἀναπεπταμένας πεδιάδας, ἀλλὰ προχωρῶν ἀπερισκέπτως ἔφθασεν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας καὶ συνηντήθη μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ στενῇ πεδιάδι τῆς Ἰσσοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὰ Περσικὰ πλήθη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραταχθῶσι καὶ χρησιμοποιηθῶσιν. Ἐκεῖ λοιπόν, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἰσσοῦ, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 333 συνεκροτήθη μεγάλη μάχη· ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιπεσὼν ὡς κεραυνὸς διέρρηξε τὰς τάξεις τῶν Περσῶν. Πρῶτος ὁ Δαρεῖος καταληφθεὶς ὑπὸ πανικοῦ τρέπεται εἰς φυγήν· ὁ Ἀλέξανδρος καταδιώκει αὐτόν· ἐπελθούσης ὅμως τῆς νυκτός, ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὴν καταδίωξιν.

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Δαρείου τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἦτο πρόδηλον. Ἅπας ὁ Περσικὸς στρατὸς διελύθη ὡς ἱστὸς ἀράχνης καὶ ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγὴν καταδιωκόμενος πανταχόθεν. Ἡ μάχη αὕτη ὑπῆρξεν ὀλεθριωτάτη εἰς τοὺς Πέρσας· 60,000 πεζοὶ καὶ 10,000 ἱππεῖς ἐκάλυψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης, 40 δὲ χιλ. ᾐχμαλωτίσθησαν. Ἅπαν τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου· τὸ ἅρμα, ἡ ἀσπὶς καὶ τὸ τόξον τοῦ Δαρείου περιῆλθον εἰς τὸν νικητήν· προσέτι ἡ βασιλικὴ σκηνή, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκετο καὶ ὁ χρυσοῦς καὶ ἀδαμαντοκόλλητος νάρθηξ, μικρὸν κιβώτιον. Ἐντὸς τοῦ νάρθηκος τούτου ἐφύλαττεν ἔκτοτε ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἦτο καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Δαρείου (ἡ μήτηρ του, ἡ συζυγός του, δύο θυγατέρες καὶ ὁ μικρὸς υἱός του). Ὁ Ἀλέξανδρος μόνον ἅπαξ ἐπεσκέφθη τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου καὶ τὴν παρηγόρησε, πληροφορήσας αὐτὴν συγχρόνως ὅτι ὁ Δαρεῖος ζῇ, διέταξε δὲ ν' ἀποδίδωνται εἰς αὐτὴν βασιλικαὶ τιμαί.

§ 10. Ὑποταγὴ Φοινίκης, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου

Μετὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην ὁ μὲν Παρμενίων ἐβάδισε κατὰ τῆς Δαμασκοῦ, ἥτις ἦτο πρωτ. τῆς Συρίας καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκοντο πολλοὶ θησαυροὶ τοῦ Δαρείου· ταύτην ὁ Παρμενίων ἐκυρίευσεν ἄνευ δυσκολίας· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς κυρίας δυνάμεως διηυθύνθη κατὰ τῆς Φοινίκης, ἥτις ἅπασα ὑπετάχθη εἰς αὐτὸν ἀμαχητὶ μετὰ τῆς μητροπόλεως Σιδῶνος. Μόνη ἡ Τύρος, ἡ καλουμένη «βασιλὶς τῆς θαλάσσης» ἠρνήθη νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Αὕτη κειμένη ἐπὶ νήσου, 1/4 τῆς ὥρας ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἦτο ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τέχνης τοσοῦτον ὀχυρά, ὥστε ἐθεωρεῖτο ἀπόρθητος· ὁ Ἀλέξανδρος μὴ θέλων νὰ ἔχῃ ὄπισθέν του ἐχθροὺς προσέβαλε τὴν Τύρον καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτήν· μετὰ ἑπτάμηνον πολιορκίαν, καθ' ἣν καὶ οἱ πολιορκοῦντες καὶ οἱ πολιορκούμενοι ἔδειξαν ἀπαραδειγμάτιστον ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν, ἡ Τύρος ἐκυριεύθη· ἡ πόλις κατεσκάφη, ἐκ δὲ τῶν κατοίκων ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ ἐξηνδραποδίσθησαν. Ταύτην τὴν τύχην ἔλαβεν ἡ Τύρος, ἥτις ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξεν ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τοῦ κόσμου, ἐκτείνασα τὸ ἐμπόριόν της μέχρι τῶν ἀπωτάτων χωρῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τῆς Τύρου ὁ Δαρεῖος ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν 10,000 τάλαντα ὡς λύτρα διὰ τὴν οἰκογένειάν του, προσέτι δὲ τὴν κόρην του εἰς γάμον καὶ πᾶσαν τὴν χώραν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ γείνῃ φίλος καὶ σύμμαχος.

Ὁ Παρμενίων ἀκούσας τὰς προτάσεις ταύτας εἶπεν ὅτι, ἐὰν ἦτο Ἀλέξανδρος, θὰ ἐδέχετο αὐτάς· «καὶ ἐγὼ — ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος — ἐὰν ἤμην Παρμενίων»· εἶπε δὲ εἰς τοὺς πρέσβεις ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ λάβῃ τὴν χώραν παρὰ τοῦ Δαρείου, διότι ἤδη εἶνε κύριος αὐτῆς, καὶ ὅτι οὔτε ἡ γῆ δύναται νὰ ἔχῃ δύο ἡλίους, οὔτε ἡ Ἀσία δύο βασιλεῖς»· ἐὰν δὲ ὁ Δαρεῖος θέλῃ τὴν οἰκογένειαν του, δύναται νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔλθῃ ὁ ἴδιος νὰ παραλάβῃ αὐτήν, χωρὶς νὰ φοβηθῇ νὰ πάθῃ τι. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξεν ἀμαχητὶ καὶ τὴν Παλαιστίνην· μόνον ἐν Γάζῃ ἀπήντησεν ἀντίστασιν μεγάλην· ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ταύτην ἐκυρίευσε μετὰ δίμηνον πολιορκίαν καὶ κατέστρεψεν ἐκ θεμελίων.

Ὁ Ἀλέξανδρος γενόμενος κύριος τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης ἐπορεύθη ἤδη ἀκωλύτως κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ ὑπέταξεν αὐτὴν ἀμαχητί· εἰς μνημεῖον δὲ ἀθάνατον τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου του ἔκτισε παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου τὴν ἐπώνυμον αὐτοῦ Ἀλεξάνδρειαν, ἥτις ἐν βραχεῖ χρόνῳ διὰ τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεώς της ἐγένετο τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου.

Ἐκεῖθεν τῷ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ περιβόητον μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἄμμωνος, τὸ ὁποῖον ἔκειτο εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Λιβύης, 12 ἡμέρας μακρὰν τῆς Μέμφιδος, πρωτευούσης τῆς Αἰγύπτου. Πορευόμενος λοιπὸν διὰ μέσου ἀνύδρων καὶ ἀμμωδῶν ἐρήμων, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν οὔτε ὄρος, οὔτε λόφος, οὔτε δένδρον, ἀλλ' ἀπέραντος ἔκτασις ἀμμώδης, ἔφθασεν εἰς τὴν χαρίεσσαν καὶ θελκτικὴν ὄασιν Σιβᾶ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἦτο ὁ ναός· εἰσαχθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ναὸν ἔστη πρὸ τοῦ βωμοῦ, ὁ δὲ ἱερεὺς ὠνόμασεν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Διός. Ἔκτοτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐφαντάζετο ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Διὸς ἢ μᾶλλον ἤθελε νὰ τὸν φαντάζωνται οἱ ἄλλοι πρὸς εὐκολωτέραν ὑποταγὴν τῶν δεισιδαιμόνων λαῶν τῆς Ἀσίας.

Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε πέντε μῆνας· ἔπειτα κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 331 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Φοινίκην καὶ ἠσχολήθη εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων τῆς Φοινίκης, τῆς Συρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀσκήσεις

6. Πόσων ἐτῶν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον καὶ ὁποῖός τις ἦτο ὁ Ἀλέξανδρος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Εἰπέ μοι ἀνέκδοτά τινα τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἀλεξ. δεικνύοντα τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ φύσιν; — Τί γνωρίζεις περὶ Βουκεφάλα; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς α' εἰσβολῆς τοῦ Ἀλεξ. εἰς τὴν Ἑλλάδα; — Πότε τὸ δεύτερον εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἀλεξ. καὶ τίνας ἐτιμώρησε καὶ πῶς; —

7. Κατὰ ποῖον ἔτος ἐξετράτευσε κατὰ τῆς Ἀσίας ὁ Ἀλέξ. πόσον στρατὸν εἶχε, ποίους στρατηγοὺς καὶ ποῖον ἀφῆκεν ἀντιβασιλέα εἰς τὴν Μακεδονίαν; — Ποῦ διηυθύνθη ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ πρῶτον ἅμα διέβη τὸν Ἑλλήσποντον; — Διὰ τίνα λόγον ἐμακάριζε τὸν Ἀχιλλέα; — Τί παρήγγειλεν εἰς τοὺς σατράπας του ὁ Δαρεῖος, ὅτε ἔμαθε τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Εἰπέ μοι τὰ τῆς ἐν Γρανικῷ μάχης; —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

8. Τίνος χώρας ἐγένετο κύριος ὁ Ἀλέξ. μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην; — Πῶς ὑπεδέχοντο τὸν Ἀλέξ. αἱ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ ποίας πολιτικὰς μεταβολὰς εἰσῆγεν εἰς αὐτὰς ὁ Ἀλέξ. — Ποῖαι πόλεις ἀντέστησαν εἰς τὸν Ἀλέξ. καὶ πῶς προσηνέχθη πρὸς αὐτὰς οὗτος; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Γορδίου δεσμοῦ; — Ποῦ ἐπορεύθη ἐκ Γορδίου ὁ Ἀλέξ. ποῦ ἠσθένησε καὶ τίς ἐθεράπευσεν αὐτόν; —

9. Τί ἀπεφάσισεν ὁ Δαρεῖος νὰ κάμῃ μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην; — Μετὰ πόσου στρατοῦ ἐπήρχετο κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διατὶ ἔσπευδε; — Ποῦ ἐγένετο ἡ δ' μάχη μεταξὺ Ἀλεξ. καὶ Περσῶν; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην; — Τί εὑρέθη ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Δαρείου καὶ εἰς τί μετεχειρίζετο αὐτὸ ὁ Ἀλέξ; — Τίνα σπουδαῖα πρόσωπα συγκατελέγοντο μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων Περσῶν; —

10. Μετὰ τὴν ἐν Ἰσσῷ μάχην κατὰ τίνος χώρας ἐπῆλθεν ὁ Παρμενίων καὶ κατὰ τίνος ὁ Ἀλέξανδρος; — Ποία πόλις τῆς Φοινίκης ἀντέστη πεισματωδῶς εἰς τὸν Ἀλέξ. καὶ τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἁλώσεως αὐτῆς; — Πότε καὶ τίνας προτάσεις ἔκαμεν ὁ Δαρεῖος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον; — Τί εἶπεν ὁ Παρμενίων περὶ τῶν προτάσεων τούτων καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξ.; — Ποίαν ἀπόκρισιν ἔδωκεν ὁ Ἀλέξ. εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Δαρείου; — Μετὰ τὴν Φοινίκην ποίαν χώραν ὑπέταξεν ὁ Ἀλέξ. καὶ εἰς ποίαν πόλιν εὗρεν ἀντίστασιν; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς κτίσεως τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τί περὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ μαντείου τοῦ Διὸς Ἄμμωνος; —

§ 11 Ἡ παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχη (331). — Κατάληψις Βαβυλῶνος, Σούσων καὶ Περσεπόλεως.

Ὁ Δαρεῖος πεισθεὶς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἰς οὐδένα συμβιβασμὸν ἤρχετο, ἀπεφάσισε καὶ πάλιν νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Συνήθροισε λοιπὸν ἓν ἑκατομμύριον πεζῶν καὶ 40 χιλ. ἱππέων καὶ ἤρχετο ἐναντίον τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διαβὰς τὸν Τίγριν ποταμὸν προὐχώρησε πρὸς συνάντησιν τοῦ Δαρείου. Ὁ Δαρεῖος εἶχε παρατάξῃ τὸν στρατόν του ἐν τῇ ὁμαλῇ καὶ ψιλῇ χώρᾳ παρὰ τὰ Γαυγάμηλα, ὄχι μακρὰν τῆς Ἀσσυριακῆς πόλεως τῶν Ἀρβήλων· ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρατάξεως ἵστατο αὐτὸς ὁ Δαρεῖος ἔχων περὶ ἑαυτὸν τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ του. Ὁ Ἀλέξανδρος φθάσας εἰς ἀπόστασιν 30 σταδίων ἀπὸ τῶν Περσῶν ἐστρατοπέδευσεν. Ὁ Παρμενίων βλέπων τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν ἐχθρῶν συνεβούλευσε νὰ ἐπιτεθῶσι τὴν νύκτα διὰ νὰ ἔχωσι βεβαίαν τὴν νίκην· ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἀπέρριψε τοῦτο εἰπὼν ὅτι δὲν κλέπτει τὴν νίκην· διέταξε δὲ τὸν στρατόν του νὰ δειπνήσῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ.

Τὴν πρωΐαν (8βριον 331) παρέταξε τὸν στρατόν του συγκείμενον ἐκ 40 χιλ. πεζῶν καὶ 7,000 ἱππέων· ὁ στρατός του, καίτοι ὀλιγάριθμος, ἦτο ὅμως ἐξησκημένος καὶ πειθαρχικὸς καὶ ἠψήφει τὸν θά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νατον, ἐν ᾧ τὰ Περσικὰ πλήθη ἦσαν μὲν ἀπειράριθμα, συνίσταντο ὅμως ἀπὸ δειλοὺς καὶ ἀπειροπολέμους, καὶ μόνον οἱ μισθοφόροι αὐτῶν Ἕλληνες ἀπετέλουν ἐξαίρεσιν.

Πρῶτος ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ ἀκατάσχετον ὁρμήν· ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε πεισματώδης. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκτιθέμενος εἰς πάντα κίνδυνον ἐπλήγωσε τὸν ἡνίοχον τοῦ Δαρείου, ὥρμησε δὲ νὰ φονεύσῃ αὐτὸν τὸν Δαρεῖον· ἀλλ' οὗτος προλαβὼν ῥίπτεται ἔξω ἀπὸ τὸ ἅρμα, ἀναβαίνει ἐπὶ ἵππου καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τοῦ σκότους σώζεται διὰ τῆς φυγῆς. Καὶ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ οἱ Πέρσαι ὑπέστησαν ἀληθῆ πανωλεθρίαν· ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων· ἄλλοι ἀναβιβάζουσιν αὐτοὺς εἰς 300 χιλ. καὶ ἄλλοι εἰς 90 χιλ. βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι τὸ ἀναρίθμητον ἐκεῖνο πλῆθος ἐν μέρει κατεκόπη, ἐν μέρει ᾐχμαλωτίσθη καὶ ἐν μέρει διεσπάρη· οὐδεὶς πλέον μέγας στρατὸς Περσικὸς συνεκροτήθη, οὔτε μάχη ἐγένετο. Ἐκ τῶν Μακεδόνων ἐφονεύθησαν 1200 μόνον.

Μετὰ τὴν παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχην τὸ κράτος τοῦ Δαρείου κατελύθη, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐγένετο ἤδη κύριος ὅλου τοῦ περσικοῦ κράτους. Ἡ Βαβυλὼν καὶ τὰ Σοῦσα ἤνοιξαν τὰς πύλας εἰς τὸν νικητήν· ἐν Σούσοις εὗρεν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς θησαυροὺς τοῦ Δαρείου, ἀνερχομένους εἰς 50 χιλ. τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ πλεῖστα ἄλλα πράγματα ἀμυθήτου πολυτελείας. Ἐκ Σούσων ἐπορεύθη ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Περσέπολιν, ἥτις ἦτο ἡ τετάρτη καὶ ἡ ἱερωτάτη τῶν πρωτευουσῶν τοῦ Περσικοῦ κράτους καὶ τῆς ὁποίας τὰ λαμπρὰ βασίλεια ἐπυρπόλησε. Καὶ ἐν Περσεπόλει εὗρεν ἀμυθήτους θησαυρούς, 120 χιλ. τάλαντα εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἤτοι 720 ἑκατομμύρια ἀττικῶν δραχμῶν (5,700,000,000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν!).

§ 12 Θάνατος τοῦ Δαρείου.

Ἐκ Περσεπόλεως ὁ Ἀλέξανδρος διηυθύνθη πρὸς τὴν Μηδίαν μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ του πρὸς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου· φθάσας εἰς τὴν πρωτ. αὐτῆς Ἐκβάτανα ἔμαθεν ὅτι ὁ Δαρεῖος διηυθύνθη πρὸς βορρᾶν· ἀμέσως λοιπὸν ἀκολουθεῖ αὐτὸν κατὰ πόδας. Καθ' ὁδὸν μανθάνει ὅτι ὁ σατράπης τῆς Βακτριανῆς Βῆσσος συλλαβὼν τὸν Δαρεῖον ἔσυρεν αὐτὸν δέσμιον καί ὅτι ἀνεκήρυξεν ἑαυτὸν βασιλέα τῆς Ἀσίας·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Ἀλέξανδρος ὀργίλος σπεύδει εἰς καταδίωξιν τοῦ Βήσσου· ὁ Βῆσσος βλέπων ὅτι ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπειδὴ ὁ Δαρεῖος ἐγένετο πρόσκομμα εἰς τὴν πορείαν του, ἐπλήγωσεν αὐτὸν θανασίμως καὶ ἐπετάχυνε τὴν φυγήν του. Ὁ Ἀλέξανδρος φθάσας καὶ ἰδὼν τὸν Δαρεῖον νεκρὸν ἐν τῇ βασιλικῇ ἁμάξῃ του συνεκινήθη καὶ ἔκλαυσε· καλύψας δὲ αὐτὸν διὰ τῆς χλαμύδος του διέταξε νὰ μετακομισθῇ εἰς Περσέπολιν καὶ νὰ κατατεθῇ εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους· ἔπειτα δὲ καταδιώξας καὶ συλλαβὼν τὸν Βῆσσον ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Δαρείου, οἵτινες τὸν ἐβασάνισαν σκληρότατα καὶ ἔπειτα τὸν ἐφόνευσαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὰς βορειοτέρας καὶ λίαν ὀρεινὰς ἐπαρχίας Βακτριανὴν καὶ Σογδιανὴν καὶ τοιουτοτρόπως συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀπεράντου Περσικοῦ κράτους ἐν διαστήματι ἑπτὰ ἐτῶν (334—327). Ἐν Βακτριανῇ δὲ εὑρισκόμενος ἐνυμφεύθη τὴν ὡραιοτάτην Ῥωξάνην, θυγατέρα τοῦ ἐπιφανοῦς Βακτρίου Ὀξυάρτου.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξησφάλισε τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τοῦ ἀπεράντου Περσικοῦ κράτους σεβόμενος τὴν θρησκείαν τῶν διαφόρων αὐτοῦ λαῶν, τὰ ἤθη αὐτῶν καὶ τοὺς πατρίους νόμους καὶ καταλείπων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς σατράπας εἰς τὰ ἀξιώματά των.

§ 13. Θάνατος Φιλώτα, Παρμενίωνος καὶ Κλείτου.

Τὸν λαμπρὸν ὅμως χαρακτῆρα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἠμαύρωσαν κατὰ πολὺ ἄτοποι καὶ ἀξιοκατάκριτοι πράξεις, εἰς τὰς ὁποίας οὗτος ἤρχισε νὰ περιπίπτῃ θαμβωθεὶς ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὑπερανθρώπου δυνάμεώς του. Ἀνακαλυφθείσης συνωμοσίας τινὸς κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗτος διέταξε νὰ φονεύσωσι τὸν γενναῖον στρατηγὸν Φιλώταν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι λαβὼν γνῶσιν τῆς συνωμοσίας δὲν κατήγγειλεν εἰς αὐτὸν ταύτην. Καὶ τὸν πατέρα δὲ τοῦ Φιλώτα, τὸν γηραιὸν Παρμενίωνα, εὑρισκόμενον ἐν Ἐκβατάνοις τῆς Μηδίας ὡς διοικητὴν τῆς πόλεως, διέταξε καὶ ἐφόνευσαν.

Μετά τινα δὲ χρόνον ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ ἐν συμποσίῳ τὸν στρατηγὸν Κλεῖτον, ὅστις ἄλλοτε, ὡς εἴδομεν, ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῷ Γρανικῷ ποταμῷ. Καὶ μετεμελήθη μὲν ἀμέσως καὶ ἔκλαυσε πικρῶς, ἀλλ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὔτε διὰ τῆς μεταμελείας, οὔτε διὰ τῶν δακρύων ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ ὀνόματός του τὴν κηλῖδα ταύτην.

§ 14. Ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἰνδικῆς (327).

Ἡ ἀκόρεστος φιλοδοξία τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἄφινεν αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ. Ἀπεφάσισε λοιπὸν οὗτος νὰ φέρῃ τὰ ὅπλα του κατὰ τῆς Ἰνδικῆς, ἥτις ἦτο ἡ χώρα τοῦ πλούτου καὶ τῶν μυθικῶν παραδόσεων, καὶ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς Εὐρωπαῖος στρατηγὸς εἶχε πατήσῃ. Ἐν ἀρχῇ λοιπὸν τοῦ 327 ἄγων 120 χιλ. πεζοὺς καὶ 15 χιλ. ἱππεῖς διέβη τὸν Ἰνδὸν ἐπὶ γεφυρῶν καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ βασιλέως Ταξίλου, ἥτις ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ Ὑδάσπους ποταμοῦ. Ὁ Ταξίλης ὑπετάχθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν 50 ἐλέφαντας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀνταμείψας τὸν Ταξίλην διὰ τὴν πρόθυμον ὑποταγήν του ἐξεστράτευσεν ἔπειτα κατὰ τοῦ κραταιοῦ βασιλέως Πώρου, τοῦ ὁποίου τὸ βασίλειον ἔκειτο ὑπεράνω τοῦ Ὑδάσπους καὶ ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Ὑδραώτου. Ὁ Πῶρος ἐθεώρησεν αἰσχρὸν νὰ παραδοθῇ ἄνευ πολέμου· ὅθεν ἐκινήθη κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ 50 χιλ. Ἰνδῶν πεζῶν, 4000 ἱππέων, μεθ' ἁρμάτων καὶ 200 πυργοφόρων ἐλεφάντων· ἡττηθεὶς ὅμως καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἤχθη ἐνώπιον τοῦ Ἀλεξάνδρου· ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησεν αὐτόν πῶς θέλει νὰ τὸν μεταχειρισθῇ· «βασιλικῶς» ἀπεκρίθη ὁ Πῶρος· «Καὶ τοῦτο μὲν θὰ γείνῃ», εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, «ἄλλο δὲ τί ζητεῖς»; «εἰς τὸ βασιλικῶς πάντα περιέχονται» ἀπήντησεν ὁ Πῶρος· ὁ Ἀλέξανδρος θαυμάσας τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Πώρου ὄχι μόνον τὸ βασίλειόν του ἀπέδωκεν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ χώρας ἄλλας τῷ προσέθηκε καὶ μεγίστην ἐμπιστοσύνην ἐδείκνυε πρὸς αὐτόν.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἀλέξανδρος ἔκτισε δύο πόλεις παρὰ τὸν Ὑδάσπην, τὴν Νίκαιαν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐνίκησε τὸν Πῶρον, εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης, καὶ τὴν Βουκεφάλειαν, εἰς τὸ μέρος ὅπου διέβη τὸν ποταμόν, πρὸς τιμὴν τοῦ Βουκεφάλα τοῦ ἀχωρίστου συντρόφου του, ὅστις ἀπέθανεν ἐκεῖ ἕνεκα γήρατος, προὐχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ Ὑφάσιος ποταμοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν τοῦτον καὶ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὰς θαυμασίας χώρας τοῦ Γάγγου, αἴφνης πρώτην φορὰν οἱ Μακεδόνες, ἀξιωματικοὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ στρατιῶται, ἀποκαμόντες ἐκ τῶν ἀδιακόπων ἀγώνων καὶ τῶν μεγάλων ταλαιπωριῶν, ἠρνήθησαν νὰ ἀκολουθήσωσιν αὐτόν· ὁ Ἀλέξανδρος προσεπάθησε διὰ διαφόρων μέσων νὰ μεταπείσῃ αὐτούς, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον.

§ 15 Ἐπάνοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Περσίαν.

Τότε λοιπὸν ὁ πάντοτε ἀήττητος Ἀλέξανδρος ἔστερξε νὰ ἡττηθῇ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Πρὶν δὲ ἐπιστρέψῃ, ἀνήγειρεν ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Ὑφάσεως 12 πυργοειδεῖς βωμοὺς εἰς τιμὴν τῶν 12 Ὀλυμπίων θεῶν καὶ ὡς ἔσχατον πρὸς ἀνατολὰς ὅριον τῶν δορικτησιῶν του. Ἔπειτα δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Νίκαιαν. Ἐκεῖ ἐπιβασθεὶς μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ναυπηγηθέντα στόλον ἐκ 2000 πλοίων κατέπλευσε τὸν Ὑδάσπην, τὸν Ἀκεσίνην καὶ τὸν Ἰνδόν, καθυποτάσσων πάντας τοὺς παραποταμίους λαούς, καὶ κτίζων πόλεις καὶ ναυπήγια. Κατὰ τὸν κατάπλουν αὐτὸν ὑπέταξε καὶ τοὺς Μαλλούς, ἔθνος τῆς Ἰνδικῆς πολεμικώτατον, ὅτε διέτρεξε τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Σωθεὶς ὡς ἐκ θαύματος ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Πέταλα κειμένην εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Ἰνδὸς σχίζεται εἰς δύο βραχίονας καὶ σχηματίζει τὸ Δέλτα. Τὴν πόλιν ταύτην ὠχύρωσεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἵδρυσεν ἐν αὐτῇ νεώρια καὶ λιμένας καὶ ἀπέδειξε κέντρον ἐμπορίας.

Ἐκ Πετάλων ὁ Ἀλέξανδρος τὸν μὲν Νέαρχον, τὸν ὁποῖον διώρισεν ἡγεμόνα τοῦ στόλου, διέταξε νὰ παραπλεύσῃ τὴν Ἰνδικὴν ἢ Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ τὸν Περσικὸν κόλπον μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐφράτου, αὐτὸς δὲ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Περσίαν διὰ ξηρᾶς. Κατ' Αὔγουστον λοιπὸν τοῦ 325 ἀναζεύξας ἐκ Πετάλων μετὰ δυσχερῆ καὶ ἀγωνιώδη πορείαν διὰ τῆς ἀμμώδους καὶ ἀνύδρου Γεδρωσίας (νῦν Βελουτχιστάν), καθ' ἣν πορείαν κατεστράφη μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ του, ἔφθασε τέλος εἰς τὰ Ποῦρα, πρωτ. τῆς Γεδρωσίας, ὅπου εὗρε πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐκεῖθεν διὰ τῆς εὐφόρου Καρμανίας ἔφθασεν εἰς τὴν Περσέπολιν καὶ τέλος εἰς τὰ Σοῦσα τὸν Φεβρουάριον τοῦ 324, ὅπου διένειμεν εἰς τοὺς στρατιώτας του πλούσια λάφυρα. Μετ' ὀλίγον δὲ κατέπλευσε καὶ ὁ Νέαρχος μετὰ τοῦ στόλου.

Ἐν Σούσοις ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε μῆνάς τινας ἀσχοληθεὶς εἰς τὸ μέγα καὶ δύσκολον ἔργον τῆς ἑνώσεως καὶ συγχωνεύσεως τῶν Εὐρω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν στοιχείων· προσεκάλεσεν εἰς τὰ Σοῦσα πάντας τοὺς μεγιστᾶνας τοῦ ἀπεράντου κράτους του μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θυγατέρων των, ἵνα παραστῶσιν εἰς μεγάλην ἑορτήν, τὴν ὁποίαν παρεσκεύασεν ἐπὶ τῇ ἑνώσει καὶ συγχωνεύσει τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀσιανῶν. Πρῶτος ὁ Ἀλέξανδρος ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς ἑνώσεως ταύτης συζευχθεὶς τὴν Στάτειραν ἢ κατ' ἄλλους τὴν Βαρσίνην, πρεσβυτέραν θυγατέρα τοῦ Δαρείου· μετ' αὐτὸν δὲ 80 ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων στρατηγῶν καὶ φίλων του συνεζεύχθησαν Περσίδας παρθένους ἐκ τῶν εὐγενεστάτων. Οἱ γάμοι οὗτοι ἐπανηγυρίσθησαν διὰ λαμπρῶν ἑορτῶν.

§ 16. Δυσαρέσκεια Μακεδόνων. — Ἐπάνοδος Ἀλεξάνδρου εἰς Βαβυλῶνα καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Οἱ Μακεδόνες βλέποντες τὴν συμπεριφορὰν ταύτην τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τοὺς Πέρσας δυσηρεστοῦντο σφόδρα, διότι εἶχον τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐφαρμόζῃ ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τῶν ὑποτεταγμένων τὸ δικαίωμα τῆς δορικτησίας καὶ οὐχὶ νὰ μεταχειρίζηται αὐτοὺς ἰσοτίμως μὲ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ δυσαρέσκειά των ἐπετάθη πολύ, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος συνέστησε σῶμα στρατιωτικὸν ἐκ τρισμυρίων Περσῶν νέων, οἵτινες ἐκλήθησαν «ἐπίγονοι» καὶ ἔφερον ἅπαντες Μακεδονικὰς πανοπλίας. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπρότεινε νὰ πέμψῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν πάντας ἐκείνους, οἵτινες ἕνεκα γήρατος ἢ ἀσθενείας κατέστησαν ἄχρηστοι πρὸς πόλεμον, ἐξερράγη στάσις ἐν τῷ στρατῷ, διότι ἡ πρότασις αὕτη ἐθεωρήθη ὑπὸ πάντων τῶν στρατιωτῶν ὡς ὕβρις καὶ περιφρόνησις· ἐζήτουν δὲ πάντες μετὰ κραυγῶν τὴν ἀπόλυσίν των, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς πατρίδας των. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγιστος· ἀλλ' ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ δὲν ἐγκατέλιπε τὸν Ἀλέξανδρον ἡ συνήθως δραστηριότης του· διὰ τολμηρῶν τιμωριῶν καὶ ἐπιτηδείων περιποιήσεων ἐπανέφερε τὴν διασαλευθεῖσαν πειθαρχίαν εἰς τὸν στρατόν, ὅστις μετανοήσας καὶ δακρύων ἐζήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ βασιλέως του· ὁ Ἀλέξανδρος συνεχώρησε πάντας.

Ἐξασφαλίσας ὁ Ἀλέξανδρος τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν ἐν τῷ στρατῷ ἀπῆλθεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ὅπου ἐτέλεσε πάλιν μεγαλοπρεπεῖς ἀγῶνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὰς εὐωχίας καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν διασκεδάσεων ἀπέθανεν ὁ στρατηγὸς Ἡφαιστίων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλέξανδρος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους κατ' ἐξοχὴν ἠγάπα. Ἡ θλῖψις τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος· ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔμεινε πλησίον τοῦ νεκροῦ χωρὶς νὰ φάγῃ καὶ χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ. Ὁ νεκρὸς μετεκομίσθη εἰς Βαβυλῶνα, ὅπου ἐτάφη μετ' ἀνηκούστου λαμπρότητος. Μετ' οὐ πολὺ ἦλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς Βαβυλῶνα, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ καταστήσῃ πρωτεύουσαν τοῦ ἀχανοῦς κράτους του.

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος εὑρίσκετο εἰς Βαβυλῶνα, προσῆλθον ἀλλεπαλλήλως πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἵνα συγχαρῶσιν αὐτὸν διὰ τὰ κατορθώματά του. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἤδη μετεωρισθῆ εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ πόλει τῆς Βαβυλῶνος κατεγίνετο δραστηρίως εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ ἀχανοῦς κράτους του, ἡ τελευταία αὐτοῦ ὥρα προσήγγιζε. Καταβληθεὶς ἐκ τῶν πολλῶν κακοπαθειῶν, τὰς ὁποίας ὑπέστη εἰς τὰς τεραστίας αὐτοῦ ἐκστρατείας, καὶ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς λύπης, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς του Ἡφαιστίωνος, προσέτι δὲ βασανιζόμενος ἐκ τῶν θλιβερῶν ἀναμνήσεων τοῦ Φιλώτα, τοῦ Παρμενίωνος καὶ τοῦ Κλείτου, ἐνόσησε βαρέως. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐβασάνιζεν αὐτὸν ὁ πυρετός· ἡ κατάστασίς του ἐδεινοῦτο. Οἱ στρατιῶται ἐλθόντες εἰς τὰς θύρας ἐζήτουν νὰ ἴδωσι τὸν βασιλέα των· αἱ θύραι ἠνοίχθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἅπας ὁ στρατὸς διῆλθεν ἐν παρατάξει διὰ τελευταίαν φορὰν ἐνώπιον τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις τοσάκις ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ εἰς τὴν δόξαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔμεινεν ἄφωνος· ἀνασηκωθεὶς ὅμως ὀλίγον καὶ στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος ἔτεινε μετὰ δυσκολίας τὴν χεῖρα ὡς σημεῖον ἀποχαιρετισμοῦ. Τὴν ὀγδόην ἡμέραν τῆς ἀσθενείας του ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν τῷ 323. Ὁ νεκρός του ταριχευθεὶς καὶ τεθεὶς ἐντὸς χρυσῆς λάρνακος μετεκομίσθη μετὰ δύο ἔτη εἰς Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τεμένει τῷ κατασκευασθέντι ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου μετ' ἐκτάκτου λαμπρότητος καὶ πολυτελείας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐβασίλευσε 12 ἔτη καὶ 8 μῆνας· κατὰ τὸ μικρὸν δὲ τοῦτο διάστημα κατώρθωσε τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κατορθώματα, ὁποῖα οὐδεὶς ἀνὴρ οὔτε ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ οὔτε ἐκ τῶν μετ' αὐτὸν κατώρθωσε· διὰ τοῦτο δὲ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὠνομάσθη Μέγας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις

11. Ποῦ ἔγεινεν ἡ τρίτη μάχη μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν καὶ πόσας δυνάμεις εἶχεν ὁ Δαρεῖος ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ; — Τί συνεβούλευσεν ὁ Παρμενίων πρὸ τῆς μάχης ταύτης καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος; — Τί ἔπραξε καὶ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ὁ Δαρεῖος; — Πόσοι ἐκ τῶν Περσῶν ἐφονεύθησαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ; — Ποίας πόλεις κατέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχην; — Τί εὗρεν ἐν Σούσοις καὶ τί ἐν Περσεπόλει; —

12—13. Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Δαρείου καὶ τί περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ Βήσσου; — Ποῖα μέρη τοῦ Περσικοῦ κράτους τελευταῖα ὑπέταξεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ποίαν ἔλαβε σύζυγον; — Τίνι τρόπῳ ἐξησφάλισεν ὁ Ἀλέξ. τὴν ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ κράτους κυριαρχίαν του; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλώτα, τοῦ Παρμενίωνος καὶ τοῦ Κλείτου; —

14—15. Τί χώρα ἦτο ἡ Ἰνδικὴ καὶ πότε ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῆς ὁ Ἀλέξ; — Ποῖον ποταμὸν διέβη καὶ εἰς τίνος τὴν ἐπικράτειαν κατὰ πρῶτον εἰσέβαλε; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Πώρου; — Ποίας πόλεις ἔκτισεν ὁ Ἀλέξ. παρὰ τὸν Ὑδάσπην; — Ποῦ καὶ πότε οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλεξ. ἐστασίασαν καὶ ἠρνήθησαν νὰ προχωρήσωσι καὶ τί ἔκαμεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἀλέξ; — Ποίαν ὁδὸν ἠκολούθησεν ὁ Ἀλέξ. κατὰ τὴν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Περσίαν ἐπάνοδόν του; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν Μαλλῶν; — Τί γνωρίζεις περὶ Πετάλων; — Ποίαν διαταγὴν ἔδωκεν εἰς τὸν Νέαρχον ἐν Πετάλοις ὁ Ἀλέξ. καὶ διὰ τίνος χώρας αὐτὸς ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Σοῦσα; — Εἰς τί ἠσχολήθη ἐν Σούσοις ὁ Ἀλέξ. ποίους προσεκάλεσεν ἐκεῖ καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν; — Διὰ τίνος μέσου ἐπεδίωξεν ὁ Ἀλεξ. τὴν συγχώνευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ἀσιατικοῦ στοιχείου; —

16. Τί γνωρίζεις περὶ δυσαρεσκείας τῶν Μακεδόνων πρὸς τὸν Ἀλέξ. καὶ περὶ τοῦ σώματος τῶν ἐπιγόνων; Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἀλεξ. ἐκραγείσης στάσεως καὶ περὶ τῆς καταστολῆς αὐτῆς; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κηδείας τοῦ Ἡφαιστίωνος; — Ποίαν πόλιν διενοεῖτο νὰ καταστήσῃ πρωτ. τοῦ κράτους του ὁ Ἀλέξ; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Ποῦ ἐτάφη ὁ Ἀλέξ.; — Πόσα ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ Ἀλέξ. καὶ πῶς κρίνει αὐτὸν ἡ ἱστορία; —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

§ 17 Διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποθνήσκων οὐδένα ὥρισε διάδοχον· ἐρωτηθεὶς δὲ εἰς ποῖον ἀφίνει τὴν βασιλείαν, «εἰς τὸν κράτιστον» εἶπε· κατὰ τὰς τελευταίας ὅμως ἡμέρας τῆς ἀσθενείας του ἰδὼν ὅτι ἡ κατάστασίς του ἐχειροτέρευεν, ἐξήγαγε τὸ δακτύλιόν του καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Περδίκκαν δεικνύων οὕτω τὴν πρὸς αὐτὸν ἐξαιρετικὴν ἀγάπην του. Ἐν τούτοις οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν στρατηγῶν του Περδίκκας, Λεοννᾶτος, Πτολεμαῖος κ.λ.π. συνῆλθον ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἵνα ἀποφασίσωσι περὶ τῆς διαδοχῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ὑπῆρχε κανεὶς, τὸν ὁποῖον οἱ Μακεδόνες ἠδύναντο ἀκωλύτως νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὡς διάδοχον· ὁ ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαρείου υἱός του Ἡρακλῆς ἐθεωρεῖτο νόθος, ὡς γόνος δοριαλώτου· ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφός του Ἀρριδαῖος ἦτο βλὰξ καὶ ἑπομένως ἀνίκανος νὰ ἄρξῃ· ἡ δὲ σύζυγός του Ῥωξάνη ἦτο ἔγκυος. Μετὰ πολλὰς καὶ διαφόρους συζητήσεις κατέληξαν εἰς τὴν ἀπόφασιν ν' ἀναγνωρίσωσιν ὡς κληρονομικὸν βασιλέα τὸ ἐκ τῆς Ῥωξάνης τεχθησόμενον τέκνον, ἐὰν εἶνε ἄρρεν, τὸν δὲ Περδίκκαν ἐπιμελητὴν τῆς βασιλείας. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅμως ταύτην ἀντετάχθη ὁ ἀρχηγὸς τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος Μελέαγρος, ὅστις κατώρθωσε ν' ἀναγνωρισθῇ βασιλεὺς ὁ Ἀρριδαῖος ὑπὸ τὸ προσφιλὲς ὄνομα Φίλιππος. Ἐντεῦθεν ἐπῆλθε ῥῆξις μεταξὺ τῶν δύο μερίδων· δι' ἀμοιβαίων ὅμως ὑποχωρήσεων τὰ πράγματα συνεβιβάσθησαν καὶ ὁ μὲν Ἀρριδαῖος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μετάσχῃ τῆς βασιλείας καὶ τὸ τέκνον τῆς Ῥωξάνης, ἂν ἐγεννᾶτο ἄρρεν, ὁ δὲ Περδίκκας διωρίσθη χιλίαρχος (ἀξίωμα, ὅπερ ἤρχετο μετὰ τὸν βασιλέα) καὶ ὁ Μελέαγρος ὕπαρχος τοῦ Περδίκκου. Μετά τινα χρόνον ἡ Ῥωξάνη ἔτεκεν ἄρρεν, ὅπερ ὠνομάσθη Ἀλέξανδρος.

Ὁ Περδίκκας ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἐφρόντισε πρῶτον ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀντιζήλου του Μελεάγρου. Κατώρθωσε λοιπὸν καὶ ἔπεισε τὸν ἀσθενῆ τὸν νοῦν Ἀρριδαῖον νὰ φονεύσῃ τὸν Μελέαγρον, αὐτὸς δὲ ὁ Περδίκκας ἐγένετο τότε ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἵνα δὲ προσοικειωθῇ τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν στρατηγῶν διένειμεν εἰς αὐτοὺς τὰς σατραπείας τοῦ κράτους, αὐτὸς δὲ παρέμεινεν ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου· ὡς τοιοῦτος εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων· ἔφερε τὴν βασιλικὴν σφραγῖδα· ἅπασαι δὲ αἱ ἀρχαὶ τοῦ κράτους, πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον τὰς βασιλικὰς διαταγάς.

Ἀλλ' ἡ ἀμοιβαία ἀντιζηλία τῶν διαδόχων προεκάλεσε μετ' ὀλίγον μακροὺς καὶ αἱματηροὺς ἐμφυλίους πολέμους. Καὶ πρῶτον κατεβλήθη ὁ Περδίκκας εἴς τινα κατὰ τοῦ Πτολεμαίου, σατράπου τῆς Αἰγύπτου, ἐκστρατείαν, καὶ ἐγένετο νέα διαίρεσις τοῦ κράτους, καθ' ἣν ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἀνεγνωρίσθη ὁ Ἀντίπατρος. Ἀλλὰ καὶ ἡ νέα αὕτη διαίρεσις δὲν διήρκεσε πολὺν χρόνον. Νέοι ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐξερράγησαν διαρκέσαντες μέχρι τοῦ 381· τέλος ὅμως διὰ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν Ἰψῷ τῆς Φρυγίας μεγάλης μάχης (301) ἐτέθη τέρμα εἰς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους· ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἡττήθη καὶ ἐφονεύθη ὁ ἐκ τῶν διαδόχων ἰσχυρότατος Ἀντίγονος καὶ τὸ ἐν Ἀσίᾳ κράτος αὐτοῦ κατελύθη, οἱ δὲ νικηταὶ τοῦ Ἀντιγόνου Σέλευκος, Κάσσανδρος καὶ Λυσίμαχος μετὰ τοῦ Πτολεμαίου τῆς Αἰγύπτου προέβησαν εἰς νέαν διαίρεσιν τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου· διῄρεσαν δὲ τοῦτο εἰς τέσσαρα βασίλεια ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων α) τὸ τῆς Αἰγύπτου, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Πτολεμαῖος β) τὸ τῆς Συρίας, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Σέλευκος· γ) τὸ τῆς Θρᾴκης, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Λυσίμαχος καὶ δ') τὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Κάσσανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου.

§ 18. Ἐξέγερσις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. — Λαμιακὸς πόλεμος. — Θάνατος Δημοσθένους.

Ἡ ἀγγελία περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου συνετάραξεν ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Πολλαὶ πόλεις αὐτῆς ὑποκινούμεναι ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Ὑπερείδου (Ἀθηναίου ῥήτορος) ἔλαβον τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Μακεδόνων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των, συμμαχικὸς δὲ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἐκ 30 χιλ. ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀνδρείου καὶ ἐμπειροπολέμου Ἀθηναίου στρατηγοῦ Λεωσθένους κατέλαβε τὰς Θερμοπύλας. Ὁ Ἀντίπατρος μετὰ 13,000 πεζῶν καὶ 600 ἱππέων ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ· γενομένης μάχης, οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν νίκην λαμπρὰν (323) καὶ ὁ Ἀντίπατρος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Λαμίαν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ πόλεμος οὗτος ἐκλήθη Λαμιακός. Ὁ Λεωσθένης ἐπολιόρκησεν ἐν Λαμίᾳ στενώτατα τὸν Ἀντίπατρον· δυστυχῶς ὅμως πληγωθεὶς καιρίως εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ λίθου ἀπέθανε μετά τινας ἡμέρας (περὶ τὸ τέλος τοῦ 323).

Ὁ θάνατος τοῦ Λεωσθένους, ὅστις ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ πολέμου, ἐνέκρωσε τοὺς συμμάχους. Διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέχθη ὁ Ἀντίφιλος, ὅστις ἦτο μὲν ἀνδρεῖος καὶ συνετὸς στρατηγός, ἀλλὰ πολὺ κατώτερος τοῦ Λεωσθένους. Ὁ Ἀντίφιλος μαθὼν ὅτι στρατὸς ἐξ 20,000 πεζῶν καὶ 2000 ἱππέων ὑπὸ τὸν σατράπην τῆς μικρᾶς (παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον) Φρυγίας Λεοννᾶτον ἤρχετο εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀντιπάτρου ἠναγκάσθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Λαμίας καὶ ν' ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ νέου πολεμίου, πρὶν ἑνωθῶσιν οἱ δύο ἐχθρικοὶ στρατοί. Ἡ συνάντησις ἐγένετο ἐν Θεσσαλίᾳ. Γεννομένης ἱππομαχίας κρατερᾶς μεταξὺ τοῦ Μακεδονικοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Θεσσαλῶν, οἵτινες εἶχον ἑνωθῇ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐνικήθησαν οἱ Μακεδόνες καὶ ὁ Λεοννᾶτος ἐφονεύθη. Ἡ νίκη ὅμως αὕτη δὲν ὠφέλησε πολὺ τοὺς συμμάχους, διότι ὁ Ἀντίπατρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Λαμίας καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Λεοννάτου, λαβὼν δὲ καὶ ἐπικουρίας 10 χιλ. Μακεδόνων ὑπὸ τὸν Κράτερον ἐπετέθη κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν Κρανῶνι τῆς Θεσσαλίας (322).

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ θεωροῦντες ἀδύνατον τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, ἀφ' οὗ οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων ἔμενον ἁπλοῖ θεαταὶ τοῦ ἀγῶνος, ἔπεμψαν εἰς τὸν Ἀντίπατρον πρέσβεις περὶ εἰρήνης. Ὁ Ἀντίπατρος ὅμως θέλων νὰ διασπάσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων εἰσέβαλε μετὰ τοῦ Κρατέρου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπεχρέωσεν ἑκάστην πόλιν νὰ συνθηκολογήσῃ ἰδιαιτέρως μετ' αὐτοῦ· καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐφάνη λίαν μετριοπαθὴς ὁ Ἀντίπατρος· πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὅμως, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς προταιτίους τοῦ πολέμου, ἐδείχθη αὐστηρός· ἀπῄτησε παρ' αὐτῶν α') νὰ μεταβάλωσι τὸ πολίτευμα εἰς τιμοκρατίαν, τοῦτ' ἔστι μόνον οἱ πλούσιοι νὰ μετέχωσι τῆς κυβερνήσεως. β') νὰ δεχθῶσι Μακεδονικὴν φρουρὰν ἐν Μουνιχίᾳ· γ') νὰ παραιτήσωσι τὴν Σάμον καὶ ἄλλας τινὰς νήσους· δ') νὰ πληρώσωσι τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου καὶ ε') νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τοὺς ῥήτορας Δημοσθένην καὶ Ὑπερείδην.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τοὺς ὅρους τοῦ Ἀντιπάτρου ἀλλ' ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Ὑπερείδης προλαβόντες ἔφυγον ἐξ Ἀθηνῶν· ἐκ τούτων ὁ μὲν Ὑπερείδης συλληφθεὶς ἐν Αἰγίνῃ καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸν Ἀντίπατρον ἐβασανίσθη καὶ ἐθανατώθη, ὁ δὲ Δημοσθένης καταδιωκόμενος κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Καλαυρίᾳ (Πόρῳ) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ ὑποκριτὴς Ἀρχίας, ὁ ἐπονομασθεὶς φυγαδοθήρας, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀντιπάτρου. Ἀπειλούμενος δὲ ὁ Δημοσθένης ν' ἀποσπασθῇ διὰ τῆς βίας ἐκ τοῦ ναοῦ, ἔλαβε δηλητήριον, ὅπερ εἶχεν ἐν τῇ γραφῖδι, καὶ ἀπέθανε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§. 19. Βασίλεια τῶν Ἐπιγόνων

Ἐκ τῶν διαφόρων βασιλείων, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ πολλὰς προσκαίρους ἐπικρατείας διῃρέθη τέλος ὁριστικῶς ἡ ἀπέραντος μοναρχία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τρία κατ' ἐξοχὴν διεκρίθησαν, τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες πολὺ ἐφρόντισαν νὰ προαγάγωσι τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἦσαν δὲ ταῦτα: τὸ τῆς *Αἰγύπτου* ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους, τὸ τῆς *Συρίας* ὑπὸ τοὺς Σελευκίδας καὶ τὸ τοῦ *Περγάμου* ὑπὸ τοὺς Ἀτταλικούς

α') *Βασίλειον τῆς Αἰγύπτου*. Τὸ βασίλειαν τῆς Αἰγύπτου ἤκμασε καὶ κατέστη εὐδαιμονέστατον ἐπὶ τῶν τριῶν πρώτων αὐτοῦ βασιλέων, τῶν καλουμένων *Πτολεμαίων*. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος Πτολεμαῖος ὁ *Λάγου*, ὁ ἐπικληθεὶς σωτήρ, ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους καὶ ἔθηκε τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλείου τῆς Αἰγύπτου· ἐπεμελήθη νὰ ἐξελληνίσῃ τὴν Αἴγυπτον δι' Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν· διωργάνωσε τὰς πεζικὰς καὶ ναυτικὰς αὐτῆς δυνάμεις· ἐπροστάτευσε καὶ προήγαγε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας· ἐξωράϊσε τὰς πόλεις διὰ λαμπρῶν οἰκοδομημάτων· ἵδρυσεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν περιώνυμον *βιβλιοθήκην* καὶ τὸ *Μουσεῖον*. Τὸ Μουσεῖον ἦτο περικαλλὲς καὶ ἀπέραντον οἰκοδόμημα παρὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, περιέχον πολλὰς εὐρυχώρους αἰθούσας, μακρὰς στοάς, ἐξέδρας καὶ κήπους. Ἐν αὐτῷ ὑπῆρχε καὶ ἡ περιώνυμος βιβλιοθήκη, τὴν ὁποίαν πολὺ ἐφιλοτιμήθησαν καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Πτολεμαίου νὰ πλουτίσωσι. Ἐν τῷ Μουσείῳ κατῴκουν καὶ ἐσιτοῦντο *φιλόλογοι ἄνδρες*, ἔργον ἔχοντες νὰ συζητῶσι περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, συνάμα δὲ νὰ ἐξετάζωσι καὶ διορθώνωσι τὰ χειρόγραφα· περιελάμβανε δὲ ἡ βιβλιοθήκη 400 χιλ. κυλίνδρους (χειρόγραφα γεγραμμένα ἐπὶ παπύρου καὶ τετυλιγμένα εἰς κυλίνδρους)

Καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ πρώτου Πτολεμαίου *Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος* καὶ *Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης* ὡσαύτως ὑπεστήριξαν τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας

β' *Βασίλειον τῆς Συρίας*. Ὁ ἔνδοξος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου στρατηγὸς *Σέλευκος ὁ Α'* ὑπῆρξεν ἀρχηγέτης τῆς ἐν Συρίᾳ δυναστείας τῶν Σελευκιδῶν. Οὗτος ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ Συριακοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τοῦ Γάγγου· ἦτο ἐραστὴς τῶν τεχνῶν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ἐπιστημῶν, τὰς ὁποίας λίαν ἐπροστάτευσε· διέδωκεν εἰς τὸ ἀχανὲς κράτος του τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ ἔκτισε πολλὰς πόλεις, τῶν ὁποίων εὐδαιμονέσταται ὑπῆρξαν ἡ ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ Ἀντιόχεια, πρωτ. τοῦ βασιλείου, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Τίγρητος Σελεύκεια.

γ') Βασίλειον τοῦ Περγάμου. Εἰς τὰς δυτικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔκειτο τὸ βασίλειον τοῦ Περγάμου, τὸ ὁποῖον λόγῳ παιδείας καὶ τέχνης ἀπέβη ἐφάμιλλον πρὸς τὰ δύο προηγούμενα βασίλεια τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας. Οἱ βασιλεῖς αὐτοῦ Εὐμένης ὁ Α', Ἄτταλος ὁ Α', Εὐμένης ὁ Β', καὶ Ἄτταλος ὁ Β', προήγαγον καὶ ἀνέδειξαν εὐτυχὲς τὸ Περγαμηνὸν βασίλειον· ἐπροστάτευσαν τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἵδρυσαν σχολεῖα καὶ βιβλιοθήκην ἐν Περγάμῳ, ἥτις εἶχε τὰ δευτερεῖα μετὰ τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περιλαμβάνουσα 200 χιλ. τόμους· ὅτε δὲ οἱ Πτολεμαῖοι ἐκ φθόνου ἀπηγόρευσαν τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ παπύρου (φλοιοῦ δένδρου) ἐκ τῆς Αἰγύπτου, οἱ Περγαμηνοὶ ἐπενόησαν τὰς διφθέρας ἤτοι δέρματα κατειργασμένα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔγραφον· ὠνομάσθησαν δὲ αἱ διφθέραι αὗται ἀπὸ τῆς πόλεως Περγάμου περγαμηναί.

§ 20. Φωκίων καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τῆς τελείας παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος ἔζησεν ὁ ἔξοχος Ἀθηναῖος στρατηγὸς Φωκίων· ὑπῆρξε δὲ ὁ Φωκίων ἐκ τῶν σπανίων ἀνδρῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος· ἡ χρηστότης καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ ὑπῆρξαν παροιμιώδεις. Ὁ Φωκίων ἀνῆκεν εἰς τὴν Μακεδονικὴν μερίδα, ὄχι διότι δὲν ἠγάπα τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ διότι ἐφρόνει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν πλέον εἰς κατάστασιν νὰ διεξαγάγωσι πόλεμον κατὰ τῶν Μακεδόνων. Ἐν τούτοις, καίτοι ἦτο πένης, ἀπεποιήθη πάντοτε τὰ πλούσια δῶρα τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς ἀρετῆς τοῦ Φωκίωνος εἶνε ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, οἵτινες ἐκόμισαν εἰς αὐτὸν 100 τάλαντα ὡς δῶρον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἠρώτησε δηλ· ὁ Φωκίων τοὺς ἀπεσταλμένους, διατὶ εἰς αὐτὸν μόνον ὁ Ἀλέξανδρος πέμπει δῶρα· «διότι σὲ μόνον — ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι — θεωρεῖ καλὸν κἀγαθόν». «Τότε ἂς μὲ ἀφήσῃ — εἶπεν ὁ Φωκίων — νὰ εἶμαι καὶ νὰ φαίνωμαι τοιοῦτος» καὶ δὲν ἐδέχθη τὰ 100 τάλαντα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τεσσαρακοντάκις ὁ Φωκίων ἐξελέχθη στρατηγός, χωρίς ποτε νὰ εἶνε παρὼν κατὰ τὴν ἐκλογήν, καὶ πάντοτε ἐν πολέμῳ ἐτίμησε τὴν πατρίδα του· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιπάτρου ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ τοῦ υἱοῦ του Κασσάνδρου καὶ τοῦ Πολυσπέρχοντος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀντίπατρος ἀποθνήσκων κατέλιπεν ἐπιμελητὴν τῆς βασιλείας ἐν Μακεδονίᾳ. Ὁ Πολυσπέρχων, ἵνα ἐξασθενίσῃ τὸν Κάσσανδρον, προσεπάθησε νὰ προσελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς Ἕλληνας καταλύων τὰ ὀλιγαρχικὰ αὐτῶν πολιτεύματα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἱδρύσῃ ὁ Ἀντίπατρος, καὶ εἰσάγων δημοκρατίας. Ἀλλ' ἡ κατάλυσις αὕτη ἐπήνεγκεν ἐν Ἑλλάδι ἀναρχίαν καὶ προεκάλεσεν ἀντεκδικήσεις. Ἐν Ἀθήναις ὁ δῆμος ἤθελε νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Μουνιχίας τὴν Μακεδονικὴν φρουράν· ἀλλ' ὁ τότε στρατηγὸς καὶ ἀρχηγὸς τῆς ὀλιγαρχικῆς μερίδος Φωκίων, προνοῶν περὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας, ἔμεινεν ἀδιάφορος καὶ τοιουτοτρόπως ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς Νικάνορα ὄχι μόνον τὴν Μουνιχίαν νὰ ὀχυρώσῃ ἀλλὰ καὶ τὸν Πειραιᾶ νὰ καταλάβῃ. Ὁ λαὸς τότε ἐξεμάνη διὰ τοῦτο καὶ καθῄρεσε τὸν Φωκίωνα ἀπὸ τῆς στρατηγίας, οἱ δὲ ἐχθροί του κατηγόρησαν αὐτὸν ἐπὶ προδοσίᾳ. Ὁ μαινόμενος ὄχλος τῶν Ἀθηνῶν κατεδίκασε τὸν ἐνάρετον καὶ φιλόπατριν Φωκίωνα νὰ πίῃ τὸ κώνειον. Καθ' ἣν στιγμὴν ἔπινε τὸ κώνειον ὁ χρηστὸς Φωκίων ἐρωτηθεὶς ποίαν παραγγελίαν ἀφίνει εἰς τὸν υἱόν του «νὰ μὴ μνησικακῇ κατὰ τῶν Ἀθηναίων» ἀπεκρίθη.

Ἀσκήσεις

17. Ὁ Ἀλεξανδρος ὥρισε διάδοχον; — Ποῖαι δυσκολίαι παρουσιάζοντο εἰς τὴν διαδοχὴν αὐτοῦ; — Πῶς τέλος ἐκανονίσθη τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὑπὸ τίνων; — Πῶς ἀπέθανεν ὁ Μελέαγρος; — Ποῖον ἀξίωμα ἔλαβε κατόπιν ὁ Περδίκκας καὶ πῶς προσωκειώθη τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν στρατηγῶν; — Ὁποῖον ἦτο τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπιμελητοῦ; — Πότε καὶ ποῦ ἐτέθη τέρμα εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν διαδόχων ἐμφυλίους πολέμους καὶ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ τελευταία διαίρεσις τοῦ κράτους τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου; —

18. Τί συνέβη ἐν Ἑλλάδι, ὅτε ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου; — Ποῖοι ὑπεκίνουν τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις εἰς ἐξέγερσιν κατὰ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου· — Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Κρανῶνι μάχης καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς. — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ὑπερείδου καὶ τοῦ Δημοσθένους. —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19. Ποῖα βασίλεια προήγαγον τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου; — Ἐπὶ τίνων βασιλέων ἤκμασε τὸ βασίλειον τῆς Αἰγύπτου; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Μουσείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας; — Τίνες ἐσιτοῦντο εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ τί ἔργον εἶχον οὗτοι; — Πόσα βιβλία περιελάμβανεν ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Σελεύκου; — Τίνες ἦσαν αἱ πρῶται πόλεις τῆς Συρίας ἐπὶ τῶν Σελευκιδῶν; — Ποῦ ἔκειτο τὸ βασίλειον τοῦ Περγάμου καὶ τίνες προήγαγον αὐτό; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Περγάμου καὶ περὶ τῶν περγαμηνῶν; —

20. Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ Φωκίων; — Εἰς ποίαν πολιτικὴν μερίδα ἀνῆκεν ὁ Φωκίων καὶ διὰ τί; — Ἀνάφερέ μοι περιστατικὰ δεικνύοντα τὴν ἀρετὴν τοῦ Φωκίωνος; — Ποσάκις ἐξελέγη στρατηγὸς ὁ Φωκίων; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φωκίωνος; — Ὁποίαν παραγγελίαν ἀφῆκεν εἰς τὸν υἱόν του ὁ Φωκίων ἀποθνήσκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

§ 21. Αἰτωλικὴ καὶ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία.

α') Αἰτωλικὴ συμπολιτεία. Οἱ Αἰτωλοί, ὄντες ὀρεινοὶ καὶ ὀρωμαλέοι καὶ διῃρημένοι εἰς πολλὰς αὐτοτελεῖς κοινότητας, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξαν ἀφανεῖς, ἀνεφάνησαν δὲ ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων καὶ ἐσχημάτισαν συμπολιτείαν. Ταύτης προΐστατο εἷς στρατηγός, εἷς ἵππαρχος καὶ εἷς γραμματεὺς ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας. Ὑπῆρχε προσέτι καὶ ἀνώτερόν τι συμβούλιον, τοῦ ὁποίου τὰ μέλη ἐκαλοῦντο ἀπόκλητοι. Κατὰ πᾶν ἔτος κοινὴ σύνοδος τῶν Αἰτωλῶν, τὸ λεγόμενον Παναιτώλιον, συνήρχετο πανηγυρικῶς ἐν Θέρμῳ (τῆς Αἰτωλίας), ἐνίοτε δὲ ἐν Ναυπάκτῳ ἢ ἐν Ὑπάτῃ καὶ ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου, περὶ εἰρήνης, περὶ συμμαχιῶν καὶ ἄλλων δημοσίων πραγμάτων. Κατ' αὐτὸ δὲ ἐγίνοντο καὶ αἱ ἀρχαιρεσίαι. Δυστυχῶς ἡ Αἰτωλικὴ συμπολιτεία ἐπολιτεύθη πάντοτε κακῶς· γενομένη ὄργανον τῶν Μακεδόνων ἔβλαψεν ἀντὶ νὰ ὠφελήσῃ τὴν Ἑλλάδα.

β) Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. Πολὺ σπουδαιοτέρα ὑπῆρξεν ἡ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. Ταύτην ἐπετέλεσαν κατ' ἀρχὰς (280 π. Χ.) τέσσαρες πόλεις: ἡ Δύμη, αἱ Πάτραι, ἡ Τρίταια, καὶ αἱ Φαραί· βραδύτερον δὲ προσετέθησαν καὶ ἄλλαι πολλαί. Οὐδέποτε ἄλλοτε αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις εἶχον συνδεθῆ τόσον σφιγκτῶς, ὅσον νῦν αἱ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας. Διέκειντο αὗται μεταξύ των φιλικώτατα· εἶχον τοὺς αὐτοὺς νόμους, τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ νομίσματα καὶ τὴν αὐτὴν διοίκησιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας προΐσταντο κατ' ἀρχὰς δύο στρατηγοὶ καὶ εἷς γραμματεύς, ἀπὸ δὲ τοῦ 252 προΐστατο μόνον εἷς στρατηγὸς καὶ ὁ γραμματεὺς ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συμπολιτείας. Παρὰ τῷ στρατηγῷ ὑπῆρχε καὶ δεκαμελὲς συμβούλιον, τὸ τῶν δημιουργῶν ἢ προβούλων, οἵτινες μετὰ τοῦ στρατηγοῦ παρεσκευάζον τὰ προβουλεύματα, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν κοινὴν σύνοδον.

Ἡ κοινὴ σύνοδος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας συνήρχετο δὶς τοῦ ἔτους ἐν Αἰγίῳ, ἐκτάκτως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ ἀπεφάσιζε περὶ τῶν ὑποθέσεων ἐκείνων, τὰς ὁποίας τὸ συμβούλιον τῶν προβούλων ὑπέβαλλεν εἰς αὐτήν· ἐν γένει δὲ ἀπεφάσιζε περὶ ὅσων καὶ τὸ Παναιτώλιον.

Ψυχὴ καὶ δεξιὸς βραχίων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ἦτο ὁ Ἄρατος, ὅστις ἐλευθερώσας τὴν πατρίδα του Σικυῶνα ἀπὸ τοῦ τυράννου Νικοκλέους προσέθηκεν αὐτὴν εἰς τὴν συμπολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν. Ἐκλεχθεὶς δὲ στρατηγὸς διετέλεσε τοιοῦτος ἐπὶ τριακονταετίαν ἐκλεγόμενος παρ' ἐνιαυτόν· ὁ Ἄρατος ἥνωσε μετὰ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας τὸ Ἄργος, τὴν Κόρινθον καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις.

Ὁ μέγας σκοπὸς τοῦ Ἀράτου ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῶν τυράννων καὶ ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς ἐπιρροῆς καὶ νὰ ἑνώσῃ τοὺς Πελοποννησίους εἰς ἓν σταθερὸν καὶ συμπαγὲς πολιτικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ τὰ αὐτὰ νόμιμα, τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ τὰ αὐτὰ συμφέροντα. Ἀλλ' ὁ σκοπὸς οὗτος τοῦ Ἀράτου δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῶν πολέμων πρὸς τὴν Σπάρτην καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ταραχῶν.

§. 22. Ἀπόπειρα μεταπολιτεύσεως ἐν Σπάρτῃ.—Ἄγις ὁ Δ'. καὶ Κλεομένης ὁ Γ'.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Ἀγησιλάου μεγάλη μεταβολὴ εἶχεν ἐπέλθῃ ἐν Σπάρτῃ ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τὸ πολίτευμα τοῦ Λυκούργου μόνον τοὺς τύπους διετήρησε, κατὰ τὰ ἄλλα δὲ παρεδιάσθη ἐντελῶς. Τὰ κτήματα καὶ πάλιν περιῆλθον εἰς ὀλίγους Σπαρτιάτας, οἱ δὲ λοιποὶ κατήντησαν εἰς μεγάλην πενίαν. Ἡ ἀπόλαυσις τοῦ πλούτου παρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἤγαγεν τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν, ἕνεκα τῶν ὁποίων τὰ ἤθη διεφθάρησαν. Ἕνεκα τούτου ἡ Σπάρτη εἰς μὲν τὸ ἐσωτερικὸν ἔπασχεν, εἰς δὲ τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο ἀφανής.

Ἐκ τῶν δύο βασιλέων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἄγις ὁ Δ' αἰσθανόμενος ἀποστροφὴν πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν διενοήθη νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσότητα τῶν περιουσιῶν καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ ἀρχαῖα ἁπλᾶ καὶ αὐστηρὰ ἤθη. Ἀλλ' εἰς τὴν προαίρεσιν ταύτην τοῦ εὐγενοῦς καὶ μεγαλοψύχου Ἀγιδος, ὅστις πρῶτος ἔθηκεν εἰς τὸ μέσον τὴν περιουσίαν του ἀνερχομένην εἰς 600 τάλαντα, ἀντέστησαν οἱ πλούσιοι καὶ ὁ ἕτερος βασιλεύς Λεωνίδας· ὅθεν συλλαμβάνεται ὁ Ἄγις καὶ ἀπάγεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἐκεῖ στραγγαλίζεται· μετ' αὐτοῦ δὲ στραγγαλίζονται καὶ ἡ μάμμη του Ἀρχιδάμεια καὶ ἡ μήτηρ του Ἀγησιστράτη (241)

Ὁ Λεωνίδας ἐβασίλευεν ἤδη μόνος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χήρα τοῦ Ἄγιδος Ἀγιᾶτις ἦτο νέα, ὡραία καὶ πολὺ πλουσία, ὁ Λεωνίδας συνέζευξε αὐτὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ του Κλεομένους, ὅστις ἦτο πολὺ νέος. Ὁ Κλεομένης ἀκούων τὴν μεγαλόφρονα σύζυγόν του, τὴν ὁποίαν περιπαθῶς ἠγάπα, ὁμιλοῦσαν συνεχῶς περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν εὐγενῶν προαιρέσεων τοῦ Ἄγιδος, τοσοῦτον ἐνεθουσιάσθη, ὥστε, παραλαβὼν τὴν βασιλείαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸς τὰ μεγαλεπήβολα σχέδια τοῦ Ἄγιδος. Βλέπων δὲ ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐν Σπάρτῃ ἦτο ἁπλῆ σκιά, ὅλη δὲ ἡ δύναμις ἦτο εἰς χεῖρας τῶν ἐφόρων, εἰς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του κατενόησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν βίαν.

Κατὰ πρῶτον ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ κατέλαβεν τὸ Ἀθήναιον, κείμενον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μεγαλουπόλεως. Ὁ Ἄρατος ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ αὐτό, ἀλλ' ἀπεκρούσθη· ἐντεῦθεν ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ Σπάρτης καὶ Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, πόλεμος ὀλέθριος δι' ἀμφότερα τὰ μέρη, ὀνομασθεὶς «Κλεομενικὸς πόλεμος».

Ἀφ' οὗ ὁ Κλεομένης ἐκυρίευσε καί τινας ἄλλας Ἀρκαδικὰς πόλεις καὶ ἐγένετο οὕτω πολὺ δημοτικώτερος τῶν ἐφόρων, θεωρήσας κατάλληλον τὴν στιγμὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, ἐπιστρέφει εἰς τὴν Σπάρτην καὶ συλλαμβάνει ἐν καιρῷ νυκτὸς τοὺς ἐφόρους καὶ φονεύει αὐτούς. Τὴν πρωΐαν καλεῖ τὸν λαὸν εἰς συνέλευσιν, δικαιολογεῖ τὴν διαγωγήν του καὶ ἐξηγεῖ τοὺς σκοπούς του. Ἀμέσως τότε πρῶτος αὐτὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἔπειτα οἱ ὁμοφρονοῦντες φίλοι του παραχωροῦσιν εἰς τὸ κοινὸν τὰς γαίας των· ἡ χώρα διενεμήθη εἰς κλήρους· τὰ χρέη ἐθεωρήθησαν ὡς ἀποσβεσθέντα καὶ τὰ συσσίτια ἐπανελήφθησαν. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα ὁ Κλεομένης θέλων νὰ καταβάλῃ ἐντελῶς τὸν ἐχθρόν του Ἄρατον, προσέτι δὲ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν Σπάρτην τὴν ἡγεμονίαν ὅλης τῆς Πελοποννήσου, εἰσέβαλε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. Τότε ὁ Ἄρατος ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονον τὸν Δώσωνα προτιμήσας νὰ καταστρέψῃ ὅλον τὸ ἔργον του καὶ νὰ ὑποβάλῃ πάλιν τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ τὸν Μακεδονικὸν ζυγόν. Ὁ Ἀντίγονος εἰσβάλλει τότε εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ 20 χιλ. πεζῶν καὶ 1400 ἱππέων· μάχης δὲ κρισίμου συγκροτηθείσης εἰς τὰ στενὰ τῆς Σελλασίας (222), ὁ Κλεομένης ἡττήθη. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ διεκρίθη ὁ νεαρὸς Μεγαλοπολίτης Φιλοποίμην, ἁπλοῦς ὢν ἱππεὺς τότε.

Ὁ Κλεομένης μὴ βλέπων τί ἠδύνατο πλέον νὰ πράξῃ ἐν Πελοποννήσῳ ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ηὐτοκτόνησεν· ὁ δὲ νικητὴς Ἀντίγονος εἰσελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην ἀνέτρεψε τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς τοῦ Κλεομένους, ἐγκαταστήσας δὲ ἐν αὐτῇ Μακεδονικὴν φρουρὰν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

§ 23. Φιλοποίμην ὁ Μεγαλοπολίτης.

Τὸν Ἄρατον ἀποθανόντα διεδέχθη ἐν τῇ στρατηγίᾳ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ὁ ἔνδοξος Μεγαλοπολίτης Φιλοποίμην. Ὁ Φιλοποίμην ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πεπροικισμένος μὲ προτερήματα καὶ μὲ ἀρετὴν ἀξίαν ἐνδοξοτέρων χρόνων. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐδείκνυεν ἔκτακτον κλίσιν πρὸς τὰ στρατιωτικὰ· ἐμελέτα πολεμικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συγγράματα, τὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου καὶ τὰς ἱστορίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, εἶχε δὲ ὡς ὑπόδειγμα τοὺς μεγάλους ἄνδρας καὶ μάλιστα τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τοῦ ὁποίου τὴν δραστηριότητα, τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀφιλοχρηματίαν ἐμιμεῖτο. Εἰς τοὺς πολέμους ὁ Φιλοποίμην ἦτο ἀτρόμητος· ἁπλοῦς ὢν ἱππεὺς διέπρεψεν, ὡς εἴδομεν, εἰς τὴν ἐν Σελλασίᾳ μάχην καὶ εἰς αὐτὸν κυρίως ὠφείλετο ἡ μεγάλη ἐκείνη νίκη. Βραδύτερον ὁ Φιλοποίμην διωρίσθη ἵππαρχος καὶ ἔπειτα στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας (208)· ἐντὸς δὲ ὀλίγου χρόνου κατήρτισε τὸ ἱππικὸν τέλειον.

Ὁ Φιλοποίμην ἀπήλλαξε τὴν Σπάρτην ἀπὸ τῶν δύο φοβερῶν τυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ράννων Μαχανίδα καὶ Νάβιδος, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν πρῶτον νικήσας περὶ τὴν Μαντίνειαν ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Νάβιδος οἱ Σπαρτιᾶται πεισθέντες ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος προσῆλθον εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν. Μετ' ὀλίγον προσῆλθον καὶ οἱ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Ἠλεῖοι καὶ τοιουτοτρόπως τῷ 190 π χ. ἅπασα ἡ Πελοπόννησος ὑπήχθη ὑπὸ τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν.

Ὁ Φιλοποίμην ὀκτάκις ἐξελέχθη στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας· τῷ 183 π. Χ. ἑβδομηκοντούτης ὢν εὑρίσκετο ἐν Ἄργει πυρέσσων· μαθὼν δὲ ὅτι οἱ Μεσσήνιοι λαβόντες τὰ ὅπλα ἀπεστάτησαν ἀπὸ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἔσπευσεν ἀμέσως εἰς Μεγαλόπολιν καὶ στρατολογήσας ὅσους ἠδύνατο ἱππεῖς ὥρμησεν ἐναντίον τῶν ἀποστατῶν, τοὺς ὁποίους ἔτρεψεν εἰς φυγήν· ἐλθούσης ὅμως μεγάλης ἐπικουρίας εἰς τοὺς ἀποστάτας, ὁ Φιλοποίμην, ἵνα μὴ περικυκλωθῇ, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ· ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑποχώρησις ἐγίνετο διὰ τόπων δυσβάτων καὶ ἀποκρήμνων, σφαλέντος τοῦ ἵππου ὁ Φιλοποίμην κατέπεσεν ἐπὶ πετρῶν ἀναίσθητος· οἱ ἐχθροὶ ἀμέσως σπεύσαντες συλλαμβάνουσιν αὐτὸν καὶ θριαμβευτικῶς ἀπάγουσι δέσμιον εἰς Μεσσήνην, ὅπου τὸν ἠνάγκασαν νὰ πίῃ τὸ κώνειον.

Ὁ νέος στρατηγὸς Λυκόρτας στρατεύσας ὑπήγαγεν αὖθις τὴν Μεσσηνίαν ὑπὸ τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν καὶ ἐτιμώρησε διὰ θανάτου τοὺς φονεῖς τοῦ Φιλοποίμενος.

Τοιουτοτρόπως ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ κόσμου ὁ Φιλοποίμην, τὸν ὁποῖον οἱ ἱστορικοὶ ὠνόμασαν «ἔσχατον τῶν Ἑλλήνων». Καὶ ἀληθῶς ὑπῆρξεν ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων, διότι, μετ' αὐτὸν οὐδένα μέγαν ἄνδρα ἀνέδειξεν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἥτις περιελθοῦσα εἰς τὴν ἐσχάτην παρακμὴν ὑπέκυψε μετ' οὐ πολὺ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ ἐγένετο Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία τῷ 146 π. χ.

Ἀσκήσεις

21. Τί γνωρίζεις περὶ Αἰτωλῶν καὶ τῆς συμπολιτείας αὐτῶν; — Τίνες προίσταντο τῆς Αἰτωλικῆς συμπολιτείας; — Ποῦ καὶ πότε συνήρχετο ἡ σύνοδος τῶν Αἰτωλῶν, πῶς ἐκαλεῖτο αὕτη καὶ ποῖον ἦτο τὸ ἔργον της; — Ὠφέλησε τὴν Ἑλλάδα ἡ Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία; — Ποῖαι πόλεις κατ' ἀρχὰς ἀπετέλουν τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν· — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ δεσμοῦ τῶν πόλεων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας· — Τίνες προίσταντο τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας καὶ ὑπὸ τίνος ἐξελέγοντο; — Ποῖον συμβούλιον ὑπῆρχε παρὰ τῷ στρατηγῷ; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀράτου καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ; — Ἐπέτυχεν ὁ σκοπός του;

22. Ὁποία ἦτο ἡ κατάστασις ἐν Σπάρτῃ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους; — Τί γνωρίζεις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

περὶ τοῦ Ἄγιδος τοῦ Δ'; — Τίς ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια τοῦ Ἄγιδος καὶ πῶς ὡρμήθη εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Κλεομενικοῦ πολέμου; — Τίνι τρόπῳ ὁ Κλεομένης ἐξετέλεσε τὰ σχέδιά του; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν Σελλασίᾳ μάχης καὶ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κλεομένους; — Τί ἔκαμεν ὁ Ἀντίγονος ὁ Δώσων μετὰ τὴν ἐν Σελλασίᾳ νίκην του; —

23. Ποῖος διεδέχθη τὸν Ἄρατον ἐν τῇ στρατηγίᾳ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας; — Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ Φιλοποίμην, τί ἐμελέτα συνήθως καὶ ποῖον εἶχεν ὡς ὑπόδειγμα; — Ἀπὸ τίνων τυράννων ἀπήλλαξε τὴν Σπάρτην ὁ Φιλοποίμην; — Ποσάκις ἐξελέχθη στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας ὁ Φιλοποίμην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλοποίμενος; — Πῶς ὠνομάσθη ὁ Φιλοποίμην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἱστορία τῶν Ῥωμαίων.

Ἡ ἱστορία τῶν Ῥωμαίων ἄρχεται ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν κατάλυσιν τοῦ Δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους (754 π. Χ. - 476 μ. Χ.) διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους.

α') Εἰς τὴν περίοδον τῆς βασιλείας (754 - 510 π. Χ.).
β') » » » τῆς Δημοκρατίας (510 - 30 π. Χ.).
γ') » » » τῆς Αὐτοκρατορίας (30 π. Χ. - 476 μ. Χ.).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ

§ 24. Παραδόσεις περὶ Λατίου καὶ περὶ κτίσεως τῆς Ῥώμης.

Τὰ περὶ κτίσεως τῆς Ῥώμης εἶνε ὅλως μυθώδη. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Αἰνείας διασωθεὶς ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς Τροίας μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις καὶ κινδύνους ἦλθε μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀσκανίου καὶ πολλῶν ἄλλων φυγάδων Τρώων εἰς τὸ Λάτιον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Λατῖνος. Λαβὼν δὲ σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Λατίνου Λαβινίαν ἔκτισε πρὸς τιμὴν αὐτῆς τὸ Λαβίνιον καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του ἐγένετο αὐτὸς βασιλεὺς τοῦ Λατίου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸν Αἰνείαν διεδέχθη ὁ υἱός του Ἀσκάνιος ἢ Ἴουλος (ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του Κρεούσης), ὅστις ἔκτισε νέαν πρωτεύουσαν τοῦ Λατίου τὴν Ἄλβαν Λόγγαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀσκανίου ἐβασίλευσαν 12 βασιλεῖς ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Αἰνείου. Ἐκ τούτων τελευταῖος ἦτο ὁ Νουμίτωρ ὅστις εἶχεν ἀδελφὸν καλούμενον Ἀμούλιον. Ὁ Ἀμούλιος φιλόδοξος ὢν ἐξεθρόνισε τὸν Νουμίτωρα καὶ ἥρπασεν αὐτὸς τὴν βασιλείαν· ἵνα δὲ ἐξασφαλισθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν μὲν υἱὸν τοῦ Νουμίτωρος ἐφόνευσε, τὴν δὲ κόρην αὐτοῦ Ῥέαν Σιλβίαν κατέταξε μεταξὺ τῶν Ἑστιάδων παρθένων διὰ νὰ μείνῃ, κατὰ τὸν νόμον, ἄγαμος.

Ἡ Ῥέα Σιλβία ὅμως ἔτεκεν ἐκ τοῦ Ἄρεως δίδυμα ἄρρενα τέκνα. Ὁ Ἀμούλιος ἅμα ἔμαθε τοῦτο, τὴν μὲν μητέρα ἐφόνευσε, τὰ δὲ παιδία ἔρριψεν εἰς τὸν Τίβεριν ποταμόν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ποταμὸς κατὰ τύχην εἶχε πλημμυρήσῃ, ὅτε μετ' ὀλίγον τὰ ὕδατα ἀπεσύρθησαν, ἡ σκάφη, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶχον τεθῇ τὰ παιδία, ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Τότε ποιμήν τις, Φαυστύλος καλούμενος, διερχόμενος ἐκεῖθεν καὶ ἀκούσας κλαυθμηρισμοὺς εἶδε τὰ παιδία καὶ εὐσπλαγχνισθεὶς αὐτὰ ἔλαβε καὶ ἔφερεν εἰς τὸν σύζυγόν του διὰ νὰ τὰ ἀναθρέψῃ, ὠνόμασε δὲ αὐτὰ Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον.

Ὁ Ῥωμύλος καὶ ὁ Ῥῶμος ἡλικιωθέντες καὶ μαθόντες ἐκ τύχης τὴν ἀληθῆ καταγωγήν των, τὸν μὲν Ἀμούλιον ἐφόνευσαν, τὸν δὲ πάππον των Νουμίτωρα ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἔπειτα ἐζήτησαν παρὰ τοῦ πάππου των τὴν ἄδειαν νὰ κτίσωσι πόλιν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐσώθησαν ἤτοι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παλατίνου λόφου.

Ἅμα ἐκτίσθη ἡ πόλις (754 π. Χ.) ἠγέρθη φιλονικία μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν τίς νὰ δώσῃ τὸ ὄνομα εἰς τὴν πόλιν· οἱ οἰωνοὶ ηὐνόησαν τὸν Ῥωμύλον καὶ οὗτος ὠνόμασεν αὐτὴν Ῥώμην· μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ῥῶμος ἀπέθανε.

§ 25. Ῥωμύλος (754 - 716).

Τὰ τείχη τῆς πόλεως συνεπληρώθησαν· ἡ πόλις ἦτο ἑτοίμη· ἀλλ' ἐστερεῖτο κατοίκων. Ὁ Ῥωμύλος, ἵνα αὐξήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Ῥώμης, ἐκήρυξεν αὐτὴν ἄσυλον εἰς πάντας τοὺς φυγάδας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς λῃστὰς καὶ κακούργους. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐντὸς ὀλίγου χρόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ηὐξήθη. Ἀλλὰ δὲν εἶχον γυναῖκας· ἐζή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τησαν λοιπὸν τοιαύτας παρὰ τῶν γειτονικῶν λαῶν· ἐκεῖνοι ὅμως ἠρνήθησαν νὰ δώσωσι τὰς θυγατέρας των εἰς λῃστὰς καὶ κακούργους. Τότε ὁ Ῥωμύλος ἐμηχανεύθη τὸ ἑξῆς. Προεκήρυξε πανηγυρικῶς ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ προσεκάλεσεν εἰς αὐτοὺς τοὺς πέριξ λαοὺς Σαβίνους, Λατίνους, καὶ ἄλλους. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἐκ περιεργείας νὰ ἴδωσι καὶ τὴν νέαν πόλιν προσῆλθον μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων των. Ἐν ᾧ ὅμως ἀνύποπτοι ἐθεῶντο τοὺς ἀγῶνας, οἱ Ῥωμαῖοι ὁρμήσαντες ἥρπασαν τὰς θυγατέρας αὐτῶν καὶ κατέστησαν αὐτὰς συζύγους των.

Οἱ λαοὶ οὗτοι μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ὕβριν ἔλαβον τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Πρῶτοι ἐπῆλθον οἱ Λατῖνοι, ἀλλ' ἐνικήθησαν. Μετὰ τούτοις ἐστράτευσαν οἱ Σαβῖνοι ἐκ τῆς πόλεως Κύρεως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως των Τίτου Τατίου, οἵτινες πολυπληθέστεροι ὄντες ἠνάγκασαν τοὺς Ῥωμαίους νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτῶν, τὸ Καπιτώλιον. Ὁ Τάτιος ἐγένετο κύριος τοῦ Καπιτωλίου διὰ προδοσίας κόρης τινὸς Ταρπηΐας καλουμένης. Ὅτε ὅμως κατόπιν ἐγένετο μάχη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Σαβίνων, ἐρρίφθησαν εἰς τὸ μέσον μὲ λελυμένην τὴν κόμην αἱ θυγατέρες τῶν Σαβίνων καὶ κατώρθωσαν διὰ πολλῶν παρακλήσεων νὰ συμφιλιώσωσι τοὺς δύο λαοὺς δηλώσασαι ὅτι εἶνε εὐχαριστημέναι ἀπὸ τοὺς συζύγους των.

Τότε οἱ Σαβῖνοι ἡνώθησαν μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀπετέλεσαν μίαν πολιτείαν καὶ κατῴκησαν ἐπὶ τοῦ Κυρίνου λόφου· ὁ δὲ Τάτιος συνεβασίλευσε μετὰ τοῦ Ῥωμύλου. Μετά τινα ἔτη ἀπέθανεν ὁ Τάτιος. Ὁ Ῥωμύλος μείνας μόνος διωργάνωσε τὴν πολιτείαν· ἔθηκε νόμους καλοὺς καὶ συνέστησε τὴν Γερουσίαν ἢ Σύγκλητον ἐξ 100 Ῥωμαίων καὶ 100 Σαβίνων· ἐξηκολούθει νὰ κυβερνᾷ συνετῶς καὶ διεξήγαγεν ἐπιτυχεῖς πολέμους· ἐπειδὴ ὅμως ἐφέρετο δεσποτικῶς πρὸς τοὺς συγκλητικούς, οὗτοι ἐδολοφόνησαν αὐτόν· ἵνα δὲ καθησυχάσωσι τὸν λαόν, διέδωκαν ὅτι, ἐν ᾧ ἐπεθεώρει τὸν στρατὸν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, ἐγερθείσης φοβερᾶς θυέλλης ἀνηρπάγη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὑπὸ τοῦ πατρός του Ἄρεως. Ὁ δεισιδαίμων Ῥωμαϊκὸς λαὸς ἐπίστευσε τοῦτο καὶ ἐλάτρευσε τὸν Ῥωμύλον ὡς θεὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυρῖνον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 26. Νουμᾶς Πομπίλιος.

Ἀποθανόντος τοῦ Ῥωμύλου, ἡ Σύγκλητος διεχειρίσθη τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ ἓν ἔτος· ἔπειτα ἐξελέχθη βασιλεὺς ὁ δίκαιος καὶ εὐσεβὴς Νουμᾶς Πομπίλιος, Σαβῖνος τὴν καταγωγήν. Ὁ Νουμᾶς ἦτο εἰρηνικὸς βασιλεύς· ἅπασαν τὴν προσοχήν του ἐπέστησεν εἰς τὰ θρησκευτικὰ πράγματα, ἐπιθυμῶν διὰ τῆς θρησκείας νὰ πραΰνῃ τὰ ἄγρια ἤθη τῶν Ῥωμαίων. Ἐκανόνισε τὰ τῆς λατρείας τῶν θεῶν, διαιρέσας τοὺς ἱερεῖς εἰς διαφόρους τάξεις, τῶν ὁποίων ἀνωτέρα ἦτο ἡ τῶν Ποντιφήκων (ἀρχιερέων). Ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἑστιάδων παρθένων, αἵτινες ἔργον εἶχον νὰ διατηρῶσιν ἄσβεστον τὸ πῦρ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑστίας καὶ αἵτινες προσέτι ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ διαμένωσιν ἄγαμοι· ἵδρυσε ναὸν δίπυλον εἰς τὸν ἀμφιπρόσωπον Ἰανόν, τοῦ ὁποίου αἱ θύραι ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ἦσαν κλεισταί, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ἀνοικταί.

Ἵνα δὲ δώσῃ μείζονα σημασίαν εἰς τοὺς νόμους του καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς σεβαστοτέρους παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, διέδωκεν ὅτι ὑπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν τούτους ἡ νύμφη Ἠγερία, μετὰ τῆς ὁποίας δῆθεν ἐλάμβανε συχνὰς συνεντεύξεις εἴς τι παρὰ τὴν Ῥώμην ἄλσος.

§ 27. Τύλλος Ὀστίλιος καὶ Ἄγκος Μάρκιος.

Τὸν Νουμᾶν διεδέχθη ὁ Λατῖνος Τύλλος Ὀστίλιος, ὅστις ἦτο λίαν φιλοπόλεμος· Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐξερράγη ἕνεκα ἀντιζηλίας πόλεμος μεταξὺ Ῥώμης καὶ Ἄλβας Λόγγας. Ὅτε οἱ δύο στρατοὶ ἦσαν ἀντιπαρατεταγμένοι, ἕτοιμοι πρὸς μάχην, ἀπεφασίσθη, κατ' ἀρχαίαν συνήθειαν, νὰ κριθῇ ὁ ἀγὼν διὰ μονομαχίας. Ἐμονομάχησαν λοιπὸν οἱ τρίδυμοι ἀδελφοὶ Ὁράτιοι (Ῥωμαῖοι) μετὰ τῶν τριδύμων ἀδελφῶν Κουριατίων (Ἀλβανῶν) καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀπολειφθεὶς Ὁράτιος ἐφόνευσε διὰ τεχνάσματος καὶ τοὺς τρεῖς Κουριατίους, ἡ Ἄλγα Λόγγα ὑπετάχθη εἰς τὴν Ῥώμην.

Μετά τινα χρόνον ὅμως ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀλβανῶν Φουφφέτιος ἠθέλησε διὰ προδοσίας ν' ἀνακτήσωσιν οἱ Ἀλβανοὶ τὴν ἐλευθερίαν των· συλληφθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Ὀστιλίου ἐθανατώθη σκληρότατα· ἡ Ἄλβα Λόγγα κατεσκάφη καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦλθον καὶ κατῴκησαν ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τοῦ Καιλίου λόφου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τέταρτος βασιλεὺς τῆς Ῥώμης ἦτο ὁ Ἄγκος Μάρκιος, ἔγγονος τοῦ Νουμᾶ· οὗτος ἦτο εἰρηνικός· ἐνεψύχωσε τὴν γεωργίαν· κατεσκεύασε τὴν πρώτην ξυλίνην γέφυραν ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως· ἔκτισεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Τιβέρεως τὸ ἐπίνειον τῆς Ῥώμης Ὠστίαν· ᾠκοδόμησε φυλακάς· νικήσας δὲ ἐν πολέμῳ τοὺς Λατίνους, κατέστρεψε τέσσαρας πόλεις αὐτῶν καὶ τοὺς κατοίκους μετῴκησεν εἰς Ῥώμην ἐπὶ τοῦ Ἀβεντίνου λόφου· οἱ νέοι οὗτοι κάτοικοι ἀπετέλεσαν τὴν τάξιν τῶν πληβείων.

§ 28. Ταρκύνιος ὁ πρεσβύτερος καὶ Σέρβιος Τύλλιος.

Ὁ Ἄγκος Μάρκιος ἀποθανὼν ἀφῆκεν ἐπίτροπον τὸν Ταρκύνιον τὸν πρεσβύτερον, ὅστις, ὡς λέγεται, ἦτο υἱὸς τοῦ ἐκ Κορίνθου Δημαράτου. Ὁ Ταρκύνιος ὅμως καταπατήσας τὰ δικαιώματα τῶν ἀνηλίκων τέκνων τοῦ Ἄγκου Μαρκίου ἐγένετο αὐτὸς βασιλεύς. Ὁ Ταρκύνιος ἐκυβέρνησε πολὺ καλῶς· διεξήγαγε πολλοὺς πολέμους ἐπιτυχεῖς· κατεσκεύασεν ἐν Ῥώμῃ ὑπονόμους, διὰ τῶν ὁποίων διωχετεύοντο εἰς τὸν Τίβεριν τὰ λιμνάζοντα ὕδατα· κατεσκεύασε τὴν ἀγορά ν, ἐν τῇ ὁποίᾳ βραδύτερον ἐγίνοντο αἱ συνελεύσεις τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν μέγιστον ἱππόδρομον, ὅστις εἶχε σχῆμα ἀμφιθεατρικὸν καὶ περιελάμβανε πολλὰς χιλιάδας θεατῶν ἐτελοῦντο δὲ ἐν αὐτῷ οἱ δημόσιοι ἀγῶνες· τέλος ὅμως ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Ἄγκου Μαρκίου.

Τὸν Ταρκύνιον τὸν πρεσβύτερον διεδέχθη ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς αὐτοῦ Σέρβιος Τύλλιος, υἱὸς τῆς αἰχμαλώτου Ὀκρισίας. Ὁ Σέρβιος Τύλλιος ὑπῆρξεν εἷς τῶν λαμπροτέρων βασιλέων τῆς Ῥώμης καὶ ὁ πρῶτος μεταρρυθμιστὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτεύματος.

Ἐν Ῥώμῃ ὑπῆρχον δύο τάξεις ἀνθρώπων, οἱ πατρίκιοι, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν ἀληθῆ Ῥωμαϊκὸν λαὸν καὶ ἀπήλαυον ὅλων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ οἱ πληβεῖοι, οἵτινες ἀπετελοῦντο ἐκ κατοίκων διαφόρων πόλεων, ὑποχρεωθέντων, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, τὰ μετοικήσωσιν εἰς Ῥώμην. Οἱ Πληβεῖοι ἦσαν ἀποκεκλεισμένοι τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, οὔτε ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ συνδεθῶσι μὲ τοὺς πατρικίους δι' ἐπιγαμίας.

Ὁ Σέρβιος Τύλλιος θέλων νὰ συγχωνεύσῃ τὰς δύο ταύτας τάξεις (πατρικίους καὶ πληβείους) εἰς μίαν κοινὴν πολιτείαν, διήρεσε πάντας τοὺς κατοίκους, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περιουσίας, εἰς 6 κλάσεις, τὰς δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλάσεις εἰς 193 λόχους. Συμφώνως δὲ μὲ τὴν διαίρεσιν ταύτην ἐφορολογοῦντο οἱ πολῖται, κατετάσσοντο εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐψηφοφόρουν εἰς τὴν λοχίτιδα ἐκκλησίαν.

Ὁ Σέρβιος προσέθηκεν εἰς τὴν Ρώμην τοὺς λόφους Ἠσκυλῖνον καὶ Οὐϊμινάλιον καὶ οὕτως ἡ Ρώμη ἐγένετο ἑπτάλοφος· ἦσαν δὲ οἱ ἑπτὰ λόφοι οἱ ἑξῆς: Παλατῖνος, Καπιτωλῖνος, Κυρῖνος, Καίλιος, Ἀβεντῖνος, Ἠσκυλῖνος καὶ Οὐϊμινάλιος.

§ 29. Ταρκίνιος ὁ ὑπερήφανος.— Κατάλυσις τῆς βασιλείας

Τὸν Σέρβιον Τύλλιον ἐφόνευσεν ὁ ἄθλιος καὶ ἐλεεινὸς αὐτοῦ γαμβρὸς Ταρκύνιος ὁ ὑπερήφανος καὶ ἥρπασεν αὐτὸς τὴν βασιλείαν. Καὶ ὅπως διὰ τοῦ ἐγκλήματος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, οὕτω διὰ τοῦ ἐγκλήματος ἠθέλησε νὰ στερεωθῇ ἐπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὅλη ἡ βασιλεία του ἐν τῇ ἐσωτερικῇ διοικήσει ὑπῆρξεν αὐθαίρετος καὶ τυραννική· κατήργησε πάντα τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ὁ προκάτοχός του ἐχορήγησεν εἰς τοὺς πλεβείους, τοὺς δὲ πατρικίους κατέθλιβε μὲ φόρους καὶ μὲ ἀγγαρείας· ἐξώρισε πολλοὺς ἐκ τῶν συγκλητικῶν, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὑπόπτους, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐκ τῶν πολιτῶν, τῶν ὁποίων τὰς περιουσίας ἥρπασεν· ἐκ φόβου δὲ ἐξήρχετο πάντοτε περιστοιχιζόμενος ὑπὸ δορυφόρων.

Ἵνα ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων, ἀπησχόλει αὐτὸν πάντοτε εἰς ἐξωτερικοὺς πολέμους. Μεθ' ὅλους ὅμως τοὺς ἐπιτυχεῖς πολέμους του, ἡ βασιλεία του ἦτο λίαν μισητή. Διὰ τοῦτο καθ' ὃν χρόνον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν Ἀρδέαν, ὁ λαός, παρακινούμενος ὑπὸ τοῦ Ἰουνίου Βρούτου, προέβη εἰς τὴν ἔξωσιν τοῦ Ταρκυνίου καὶ εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας. (510 π Χ.).

Ἀσκήσεις

24 - 25 Εἰς πόσας καὶ ποίας περιόδους διαιρεῖται ἡ Ῥωμαϊκὴ ἱστορία; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Αἰνείου; — Τίς διεδέχθη τὸν Αἰνείαν καὶ τὶ ἔκτισεν οὗτος; — Πόσοι βασιλεῖς ἐκ τοῦ γένους τοῦ Αἰνείου ἐβασίλευσαν ἐν Ἄλβᾳ Λόγγᾳ καὶ ποῖος ἦτο ὁ τελευταῖος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ῥωμύλου καὶ τοῦ Ῥώμου καὶ τί περὶ τὴν κτίσεως τῆς Ῥώμης; — Διὰ τίνος μέσου ὁ Ῥωμύλος ηὔξησε τοὺς κατοίκους τῆς Ῥώμης; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἁρπαγῆς τῶν Σαβίνων παρθένων; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Ταρπηίας; — Πῶς ἐπῆλθε συμφιλίωσις μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Σαβίνων; — Πῶς διωργάνωσε τὴν πολιτείαν ὁ Ῥωμύλος καὶ πῶς ἀπέθανεν οὗτος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

26 - 27. Τίς διεδέχθη τὸν Ῥωμύλον καὶ εἰς τί οὗτος ἐπέστησε κυρίως τὴν προσοχήν του; — Πῶς ἐκανόνισε τὰ θρησκευτικὰ πράγματα ὁ Πομπίλιος; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰανοῦ καὶ τί περὶ τῆς Ἡγερίας; — Ποῖος διεδέχθη τὸν Νουμᾶν Πομπίλιον καὶ τί σπουδαῖον γεγονὸς συνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ; — Ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Φουφετίου καὶ τί συνέβη μετὰ τοῦτο; — Τίς ἦτο ὁ Ἄγκος Μάρκιος καὶ τί ἐν γένει γνωρίζεις περὶ αὐτοῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν πληβείων.

28 - 29. Ποῖος καὶ κατὰ ποῖον τρόπον διεδέχθη τὸν Ἄγκον Μάρκιον; — Πόσα ἔργα κατεσκεύασεν ἐν Ῥώμῃ ὁ Ταρκύνιος; — Τίς διεδέχθη τὸν Ταρκύνιον καὶ τί γνωρίζεις περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ; — Εἰπέ μοι περὶ τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Σερβίου Τυλλίου; — Ποῖον λόφον προσέθηκεν εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Σέρβιος Τύλλιος; — Πόσοι ἤδη ἐν ὅλῳ καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ λόφοι οὗτοι; — Ποῖος διεδέχθη τὸν Σέρβιον Τύλλιον καὶ πῶς; — ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ Ταρκυνίου τοῦ ὑπερηφάνου; — Εἰς τί ἀπησχόλει οὗτος τὸν λαόν, καὶ διὰ τί; — Πότε καὶ πῶς κατελύθη ἡ βασιλεία ἐν Ῥώμῃ;

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΝ ΡΩΜΗ (510 — 30 π. Χ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

§ 20. Ὕπατοι.— Πόλεμος κατὰ Πορσήνα.

Καταλυθείσης τῆς βασιλείας ἱδρύθη ἐν Ρώμῃ ἀριστοκρατικὴ δημοκρατία· ἀντὶ ἑνὸς βασιλέως ἐξελέγοντο δύο ἄρχοντες ἐνιαύσιοι καλούμενοι ὕπατοι, οἵτινες εἶχον τὴν ἀνωτάτην πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἐξουσίαν· πρῶτοι δὲ ὕπατοι ἐξελέχθησαν ὁ Ἰούνιος Βροῦτος καὶ ὁ Κολλατῖνος. Καὶ ὅμως μετ' ὀλίγον ἐξυφάνθη συνωμοσία σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐκπτώτου βασιλέως· ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη καὶ οἱ συνωμόται ἐτιμωρήθησαν αὐστηρότατα. Μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν ἦσαν καὶ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Βρούτου. Ὁ Βροῦτος παρέχων μοναδικὸν παράδειγμα ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν πατρίδα ἀπέπνιξε πᾶν αἴσθημα φιλοστοργίας καὶ ὡς ἀνώτατος δικαστὴς διέταξε καὶ ἐθανατώθησαν καὶ οἱ δύο υἱοί του.

Ὁ ἔκπτωτος Ταρκύνιος κατέφυγε πρὸς τὸν Πορσήναν, βασιλέα τῆς Ἐτρουσκικῆς πόλεως Κλουσίου, καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁ Πορσήνας βλέπων μὲ ζηλότυπον βλέμμα τὴν ὁσημέραι αὐξανομένην δύναμιν τῶν Ῥωμαίων, ἐπῆλθε κατὰ τῆς Ῥώμης μετὰ πολυαρίθμου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στρατοῦ. νικήσας δὲ τοὺς Ῥωμαίους παρὰ τὸν Τίβεριν, ὥρμησε κατὰ τῆς πόλεως καὶ θὰ ἐκυρίευεν αὐτήν, ἐὰν δὲν τὸν ἀνεχαίτιζεν ὁ Ὁράτιος Κόκλης.

Ὁ ἀνδρεῖος καὶ γενναῖος οὗτος νεανίας βλέπων ὅτι ἡ πατρίς του ἐκινδύνευεν, ἐστάθη ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀπέκρουσε τοὺς πολεμίους, ἐνῷ οἱ Ῥωμαῖοι ὄπισθεν αὐτοῦ ἀπέκοπτον τὴν γέφυραν. Ἀποκοπείσης τῆς γεφύρας, ὁ Κόκλης ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν καὶ κολυμβῶν ἐσώθη.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ Ῥώμη δὲν διέφυγεν ἐντελῶς τὸν κίνδυνον. Τότε ἀνεφάνη σωτὴρ αὐτῆς ὁ Μούκιος Σκαιόλας. Οὗτος γνωρίζων τὴν Ἐτρουσκικὴν διάλεκτον μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πορσήνα μὲ σκοπὸν νὰ φονεύσῃ αὐτόν· ἀλλ' ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐνδυμασίας ἐφόνευσε τὸν γραμματέα αὐτοῦ. Συλληφθεὶς προσήχθη ἐνώπιον τοῦ Πορσήνα, ὅστις ἠπείλησεν ὅτι θὰ φονεύσῃ αὐτόν. Ὁ Μούκιος τότε ἐξέτεινε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς πλησίον εὑρισκομένης πυρᾶς καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν νὰ καίηται· εἶπε δὲ εἰς τὸν Πορσήναν· «ὅσον φοβοῦμαι τὸ πῦρ τοῦτο, τὸ ὁποῖον καίει τὴν χεῖρά μου, τόσον φοβοῦμαι καὶ τὰς ἀπειλάς σου· ἐκ πλάνης ἐφόνευσα τὸν γραμματέα σου, ἐν ᾧ ἤθελον νὰ φονεύσω σέ· σοὶ λέγω δὲ μόνον ὅτι ὑπάρχουσιν ἕτεροι τριακόσιοι Ῥωμαῖοι, ὅμοιοι μὲ ἐμέ, οἵτινες σκοπὸν ἔχουσι νὰ σὲ φονεύσωσιν». Ὁ Πορσήνας ἐκπλαγεὶς διὰ τὸν πρωτοφανῆ ἡρωϊσμὸν τοῦ Σκαιόλα, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ φοβηθεὶς, αὐτὸν μὲν ἀπέλυσεν, πρὸς δὲ τοὺς Ῥωμαίους συνωμολόγησεν εἰρήνην. Ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ διεκρίθη καὶ ἡ γενναία νεᾶνις Κλοιλία. ἥτις εὑρισκομένη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Πορσήνα ὡς ὅμηρος, ἐρρίφθη εἰς τὸν Τίβεριν καὶ κολυμβῶσα ἔφθασεν εἰς Ῥώμην, ἐν ᾧ βροχηδὸν ἐρρίπτοντο κατ' αὐτῆς τὰ βέλη τῶν ἐχθρῶν.

§ 31. Δικτατωρία.— Θάνατος Ταρκυνίου.

Ὁ Ταρκύνιος δὲν ἀπηλπίσθη ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης. Κατέφυγεν εἰς τοὺς Λατίνους καὶ ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ῥώμης. Τότε οἱ πλήθεῖοι πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως βασανιζόμενοι ὑπὸ τῶν πατρικίων, ἠρνήθησαν νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα καὶ ν' ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τῶν Λατίνων, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ πολιτικὰ δικαιώματα. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Τότε ἡ Σύγκλητος καὶ οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πατρίκιοι ἵδρυσαν τὴν ἀρχὴν τοῦ δικτάτωρος καὶ διὰ τοῦ μέτρου τούτου κατώρθωσαν ὥστε οἱ πληβεῖοι νὰ ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τῶν Λατίνων. Ἦτο δὲ ὁ δικτάτωρ ἀνώτατος ἄρχων, ἔχων ἀπεριόριστον ἐξουσίαν καὶ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ πάντων τῶν πολιτῶν. Ἡ ἀρχὴ τοῦ δικτάτωρος ἦτο ἑξάμηνος· ἐξελέγετο δὲ δικτάτωρ ἐν καιρῷ μεγάλου κινδύνου εἴτε ἐξωτερικοῦ εἴτε ἐσωτερικοῦ.

Οἱ Λατῖνοι ἡττήθησαν ὑπὸ τοῦ δικτάτωρος Ποστουμίου παρὰ τὴν Ῥηγίλλην λίμνην (496), ὁ δὲ Ταρκύνιος ἀπελπισθεὶς κατέφυγεν εἰς τὴν Κύμην τῆς Καμπανίας, ὅπου ἀπέθανε τῷ 493, οἱ δὲ Λατῖνοι προσῆλθον εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ῥωμαίων.

§ 32. Δημαρχία ἐν Ῥώμῃ.

Ἀφ' οὗ ἀπέτυχον πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῶν πληβείων τοῦ ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο ἐκ μέρους τῶν πατρικίων, ἠναγκάσθησαν οὗτοι ν' ἀποχωρήσωσι ἐκ τῆς Ῥώμης· ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ καλούμενον ἱερὸν ὄρος (494) ἀπεφάσισαν νὰ ἱδρύσωσιν ἐκεῖ νέαν πόλιν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς Ῥώμης. Οἱ πατρίκιοι ἐταράχθησαν ἐκ τούτου καὶ προσεπάθησαν παντὶ τρόπῳ νὰ πείσωσι τοὺς πληβείους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον. Ἐπὶ τέλους οἱ πατρίκιοι ἔπεμψαν τὸν ἀγαπητὸν εἰς τοὺς πληβείους Μενήνιον Ἀγρίππαν, ὅστις διὰ τοῦ μύθου τῆς κοιλίας καὶ τῶν μελῶν κατώρθωσε νὰ μεταπείσῃ τοὺς πληβείους, ἀφ' οὗ ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς καὶ ἄφεσιν τῶν χρεῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶχον γείνῃ δοῦλοι.

Οἱ πληβεῖοι πρὶν ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐκτὸς τῆς ἀφέσεως τῶν χρεῶν, ἀπῄτησαν καὶ ἔλαβον τὸ δικαίωμα, νὰ ἐκλέγωσιν ἰδίους ἄρχοντας ἐκ τῆς τάξεώς των, καλουμένους δημάρχους. Οἱ δήμαρχοι οὗτοι, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἦσαν δύο, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ηὐξήθησαν εἰς 10, ἐξελέγοντο κατ' ἔτος καὶ ἔργον εἶχον νὰ προστατεύωσι τὰ συμφέροντα τῶν πληβείων. Καθήμενοι εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Συγκλήτου ἠδύναντο νὰ ματαιώσωσι πᾶσαν ἀπόφασιν αὐτῆς ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ συμφέροντά των προβάλλοντες τὸ veto (= φέρω ἔνστασιν)· ἐκηρύχθησαν ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι καὶ αἱ οἰκίαι αὐτῶν ἡμέραν καὶ νύκτα ἦσαν ἀνοικταί, ἵνα χρησιμεύωσιν ὡς ἄσυλον εἰς τοὺς καταδιωκομένους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 32 Κοριολανός.

Ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῶν δημάρχων ἐπῆλθε συμφιλίωσις πατρικίων καὶ πληβείων, οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Γαΐου Μαρκίου ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Οὐόλσκων, τοὺς ὁποίους ἐνίκησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὴν πρωτ. αὐτῶν Κοριόλην. Κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κοριόλης διεκρίθη ὁ στρατηγὸς Γαΐος Μάρκιος, ὅστις καὶ Κοριολανὸς ἐπωνομάσθη. Μετά τινα χρόνον συνέβη σιτοδεία ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐστάλησαν πλοῖα εἰς Σικελίαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἵνα φέρωσι σῖτον· ὅτε ἐπανῆλθον τὰ πλοῖα, ὁ Κοριολανὸς προέτεινεν εἰς τὴν Σύγκλητον νὰ μὴ διανεμηθῇ σῖτος εἰς τοὺς πληβείους, ἐὰν οὗτοι πρότερον δὲν συγκατεθῶσιν εἰς τὴν κατάργησιν τῶν δημάρχων. Ὁ λαὸς τοσοῦτον ἐξωργίσθη κατὰ τοῦ Κοριολανοῦ, ὥστε συνελθὼν εἰς ἐκκλησίαν κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς ἐξορίαν. Ὁ Κοριολανὸς πνέων ἐκδίκησιν κατέφυγεν εἰς τοὺς Οὐόλσκους καὶ γενόμενος ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Ῥώμης καὶ ἔφθασε πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς. Οἱ Ῥωμαῖοι καταληφθέντες ὑπὸ φόβου ἔπεμψαν πρὸς τὸν Κοριολανὸν δύο πρεσβείας, ἵνα παρακαλέσωσιν αὐτὸν νὰ μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του. Οἱ πρέσβεις ὅμως ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Τέλος μετέβη ἡ μήτηρ του καὶ ἡ σύζυγός του μετ' ἄλλων γυναικῶν. Ὁ Κοριολανὸς πρὸ τῶν δακρύων καὶ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῆς γηραιᾶς μητρός του ἐκάμφθη καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν «ὦ μήτερ, ἔσωσας μὲν τὴν πατρίδα, ἀπώλεσας ὅμως τὸν υἱόν σου»· λύσας δὲ τὴν πολιορκίαν ἀπῆλθεν· ἀλλ' οἱ Οὐόλσκοι ἐφόνευσαν αὐτὸν ὡς μὴ ἐκτελέσαντα τὴν ὑπόσχεσίν του.

§ 34 Κιγκιννᾶτος.

Ἐν ἔτει 458 ὁ ὕπατος Μινούκιος ἐπῆλθε μετὰ στρατοῦ ἐναντίον τῶν Αἰκούων, οἵτινες ἔκαμνον συχνὰς λῃστρικὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας. Οἱ Αἴκουοι ὅμως ἐγκλείσαντες τὸν στρατὸν τοῦ Μινουκίου εἴς τι στενὸν παρὰ τὸ ὄρος Ἄλγιδον, ἔφερον αὐτὸν εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν, ὥστε δὲν ὑπελείπετο ἄλλο παρὰ νὰ παραδοθῇ.

Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ἡ Σύγκλητος ἔστρεψε τὰ βλέμματά της πρὸς τὸν γηραιὸν Κόϊντον Κιγκιννᾶτον, παρὰ τοῦ ὁποίου μόνου ἤλπιζε σωτηρίαν· ὁ Κιγκιννᾶτος ἀναγκασθεὶς νὰ πληρώσῃ μέγα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χρηματικὸν πρόστιμον, ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν υἱόν του ἀπὸ φυλακίσεως, περιῆλθεν εἰς μεγάλην πενίαν. Ἕνεκα τούτου ἀπεσύρθη εἰς μικρόν τινα ἀγρόν, ὅστις τῷ ἔμεινε, καὶ καλλιεργῶν αὐτὸν διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν ἐπορίζετο τὰ πρὸς συντήρησιν. Τὸν Κιγκιννᾶτον τοῦτον ἡ Σύγκλητος ἐξέλεξε δικτάτωρα Οἱ πρέσβεις, οἵτινες ἦλθον ν' ἀναγγείλωσιν εἰς τὸν Κιγκιννᾶτον τὴν ἐκλογήν του, εὗρον αὐτὸν ἀροτριῶντα τὸν ἀγρόν του. Ὁ Κιγκιννᾶτος ἀκούσας ὅτι ἐξελέχθη δικτάτωρ ἀνεφώνησεν «ἡ δημοκρατία λοιπὸν εὑρίσκεται ἐν κινδύνῳ;» Εἰσέρχεται ἀμέσως εἰς τὴν καλύβην του· ἀποθέτει τὸν γεωργικὸν χιτῶνα καὶ περιβάλλεται τὴν τήβεννον τοῦ πολίτου. Ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν βαδίζει αὐθημερὸν κατὰ τῶν Αἰκούων, νικᾷ αὐτοὺς καὶ ἐλευθερώνει τὸν πολιορκούμενον Ῥωμαϊκὸν στρατόν· ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἐν θριάμβῳ κατέθεσε τὸ δικτατωρικὸν ἀξίωμα, τὸν ὁποῖον διετήρησε 16 μόνον ἡμέρας, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ἀγρόν του.

§ 35. Ἅλωσις Οὐηΐων.

Ἐν ἔτει 405 οἱ Ῥωμαῖοι ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Οὐηΐων, πόλεως τῆς Ἐτρουρίας, καὶ ἐπολιόρκησαν αὐτήν. Ἐπειδὴ οἱ Οὐηΐοι ἔκειντο ἐπὶ λόφου ἀποκρήμνου καὶ ἐν μέσῳ δύο ποταμῶν, ἡ πολιορκία αὐτῶν παρετάθη ἐπὶ 9 ἔτη, παραβληθεῖσα πρὸς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Τὸ δέκατον ὅμως ἔτος ἐκλεχθεὶς δικτάτωρ ὁ ἱκανώτατος Φούριος Κάμιλλος ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἀλλ' ὁ Κάμιλλος ἕνεκα τοῦ ὑπερηφάνου χαρακτῆρός του κατέστη μισητὸς εἰς τὸν λαόν· κατηγορηθεὶς δὲ ὅτι ἐκράτησε δι' ἑαυτὸν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λαφύρων κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν. Ὅτε ἀπήρχετο ἐκ τῆς Ῥώμης ὑψώσας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ηὐχήθη εἰς τοὺς θεούς τάχιστα ἡ πατρίς του νὰ λάβῃ τὴν ἀνάγκην του.— Πόσον διάφορος ἦτο ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀθηναίου Ἀριστείδου ἀπερχομένου εἰς τὴν ἐξορίαν!

§ 36. Εἰσβολὴ τῶν Γαλατῶν.

Οἱ Γαλάται, ἔθνος βάρβαρον, ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ πέραν τῶν Ἄλπεων χώρᾳ, ἥτις ὑπ' αὐτῶν ἐκλήθη Γαλατία· ἐν ἔτει 390 πολυάριθμα στίφη αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βρέννου εἰσέβαλον εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐβάδισαν κατὰ τῆς Ῥώμης· συναντήσαντες δὲ τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἁλίαν ποταμόν, συνάπτουσι μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέστησαν πανωλεθρίαν· 40 χιλ. Ῥωμαῖοι ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους πόλεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ Βρέννος ἐβάδισε κατὰ τῆς Ῥώμης· οἱ Ρωμαῖοι οἱ περισωθέντες ἐκλείσθησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Μόνον 80 συγκλητικοὶ ἐνδεδυμένοι τὰς ἐπισήμους αὐτῶν στολὰς ἐκάθηντο ἀτάραχοι ἐπὶ τῶν ἐλεφαντίνων καθισμάτων των ἐν τῇ ἀγορᾷ. Οἱ Γαλάται εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν καὶ ἰδόντες τοὺς συγκλητικοὺς ἀκινήτους εἰς τὰς θέσεις των κατελήφθησαν ὑπὸ σεβασμοῦ. Γαλάτης τις στρατιώτης ἠθέλησε νὰ ψαύσῃ τὸ κατάλευκον γένειον ἑνὸς συγκλητικοῦ· ἐκεῖνος ὅμως ὑψώσας τὴν ἐλεφαντίνην ῥάβδον του κατέφερεν ἰσχυρὸν κτύπημα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ στρατιώτου. Ἐκ τούτου ὀργισθέντες οἱ Γαλάται ἐφόνευσαν καὶ τοὺς 80 συγκλητικούς· ἔπειτα δὲ ἐλεηλάτησαν τὴν πόλιν καὶ ἐπυρπόλησαν αὐτήν.

Ἔπειτα ὁ Βρέννος ἐπολιόρκησε τὸ Καπιτώλιον. Κατά τινα σκοτεινὴν καὶ θυελλώδη νύκτα ἐπεχείρησεν ἔφοδον καὶ θὰ ἐκυριεύετο τὸ Καπιτώλιον, ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ῥωμαίων Μάλλιος ἐξυπνήσας ἐκ τῶν φωνῶν τῶν χηνῶν δὲν ἀπέκρουε τὴν ἔφοδον. Ὁ Μάλλιος διὰ τὴν σωτηρίαν ταύτην ἐκλήθη Καπιτωλῖνος, αἱ δὲ χῆνες ἐθεωροῦντο ἔκτοτε ἱερὰ πνηνά.

Οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ ἑπτάμηνον πολιορκίαν κινδυνεύοντες ν' ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πείνης ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι πρὸς τὸν Βρέννον πληρώσαντες χιλίας λίτρας χρυσοῦ. Ὅτε ἐζυγίζετο τὸ χρυσίον, οἱ Ῥωμαῖοι παρεπονέθησαν διὰ τὴν ψευδῆ ζύγισιν· τότε ὁ Βρέννος θέσας ἐπὶ τῆς πλάστιγγος τὸ ξίφος του ἀνέκραξεν «οὐαὶ τοῖς ἡττηθεῖσι».

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γαλατῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἀνῳκοδόμησαν τὴν πόλιν των προτραπέντες εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανελθόντος Καμίλλου· Ὁ δὲ Μάλλιος ὁ Καπιτωλῖνος, ὁ σωτὴρ τοῦ Καπιτωλίου ἕνεκα τῆς ἀγάπης του πρὸς τοὺς πλησίους κατηγορηθεὶς μετά τινα χρόνον ὑπὸ τῶν πατρικίων ὡς ἀποβλέπων εἰς τὴν τυραννίδα κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ κατεκρημνίσθη ἐκ τοῦ Καπιτωλίου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἄλλοτε εἶχεν ὑπερασπίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Γαλατῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 37. Πολιτικὴ ἰσότης πατρικίων καὶ πληβείων.

Ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς δημοκρατίας ἐν Ῥώμῃ οἱ πληβεῖοι δὲν ἔπαυσαν ν' ἀγωνίζωνται κατὰ τῶν πατρικίων ζητοῦντες καὶ αὐτοὶ προνόμια ἐν τῇ πολιτείᾳ. Καὶ πρῶτον, ὡς εἴδομεν, ἐπέτυχον τὴν δημαρχίαν· βραδύτερον ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς ἡ ἐπιγαμία μετὰ τῶν πατρικίων. Τέλος τῷ 376 οἱ δήμαρχοι Λικίνιος Στόλων καὶ Λεύκιος Σέξτιος ἐπρότειναν τοὺς ἑξῆς τρεῖς νόμους· α) ὁ εἷς τῶν δύο ὑπάτων νὰ εἶνε πληβεῖος· β) κανεὶς Ῥωμαῖος πολίτης νὰ μὴ δύναται νὰ κατέχῃ πλείονα τῶν 500 πλέθρων δημοσίας γῆς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον νὰ διανεμηθῇ μεταξὺ τῶν πληβείων γ) ἐκ τῶν ὀφειλομένων κεφαλαίων ν' ἀφαιρεθῶσιν οἱ πληρωθεντες τόκοι, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ποσὸν νὰ πληρωθῇ ἐντὸς τριῶν ἐτῶν εἰς τρεῖς ἴσας δόσεις.

Καὶ οἱ νόμοι οὗτοι μετὰ δεκαετῆ σφοδρὰν ἀντίστασιν τῶν πατρικίων ἐψηφίσθησαν, πρῶτος δὲ πληβεῖος ὕπατος ἐξελέχθη ὁ Λ. Σέξτιος. Μετά τινος δὲ ἄλλους ἀγῶνας κατώρθωσαν οἱ πληβεῖοι νὰ λάβωσι μέρος εἰς ὅλα τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα καὶ τοιουτοτρόπως τῷ 360 ἐπῆλθε τελεία ἰσοπολιτεία μεταξὺ τῶν δύο τάξεων.

Ἀσκήσεις

30-31. Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὑπάτων; — Ποῖοι ἦσαν οἱ πρῶτοι ὕπατοι τῆς Ῥώμης; — Ὁποῖον παράδειγμα ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν πατρίδα παρέσχεν ὁ Βροῦτος; Τί γνωρίζεις περὶ Πορσήνα; — Τίς ἦτο ὁ Ὁράτιος Κόκλης, τίς ὁ Σκαιόλας καὶ τίς ἡ Κλοιλία; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἱδρύσεως τῆς δικτατωρίας ἐν Ῥώμῃ; — Ποία ἦτο ἡ ἐξουσία τοῦ δικτάτωρος καὶ πόσον χρόνον διήρκει; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς παρὰ τὴν Ῥηγίλλην μάχης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ταρκυνίου;

32-33. Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν πληβείων εἰς τὸ ἱερὸν ὄρος; — Τίς καὶ διὰ τίνος μέσου ἔπεισε τοὺς πληβείους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ῥώμην καὶ ὑπὸ ποίους ὅρους ἐπανῆλθον οὗτοι; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ δημάρχων; — Τίς ἦτο ὁ Κοριολανός; — Διὰ τί ἐξωρίσθη οὗτος καὶ τί ἔκαμε μετὰ τὴν ἐξορίαν του; — Πῶς ἐσώθη ἐκ τοῦ κινδύνου ἡ Ῥώμη, ὅτε ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῆς ὁ Κοριολανός;

34-35. Τί γνωρίζεις περὶ Κιγκιννάτου; — Πῶς εὗρον τὸν Κιγκιννᾶτον οἱ πρέσβεις, ὅτε ἦλθον νὰ τῷ ἀναγγείλωσι τὴν ἐκλογήν του ὡς δικτάτωρος; — Πόσον χρόνον διετήρησεν ὁ Κιγκιννᾶτος τὸ δικτατωρικὸν ἀξίωμα; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς τοποθεσίας καὶ τῆς πολιορκίας τῶν Οὐηΐων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων; — Τίς ἐκυρίευσε τοὺς Οὐηΐους; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Φουρίου Καμίλλου;

36. Τίνες ἦσαν οἱ Γαλάται καὶ ποῦ κατῴκουν; — Πότε οἱ Γαλάται εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ὑπὸ ποῖον ἀρχηγόν; — Ποῦ ἐνικήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν Γαλατῶν; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς Ῥώμης ὑπὸ τῶν Γαλατῶν καὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πετωλίου; — Τίς ἔσωσε τὸ Καπετώλιον καὶ πῶς; — Πῶς ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Ῥώμης ὁ Βρέννος; — Τίς προέτρεψε τοὺς Ῥωμαίους ν' ἀνοικοδομήσωσι τὴν πυρποληθεῖσαν πόλιν των; — Ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Μαλλίου Καπιτωλίνου;

37. — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν νόμων τοῦ Λικινίου Στόλωνος καὶ Λευκίου Σεξτίου; — Τίς ἦτο ὁ πρῶτος πληβεῖος ὕπατος; — Πότε ἐπῆλθε τελεία ἰσοπολιτεία μεταξὺ πατρικίων καὶ πληβείων;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΚΑΘΑΡΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

§ 38. Σαμνιτικοὶ πόλεμοι.

Ἡ πολιτικὴ ἰσότης ἐπέφερε τὴν ποθητὴν ὁμόνοιαν μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων, ἥτις τόσον ἰσχυροὺς κατέστησεν αὐτούς, ὥστε ἠδυνήθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ὑποτάξωσι πάντας τοὺς λαοὺς τῆς Ἰταλίας καὶ νὰ γείνωσι κύριοι αὐτῆς.

Ἐκ πάντων τῶν λαῶν τῆς Ἰταλίας οἱ ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἀντιστάντες ἦσαν οἱ Σαμνῖται· οὗτοι κατοικοῦντες τὰς ὑψηλὰς καὶ ἀποκρήμνους φάραγγας τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων ἦσαν πολεμικοὶ καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας ἀκατάβλητοι. Κατὰ τὸν πληθυσμὸν ἦσαν ἀνώτεροι τῶν Ῥωμαίων, κατὰ δὲ τὸν ὁπλισμὸν καὶ τὴν τακτικὴν ἰσόπαλοι· ἦσαν ὅμως κατώτεροι τῶν Ῥωμαίων, διότι ζῶντες εἰς πολλὰς κοινότητας ἀνεξαρτήτους ἀπ' ἀλλήλων δὲν εἶχον τὴν ἑνιαίαν πολιτικὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων.

Κατὰ τῶν Σαμνιτῶν τούτων οἱ Ῥωμαῖοι διεξήγαγον τρεῖς μακροὺς καὶ φοβεροὺς πολέμους διαρκέσαντας ἀπὸ τοῦ 342 μέχρι τοῦ 290 μὲ μικρὰ ἐν τῷ μεταξὺ διαλείμματα· οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέταξαν ἐπὶ τέλους τοὺς Σαμνίτας καὶ κατέταξαν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν συμμάχων τῆς Ῥώμης. Λέγεται ὅτι οἱ πρέσβεις, οἵτινες ἦλθον ἵνα διαπραγματευθῶσι τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης μετὰ τοῦ ὑπάτου Κουρίου Δεντάτου, εὗρον αὐτὸν ἐν πενιχρᾷ κατοικίᾳ καταγινόμενον εἰς τὸ νὰ παρασκευάσῃ μόνος εὐτελὲς φαγητὸν ἐντὸς πηλίνης χύτρας. Οἱ πρέσβεις ἰδόντες τὴν πενίαν τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ ἠθέλησαν νὰ δωροδοκήσωσιν αὐτόν· ἀλλ' ὁ χρηστὸς καὶ ἐνάρετος Δεντᾶτος ὑπερηφάνως εἶπεν εἰς τοὺς Σαμνίτας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρέσβεις ὅτι προτιμᾷ νὰ διατάσσῃ τοὺς ἔχοντας τὸ χρυσίον παρὰ νὰ δέχηται αὐτό.

Διὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν Σαμνιτῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἐγένοντο κύριοι ὅλης τῆς μέσης Ἰταλίας.

§ 39. Πόλεμος τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὸν Πύρρον τὸν βασιλέα τῆς Ἠπείρου.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφ' οὗ ἔγειναν κύριοι τῆς μέσης Ἰταλίας, ἔστρεψαν τὰ ὅπλα καὶ πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ἢ κάτω Ἰταλίαν, τῆς ὁποίας αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἕνεκα τῶν πρὸς ἀλλήλας διαφορῶν εὑρίσκοντο ἐν κακῇ καταστάσει. Καὶ πρῶτον ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Τάραντος, ἥτις ἦτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ δυνατωτάτη τῶν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ πόλεων. Οἱ Ταραντῖνοι μὴ δυνάμενοι μόνοι ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Πύρρου, βασιλέως τῆς Ἠπείρου. Ὁ φιλόδοξος Πύρρος, παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ συνετοῦ συμβούλου του καὶ ἐξόχου πολιτικοῦ Κινέα, ἐδέχθη προθύμως τὴν πρόσκλησιν τῶν Ταραντίνων· ὅθεν τῷ 281 π. Χ. ἐξέπλευσε μετὰ 25 χιλ. ἀνδρῶν καὶ 20 ἐλεφάντων.

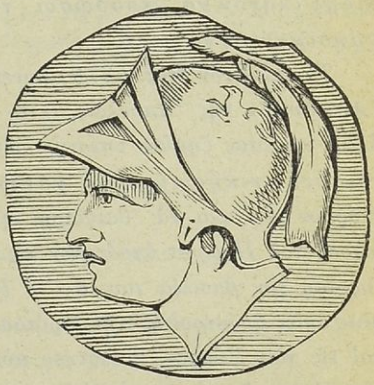

Ἡ πρώτη μάχη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Πύρρου ἐγένετο ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Λευκανίας (280). Κατὰ ταύτην οἱ Ῥωμαῖοι ἡττήθησαν τρομάξαντες κυρίως ἐκ τῆς θέας τῶν ἐλεφάντων, τοὺς ὁποίους μὴ γνωρίζοντες ὠνόμαζον βοῦς τῆς Λευκανίας· ἀλλὰ καὶ ὁ Πύρρος ἔπαθεν οὐκ ὀλίγας ζημίας· περιερχόμενος ἔπειτα τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ βλέπων τοὺς νεκροὺς τῶν Ῥωμαίων φέροντας τὰς πληγὰς ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐθαύμασε τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν καὶ ἀνέκραξεν «ἐὰν εἶχον τοιούτους στρατιώτας, θὰ ἠδυνάμην νὰ κατακτήσω ὅλον τὸν κόσμον».

Ἐν τούτοις ἐννοήσας πόσον φοβερὸς ἐχθρὸς ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπρότεινεν εἰς αὐτοὺς εἰρήνην· ἡ Ῥωμαϊκὴ ὅμως Σύγκλητος ἠρνήθη νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δεχθῇ πᾶσαν περὶ εἰρήνης πρότασιν τοῦ Πύρρου, πρὶν οὗτος ἐξέλθῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας· Τότε ὁ Πύρρος, θέλων νὰ καταπλήξῃ τοὺς Ῥωμαίους, ὥρμησε κατὰ τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἀπεκρούσθη καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ εἰς Τάραντα, ὅπου διεχείμασε.

Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν πρεσβείαν, ἵνα προτείνῃ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ Πύρρος ἐδοκίμασε νὰ δωροδοκήσῃ τὸν προϊστάμενον τῆς πρεσβείας Γάϊον Φαβρίκιον, ἄνδρα ἐνάρετον καὶ πολλῆς ὑπολήψεως ἀπολαύοντα παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις· ἀλλ' ὁ Φαβρίκιος ἀπήντησε τοὺς ἑξῆς θαυμασίους λόγους « ἐὰν μὲ νομίζῃς ἄνδρα χρηστόν, διατί θέλεις νὰ μὲ διαφθείρῃς· ἐὰν δὲ μὲ νομίζῃς ἱκανὸν νὰ προδώσω τὸ καθῆκόν μου, εἰς τί θὰ σοὶ χρησιμεύσω »;

Τὸ ἑπόμενον ἔτος (279) συνεκροτήθη δευτέρα μεγάλη μάχη παρὰ Ἄσκουλον τῆς Ἀπουλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ πάλιν ἐνίκησεν ὁ Πύρρος, ἀλλὰ τοσαύτας ζημίας ὑπέστη, ὥστε εἶπεν « ἐὰν ἀκόμη μίαν μάχην τοιαύτην νικήσωμεν, θὰ χαθῶμεν ». Ἤδη ἐδόθη καὶ πάλιν εἰς τὸν Πύρρον εὐκαιρία νὰ θαυμάσῃ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Φαβρικίου· ὁ ἰατρὸς τοῦ Πύρρου ἐπρότεινεν εἰς τὸν Φαβρίκιον ἐπ' ἀμοιβῇ νὰ δηλητηριάσῃ τὸν βασιλέα του· ἀλλ' ὁ ἐνάρετος Φαβρίκιος ὄχι μόνον ἀπέρριψε μετ' ἀποστροφῆς τὴν πρότασιν τοῦ ἀθλίου ἐκείνου ἰατροῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πύρρον κατέστησε αὐτὴν γνωστήν· ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου ἀνέκραξε τότε « εὐκολώτερον εἶνε νὰ μετατρέψῃ τις τὸν ἥλιον ἐκ τῆς τροχιᾶς του, παρὰ τὸν Φαβρίκιον ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς »· ἐξ εὐγνωμοσύνης δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσε πάντας τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων.

Ὁ Πύρρος ἐζήτει εὔσχημον διέξοδον, ἵνα ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς Ἰταλίας· ὅτε δὲ οἱ Συρακούσιοι δεινῶς πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Πύρρου, οὗτος μετὰ μεγίστης προθυμίας ἔσπευσεν εἰς τὴν Σικελίαν.

Μετὰ τριετῆ ἐν Σικελίᾳ διαμονὴν ὁ Πύρρος ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν· ἡττηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ Βενέβεντον (275), ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν Ἰταλίαν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἔγειναν κύριοι καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις

38. Ποῖα ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς πολιτικῆς ἰσότητος πάντων τῶν Ῥωμαίων; — Ποῦ κατῴκουν οἱ Σαμνῖται καὶ ὁποῖοι ἦσαν ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς Ῥωμαίους; — Πόσους πολέμους διεξήγαγον κατὰ τῶν Σαμνιτῶν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ποῖος ἔθηκε τέρμα εἰς αὐτούς; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ὀλιγαρχείας καὶ τιμιότητος τοῦ Κουρίου Δεντάτου;

39. Πότε οἱ Ῥωμαῖοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των καὶ πρὸς τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκοντο αἱ ἐν αὐτῇ Ἑλληνικαὶ πόλεις; — Τίς ἦτο ἡ πλουσιωτάτη ἐκ τῶν πόλεων; — Ποῖον ἐπικαλέσθησαν εἰς βοήθειάν των οἱ Ταραντῖνοι; — Ποῖον εἶχε παρ' ἑαυτῷ σύμβουλον ὁ Πύρρος; — Ποῦ καὶ πότε ἐνίκησε κατὰ πρῶτον τοὺς Ῥωμαίους ὁ Πύρρος καὶ τί εἶπε περὶ τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων Ῥωμαίων; — Τί ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὁ Πύρρος μετὰ τὴν α'. μάχην καὶ τί ἀπάντησιν ἔλαβε; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Φαβρικίου πρὸς τὸν Πύρρον; — Ποῦ καὶ πότε δευτέραν φορὰν ἐνίκησε τοὺς Ῥωμαίους ὁ Πύρρος καὶ τί εἶπε μετὰ τὴν μάχην ταύτην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Φαβρικίου ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἰατρὸν τοῦ Πύρρου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Πύρρου εἰς Σικελίαν; — Ποῦ τέλος καὶ πότε ἡττήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὁ Πύρρος καὶ τί ἠναγκάσθη μετὰ τοῦτο νὰ κάμῃ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

§ 40. Καρχηδονιακοὶ πόλεμοι.

Μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων διεξήχθησαν τρεῖς μεγάλοι πόλεμοι, φέροντες ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ὄνομα Καρχηδονιακοί.

Ἡ Καρχηδὼν ἔκειτο εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς, πλησίον τῆς σημερινῆς Τύνιδος. Ἦτο ἀποικία τῶν Φοινίκων, κτισθεῖσα κατὰ τὴν παράδοσιν τῷ 860 π. Χ. ὑπὸ τῆς Διδοῦς, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Πυγμαλίωνος. Ἡ Καρχηδὼν ὑπῆρξεν ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Διὰ τοῦ κραταιοῦ στόλου της ἦτο κυρίαρχος τῆς θαλάσσης· πολλαχοῦ εἶχεν ἱδρύσῃ ἀποικίας καὶ ἐμπορικοὺς σταθμούς, ὡς εἰς τὴν Σικελίαν, Κύρνον, Σαρδὼ καὶ Ἱσπανίαν κ.λ.π. τὰ δὲ ἐμπορικὰ αὐτῆς πλοῖα διασχίζοντα τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν συνεσώρευσαν ἐν αὐτῇ ἀμύθητα πλούτη· διὸ καὶ ἀπέβη ἡ πλουσιωτάτη πόλις τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ Ῥωμαῖοι παρηκολούθουν μετὰ φθονεροῦ βλέμματος τὴν καταπληκτικὴν πρόοδον τῆς Καρχηδόνος· ὅτε δὲ οὗτοι ἐγένοντο κύριοι τῆς μέσης καὶ τῆς κάτω Ἰταλίας, ἐσκέπτοντο πῶς νὰ ταπεινώσωσι τοὺς ἀντιζήλους των Καρχηδονίους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 41. Πρῶτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος (264 - 241).

Ἀφορμὴν εἰς τὸν α'. Καρχηδονιακὸν πόλεμον ἔδωκαν οἱ Μαμερτῖνοι, μισθοφόροι τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἀγαθοκλέους. Ἀποθανόντος τοῦ Ἀγαθοκλέους ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἱέρων ὁ Β' ἐξεδίωξεν ἐκ τῶν Συρακουσῶν τοὺς Μαμερτίνους· οὗτοι δὲ ἐπιπεσόντες καὶ καταλαβόντες τὴν Μεσσήνην τοὺς μὲν ἄνδρας κατέσφαξαν, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ κτήματα ἔλαβον αὐτοί. Ἐγκατασταθέντες δὲ ἐν Μεσσήνῃ ἔκαμον συχνὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὰς πέριξ χώρας καὶ ἐλεηλάτουν αὐτάς. Ὁ Ἱέρων τότε ἐπῆλθε μετὰ στρατοῦ καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Μεσσήνην, οἱ δὲ Μαμερτῖνοι φοβηθέντες ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ῥωμαίων. Οἱ Ῥωμαῖοι κατ' ἀρχὰς ἐδίσταζον νὰ βοηθήσωσι ἀνθρώπους λῃστὰς καὶ ἅρπαγας· μαθόντες ὅμως ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Ἱέρωνος καὶ κατέλαβον τὴν Μεσσήνην, ἀπεφάσισαν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ν' ἀντιμετωπίσωσι τοὺς ἀντιζήλους τῶν Καρχηδονίων. Ἄλλως ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς καὶ μία λαμπρὰ εὐκαιρία πρὸς κατάκτησιν τῆς πλουσίας καὶ ὡραίας νήσου Σικελίας. Ὅθεν ἐξερράγη ὁ α'. Καρχηδονιακὸς πόλεμος, ὅστις διήρκεσεν 23 ἔτη (264 - 241). Οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν μετὰ στρατοῦ τὸν ὕπατον Ἄππιον Κλαύδιον, ὅστις ἐνίκησεν εἰς δύο μάχας τοὺς πολεμίους καὶ ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Μεσσήνης τὸν στρατηγὸν τῶν Καρχηδονίων, πολιορκήσας δὲ τὰς Συρακούσας ἠνάγκασε τὸν Ἱέρωνα ν' ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῶν Καρχηδονίων καὶ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῶν Ῥωμαίων. Οἱ Καρχηδόνιοι κατέστησαν κέντρον τῶν πολεμικῶν των ἐπιχειρήσεων τὸν Ἀκράγαντα, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐκυρίευσαν οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ ἑπτάμηνον πολιορκίαν (262).

Οἱ Ῥωμαῖοι ὅμως ἔβλεπον ὅτι, ἐν ὅσῳ ἦσαν κατώτεροι τῶν ἀντιπάλων των κατὰ θάλασσαν, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ καταβάλωσιν αὐτούς, οὔτε ἐκ τῆς Σικελίας νὰ τοὺς ἐκδιώξωσιν. Ὅθεν ἐναυπήγησαν 160 τριήρεις καὶ τῷ 260 ὁ ὕπατος Δουίλιος συναντήσας παρὰ τὰς Μυλὰς (Β Δ. τῆς Μεσσήνης) τὸν ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον Καρχηδονιακὸν στόλον κατεναυμάχησεν αὐτὸν διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δουίλιου ἐπινοηθέντος κόρακος· ἦτο δὲ ὁ κόραξ σιδηροῦν μηχάνημα, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Ῥωμαῖοι ἥρπαζον τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, τὰ προσείλκυον πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τοιουτοτρόπως τὴν ναυμαχίαν μετέβαλλον εἰς πεζομαχίαν. Τὸν Δουίλιον ἐπανελθόντα εἰς Ῥώμην ὑπεδέχθη ὁ λαὸς μετὰ πρωτοφανοῦς ἐνθουσιασμοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἵνα δώσωσι πέρας εἰς τὸν παρατεινόμενον πόλεμον ἀπεφάσισαν νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὅπως προσβάλωσι τὸν ἐχθρὸν ἐν αὐτῇ τῇ πατρίδι του. Ὅθεν τῷ 256 στόλος ἐκ 340 πλοίων καὶ 140 χιλ. ἀνδρῶν ὑπὸ τοὺς δύο ὑπάτους Οὐόλσωνα καὶ Ῥήγουλον διηυθύνθη εἰς τὴν Ἀφρικήν, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Σικελίας Ἔκνομον συναντήσας τὸν Καρχηδονιακὸν στόλον ἐκ 350 πλοίων καὶ 150 χιλ. ἀνδρῶν συνῆψε μεγάλην ναυμαχίαν, καθ' ἣν οἱ Καρχηδόνιοι κατετροπώθησαν, ὁ δὲ πρὸς τὴν Ἀφρικὴν πλοῦς ἦτο πλέον ἐλεύθερος.

Ἡ Σύγκλητος τῆς Ῥώμης βεβαία οὖσα περὶ τῆς νίκης τὸν μὲν Οὐόλσωνα ἀνεκάλεσεν, ἀφῆκε δὲ ἐν Ἀφρικῇ τὸν Ῥήγουλον μετὰ 40 πλοίων καὶ 15000 πεζῶν ἱππέων, ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον. Ὁ Ῥήγουλος προβαίνων νικητὴς ἔφθασεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Καρχηδόνος. Οἱ Καρχηδόνιοι καταληφθέντες ὑπὸ τρόμου προτείνουσιν εἰρήνην, ἀλλ' οἱ ὅροι τοῦ Ῥηγούλου ἦσαν τόσον βαρεῖς, ὥστε δὲν τοὺς ἐδέχθησαν· ὁ Ῥήγουλος τότε εἶπεν ὑπερηφάνως «πρέπει ἢ νὰ γνωρίζῃ τις νὰ νικᾷ ἢ νὰ κύπτῃ τὸν αὐχένα πρὸ τοῦ νικητοῦ».

Οἱ Καρχηδόνιοι ἐν ἀμηχανίᾳ εὑρισκόμενοι ἐδέχθησαν μετὰ προθυμίας πολλῆς τὸν Σπαρτιάτην Ξάνθιππον, ἐλθόντα εἰς Ἀφρικὴν μετὰ μισθοφόρων Ἑλλήνων, καὶ διώρισαν αὐτὸν ἀρχιστράτηγον. Ὁ Ξάνθιππος συγκεντρώσας ἁπάσας τὰς δυνάμεις τῶν Καρχηδονίων συγκροτεῖ μάχην (256) μετὰ τοῦ Ῥηγούλου καὶ νικᾷ αὐτὸν ὁλοσχερῶς· ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ 2000 ἐσώθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐφονεύθησαν ἢ ᾐχμαλωτίσθησαν, μεταξὺ δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἦτο καὶ αὐτὸς ὁ πρὸ μικροῦ ἀγέρωχος Ῥήγουλος, ὅστις ὡδηγήθη εἰς τὴν Καρχηδόνα.

Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησε, περιωρίσθη δὲ ἤδη ἐν Σικελίᾳ. Τῷ 250 οἱ Καρχηδόνιοι κατετροπώθησαν ὑπὸ τοῦ Καικιλίου Μετέλλου παρὰ τὸ Πάνορμον καὶ ἠναγκάσθησαν καὶ πάλιν νὰ προτείνωσιν εἰρήνην εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων· πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔπεμψαν εἰς Ῥώμην τὸν ἐν Καρχηδόνι κρατούμενον αἰχμάλωτον Ῥήγουλον ἐπὶ τῇ ἐνόρκῳ ὑποσχέσει ὅτι ἤθελεν ἐπιστρέψῃ εἰς Καρχηδόνα, ἂν ἀπετύγχανεν ἡ ἀποστολή του.

Ὁ Ῥήγουλος ἐλθὼν εἰς Ῥώμην παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν συνεβούλευσε τοὺς Ῥωμαίους νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον καὶ νὰ μὴ ἀνταλλάξωσι τοὺς αἰχμαλώτους· πιστὸς δὲ εἰς τὸν ὅρκον του παρ' ὅλας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς παρακλήσεις τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του ἐπέστρεψεν εἰς Καρχηδόνα, ὅπου ὑπέστη σκληρότατον θάνατον.

Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 241· τέλος οἱ Καρχηδόνιοι ἡττηθέντες καὶ πάλιν ἐν μεγάλῃ ναυμαχίᾳ γενομένῃ παρὰ τὰς Αἰγούσας νήσους ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσιν εἰρήνην πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μὲ ὅρους βαρυτάτους· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι γενόμενοι κύριοι τῆς Σικελίας κατέστησαν αὐτὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν.

§ 42. Δεύτερος Καρχηδονικὸς πόλεμος (218-201).

Οἱ Καρχηδόνιοι βαρέως φέροντες τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι, ἔστρεψαν τὰ ὅπλα των πρὸς τὴν Ἱσπανίαν καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Ἀμίλκα Βάρκα, ἔπειτα δὲ διὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀσδρούβα κατέκτησαν μέγα μέρος τῆς Ἱσπανίας· δολοφονηθέντος τοῦ Ἀσδρούβα, οἱ Καρχηδόνιοι ἐξέλεξαν στρατηγὸν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμίλκα Βάρκα Ἀννίβαν ἐν ἡλικίᾳ 26 ἐτῶν.

Ὁ Ἀννίβας ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν μεγίστων στρατηγῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου· παῖς ὤν, κατὰ παραγγελίαν τοῦ πατρός του ὤμοσεν αἰώνιον μῖσος κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸν ὅρκον του ἐτήρησεν ἀδυσωπήτως.

Ὁ Ἀννίβας ἀναλαβὼν τὴν στρατηγίαν προσέβαλε κατὰ πρῶτον τὴν ἐν Ἱσπανίᾳ πόλιν Ζακάνθην, ἥτις κατὰ τὰς συνθήκας ἦτο οὐδετέρα καὶ μετὰ ὀκτάμηνον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἕνεκα τῆς παραβιάσεως τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα ἐκηρύχθη ὁ Β' Καρχηδονικὸς πόλεμος, ὅστις διήρκεσεν 17 ἔτη (218-201).

Πορεία τοῦ Ἀννίβα. Κηρυχθέντος ἐπισήμως τοῦ πολέμου, ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀννίβας καταλιπὼν ἐν Ἱσπανίᾳ τὸν ἀδελφόν του Ἀσδρούβαν μετὰ 15,000 ἀνδρῶν, αὐτὸς μετὰ 50,000 πεζῶν, 9,000 ἱππέων καὶ 37 ἐλεφάντων διαβαίνει τὰ Πυρηναῖα ὄρη καὶ τὸν Ῥοδανὸν ποταμόν· ὑπερπηδᾷ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος τὰς αἰωνίως χιονοσκεπεῖς Ἄλπεις ἐν μέσῳ μυρίων κινδύνων καὶ εἰσβάλει εἰς τὴν ἄνω Ἰταλίαν, ἀφ᾽ οὗ ἀπώλεσεν ἐκ τοῦ ψύχους, τῆς πείνης καὶ τῶν ἄλλων κακοπαθειῶν τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ στρατοῦ του· προσέλαβεν ὅμως συμμάχους τοὺς ἐν τῇ ἄνῳ Ἰταλίᾳ Γαλάτας, οἵτινες ἀπεστάτησαν ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς δεσποτείας.

Ἡ αἰφνιδία αὕτη ἐμφάνισις τοῦ Ἀννίβα ἐξέπληξε τοὺς Ῥωμαίους τοσούτῳ μᾶλλον, καθ ὅσον δὲν ἐπερίμενον αὐτὸν διὰ ξηρᾶς· ἔσπευσαν δὲ νὰ πέμψωσι κατ᾽ αὐτοῦ στρατόν· ὁ Ἀννίβας ἐνίκησε κατὰ πρῶτον παρὰ τὸν Τίκινον ποταμὸν τὸν ὕπατον Πόπλιον Σκιπίωνα· εἰς βοήθειαν τοῦ Σκιπίωνος ἔρχεται ὁ ἕτερος ὕπατος Σεμπρώνιος· ἀμφότεροι ὅμως ἡττῶνται ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα παρὰ τὸν Τρεβίαν ποταμὸν (218)· τὸ ἑπόμενον δὲ ἔτος (217) ἡττᾶται ὡσαύτως ὁ ὕπατος Γάϊος Φλαμινῖνος παρὰ τὴν Τρασιμένην λίμνην.

Οἱ Ῥωμαῖοι καταληφθέντες ὑπὸ τρόμου ἐξέλεξαν δικτάτωρα τὸν Φάβιον Μάξιμον, ὅστις διὰ τὴν βραδύτητα τῶν κινήσεων ὠνομάσθη Μελλητής. Ὁ Φάβιος Μάξιμος ἀπέφευγε πᾶσαν ἐκ τοῦ συστάδην μάχην πρὸς τὸν Ἀννίβαν· παρακολουθῶν δὲ ἀδιακόπως τὰς κινήσεις τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ καὶ ἐνοχλῶν αὐτὸν ἀπὸ ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων τόπων προσεπάθει νὰ καταπονῇ αὐτὸν καὶ νὰ ἐξαντλῇ τὰς δυνάμεις του.

Ἡ παρὰ τὰς Κάννας μάχη. Τὸ πολεμικὸν ὅμως σχέδιον τοῦ συνετοῦ Φαβίου δὲν ηὐχαρίστει τοὺς Ῥωμαίους. Ὅθεν τὸ ἑπόμενον ἔτος ἔπεμψαν κατὰ τοῦ Ἀννίβα τοὺς ὑπάτους Αἰμίλιον Παῦλον καὶ Οὐάρρωνα μετὰ 80 χιλ. πεζῶν καὶ 6000 ἱππέων. Γενομένης μάχης παρὰ τὰς Κάννας (216), οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέστησαν τοσαύτην πανωλεθρίαν, ὥστε 70 χιλ. ἐξ αὐτῶν νεκροὶ ἐκάλυψαν τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐν οἷς καὶ ὁ Αἰμίλιος Παῦλος· ὁ Ἀννίβας βλέπων τὴν μεγάλην ταύτην καταστροφὴν τῶν Ῥωμαίων ἀνέκραξε πολλάκις «στρατιῶται, φείσθητε τῶν ἡττημένων»· ἵνα δὲ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς, ἔπεμψεν εἰς Καρχηδόνα τρεῖς σάκκους πλήρεις χρυσῶν δακτυλίων, τοὺς ὁποίους ἀφῄρεσεν ἐκ τῶν φονευθέντων Ῥωμαίων ἱππέων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Ἀννίβας μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην ἀντὶ νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Ῥώμης, ἦλθεν εἰς τὴν Καπύην πρωτ. τῆς Καμπανίας, ἵνα ἀναπαύσῃ τὸν στρατόν του. Οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ ταύτῃ συμφορᾷ διετήρησαν τὸ ἀτάραχον καὶ γενναῖον αὐτῶν φρόνημα. Συνελθόντες ἐκ τῆς πρώτης καταπλήξεως διέταξαν γενικὴν στρατολογίαν ἀπὸ τοῦ 18 ἔτους· τοὐναντίον ὁ ἀστὴρ τοῦ Ἀννίβα ἤρχισεν ἤδη νὰ κλίνῃ πρὸς τὴν δύσιν του. Ζητήσας ἐπικουρίας παρὰ τῆς πατρίδος του δὲν ἔλαβεν· οἱ Καρχηδόνιοι φθονοῦντες τὴν μεγάλην δόξαν τοῦ Ἀννίβα ἐγκατέλιπον αὐτόν· ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὁ ἀπομείνας στρατός του ἐξοκείλας εἰς σωματικὰς ἀπολαύσεις καὶ ἡδονὰς ἐν τῇ πλουσίᾳ Καπύῃ, ἐξεθηλύνθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, ὅτε ὁ Ἀννίβας ἐπῆλθε κατὰ τῆς Νώλας τῆς Καμπανίας, ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων Μαρκέλλου (215).

Ἅλωσις τῶν Συρακουσῶν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἱέρωνος, οἱ Συρακούσιοι ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡνώθησαν μετὰ τῶν Καρχηδονίων· οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν κατ' αὐτῶν τὸν Μάρκελλον τὸν ἐπονομασθέντα «ξίφος τῆς Δημοκρατίας»· ὁ Μάρκελλος ἐπὶ τριετίαν ἐπολιόρκησε τὰς Συρακούσας, τὰς ὁποίας ὑπερήσπιζεν ὁ μέγιστος τῶν μαθηματικῶν καὶ μηχανικῶν τῆς ἀρχαιότητος Ἀρχιμήδης. Δι' ἰσχυρῶν φακῶν ὁ Ἀρχιμήδης συγκεντρῶν τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἔκαυσεν, ὡς λέγεται, πολλάκις τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον· τέλος ὁ Μάρκελλος διὰ νυκτερινῆς ἐφόδου ἐκυρίευσε τῷ 212 τὴν ὡραιοτάτην καὶ πλουσιωτάτην ἐκείνην πόλιν, τὴν ὁποίαν παρέδωκε εἰς τὴν λύσσαν τῶν στρατιωτῶν. Μεταξὺ τῶν θυμάτων ἦτο καὶ ὁ Ἀρχιμήδης. Λέγεται ὅτι οὗτος ἀσχολούμενος εἰς τὴν λύσιν γεωμετρικοῦ τινος προβλήματος, ἐν ᾧ ἐχάρασσε κύκλους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπουδαστηρίου του, δὲν ἀντελήφθη τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως· καὶ ὅτε δὲ εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιόν του στρατιώτης τις μὲ σκοπὸν νὰ τὸν φονεύσῃ, ὁ Ἀρχιμήδης προσηλωμένος εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος εἶπε «μή μου τοὺς κύκλους τάραττε», ὁ δὲ ἀγροῖκος στρατιώτης ἐφόνευσε αὐτόν· ὁ Μάρκελλος ἐθρήνησε τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιμήδους καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνήγειρε μνημεῖον.

Ἅλωσις Καπύης. Τῷ 212 ὁ Ἀννίβας ἐκυρίευσε διὰ προδοσίας τὸν Τάραντα, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπολιόρκησαν τὴν Καπύην. Ὁ Ἀννίβας, ἵνα ἐκδικηθῇ τοὺς Ῥωμαίους, ὥρμησε κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ φθάσας ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς· φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς κατοίκους τῆς Ῥώμης· ἀπελπιστικαὶ κραυγαὶ ἀντήχουν καθ' ὅλην τὴν πόλιν «ὁ Ἀννίβας πρὸ τῶν πυλῶν!» Καὶ ὅμως ὁ Ἀννίβας εὑρὼν μεγάλην ἀντίστασιν ἠνάγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ, τοὐναντίον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκυρίευσαν τὴν Καπύην (211), τοὺς δὲ κατοίκους αὐτῆς ἐτιμώρησαν σκληρότατα.

Ἡ πτῶσις τῆς Καπύης ὑπῆρξε μέγα τραῦμα διὰ τὸν Ἀννίβαν· ἅπαντες οἱ ἐν Ἰταλίᾳ σύμμαχοί του ἐγκατέλιπον αὐτόν. Τότε ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν ἐξ Ἱσπανίας τὸν ἀδελφόν του Ἀσδρούβαν· ἀλλὰ οἱ ὕπατοι Σαλινάτωρ καὶ Νέρων προσβαλόντες αὐτὸν καθ' ὁδὸν ἐνίκησαν καὶ ἐφόνευσαν, ὁ δὲ Νέρων ἀπεκόψατο τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀσδρούβα ἔρριψεν αὐτὴν αἱμόφυρτον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀννίβα. Ὁ Ἀννίβας ἰδὼν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του προῃσθάνθη τὴν πτῶσιν τῆς Καρχηδόνος, στενάξας δὲ βαρέως, εἶπεν «ἡ τύχη ἐβαρύνθη πλέον νά μοι ἐπιδαψιλεύῃ τὴν εὔνοιάν της».

Ἡ ἐν Ζάμᾳ μάχη. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπεφάσισαν νὰ μεταφέρωσι τὸν πόλεμον εἰς Ἀφρικήν, δι' οὗ καὶ μόνου θὰ ἠδύναντο ν' ἀποσπάσωσι τὸν Ἀννίβαν ἐκ τῆς Ἰταλίας· ὅθεν ὁ περίφημος ὕπατος Κορνήλιος Σκιπίων τῷ 204 μετὰ 35,000 ἀνδρῶν διεπεραιώθη εἰς Ἀφρικὴν καὶ ἐβάδισε κατὰ τῆς Καρχηδόνος. Οἱ Καρχηδόνιοι κινδυνεύοντες ἔσπευσαν ν' ἀνακαλέσωσιν ἐξ Ἰταλίας τὸν Ἀννίβαν. Ὁ Ἀννίβας μετὰ λύπης πολλῆς ἐγκατέλιπε τὸ ἰταλικὸν ἔδαφος καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος του. Γενομένης μεγάλης μάχης ἐν Ζάμᾳ τῷ 202 οἱ Καρχηδόνιοι ἡττήθησαν, κατὰ συμβουλὴν δὲ τοῦ Ἀννίβα συνωμολόγησαν εἰρήνην μὲ βαρυτάτους ὅρους ὑποχρεωθέντες νὰ πληρώσωσιν 10 χιλ. τάλαντα ὡς πολεμικὴν ἀποζημίωσιν καὶ νὰ μὴ κηρύττωσι πόλεμον ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν Ῥωμαίων· ὁ Σκιπίων ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἐγένετο δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ, ἐπωνομάσθη δὲ Ἀφρικανός.

Θάνατος τοῦ Ἀννίβα. Ὡς ἐν πολέμῳ ἀνεδείχθη μέγας στρατηγὸς ὁ Ἀννίβας, οὕτω καὶ ἐν εἰρήνῃ ἀνεχείχθη μέγας πολιτικός· ἐκλεχθεὶς ἄρχων τῆς Καρχηδόνος τοιαύτας πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις εἰσήγαγε καὶ τοιαύτας οἰκονομίας ἔκαμεν, ὥστε τὴν ἐκ 10,000 ταλάντων πολεμικὴν ἀποζημίωσιν κατώρθωσε νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἐν διαστήματι μόνον 10 ἐτῶν. Ἡ τοιαύτη ὅμως οἰκονομία ἀπήρεσκεν εἰς τοὺς ἀντιπάλους τοῦ Ἀννίβα, οἵτινες ἦσαν συνειθισμένοι νὰ κλέπτωσι τὸν δημόσιον πλοῦτον· ὅθεν διέβαλον αὐτὸν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὅτι δῆθεν συνεννοεῖται μυστι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κῶς μὲ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. Ὁ Ἀννίβας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατέφυγεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βιθυνίας Προυσίαν, ὅπου κινδυνεύων νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἔπιε δηλητήριον καὶ ἀπέθανε τῷ 183 π. Χ.

Ἀσκήσεις.

40. Ποῦ ἔκειτο ἡ Καρχηδών, τίνων ἀποικία ἦτο, πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἐκτίσθη; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικιῶν τῆς Καρχηδόνος; — Πῶς ἔβλεπον οἱ Ῥωμαῖοι τὴν πρόοδον τῶν Καρχηδονίων καὶ τί ἐπεζήτουν; — Πόσοι πόλεμοι διεξήχθησαν μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων;

41. Τίνες ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν α'. Καρχηδονιακὸν πόλεμον καὶ πῶς; — Πότε ἐξερράγη ὁ α' Καρχηδονιακὸς πόλεμος καὶ πόσα ἔτη διήρκεσε; — Εἰπὲ τὰ ἐν Σικελίᾳ συμβάντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Δουϊλίου καὶ τῆς νίκης αὐτοῦ: — Τίνες ὕπατοι ἀπεστάλησαν εἰς Ἀφρικὴν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν καὶ ποῦ οὗτοι ἐνίκησαν τοὺς Καρχηδονίους; — Εἰπέ μοι τὰς πολεμικὰς πράξεις τοῦ Ῥηγούλου ἐν Ἀφρικῇ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἥττης καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ῥηγούλου; Ποῦ περιωρίσθη ὁ πόλεμος μετὰ τὴν ἧτταν τοῦ Ῥηγούλου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ῥηγούλου εἰς Ῥώμην; — Πῶς ἔλαβε πέρας ὁ α'. Καρχηδονιακὸς πόλεμος;

42. Ποῦ ἐστρεψαν τὰ ὅπλα των οἱ Καρχηδόνιοι μετὰ τὸν α'. Καρχηδ. πόλεμον καὶ τίνες ἄνδρες ἀνεδείχθησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀννίβα καὶ περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Ζακάνθης; — Πότε ἐξερράγη ὁ β'. Καρχηδ. πόλεμος καὶ πόσα ἔτη διήρκεσε; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς πορείας τοῦ Ἀννίβα καὶ περὶ τῶν πρώτων μαχῶν αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Φαβίου Μαξίμου τοῦ Μελλητοῦ; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν παρὰ τὰς Κάννας μάχην; — Τί ἀπέστειλεν ὁ Ἀννίβας εἰς Καρχηδόνα μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην; — Ποῦ μετέβη ὁ Ἀννίβας μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην καὶ τί ἔπραξαν ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ῥωμαῖοι; — Πῶς προσηνέχθη ἡ Καρχηδὼν πρὸς τὸν Ἀννίβαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην; — Ὁποῖα ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐν Καπύῃ διαμονῆς τοῦ Ἀννίβα καὶ ποῦ ἐφάνησαν ταῦτα; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς πολιορκίας καὶ ἁλώσεως τῶν Συρακουσῶν καὶ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀρχιμήδους; — Πότε ὁ Ἀννίβας ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς Ῥώμης; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀσδρούβα, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀννίβα; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Ζάμᾳ μάχης; — Ὑπὸ ποίους ὅρους συνωμολογήθη ἡ εἰρήνη τοῦ β'. Καρχηδ. πολέμου; — Ὁποίας ὑπηρεσίας προσέφερεν ὁ Ἀννίβας εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ τὸν β'. Καρχηδ. πόλεμον, ποῦ καὶ πῶς οὗτος ἀπέθανε;

§ 43. Πόλεμοι τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν Ε'. καὶ Περσέα. — Ὑποταγὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Μετὰ τὴν ταπείνωσιν τῶν Καρχηδόνων, οἱ Ῥωμαῖοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς ἀνατολὰς καὶ κατὰ πρῶτον ἐκήρυξαν πόλεμον ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ Ε', ὅστις εἶχε συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Ἀννίβα, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἐπολέμει ἐν Ἰταλίᾳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ ὕπατος Κόϊντος Φλαμινῖνος ἐπελθὼν κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐνίκησεν αὐτὸν τῷ 197 παρὰ τὰς Κυνὸς κεφαλὰς τῆς Θεσσαλίας καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ ὅρους βαρυτάτους. Μετὰ ταῦτα ὁ Φλαμινῖνος ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐτελοῦντο τὰ Ἴσθμια καὶ ἅπασα ἡ Ἑλλὰς εἶχε συρρεύσῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἑορτήν· ἐκεῖ ὁ Φλαμινῖνος ἐν ὀνόματι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ ἀνεκήρυξε τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους. Οἱ ἐν Κορίνθῳ συνηγμένοι Ἕλληνες ἔξαλλοι ἐκ τῆς χαρᾶς των ἐκάλυψαν τὸν Φλαμινῖνον δι' ἀνθέων καὶ στεφάνων, μὴ ἐννοοῦντες τὴν πολιτικὴν πανουργίαν τῆς Ῥώμης.

Τὸν Φίλιππον ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ υἱός του Περσεύς, ὅστις ἔτρεφε τὸ αὐτὸ μῖσος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ὅπερ καὶ ὁ πατήρ του. Ὁ Περσεὺς θέλων νὰ καταστήσῃ τὴν Μακεδονίαν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἤρχισε νὰ παρασκευάζηται εἰς πόλεμον κατ' αὐτῶν· ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι ἀγανακτήσαντες διὰ τὴν θρασύτητα τοῦ Περσέως ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ τὸν πόλεμον. Ὁ ὕπατος Αἰμίλιος Παῦλος, υἱὸς τοῦ ἐν Κάνναις πεσόντος ὁμωνύμου, κατετρόπωσε τὸν Περσέα τῷ 168 παρὰ τὴν Πύδναν καὶ συλλαβὼν αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν αὐτὸν ἐν θριάμβῳ εἰς Ῥώμην, ὅπου ἀπέθανεν ἐξ ἀσιτίας ἐντὸς ὑγρᾶς φυλακῆς.

Ἡ Μακεδονία διῃρέθη εἰς 4 τμήματα ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων καὶ διοικούμενα ὑπὸ ἰδίων ἀρχόντων.

Μετά τινα χρόνον παρουσιάσθη τολμητίας τις, ὀνόματι Ἀνδρίσκος, ὅστις ἀπεκάλει ἑαυτὸν Φίλιππον καὶ υἱὸν τοῦ Περσέως· ὅθεν καὶ Ψευδοφίλιππος κοινῶς ἐλέγετο· οὗτος ἐπιχείρησε δι' ἐπαναστάσεις νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν κατ' αὐτοῦ τὸν Καικίλιον Μέτελλον, ὅστις ἐνίκησε καὶ ἠχμαλώτισε τὸν Ψευδοφίλιππον· τότε δὲ οἱ Ῥωμαῖοι κατέστησαν τὴν Μακεδονίαν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν (148 π. Χ.).

§ 44. Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Τὰ ἐν Ἑλλάδι πράγματα κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εὑρίσκοντο ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει. Αἱ δύο συμπολιτεῖαι, ἡ Ἀχαϊκὴ καὶ ἡ Αἰτωλική, ἐξ ἀντιζηλίας ἀντενήργουν πρὸς ἀλλήλας, ἡ δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαγωγὴ τῶν Ῥωμαίων ἦτο κατὰ πάντα ἐπίβουλος. Διὰ τῆς προδοσίας καὶ τῆς συκοφαντίας κατώρθωσαν οὗτοι νὰ καταστήσωσιν ἐκποδὼν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντας τοὺς διαπρεπεστέρους ἄνδρας, οἵτινες ἠδύναντο νὰ γείνωσι πρόσκομμα εἰς τὰ κατακτητικὰ αὐτῶν σχέδια· ὁ ἀχρεῖος Καλλικράτης, ἀντιπολιτευόμενος τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας Λυκόρταν, κατηγόρησεν αὐτὸν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὅτι δῆθεν εὑρίσκετο μετὰ πολλῶν Ἑλλήνων εἰς μυστικὰς συνεννοήσεις πρὸς τὸν Περσέα τῆς Μακεδονίας· 1000 ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας ὑπεχρεώθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ῥώμην καὶ ἀπολογηθῶσιν εἰς τὴν ἀποδιδομένην εἰς αὐτοὺς κατηγορίαν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ διάσημος ἱστορικὸς Πολύβιος υἱὸς τοῦ Λυκόρτα. Οἱ 1000 οὗτοι ἐκρατήθησαν ἐπὶ 17 ἔτη ἐν Ἰταλίᾳ ὡς ὅμηροι καὶ μόλις μετὰ ἐπανειλημμένας παρακλήσεις τῶν Ἀχαιῶν ἐπετράπη εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας 300 νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, τῶν λοιπῶν ἀποθανόντων ἐν τῇ ἐξουρίᾳ ταύτῃ ἐκ τῆς λύπης καὶ τῶν ταλαιπωριῶν.

Οἱ 300 ἐπανελθόντες διηγοῦντο μετὰ ζοφερῶν χρωμάτων τὰς κακουχίας καὶ ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν κατὰ τὴν δεκαεπταετῆ ἐξορίαν των καὶ προσεπάθουν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἐξεγείρωσι τοὺς Ἕλληνας εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων.

Ἐν ἔτει 150 ἡ Σπάρτη ἐζήτησε ν' ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ὑπεβλήθη εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Σύγκλητον, ἥτις ἀπεφάνθη ὅτι θὰ πέμψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρέσβεις, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐπὶ τόπου. Μετὰ πολὺν χρόνον ἦλθεν ἡ ἀναμενομένη πρεσβεία, ἥτις παρασταθεῖσα εἰς τὴν ἐν Κορίνθῳ συνελθοῦσαν σύνοδον τῶν Ἀχαιῶν ἐδήλωσεν ὅτι ὄχι μόνον ἡ Σπάρτη, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πόλεις δύνανται νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας. Ἡ δήλωσις αὕτη σφόδρα ἐξηρέθισε τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν, ἥτις κατὰ προτροπὴν τοῦ στρατηγοῦ αὐτῆς Κριτολάου ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σπάρτης.

Τότε οἱ Ῥωμαῖοι διέταξαν τὸν ἐν Μακεδονίᾳ εὑρισκόμενον Μέτελλον τὸν Μακεδονικὸν νὰ ἔλθῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Μέτελλος συναντήσας τὸν Κριτόλαον παρὰ τὴν Σκάρφειαν τῆς Λοκρίδος ἐνίκησεν αὐτὸν ὁλοσχερῶς· ὁ Κριτόλαος ἐγένετο ἄφαντος, ἐν δὲ τῇ στρατηγίᾳ διεδέχθη αὐτὸν ὁ Δίαιος. Ὁ Μέτελλος προχωρήσας ἦλθεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν καὶ ἐπρότεινεν εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία νὰ περιορισθῇ εἰς τὰς κυρίως Ἀχαϊκὰς πόλεις· ἡ ἐν Κορίνθῳ ὅμως συνελθοῦσα σύνοδος τῶν Ἀχαιῶν ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ταύτας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἔρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ Μετέλλου ὁ τραχὺς καὶ ἄξεστος ὕπατος Μόμμιος, ὅστις κατατροπώσας τὸν Δίαιον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ Λευκόπετραν, ἐκυρίευσεν ἔπειτα ἀμαχητὶ τὴν Κόρινθον (146 π. Χ.), ἐσύλησε τὰ πολυτιμότερα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης καὶ τέλος παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας τὴν λαμπρὰν ἐκείνην πόλιν, ἥτις ὑπῆρξε τὸ κόσμημα τῆς Ἑλλάδος. Τόση δὲ ἦτο ἡ ἀγροικία τοῦ Μομμίου, ὥστε εἰς τοὺς μετακομίζοντας εἰς τὴν Ῥώμην τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα ἀριστουργήματα ἔλεγε νὰ προσέξωσιν ἵνα μὴ τὰ θραύσωσι, διότι θὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ κατασκευάσωσι ἐκ νέου ἄλλα τοιαῦτα!

Ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἔπειτα μετεβλήθη εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχαΐα καὶ διῳκεῖτο ὑπὸ ἑνὸς ἀνθυπάτου ἢ πραίτωρος.

§ 45. Τρίτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος.

Ἐπειδὴ οἱ Καρχηδόνιοι μετὰ τὸν β'. Καρχηδονιακὸν πόλεμον ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ν' ἀναλαμβάνωσι καὶ νὰ προάγωνται διὰ τῆς ἐμπορικῆς αὐτῶν δραστηριότητος καὶ διὰ τῶν συνετῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Ἀννίβα, διήγειραν ἐκ νέου τὸ μῖσος καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἔκτοτε ἐζήτουν ἀφορμὴν νὰ καταστρέψωσι τὴν ἀντίζηλον αὐτῶν Καρχηδόνα· καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ δοθῇ ἡ ἀφορμὴ αὕτη.

Οἱ Καρχηδόνιοι παρενοχλούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νουμιδίας Μασαννάσου ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, χωρὶς πρὸς τοῦτο νὰ ἐρωτήσωσι τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ Ῥωμαῖοι θεωρήσαντες τοῦτο εἰς παράβασιν τῶν συνθηκῶν ἐκήρυξαν ἀμέσως τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ διέταξαν τοὺς δύο ὑπάτους νὰ περαιωθῶσιν ἐκ τῆς Σικελίας εἰς τὴν Ἀφρικήν. Οἱ Καρχηδόνιοι καταληφθέντες ὑπὸ φόβου ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς Ῥώμην καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ πράξωσιν πᾶν ὅ,τι ἤθελον ζητήσῃ οὗτοι. Οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην προσηνέχθησαν δολίως καὶ ἀπίστως. Ἐζήτησαν νὰ παραδώσωσι εἰς αὐτοὺς οἱ Καρχηδόνιοι 300 ὁμήρους. Ἅμα ἔγεινε τοῦτο, εἶπον εἰς τοὺς Καρχηδονίους ὅτι τὰς τελευταίας διαταγὰς θὰ λάβωσι παρὰ τῶν δύο ὑπάτων, οἵτινες μετὰ 80,000 στρατοῦ εἶχον διεπεραιωθῇ εἰς τὴν ἐν Ἀφρικῇ Ἰτύκην καὶ μὲ τὴν μυστικὴν παραγγελίαν νὰ μὴ καταπαύσωσι τὸν πόλεμον πρὶν ἢ κατα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σκάψωσι τὴν Καρχηδόνα. Οἱ ὕπατοι ἀπῄτησαν παρὰ τῶν Καρχηδονίων νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς πάντα τὰ ὅπλα, τὰς πολεμικὰς μηχανὰς καὶ τὰ πλοῖα. Οἱ δυστυχεῖς Καρχηδόνιοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσι καὶ εἰς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῶν Ῥωμαίων, τὴν ὁποίαν ἐνόμισαν ὡς τελευταίαν, καὶ εἶδον περίλυποι τὰ πλοῖά των καιόμενα. Τέλος οἱ ὕπατοι ἀποβαλόντες τὸ προσωπεῖον ἀνεκοίνωσαν εἰς τοὺς Καρχηδονίους τὴν τελευταίαν διαταγήν των, ὅτι ὀφείλουσι νὰ καταλίπωσι τὴν πόλιν των καὶ νὰ κτίσωσι ἄλλην πόλιν 80 στάδια μακρὰν τῆς θαλάσσης, διότι ἡ Καρχηδὼν ἔμελλε νὰ καταδαφισθῇ.

Ὅτε ἤκουσαν οἱ Καρχηδόνιοι τὴν φοβερὰν ταύτην διαταγήν, ἔμειναν κατάπληκτοι· πάντες ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσι μέχρις ἐσχάτων εἰς τὴν ὑβριστικὴν ταύτην ἀπαίτησιν τῶν ἀπίστων Ῥωμαίων· καθ' ὅλας δὲ τὰς ἀγυιὰς τῆς πόλεως μία φωνὴ ἠκούετο ἐξερχομένη ἐκ τοῦ στόματος πάντων «ἐκδίκησις!».

Αἱ θύραι τῆς πόλεως ἐκλείσθησαν· ὁ λιμὴν ἐφράχθη δι' ἁλύσεως· ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες μετὰ πυρετώδους δραστηριότητος νύκτα καὶ ἡμέραν εἰργάζοντο εἰς τὴν κατασκευὴν ὅπλων καὶ πολιορκητικῶν μηχανῶν· οἱ ναοὶ καὶ τὰ δημόσια καταστήματα μετεβλήθησαν εἰς ὁπλοστάσια· οἱ δοῦλοι ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεροι· οὐδεὶς γογγυσμὸς ἠκούετο δι' οἱανδήποτε θυσίαν ἢ κόπον· αἱ γυναῖκες προσέφερον προθύμως τὰ κοσμήματά των εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς φιλτάτης πατρίδος· καὶ αὐτὴν τὴν κόμην ἔκοπτον καὶ ἔδιδον ἵνα κατασκευάζωσι χορδὰς τόξων· καὶ ἐν γένει ἡ πόλις ὡμοίαζε πρὸς ἓν μέγα ἐργοστάσιον.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλας τὰς παρασκευὰς ταύτας ἡ Καρχηδὼν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς ἐφόδους τῶν Ῥωμαίων. Τὸ τρίτον ἔτος (146 π. Χ.) ὁ ὕπατος Σκιπίων Αἰμιλιανὸς ἐκυρίευσεν αὐτὴν ἐξ ἐφόδου· ἐπὶ 6 ἡμέρας λυσσώδης ἀγὼν ἐγένετο ἐν ταῖς ὁδοῖς· οἱ Ῥωμαῖοι ἐμάχοντο κατὰ τῶν ἀνθισταμένων Καρχηδονίων βαδίζοντες ἐπὶ πτωμάτων· ἐκ τῶν 700 χιλ. κατοίκων μόνον 50 χιλ. ἐσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐπικαλεσθέντες τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Σκιπίωνος. Ἡ πόλις παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ, ὅπερ ἐπὶ 17 ἡμέρας κατέκαιεν αὐτὴν μεταβαλὸν εἰς σωρὸν ἐρειπίων. Ὁ Σκιπίων βλέπων τὴν καταστροφὴν τῆς ἐνδόξου πόλεως, ἥτις ἐπὶ 700 ἔτη ἐκυριάρχησε τῆς θαλάσσης, συνεκινήθη καὶ προεμάντευσε τὴν μέλλουσαν πτῶσιν καὶ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἰδικῆς του πατρίδος· θεατὴς τῆς καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνος ἦτο καὶ ὁ Ἕλλην Πολύβιος, διδάσκαλος τοῦ Σκιπίωνος.

Ὁ Σκιπίων ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ῥώμην ἐτέλεσε μεγαλοπρεπέστατον, θρίαμβον καὶ ἐπωνομάσθη «Ἀφρικανὸς ὁ νεώτερος».

§ 46. Γράκχοι. — Κορνηλία.

Ὁ περὶ γαιῶν νόμος τοῦ Λικινίου Στόλωνος καὶ Λευκίου Σεξτίου, καθ' ὃν οὐδεὶς Ῥωμαῖος πολίτης ἠδύνατο νὰ ἔχῃ πλείονα τῶν 500 πλέθρων δημοσίας γῆς, σὺν τῷ χρόνῳ περιῆλθον εἰς ἀχρηστίαν· τὰ ἀγροτικὰ κτήματα καὶ πάλιν περιῆλθον εἰς χεῖρας ὀλίγων, οἵτινες ἀπετέλεσαν τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ ἐλάμβανον καὶ πάντα τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς πολιτείας, τὸ δὲ πολὺ πλῆθος κατήντησεν ἀκτῆμον καὶ συνεσωρεύθη εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἔζη πωλοῦν τὴν ψῆφόν του εἰς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὰς ἐκκλησίας, εἰς δὲ τὰ δικαστήρια τὴν μαρτυρίαν του καὶ ἐν γένει ὑφίστατο παντοειδεῖς στερήσεις.

ΚΟΡΝΗΛΙΑ

Τὴν ἀφόρητον ταύτην κατάστασιν τοῦ πτωχοῦ λαοῦ ἀνέλαβον νὰ θεραπεύσωσι δύο ἀδελφοὶ ὁ Τιβέριος καὶ ὁ Γάϊος Γράκχος, υἱοὶ τοῦ Σεμπρωνίου Γράκχου καὶ τῆς ὡραίας Κορνηλίας, θυγατρὸς Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἔμειναν ὀρφανοὶ πατρός. Ἡ μήτηρ των Κορνημία, νεαρὰ χήρα, τῆς ὁποίας ἐφημίζετο τὸ κάλλος, ἀφωσιώθη ὁλοψύχως εἰς τὴν Ἑλληνοπρεπῆ ἀνατροφὴν τῶν προσφιλῶν της τέκνων, ἀπορρίψασα τὴν περὶ δευτέρου γάμου πρότασιν τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου. Ἡμέραν τινὰ γυνή τις ξένη ἐπεδείκνυεν εἰς τὴν Κορνηλίαν τὰ κοσμήματά της, ἐζήτει δὲ νὰ ἴδῃ καὶ τὰ ἰδικά της· Ἡ Κορνηλία τότε καλέσασα τοὺς δύο υἱούς της εἶπεν «ἰδοὺ ὁ ἐμὸς κόσμος».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πρῶτος ὁ Τιβέριος γενόμενος δήμαρχος τῷ 133, μεθ' ὅλην τὴν λυσσώδη ἀντίστασιν τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν πατρικίων ἐπανέφερεν εἰς τὴν ἰσχὺν τὸν περὶ γαιῶν νόμον τοῦ Λικινίου Στόλωνος· ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐκτέλεσις τοῦ νόμου τούτου προσέκρουεν εἰς πλεῖστα ἐμπόδια, ὁ Τιβέριος ἐζήτησε νὰ ἐκλεχθῇ δήμαρχος καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος· κατὰ τὴν ἡμέραν ὅμως τῶν ἐκλογῶν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν εἰς τὸ Καπιτώλιον μετὰ 300 ὀπαδῶν του.

Δέκα ἔτη βραδύτερον ὁ Γάϊος Γράκχος, τολμηρότερος καὶ φιλοδοξότερος τοῦ Τιβερίου ἐκλεχθεὶς δήμαρχος ἐπανέλαβε τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπὲρ τοῦ πτωχοῦ λαοῦ· καὶ ὄχι μόνον τὸν περὶ γαιῶν νόμον ἀνενέωσεν, ἀλλὰ καὶ σῖτον ἐχορήγησεν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκ τῶν δημοσίων ἀποθηκῶν ἐπὶ μετρίᾳ τιμῇ καὶ ἄλλους νόμους εἰσήγαγεν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ λαοῦ καὶ πρὸς βλάβην τῶν πατρικίων. Καὶ ὅμως ὁ Γράκχος ἐγκατελείφθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐξαπατηθέντος καὶ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του ἠναγκάσθη νὰ αὐτοκτονήσῃ (121) φονευθέντων καὶ 3000 ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργασθέντας καὶ θυσιασθέντας Γράκχους· ἅπασαι αἱ διατάξεις τῶν Γράκχων κατηργήθησαν, αὐτὸς δὲ (ὁ λαὸς) ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προτέραν του ἀθλίαν κατάστασιν.

Ἀσκήσεις

43. Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τῶν Ῥωμαίων κατὰ τοῦ Φιλίππου Ε' τῆς Μακεδονίας; — Ποῖος Ῥωμαῖος στρατηγὸς ἐνίκησε τὸν Φίλιππον, πότε καὶ ποῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Φλαμινίνου εἰς τοὺς Ἰσθμικοὺς ἀγῶνας; — Τίς διεδέχθη τὸν Φίλιππον Ε' εἰς τὸν Μακεδονικὸν θρόνον καὶ τί ἐπεχείρησε νὰ πράξῃ οὗτος; — Ποῦ, πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἐνικήθη ὁ Περσεὺς καὶ ὁποῖον ὑπῆρξεν τὸ τέλος αὐτοῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Ψευδοφιλίππου; —

44. Ὁποία ἦτο ἡ κατάστασις τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (β' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα) καὶ ὁποία ἡ διαγωγὴ τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Ἕλληνας; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μεταβάσεως εἰς Ῥώμην χιλίων ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων Ἑλλήνων; — Πόσον χρόνον οὗτοι ἔμειναν ἐν Ἰταλίᾳ; — Πόσοι ἐξ αὐτῶν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπανελθόντες τί προσεπάθουν νὰ κάμωσι; — Πῶς προεκλήθη ὁ πόλεμος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας; — Τίς ἦτο ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ποῦ καὶ ὑπὸ τίνος ἐνικήθη οὗτος; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ Μομμίου; — Πῶς ὠνομάσθη ἡ Ἑλλὰς ὑποταχθεῖσα εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ πῶς διῳκεῖτο; —

45. Προώδευσαν οἱ Καρχηδόνιοι μετὰ τὸν β' Καρχηδ. πόλεμον; καὶ ποῦ ὀφείλετο ἡ πρόοδος αὕτη; — Πῶς διετέθησαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς προόδου ταύτης τῶν Καρχηδονίων καὶ τί ἐπεζήτουν; — Πῶς ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὸν γ' Καρχηδ. πόλεμον; — Πῶς προσηνέχθησαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Ῥωμαῖοι ; — Εἰπέ μοι τοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους κατὰ σειρὰν ἐπέβαλον οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τοὺς Καρχηδονίους ; — Τί συνέβη ἐν Καρχηδόνι ὅτε ἐγνώσθη ὁ τελευταῖος ὅρος τῶν Ῥωμαίων ; — Πόσα ἔτη διήρκεσεν ὁ γ' Καρχηδ. πόλεμος καὶ τίς τέλος ἐκυρίευσε τὴν Καρχηδόνα ; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Καρχηδόνος ; — Πόσα ἔτη ἐκυριάρχησε τῆς θαλάσσης ἡ Καρχηδών ; — Τίς Ἕλλην παρίστατο κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνος ; — Πῶς ὠνομάσθη ὁ Σκιπίων ; —

46. Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ περὶ γαιῶν νόμου τοῦ Λικινίου Στόλωνος καὶ Λευκίου Σεξτίου ; — Πῶς κατήντησε τὸ πολὺ πλῆθος, ποῦ συνεσωρεύθη καὶ πῶς ἔζη ; — Τίνες ἀπεφάσισαν νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἀφόρητον κατάστασιν τοῦ λαοῦ ; — Τίνος υἱοὶ ἦσαν ὁ Τιβέριος καὶ Γάϊος Γράκχος ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Κορνηλίας ; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ τοῦ Τιβερίου Γράκχου ; — Εἰπέ μοι ὡσαύτως ὅ,τι γνωρίζεις περὶ τοῦ Γαΐου Γράκχου ; — Τί συνέβη μετὰ τὸν θάνατον τῶν Γράκχων ; —

§ 47. Μάριος καὶ Σύλλας.— Ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν. — α'. Μιθριδατικὸς πόλεμος.

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τοὺς Γράκχους ἀνεφάνησαν ἐν Ῥώμῃ δύο μεγάλοι ἄνδρες, ὁ Μάριος καὶ ὁ Σύλλας ὅλως ἀντιθέτου χαρακτῆρος.

Ὁ Μάριος ἦτο υἱὸς χωρικοῦ, ἀγράμματος καὶ τραχύς· εἶχεν ὅμως ἔξοχα στρατιωτικὰ πλεονεκτήματα, δι' ὧν ἀνεδείχθη εἰς διαφόρους πολέμους· οὗτος ἐπεράτωσε τὸν κατὰ τοῦ Ἰουγούρθα πόλεμον καὶ προσέθηκε τὸ ἐν Ἀφρικῇ βασίλειον τῆς Νουμιδίας εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος· ἀπήλλαξε δὲ τὴν Ῥώμην ἀπὸ τοῦ μεγίστου κινδύνου κατατροπώσας καὶ διασκορπίσας δύο ἄγρια καὶ μάχιμα ἔθνη, τοὺς Κίμβρους καὶ τοὺς Τεύτονας, οἵτινες εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἰταλίαν ἠπείλησαν τὴν Ῥώμην. Διὰ τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν κατορθωμάτων του ὁ Μάριος κατέστη ἀγαπητότατος εἰς τὸν λαόν· ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος, ἐμίσει δὲ θανασίμως τοὺς ἀριστοκρατικούς.

Ἀντίπαλος τοῦ Μαρίου φοβερὸς ἦτο ὁ Σύλλας. Οὗτος κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς γένους· εἶχε λεπτὴν ἀνατροφὴν καὶ πνευματικὴν μόρφωσιν μεγάλην· ἦτο εὐπροσήγορος καὶ ἐλευθέριος· προΐστατο δὲ ὁ Σύλλας τῆς ἀριστοκρατικῆς μερίδος.

Τὸ μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλα μῖσος ἦτο τόσον μέγα ὥστε ἀπέληξε τοῦτο εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ὅστις ὑπῆρξεν ὀλέθριος εἰς τοὺς ὀπαδοὺς ἀμφοτέρων· προεκλήθη δὲ ὁ πόλεμος οὗτος ὁ ἐμφύλιος ἐκ τῆς ἑξῆς ἀφορμῆς.

Ὁ Μιθριδάτης, βασιλεὺς τοῦ Πόντου, μετὰ τὸν Ἀννίβαν ἦτο ὁ ἀσπονδότερος ἐχθρὸς τῶν Ῥωμαίων. Ὠφελούμενος οὗτος ἐκ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διαφόρων πολέμων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦσαν περιπεπλεγμένοι οἱ Ῥωμαῖοι ἐκυρίευσε διαφόρους ἐν Ἀσίᾳ χώρας, αἵτινες ἀνῆκον εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος, διέταξε δὲ προσέτι καὶ ἐφόνευσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καθ' ἅπασαν τὴν Μ. Ἀσίαν 80 χιλ. Ῥωμαίους· θέλων δὲ νὰ συντρίψῃ ὁλοτελῶς τὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων, ἔπεμψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Ἀρχέλαον μετὰ στρατοῦ. Ὁ Ἀρχέλαος ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐξήγειρε τοὺς Ἀθηναίους εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἀνέθηκαν τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Σύλλαν. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος εὑρίσκετο ἐν Καμπανίᾳ παρασκευαζόμενος, ὁ Μάριος κατώρθωσεν ἐν Ῥώμῃ ν' ἀφαιρεθῇ ἡ στρατηγία ἀπὸ τὸν Σύλλαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτόν. Μαθὼν τοῦτο ὁ Σύλλας βαδίζει μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἐναντίον τῆς Ῥώμης. Φοβερὰ ῥῆξις ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν δύο μερίδων πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ ἄφθονον αἷμα ἔρρευσεν. Ὁ Σύλλας ὑπερισχύσας εἰσέρχεται νικητὴς εἰς τὴν πόλιν ἐνσπείρων τὸν τρόμον, ὁ δὲ Μάριος σώζεται διὰ τῆς φυγῆς εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Ἅλωσις Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ὑπὸ Σύλλα. Ὁ Σύλλας τακτοποιήσας τὰ ἐν Ῥώμῃ πράγματα κατὰ τὸ συμφέρον του καὶ ἐκλέξας δύο ὑπάτους τὸν Κίνναν καὶ τὸν Ὀκτάβιον, ἐστράτευσε κατὰ τοῦ Μιθριδάτου. Καὶ πρῶτον ἦλθε κατὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐχθρῶν. Συλήσας τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον προέβη ἔπειτα εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ ὀκτάμηνον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν αὐτὴν (86 π. Χ.). Ἀγρία σφαγὴ ἐπηκολούθησε· τὸ αἷμα τῶν κατοίκων ποταμηδὸν ἔρρευσε πρὸς τὸν Κεραμεικόν, ὀλίγους δέ τινας ἀφῆκεν ὁ Σύλλας εἰπὼν εἰς αὐτοὺς ὅτι τοῖς χαρίζει τὴν ζωὴν χάριν τῶν προγόνων των!

Ἡ μανία τοῦ Σύλλα ὑπερέβη πᾶν ὅριον. Δὲν ἐφείσθη οὔτε τῶν ὡραίων οἰκοδομῶν, οὔτε τῶν ἱερῶν μνημείων. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα ἄλση τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Λυκείου, ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν ὁποίων ἐδίδασκον ἄλλοτε οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ αὐτὰ κατέκοψεν, ἵνα κατασκευάσῃ πολιορκητικὰς μηχανάς.

Ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Σύλλας ὥρμησε κατὰ τοῦ Πειραιῶς, τὸν ὁποῖον ἐκυρίευσε καὶ κατέκαυσε τὰ νεώρια καὶ ἄλλα πολλὰ μέρη αὐτοῦ. Ἔπειτα δὲ καταδιώξας τὸν Ἀρχέλαον κατετρόπωσεν αὐτὸν ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας. Διαβὰς δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ἀσίαν ἠνάγκασε τὸν Μιθριδάτην νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μὲ βαρυτάτους ὅρους.

§ 48. Δευτέρα φάσις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Σύλλας ἐπολέμει ἐν Ἀσίᾳ, ἄγριαι σκηναὶ διεδραματίζοντο ἐν Ῥώμῃ. Ὁ Κίννας εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σύλλα, θελήσας ν' ἀνατρέψῃ τὰς διατάξεις αὐτοῦ, περιῆλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν συνύπατόν του Ὀκτάβιον· ἕνεκα τούτου λυσσώδης ἀγὼν συνήφθη ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ 10,000 ἐφονεύθησαν· ὁ Κίννας ἡττηθεὶς κατέφυγεν εἰς Καμπανίαν καὶ προσεκάλεσεν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς τὸν φυγάδα Μάριον· ἀμφότεροι δὲ οὗτοι μετὰ στρατοῦ ὥρμησαν κατὰ τῆς Ῥώμης καὶ μετὰ στενὴν πολιορκίαν ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ παραδοθῇ.

Ἀμέσως τότε ὁ Μάριος προέβη εἰς φοβερὰς προγραφάς· χιλιάδες ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Σύλλα ἐφονεύθησαν· ἐπὶ 5 ἡμέρας καὶ 5 νύκτας στίφη ἀγρίων στρατιωτῶν περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς τῆς Ῥώμης σφάζοντες καὶ τὸ πᾶν πληροῦντες φόβου καὶ τρόμου. Τὰ πτώματα κατὰ σωροὺς ἔκειντο εἰς τὰς ὁδοὺς ἄταφα καὶ ἐχρησίμευον ὡς βορὰ τῶν κυνῶν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκόρεσαν τὴν δίψαν των οἱ ἀπαίσιοι αὐτοὶ τύραννοι. Ἀλλὰ τὸ τέλος αὐτῶν ὑπῆρξεν οἰκτρόν. Ὁ μὲν Μάριος ταρασσόμενος ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῆς συνειδήσεως διὰ τὰ τόσα θύματά του, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐκ τοῦ φόβου τῆς τιμωρίας ἐκ μέρους τοῦ Σύλλα, τοῦ ὁποίου τὰ κατορθώματα ἐμάνθανε, παρεδόθη εἰς ἀκόλαστον βίον καὶ εἰς τὴν κατάχρησιν πνευματωδῶν ποτῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων καὶ ἀπέθανεν οἰκτρῶς ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν, ἐπὶ τῆς ἑβδόμης ὑπατείας του (86 π. Χ.)· ὁ δὲ Κίννας θελήσας νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ ἐπερχομένου Σύλλα, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἰδίων του στρατιωτῶν.

§ 49. Ἐπάνοδος τοῦ Σύλλα εἰς τὴν Ῥώμην. — Δικτατωρία καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Ὁ Σύλλας περατώσας τὸν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πόλεμον ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ πλουσίου ἐκ τῶν λαφύρων καὶ ἀφωσιωμένου εἰς αὐτὸν στρατοῦ του· ἀφ' οὗ δὲ ἐνίκησε πάντας τοὺς ἀντισταθέντας κατ' αὐτοῦ, ὥρμησε θριαμβευτικῶς κατὰ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ῥώμης, πρὸ τῶν πυλῶν τῆς ὁποίας λυσσώδης ἀγὼν συνάπτεται. Νικήσας τοὺς ἀντιπάλους του ὁ Σύλλας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ προέβη εἰς φρικαλέας προδραφὰς κατὰ τῶν Μαριανῶν, διατάξας νὰ φονεύωσιν αὐτοὺς ὅπου καὶ ἂν τοὺς συναντῶσι, εἰς τοὺς ναοὺς καὶ εἰς τὰς ὁδούς, εἰς τὴν Ῥώμην καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκορέσθη ἀνθρωπίνου αἵματος ὁ Σύλλας ἐξελέχθη δικτάτωρ διὰ βίου καὶ ὠνομάσθη εὐτυχής. Ἐξέδωκε νόμους, διὰ τῶν ὁποίων ἐνίσχυσε τὴν Σύγκλητον καὶ συνέτριψε τὴν δύναμιν τῶν δημάρχων· μετὰ διετῆ δὲ κυβέρνησιν παρῃτήσε τὴν δικτατωρίαν καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὴν ἐν Καμπανίᾳ λαμπρὰν ἔπαυλίν του, ὅπου μετὰ ἓν ἔτος ἀπέθανε (78 π. Χ.).

§ 50. Πομπήϊος.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σύλλα ἀρχηγὸς τῆς ἀριστοκρατικῆς μερίδος ἐγένετο ὁ Πομπήϊος, εἷς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων καὶ μεγαλειτέρων ἀνδρῶν τῆς Ῥώμης. Νεώτατος εἰσέτι ὁ Πομπήϊος διεκρίθη κατὰ τοὺς τελευταίους σπαραγμοὺς καὶ ἐμφυλίους πολέμους καταδιώξας τοὺς Μαριανοὺς ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ, καὶ εἶχε προσελκύσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου δικτάτωρος, ὅστις καὶ μέγαν ὠνόμασέ ποτε αὐτόν. Ὁ Πομπήϊος διεξήγαγε πολλοὺς ἐνδόξους πολέμους, ἐξ' ὧν ἀναφέρομεν τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν καὶ τὸν 6'. Μιθριδατικόν.

Πόλεμος κατὰ τῶν Πειρατῶν. Ἀνέκαθεν οἱ πειραταὶ ἐμάστιζον τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, πολλαπλασιασθέντες καταπληκτικῶς ἀφ' ὅπου ἰδίως ἐξέλιπον αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις τῆς Καρχηδόνος καὶ τῆς Κορίνθου. Καταρτίσαντες στόλον ἐκ 1000 πλοίων καὶ ἔχοντες ὡς ὁρμητήρια τὴν Κρήτην καὶ τὴν Κιλικίαν περιέπλεον κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, λεηλατοῦντες τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια καὶ ἐνσπείροντες παντοῦ τὸν τρόμον· εἶχον φόρου ὑποτελεῖς περὶ τὰς 400 πόλεις· τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ τόλμη αὐτῶν, ὥστε ἐπέπλεον μέχρι τῶν προθύρων τῆς Ῥώμης. Κατὰ τῶν πειρατῶν ἐστάλησαν πολλοὶ ὑπατικοὶ στρατοί, ἀλλὰ πάντες ἐνικήθησαν· τέλος ἐστάλη καὶ ὁ Πομπήϊος, ὅστις μετὰ τοσαύτης δραστηριότητος ἐνήργησεν, ὥστε ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν μόνον ἐκαθάρισεν ἅπασαν τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τῶν πειρατῶν καταστρέψας τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στόλον αὐτῶν καὶ καταλαβὼν πάντα τὰ ὀχυρὰ μέρη, αἰχμαλωτίσας δὲ καὶ 20,000 ἐξ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους μετῴκισεν εἰς διάφορα μέρη.

β'. Μιθριδατικὸς πόλεμος. Ὁ Μιθριδάτης ὠφελούμενος ἐκ τῶν διαφόρων πολέμων, εἰς τοὺς ὁποίους ἦσαν περιπεπλεγμένοι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπανέλαβε τὰς ἐχθροπραξίας του· οἱ Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν κατ' ἀρχὰς τὸν Λούκουλλον, ὅστις νικήσας τὸν Μιθριδάτην ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν πενθερόν του Τιγράνην, βασιλέα τῆς Ἀρμενίας. Ὁ Λούκουλλος διαβὰς τὸν Εὐφράτην ἐνίκησε παρὰ τὰ Τιγρανόκερτα, πρωτ. τῆς Ἀρμενίας, τὸν εἰκοσαπλάσιον στρατὸν τοῦ Τιγράνου καὶ τοῦ Μιθριδάτου· ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ὁδηγήσῃ τὰ νικηφόρα στρατεύματά του εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, οἱ στρατιῶται ἀποκαμόντες ἐκ τῶν μακρῶν ὁδοιπορίων, προσέτι δὲ δυσηρεστημένοι ὄντες κατὰ τοῦ στρατηγοῦ των ἕνεκα τῆς αὐστηρᾶς πειθαρχίας, ἠρνήθησαν νὰ προχωρήσωσι. Τότε ὁ Λούκουλλος ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν πορείαν του, ἀνετέθη δὲ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου εἰς τὸν ἐν Κιλικίᾳ εἰσέτι εὑρισκόμενον Πομπήϊον.

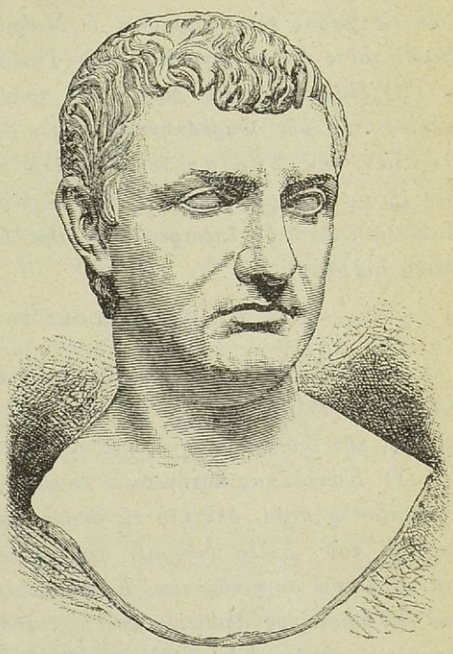

ΠΟΜΠΗΙΟΣ

Ὁ Λούκουλλος ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἀπεσύρθη εἰς τὰς ἐπαύλεις του, ἵνα ζήσῃ ἐκ τῶν θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους τόσον ἐνδόξως ἀπέκτησεν. Ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ βίου του κατέστη παροιμιώδης, ὥστε καὶ Ῥωμαῖος Ξέρξης ἐπωνομάσθη.

Ὁ Πομπήϊος ἀναλαβὼν τὴν στρατηγίαν ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, νικήσας δὲ αὐτὸν ἐν νυκτερινῇ μάχῃ παρὰ τὸν Εὐφράτην ἠνάγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κασε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Κολχίδα. Ὁ Τιγράνης ὑπετάχθη ἀμαχητὶ εἰς τὸν Πομπήϊον, ὑποχρεωθεὶς νὰ πληρώσῃ 6,000 τάλαντα ὡς ἔξοδα τοῦ πολέμου. Ὁ Πομπήϊος μετὰ ταῦτα ὑπέταξε τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Παλαιστίνην.

Ὁ Μιθριδάτης φεύγων ἐπολιορκήθη ἔν τινι φρουρίῳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Φαρνάκου, ὅστις ἐπανέστησε κατ' αὐτοῦ· ἵνα δὲ μὴ παραδοθῇ ζῶν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων ὁ Μιθριδάτης ἔλαβε δηλητήριον καὶ ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἐνήργησε, διέταξε Γαλάτην τινὰ καὶ τὸν ἐφόνευσε.

Ὁ Πομπήϊος τότε διέθεσε τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας ὡς ἀπόλυτος κύριος· τὸν μὲν Φαρνάκην κατέστησε βασιλέα τοῦ Βοσπόρου, τὴν Βιθυνίαν, τὴν Συρίαν, τὸν Πόντον καὶ τὴν Φοινίκην προσήρτησεν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος, τὴν δὲ Παλαιστίνην κατέστησε φόρου ὑποτελῆ· ἔπειτα δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ῥώμην (61 π. Χ) κομίζων ἄπειρα λάφυρα.

§ 51. Συνωμοσία τοῦ Κατιλίνα.

Ἐν ᾧ ὁ Πομπήϊος νικητὴς περιῆγε τὰ Ῥωμαϊκὰ ὅπλα ἀνὰ τὴν Ἀσίαν, ἡ Ῥώμη διέτρεξε μέγιστον κίνδυνον ἐκ τινος συγγερᾶς συνωμοσίας, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Κατιλίνας.

Ὁ Κατιλίνας κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς γένους· εἶχε πολλὰ πνευματικὰ προτερήματα, ἀλλ' ἦτο εἰς ἄκρον ἀκόλαστος καὶ ἀνήθικος· ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σύλλα διέπραξε φοβερὰ κακουργήματα κατὰ τῶν ξένων καὶ κατὰ τῶν συγγενῶν του. Κατασπαταλήσας ἅπασαν τὴν περιουσίαν του εἰς διαφόρους ἀσωτείας καὶ περιπεσὼν εἰς χρέη μεγάλα, ἐζήτει νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν διὰ τῆς ἀνατροπῆς τῆς πολιτείας. Καὶ πρῶτον τὸ 65 ἔτος ἐζήτησε νὰ γείνῃ ὕπατος ἀποτυχὼν δὲ καὶ μανιώδης γενόμενος συνήθροισε περὶ ἑαυτὸν πάντας τοὺς φαυλοβίους, τοὺς κακούργους καὶ τοὺς βυθισμένους εἰς χρέη καὶ ἀπεφάσισε μετ' αὐτῶν νὰ πυροπλήσῃ τὴν Ῥώμην, νὰ φονεύσῃ τοὺς ὑπάτους καὶ τοὺς συγκλητικοὺς καὶ ἀφ' οὗ ἀνανεώσῃ τὰς προγραφὰς τοῦ Σύλλα, νὰ κορέσῃ τοιουτοτρόπως τὴν χρυσομανίαν του.

Εὐτυχῶς κατὰ 63 ἔτος ὕπατος ἦτο ὁ διάσημος ῥήτωρ Κικέρων, ἀνὴρ δραστηριώτατος καὶ φιλόπατρις· ὁ Κικέρων ἀνακαλύψας τὴν συνωμοσίαν τοῦ Κατιλίνα κατήγγειλεν αὐτὴν διὰ κεραυνοβόλων λόγων εἰς τὴν Σύγκλητον καὶ εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐπέτυχε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν συνωμοτῶν. Ὁ Κατιλίνας σπεύδει εἰς τὸ ἐν Ἐτρουρίᾳ στρατόπεδον τῶν συνωμοτῶν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς Ῥώμης. Ἀλλ' ὁ Κικέρων τοὺς μὲν ἐν Ῥώμῃ συνωμότας συνέλαβεν ἀμέσως καὶ ἐφόνευσε, κατὰ δὲ τοῦ Κατιλίνα ἔπεμψε στρατόν. Γενομένης μάχης ὁ Κατιλίνας ἐφονεύθη γενναίως μαχόμενος. Τοιουτοτρόπως ἐσώθη ἡ Ῥώμη ἐκ βεβαιοτάτου κινδύνου, ὁ δὲ Κικέρων ὠνομάσθη σωτὴρ τῆς πατρίδος.

Ἀσκήσεις

47. Τίς ἦτο ὁ Μάριος καὶ ποῖον πόλεμον ἐπεράτωσεν οὗτος ; — Τί γνωρίζεις περὶ Κίμβρων καὶ Τευτόνων ; — Τίνος μερίδος ἐγένετο ἀρχηγὸς ὁ Μάριος καὶ ποίους ἐμίσει θανασίμως ; — Τίς ἦτο ὁ Σύλλας ; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ Μιθριδάτου ; — Πῶς προεκλήθη ὁ μεταξὺ Μαρίου καὶ Σύλλα ἐμφύλιος πόλεμος ; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ; — Ποίους ἐξέλεξεν ὑπάτους ὁ Σύλλας πρὶν ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ὑπὸ τοῦ Σύλλα ; — Ποῖα ἱερὰ ἐσύλησεν ἐν Ἑλλάδι ὁ Σύλλας ; — Ποῦ κατετρόπωσε τὸν Ἀρχέλαον ; — Ἐξ Ἑλλάδος ποῦ μετέβη ὁ Σύλλας ; —

48—49. Τί συνέβη ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Σύλλα ; — Ποῦ κατέφυγεν ὁ Κίννας καὶ τί ἔκαμεν ἐκεῖ ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν προγραφῶν τοῦ Μαρίου ; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Σύλλα εἰς τὴν Ῥώμην ; — Εἰπέ μοι περὶ τῶν προγραφῶν τοῦ Σύλλα ; — Τί ἐξελέχθη ὁ Σύλλας καὶ πῶς ὠνομάσθη ; — Εἰς τί ἀπέβλεπον οἱ νόμοι τοὺς ὁποίους ἐξέδωκεν ὁ Σύλλας ; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σύλλα ; —

50. Τί γνωρίζεις περὶ Πομπηΐου καὶ ποῦ διεκρίθη οὗτος κατ' ἀρχάς ; — Πῶς τὸν ὠνόμασέ ποτε ὁ Σύλλας ; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν πειρατῶν ; — Πῶς προεκλήθη ὁ Β' Μιθριδατικὸς πόλεμος ; — Εἰς ποῖον ἀνέθηκαν κατ' ἀρχὰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου τούτου οἱ Ῥωμαῖοι ; — Εἰπέ μοι τὰς πολεμικὰς πράξεις τοῦ Λουκούλλου ; — Διὰ τίνος ἀντικατεστάθη ὁ Λούκουλλος καὶ διατί ; — Ποῦ ἀπεσύρθη ἔπειτα ὁ Λούκουλλος καὶ πῶς ἔζη ἐκεῖ ; — Ποῦ ἐνικήθη ὁ Μιθριδάτης ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου καὶ ποῦ κατέφυγε ; — Ποίας χώρας κατόπιν ὑπέταξεν ὁ Πομπήϊος ; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μιθριδάτου ; — Πῶς ἐκανόνισε τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας ὁ Πομπήϊος —

51. Τί γνωρίζεις περὶ Κατιλίνα ; — Ποῖον καταχθόνιον σχέδιον συνέλαβεν ὁ Κατιλίνας — Πῶς ἐσώθη ἡ Ῥώμη ἐκ τοῦ κινδύνου ; — Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν ἐν Ῥώμῃ συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα ; — Ποῦ ἀπέθανεν ὁ Κατιλίνας ; — Πῶς ὠνομάσθη ὁ Κικέρων ; —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

§ 52. Ἰούλιος Καῖσαρ. — Πρώτη τριανδρία.

Ὅτε ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ὁ Πομπήϊος, ἐν ᾧ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ καταλάβῃ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, πρὸς ἔκπληξιν πάντων διέλυσε τὸν στρατόν του καὶ ἠρκέσθη νὰ τελέσῃ ὡς ἰδιώτης θρίαμβον, ὅστις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἦτο μεγαλοπρεπέστατος. Ἡ διάλυσις ὅμως τοῦ στρατοῦ ὑπῆρξε μέγα πολιτικὸν σφάλμα τοῦ Πομπηΐου, διότι ὄχι μόνον ἡ Σύγκλητος ἠρνήθη νὰ ἐπικυρώσῃ πάσας τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις του, ἐν ᾧ πρότερον αὕτη ἐξηρτᾶτο ἐξ ἑνὸς βλέμματος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς καὶ δυνατοὺς ἀντιπάλους εὗρεν ὁ Πομπήϊος, οἷον τὸν Μέτελον, τὸν Κάτωνα, τὸν Κράσσον καὶ τὸν μέγιστον πάντων Ἰούλιον Καίσαρα.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἦτο προωρισμένος ὑπὸ τῆς τύχης νὰ διαδραματίσῃ τὸ σπουδαιότατον πρόσωπον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας· ὑπῆρξεν

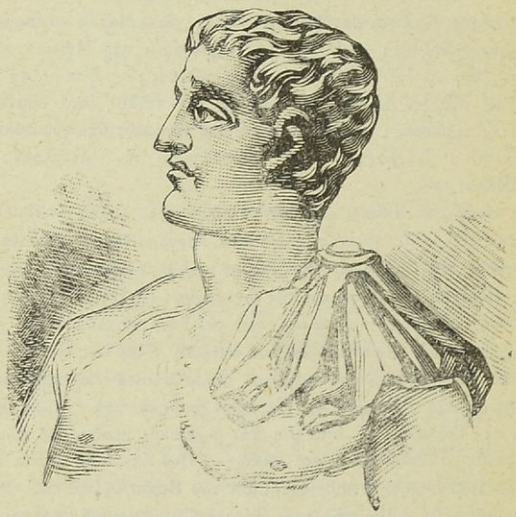

οὗτος ἐν ταὐτῷ ῥήτωρ ἔξοχος, πολιτικὸς μέγας καὶ στρατηγὸς μεγαλοφυέστατος.

Ὁ Καῖσαρ ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Μαρίου καὶ γαμβρὸς τοῦ Κίννα. Ὅτε ὁ Σύλλας προέβη εἰς τὰς φοβερὰς ἐκείνας προγραφάς, ἀπῄτησε παρὰ τοῦ νεαροῦ Καίσαρος νὰ διεζευχθῇ τὴν γυναῖκά του, ἐὰν ἤθελε ν' ἀποφύγῃ τὴν προγραφήν. Ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἐπροτίμησε νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ῥώμης παρὰ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ φοβεροῦ δικτάτωρος. Εἰς τοὺς συνηγοροῦντας ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ὁ Σύλλας εἶπεν «ἐν τῷ νεανίᾳ τούτῳ διαβλέπω πολλοὺς Μαρίους».

Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας διεφαίνετο ἡ ἀκράτητος φιλοδοξία τοῦ Καίσαρος. Εἰσῆλθέ ποτε οὗτος εἰς τὸν ἐν Γαδείροις τῆς Ἱσπανίας ναὸν τοῦ Ἡρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλέους· ἰδὼν δὲ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀνέκραξεν «οἴμοι! ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἡλικίαν μου εἶχε κατακτήσῃ ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐγὼ ἀκόμη δὲν ἔπραξα τίποτε». Ἄλλοτε πάλιν εἶπε «προτιμῶ νὰ εἶμαι πρῶτος ἔν τινι χωρίῳ παρὰ δεύτερος ἐν Ῥώμῃ».

Πρώτη τριανδρία. Ὁ Πομπήϊος λοιπὸν βλέπων τὰ πράγματα οὐχὶ εὐχάριστα δι' ἑαυτόν, προσήγγισε πρὸς τὸν Καίσαρα, τοῦ ὁποίου ἔλαβε καὶ τὴν θυγατέρα σύζυγον, καὶ πρὸς τὸν Κράσσον, ὅστις ἦτο πλουσιώτατος, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον φιλάργυρος καὶ πλεονέκτης. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες συνεκρότησαν μυστικὸν πολιτικὸν δεσμόν, τὴν καλουμένην πρώτην τριανδρίαν (60 π. Χ.). Ὁ Καῖσαρ τότε ἐξελέχθη ὕπατος καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀντίπραξιν τῆς Συγκλήτου ἐπεκύρωσε διὰ τοῦ λαοῦ τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις τοῦ Πομπηΐου· ὅτε ἔληξεν ἡ ὑπατεία τοῦ Καίσαρος, ὁ λαὸς παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας καὶ τῆς Ἰλλυρίας, ἡ δὲ Σύγκλητος φιλοτιμουμένη προσέθηκεν αὐθορμήτως καὶ τὴν πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν.

Ἀπὸ τοῦδε κυρίως ἄρχεται τὸ ἔνδοξον στάδιον τοῦ Καίσαρος. Πορευθεὶς οὗτος εἰς τὴν πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν κατεπολέμησε τοὺς Ἑλβετούς, τοὺς Βέλγους, τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἄλλα ἔθνη καὶ ἐν διαστήματι ὀκτὼ ἐτῶν (58—50) ὑπέταξεν ἅπασαν τὴν Γαλατίαν καὶ προσήρτησεν αὐτὴν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Ἀνανέωσις τῆς τριανδρίας. Τὸ 56 ἔτος π. Χ. οἱ τρίανδροι συνελθόντες ἐν Λούκᾳ τῆς Ἐτρουρίας ἀνενέωσαν τὴν τριανδρίαν καὶ συνεφώνησαν ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ Καίσαρος νὰ παραταθῇ ἐπὶ 5 ἔτη ἀκόμη, ὁ δὲ Πομπήϊος καὶ ὁ Κράσσος νὰ γείνωσιν ὕπατοι τὸ ἑπόμενον ἔτος (55) καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὑπατείας, ὁ μὲν Πομπήϊος ν' ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Ἱσπανίας, ὁ δὲ Κράσσος τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐγένοντο ταῦτα, ὁ μὲν Κράσσος μεταβὰς εἰς Συρίαν ἐφονεύθη πολεμῶν πρὸς τοὺς Πάρθους, ὁ δὲ Πομπήϊος ἔπεμψεν ἀντιπρόσωπόν του εἰς Ἱσπανίαν, αὐτὸς δὲ ἔμεινεν ἐν Ῥώμῃ καραδοκῶν τὴν κατάλληλον στιγμὴν ν' ἁρπάσῃ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 53. Δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου. — Πόλεμοι Καίσαρος ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ.

Τὰ πολεμικὰ κατορθώματα τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ ἐκίνησαν τὸν φθόνον τοῦ Πομπηΐου καὶ τῆς Συγκλήτου. Διὰ τοῦτο πρὶν ἢ λήξῃ ὁ χρόνος τῆς ἀρχῆς τοῦ Καίσαρος, ἡ Σύγκλητος τῇ ὑποκινήσει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ Πομπηΐου προσεκάλεσε τὸν Καίσαρα νὰ διαλύσῃ τὸν στρατόν του καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καῖσαρ ἠρνήθη νὰ πράξῃ τοῦτο, ἡ Σύγκλητος ἐκήρυξεν αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος καὶ ἀνέθηκεν εἰς τὸν Πομπήϊον τὴν στρατηγίαν.

Τότε ὁ Καῖσαρ ἡγούμενος τοῦ στρατοῦ του βαδίζει κατὰ τῆς Ῥώμης. Φθάσας εἰς τὸν Ῥουβίκωνα ποταμόν, ὅστις ἦτο τὸ τελευταῖον ὅριον τῆς ἐπαρχίας του, ἐστάθη ἐπὶ πολὺ διστάζων· ἐσυλλογίζετο ὅτι, ἐὰν διαβῇ τὸν Ῥουβίκωνα ἄνευ τῆς ἀδείας τῆς Συγκλήτου, ἐκήρυττε πόλεμον κατὰ τῆς πατρίδος του· ἀλλ' ἐὰν ὑπεχώρει, τοῦτο θὰ ἦτο ὀλέθριον δι' αὐτόν· ἐπὶ τέλους ἀνέκραξεν «ἐρρίφθω ὁ κῦβος» καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν ὥρμησε κατὰ τῆς Ῥώμης.

Ἡ εἴδησις ὅτι ὁ Καῖσαρ βαδίζει κατὰ τῆς Ῥώμης, ἐπέφερεν ἐν αὐτῇ ἀναστάτωσιν. Ὁ Πομπήϊος καταληφθεὶς ἀνέτοιμος, ἔσπευσε νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ῥώμης μετὰ τῶν ὁμοφρονούντων συγκλητικῶν· ἦλθεν εἰς τὸ Βρινδήσιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου συνεκρότησε στρατὸν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Καῖσαρ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἐνῷ πάντες ἐπερίμενον νὰ ἴδωσιν ἀνανεουμένας τὰς προγραφὰς τοῦ Μαρίου καὶ τοῦ Σύλλα, ὁ Καῖσαρ προσηνέχθη πολὺ ἠπίως. Ἀφ' οὗ δὲ ἐν διαστήματι 60 ἡμερῶν ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Ἰταλίας, ἦλθεν ἔπειτα κατὰ τῶν ἐν Ἱσπανίᾳ στρατευμάτων τοῦ Πομπηΐου λέγων «ἂς προσβάλωμεν πρῶτον σῶμα ἄνευ κεφαλῆς καὶ κατόπιν κεφαλὴν ἄνευ σώματος». Ἐλθὼν εἰς Ἱσπανίαν ἐνίκησε καὶ διεσκόρπισε τὰ στρατεύματα τοῦ Πομπηΐου· ἔπειτα δὲ ἐπιστρέψας εἰς Ῥώμην ἐξελέχθη δικτάτωρ, ἀλλὰ μετὰ 11 ἡμέρας παραιτήσας τὴν δικτατωρίαν ἐγένετο ὕπατος· ἀφ' οὗ δὲ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα ἐν Ῥώμῃ, κατεδίωξεν ἔπειτα τὸν Πομπήϊον· καὶ ἡττήθη μὲν κατ' ἀρχὰς ἐν Δυρραχίῳ τῆς Ἰλλυρίας, ἐπειδὴ ἦτο ἐστρατοπεδευμένος εἰς ἀκατάλληλον μέρος, ὀλίγας ὅμως ἡμέρας κατόπιν γε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νομένης πεισματώδους καὶ φονικωτάτης μάχης ἐν Φαρσάλοις τῆς Θεσσαλίας (48 π. Χ.) ὁ Καῖσαρ κατετρόπωσε τὸν Πομπήϊον. Ὁ Πομπήϊος ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα κατέφυγεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν Πτολεμαῖον· ἐν ᾧ ὅμως ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηράν, ἐδολοφονήθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Πτολεμαίου, ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι ηὐχαρίστει οὕτω τὸν Καίσαρα. Μετ᾽ ὀλίγον ἔφθασεν ὁ Καῖσαρ, εἰς τὸν ὁποῖον παρουσίασαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Πομπηΐου· ὁ Καῖσαρ ἐδάκρυσεν διὰ τὴν τύχην τοῦ ἄλλοτε γαμβροῦ του καὶ τελευταῖον ἀντιπάλου του· ἐκθρονίσας δὲ τὸν Πτολεμαῖον, ὅστις ἔπεσεν εἰς τὸν Νεῖλον καὶ ἐπνίγη, ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου τὴν ἀδελφήν τοῦ Πτολεμαίου Κλεοπάτραν, ἥτις εἶχε δελεάσῃ αὐτὸν διὰ τῶν θελγήτρων της. Κατόπιν ὁ Καῖσαρ ἐστράτευσε κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Βοσπόρου Φαρνάκου, τὸν ὁποῖον μετὰ τοσαύτης ταχύτητος καὶ εὐκολίας ἐνίκησεν, ὥστε ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ῥώμην τὴν νίκην διὰ τῶν ἑξῆς τριῶν λέξεων «ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα».

Ἀφ᾽ οὗ μετὰ ταῦτα ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τῆς Ἀσίας, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, ὅπου ἀνηγορεύθη τὸ δεύτερον δικτάτωρ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ τοῦ Πομπηΐου συνεκεντρώθησαν ἐν Ἀφρικῇ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σέξτου, υἱοῦ τοῦ Πομπηΐου, καὶ ἄλλων βοηθούμενα καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰόβα, βασιλέως τῆς Νουμιδίας, ὁ Καῖσαρ ἐστράτευσε κατ᾽ αὐτῶν καὶ παρὰ τὴν Θάψον κατετρόπωσεν καὶ διεσκόρπισεν αὐτὰ (46).

§ 54. Ἐπάνοδος τοῦ Καίσαρος εἰς Ῥώμην.— Μάχη παρὰ τὴν Μοῦνδαν.— Θάνατος τοῦ Καίσαρος.

Ἐπανελθὼν ὁ Καῖσαρ εἰς Ῥώμην ἐτέλεσε μεγαλοπρεπεστάτους θριάμβους διὰ τὰς ἐν Γαλατίᾳ, ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Βοσπόρῳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ νίκας του· διένειμεν εἰς τοὺς στρατιώτας του μεγάλας δωρεὰς εἰς χρήματα καὶ εἰς ἀγροὺς καὶ ἔτερψε τὸν λαὸν μὲ ἑστιάσεις καὶ μὲ διάφορα θεάματα. Ἠσχολήθη εἰς ἀποκατάστασιν καλλιτέρας τάξεως πραγμάτων καὶ διώρθωσεν διὰ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ μαθηματικοῦ καὶ ἀστρονόμου Σωσιγένους τὸ Ῥωμαϊκὸν ἡμερολόγιον, τὸ ὁποῖον ἀπ᾽ αὐτοῦ ὀνομάζεται Ἰουλιανὸν καὶ εἶνε ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς· ἐπειδὴ ὅμως καὶ πάλιν τὰ Πομπηϊανὰ λείψανα συνηθροίσθησαν ἐν Ἱσπανίᾳ ὑπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Πομπηΐου Σέξτον καὶ Γναῖον, ὁ Καῖσαρ ἐπελθὼν κατ᾽ αὐτῶν ἐνίκησεν ἐν Μούνδᾳ (45). 30,000 ἐκ τῶν ἐχθρῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Γναῖος, ὁ δὲ Σέξτος διασωθεὶς ἐπεδόθη εἰς τὸν ληστρικὸν βίον.

Ἔπειτα ὁ Καῖσαρ ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, ὅπου ἡ Σύγκλητος εἴτε ἐκ φόβου εἴτε ἐξ ἰδιοτελείας ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ ἀξιώματα. ἀνεκήρυξεν αὐτὸν δικτάτωρα διὰ βίου, ὕπατον διὰ δέκα ἔτη, στρατηγὸν αὐτοκράτορα, δήμαρχον, ἀρχιερέα. ἐψήφισε δι' αὐτὸν νὰ φορῇ στέφανον ἐκ δάφνης καὶ πορφύραν, καὶ τῷ ἐπέτρεψε νὰ κόπτῃ νομίσματα φέροντα τὴν προτομήν του.

Οὕτω λοιπὸν ἡ δημοκρατία ἐν Ῥώμῃ κατὰ τύπους μόνον ὑφίστατο, πράγματι δὲ ἦτο μοναρχία. Ἡ θέλησις τοῦ Καίσαρος ἦτο νόμος τοῦ κράτους· αὐτὸς ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου καὶ περὶ εἰρήνης καὶ περὶ πάντων ἐν γένει τῶν πραγμάτων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ὅτε ὅμως ἠθέλησε καὶ κατὰ τύπους νὰ καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν καὶ νὰ προσλάβῃ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, πολλοὶ νέοι ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἐδολοφόνησαν αὐτὸν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῇ 15 Μαρτίου τοῦ ἔτους 44 π. Χ. Ὁ Καῖσαρ διακρίνας μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν καὶ τὸν προσφιλῆ του Βροῦτον ἀνεφώνησε «καὶ σὺ τέκνον Βροῦτε»; καὶ καλύψας τὸ πρόσωπόν του διὰ τῆς τηβέννου ἔπεσε πρὸ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πομπηΐου.

Ἀσκήσεις.

52. Ποῖον πολιτικὸν σφάλμα διέπραξεν ὁ Πομπήϊος, ὅτε ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας; — Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ; — Ποίαν συγγένειαν εἶχε πρὸς τὸν Μάριον καὶ πρὸς τὸν Κίνναν ὁ Καῖσαρ; — Τί ἀπῄτησε παρὰ τοῦ Καίσαρος ὁ Σύλλας, ὅτε οὗτος ἔκαμε τὰς προγραφάς; — Τί εἶπεν ὁ Σύλλας εἰς τοὺς συνηγοροῦντας ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος; — Γνωρίζεις περιστατικά τινα δεικνύοντα τὴν ἀκράτητον φιλοδοξίαν τοῦ Καίσαρος; — Τίνες ἀπετέλεσαν τὴν α' τριανδρίαν καὶ τί ἦτο αὕτη; — Τίς καὶ πῶς ἐπεκύρωσε τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις τοῦ Πομπηΐου; — Τίνων ἐπαρχιῶν ἡ διοίκησις ἀνετέθη εἰς τὸν Καίσαρα καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίᾳ; — Πότε ἀνενεώθη ἡ α' τριανδρία καὶ ὑπὸ ποίας συμφωνίας; — Ποῦ ἐφονεύθη ὁ Κράσσος; — Πῶς διῴκει τὴν Ἱσπανίαν ὁ Πομπήϊος; —

53. Πῶς προεκλήθη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς διαβάσεως τοῦ Ῥουβίκωνος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος; — Τί συνέβη ἐν Ῥώμῃ, ὅτε ἐγνώσθη ὅτι ὁ Καῖσαρ διέβη τὸν Ῥουβίκωνα; — Ποῦ μετέβη ὁ Πομπήϊος; — Πῶς προσηνέχθη ἐν Ῥώμῃ ὁ Καῖσαρ; — Κατὰ τίνων ἐπῆλθε πρῶτον ὁ Καῖσαρ; — Ποῦ ἡττήθη ὁ Πομπήϊος καὶ πότε; — Ποῦ κατέφυγε μετὰ τὴν ἧττάν του ὁ Πομπήϊος; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολέμου τοῦ Καίσαρος; — Τί περὶ τοῦ κατὰ τοῦ Φαρνάκου πολέμου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν Θάψῳ μάχης; —

54 Πῶς ἑώρτασε τὰς νίκας του ὁ Καῖσαρ ἐν Ῥώμῃ; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Μούνδᾳ μάχης; — Ὁποῖα ἀξιώματα καὶ τιμαὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπενεμήθησαν εἰς τὸν Καίσαρα μετὰ τὴν ἐν Μούνδᾳ μάχην; — Εἰπέ μοι ὅ,τι γνωρίζεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος; —

§ 55. Ὀκταβιανὸς καὶ Ἀντώνιος. — Δευτέρα τριανδρία.

Ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος ἐπέφερε μεγάλην ταραχὴν ἐν Ῥώμῃ. Οἱ συνωμόται, ἀποφεύγοντες τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ, ἐκλείσθησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἡ Σύγκλητος συνελθοῦσα ἐψήφισε, κατὰ πρότασιν τοῦ Κικέρωνος, ὁ μὲν νεκρὸς τοῦ Καίσαρος νὰ ταφῇ μεγαλοπρεπῶς καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ νὰ ἰσχύωσιν, εἰς δὲ τοὺς δολοφόνους νὰ δοθῇ ἀμνηστία. Οἱ δολοφόνοι τότε κατῆλθον ἐκ τοῦ Καπιτωλίου· ὅτε ὅμως κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Καίσαρος ὁ ὕπατος Ἀντώνιος διὰ λόγου τεχνικωτάτου ἀνέμνησε τὰ κατορθώματα τοῦ Καίσαρος καὶ ἀνέγνωσε τὴν διαθήκην, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος καθίστα ἐν μέρει κληρονόμον του τὸν Ῥωμαϊκὸν λαόν, καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπέδειξε τὴν διάτρητον καὶ αἱμόφυρτον χλαμύδα τοῦ Καίσαρος, ὑπὸ τοσαύτης ὀργῆς κατελήφθη ὁ λαός, ὥστε, ὥρμησε καὶ ἔλαβε τὰ ὅπλα, ἵνα ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν δολοφόνων· οὗτοι ὅμως ἐδραπέτευσαν ἐκ τῆς Ῥώμης, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐτῶν μετέβησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὰς ὁποίας αὐτὸς ὁ Καῖσαρ εἶχε παραχωρήσῃ εἰς αὐτούς, ἤτοι ὁ μὲν Δέκιμος Βροῦτος εἰς τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν, ὁ Μάρκος Βροῦτος εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ὁ Κάσσιος εἰς τὴν Συρίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔρχεται ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας τῆς Ἰλλυρίας, ὅπου ἐσπούδαζεν, ὁ Ὀκταβιανός, ἀνεψιὸς καὶ θετὸς υἱὸς καὶ γενικὸς κληρονόμος τοῦ Καίσαρος· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀντώνιος ἠρνεῖτο νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν περιουσίαν τοῦ θείου του, ὁ Ὀκταβιανὸς διένειμεν ἐξ ἰδίων του τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ θείου του ἀναφερόμενα κληροδοτήματα καὶ τοιουτοτρόπως ἀπέκτησε πολλὴν δύναμιν παρὰ τῷ λαῷ. Ὅτε δὲ ὁ Ἀντώνιος ἐπεχείρησε ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ Δεκίμου Βρούτου τὴν ἐντεῦθεν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν, ὁ Κικέρων ὑποστηρίζων τὸν νεαρὸν Ὀκταβιανὸν ἔπεισε τὴν Σύγκλητον νὰ κηρύξῃ τὸν Ἀντώνιον ἐχθρὸν τῆς πατρίδος. Ὅθεν ἐστάλησαν κατ' αὐτοῦ οἱ ὕπατοι Ἱρτίας καὶ Πάνσης, μετ' αὐτῶν δὲ ὡς ἀντιστράτηγος καὶ ὁ Ὀκταβιανός. Ὁ Ἀντώνιος ἡττήθη παρὰ τὴν Μουτίνην (43) καὶ κατέφυγε πρὸς τὸν Λέπιδον, διοικητὴν τῆς πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Σύγκλητος ἀνέθηκε τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου εἰς τὸν Δέκιμον Βροῦτον, ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὀκταβιανὸς ὀργισθεὶς ἔσπευσεν εἰς Ῥώμην καὶ ἠνάγκασε τὴν Σύγκλητον καὶ τὸν λαὸν ν' ἀναγορεύσωσιν αὐτὸν ὕπατον, καίτοι ἦτο εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν. Βλέπων δὲ ὅτι τὸ μεγαλείτερον πρόσκομμα εἰς τοὺς φιλοδόξους σκοπούς του ἦσαν οἱ δημοκρατικοί, ἡνώθη μετὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Λεπίδου καὶ ἀπετέλεσαν τὴν δευτέραν τριανδρίαν (43 π.Χ.) διένειμαν δὲ πρὸς ἀλλήλους τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας καὶ ἀπεφάσισαν ὁ μὲν Λέπιδος νὰ μένῃ ἐν Ῥώμῃ, ὁ δὲ Ὀκταβιανὸς καὶ ὁ Ἀντώνιος νὰ καταδιώξωσι τοὺς φονεῖς τοῦ Καίσαρος· ἐπειδὴ ὅμως εἶχον ἀνάγκην χρημάτων, προέβησαν εἰς φρικώδεις προγραφὰς· ἐφόνευσαν 3000 συγκλητικοὺς καὶ πλείστους ἄλλους πλουσίους καὶ ἥρπασαν τὰς περιουσίας αὐτῶν. Δὲν ἐφείσθησαν οὐδὲ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων· ὁ Ἀντώνιος προέγραψε τὸν θεῖόν του Λούκιον, ὁ Λέπιδος τὸν ἀδελφόν του Παῦλον καὶ ὁ Ὀκταβιανὸς τὸν εὐεργέτην του Κικέρωνα κατ' ἀπαίτησιν τῆς συζύγου τοῦ Ἀντωνίου Φουλβίας. Τὸν Κικέρωνα φεύγοντα ἐφόνευσεν ὁ ἑκατόνταρχος Ἐρέννιος καὶ ἀποκόψας τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἔφερεν εἰς τὴν Φουλβίαν, ἥτις διὰ βελόνης τὴν ἐκέντησε.

§ 56. Ἡ ἐν Φιλίπποις μάχη (42 π. Χ.).

Μετὰ ταῦτα ὁ Ὀκταβιανὸς καὶ ὁ Ἀντώνιος στρατολογήσαντες ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν δημοκρατικῶν, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μάρκου Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου εὑρίσκοντο ἐν Μακεδονίᾳ. Γενομένης μάχης ἐν Φιλίπποις τῆς Μακεδονίας τῷ 42 π. Χ. οἱ δημοκρατικοὶ ἡττήθησαν, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐτῶν Βροῦτος καὶ Κάσσιος ηὐτοκτόνησαν.

Οὕτω λοιπὸν ἡ Ῥωμαϊκὴ δημοκρατία ἐτάφη ἐν Φιλίπποις. Μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Ὀκταβιανὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ δὲ Ἀντώνιος μετέβη εἰς τὴν Ἀσίαν, ἵνα τιμωρήσῃ πάντας, ὅσοι εἶχον δώσῃ βοήθειαν εἰς τοὺς δημοκρατικούς. Ὁ Ἀντώνιος εὑρισκόμενος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας προσεκάλεσε τὴν βασίλισσαν τῆς Αἰγύπτου Κλεοπάτραν, ἵνα ἀπολογηθῇ διὰ τὴν συνδρομήν, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς τὸν Βροῦτον καὶ τὸν Κάσσιον· ἀλλὰ τοσοῦτον ἐγοητεύθη ἐκ τῶν θελγήτρων τῆς Αἰγυπτίας ἐκείνης σειρῆνος, ὥστε τὴν ἠκολούθησεν ὡς αἰχμάλωτος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Διὰ τὴν σκανδαλώδη ταύτην διαγωγὴν τοῦ Ἀντωνίου παρ' ὀλίγον νὰ ἐκραγῇ πόλεμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὀκταβιανοῦ·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ πράγματα ὅμως συνεβιβάσθησαν καὶ ἐγένετο νέα διανομὴ τοῦ κράτους· καὶ ὁ μὲν Ὀκταβιανὸς ἔλαβε τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας, ὁ Ἀντώνιος τὰς ἀνατολικὰς καὶ ὁ ἀσθενὴς Λέπιδος τὴν Ἀφρικήν· πρὸς ἑδραίωσιν δὲ τῆς συμφιλιώσεως ταύτης, ἀποθανούσης τῆς Φουλβίας, ὁ Ἀντώνιος ἔλαβε σύζυγον τὴν σεμνὴν Ὀκταβίαν, ἀδελφὴν τοῦ Ὀκταβιανοῦ.

§ 57. Πόλεμος μεταξὺ Ὀκταβιανοῦ καὶ Ἀντωνίου.— Ἡ ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχία (31 π. Χ.).

Ὁ Ἀντώνιος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἀσίαν παρεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὸν μετὰ τῆς Κλεοπάτρας ἀκόλαστον βίον ἐγένετο ἀληθὴς δεσμώτης τῆς πολυμηχάνου ἐκείνης βασιλίσσης· εἰς τόσον δὲ βαθμὸν κακοηθείας ἔφθασεν, ὥστε ἐτόλμησε νὰ διαζευχθῇ τὴν ἐνάρετον συζυγόν του Ὀκταβίαν καὶ νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Κλεοπάτρας. Ἡ Σύγκλητος τότε ἀγανακτήσασα ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Κλεοπάτρας καὶ ἀφῄρεσεν ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ στρατηγίαν.

Ὁ Ἀντώνιος ἀντὶ νὰ σπεύσῃ κατὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ καὶ προλάβῃ αὐτὸν ἀνέτοιμον, ἦλθε μετὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διεχείμασεν ἐν Πάτραις ἐν μέσῳ ἑορτῶν καὶ διασκεδάσεων· οὕτω δὲ ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν Ὀκταβιανὸν νὰ ἑτοιμασθῇ καὶ νὰ ἐπέλθῃ κατ' αὐτοῦ. Οἱ δύο ἀντίπαλοι συνηντήθησαν παρὰ τὸ Ἄκτιον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἐκεῖ συνήφθη ναυμαχία (31 π. Χ.)· πρὶν ὅμως κριθῇ ὁ ἀγών, ἡ Κλεοπάτρα μετὰ 60 πλοίων ἐτράπη εἰς φυγὴν δι' ἄγνωστον αἰτίαν· ταύτην ἠκολούθησε καὶ ὁ Ἀντώνιος. Ὁ δὲ στόλος αὐτοῦ καὶ ὁ ἐν τῇ ξηρᾷ στρατὸς παρεδόθησαν εἰς τὸν Ὀκταβιανόν.

Ὁ Ὀκταβιανὸς εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης ἔκτισε παρὰ τὸ Ἄκτιον τὴν Νικόπολιν (σημερινὴν Πρέβεζαν). Μετὰ ταῦτα κατεδίωξε τὸν Ἀντώνιον καὶ τὴν Κλεοπάτραν εἰς τὴν Αἴγυπτον· ὁ Ἀντώνιος περιελθὼν εἰς ἀπόγνωσιν ηὐτοκτόνησεν, ἀφ' οὗ μάλιστα ψευδῶς τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι ἡ Κλεοπάτρα ἐδηλητηριάσθη. Καὶ ἡ Κλεοπάτρα μὴ δυνηθεῖσα νὰ σαγηνεύσῃ διὰ τῶν θελγήτρων της τὸν Ὀκταβιανὸν ηὐτοκτόνησε καὶ αὐτὴ δι' ὄφεως, τὸν ὁποῖον διετήρει ἐντὸς κανίστρου φέροντος ὀπώρας.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Κλεοπάτρας ὁ Ὀκταβιανὸς προσήρτησε τὴν Αἴγυπτον ὡς ἐπαρχίαν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις.

55. Τί συνέβη ἐν Ῥώμῃ εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καίσαρος; — Τί ἔγεινε κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Καίσαρος; — Ποῦ κατέφυγον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συνωμοτῶν; — Τίς ἦτο ὁ Ὀκταβιανὸς καὶ τί ἔκαμεν οὗτος, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ῥώμην; — Πότε ἡ Σύγκλητος ἐκήρυξε τὸν Ἀντώνιον ἐχθρὸν τῆς πατρίδος καὶ κατὰ προτροπὴν τίνος; — Τίνες ἐστάλησαν κατὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ ποίαν ἔκβασιν ἔλαβεν ὁ πόλεμος οὗτος; — Τί ἔκαμεν ὁ Ὀκταβιανὸς μετὰ τὴν ἧττα τοῦ Ἀντωνίου; — Τίνες ἀπετέλεσαν τὴν β'. τριανδρίαν καὶ τί ἀπεφάσισαν οἱ τριάνδροι; — Τί γνωρίζεις περὶ τῶν προγραφῶν τῆς β' τριανδρίας; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κικέρωνος;

56 - 57. Εἰπέ μοι περὶ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης; — Εἰπέ μοι τὰ μεταξὺ τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μεταξὺ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ; — Πῶς προεκλήθη ὁ μεταξὺ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ ἐμφύλιος πόλεμος; — Τί ὤφειλε νὰ πράξῃ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἀντώνιος καὶ τί ἔπραξε; — Ποῦ συνηντήθησαν οἱ δύο ἀντίπαλοι; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίας; — Ποίαν πόλιν ἔκτισε παρὰ τὸ Ἄκτιον ὁ Ὀκταβιανὸς καὶ διὰ τί; — Εἰπέ μοι τὰ συμβάντα μετὰ τὴν παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίαν;

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΕΝ ΡΩΜΗ (30 π. Χ. - 476 μ. Χ.)

§. 58. Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος.

Ὁ Ὀκταβιανὸς ἀφ' οὗ κατέβαλε τὸν Ἀντώνιον καὶ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσίας, ἐπέστρεψεν εἰς Ῥώμην νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος καὶ ἐτέλεσε μεγαλοπρεπεστάτους θριάμβους διὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ νίκην καὶ διὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Αἰγύπτου· ὁ λαὸς καὶ ἡ Σύγκλητος ἔδειξαν μεγάλην ἀφοσίωσιν πρὸς αὐτόν. Βλέπων δὲ ὁ Ὀκταβιανὸς ὅτι ὁ λαὸς εἶχεν ἀποκάμῃ πλέον ἐκ τῶν ταραχῶν καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ ὅτι μετ' εὐχαριστήσεως θὰ ἔβλεπε συγκεντρουμένην πᾶσαν ἐξουσίαν εἰς ἓν πρόσωπον ἱκανὸν, μετέβαλε τὴν δημοκρατίαν εἰς μοναρχίαν, οὐχὶ ὅμως ἀμέσως καὶ ἀποτόμως, ἀλλὰ βαθμηδόν. Κατ' ἀρχὰς ἀνεδείχθη αὐτοκράτωρ· ὡς τοιοῦτος ἦτο ἀρχηγὸς πασῶν τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεων. Μετὰ ταῦτα ἔλαβε διαδοχικῶς καὶ τὰ λοιπὰ ἀξιώματα ἐγένετο τιμητὴς τῶν ἠθῶν, ἀρχι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ερεύς, δήμαρχος. ὡς δήμαρχος ἐκηρύχθη ἱερὸς καὶ ἀπαραβίαστος. Καὶ διετήρησε μὲν τοὺς τύπους τῆς δημοκρατίας, πᾶσα ὅμως ἀρχὴ ἀπέρρεεν ἐκ τοῦ Ὀκταβιανοῦ. Ἐξ ὅλων ὅμως τῶν τίτλων, τοὺς ὁποίους ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν ἡ Σύγκλητος, μετὰ μεγαλειτέρας εὐχαριστήσεως ἐδέχθη τὸν τίτλον τοῦ Αὐγούστου (Σεβαστοῦ) καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε γνωστὸς ὡς αὐτοκράτωρ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ.

Ὁ Αὔγουστος θέλων νὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τῆς μνήμης τῶν Ῥωμαίων τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην ἐποχὴν τῶν προγραφῶν, ἀνέπτυξεν ἐν ὅλῃ τῇ διοικήσει τοῦ κράτους μεγάλην ἠπιότητα καὶ ἀγαθότητα· ὑπεστήριξε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας ἔχων εἰς τοῦτο σύμβουλον καὶ συμπράκτορα τὸν φιλομουσότατον πρωθυπουργόν του Μαικήναν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου ἤκμασαν ἐν Ῥώμῃ οἱ ἐξοχώτεροι ποιηταὶ (Βιργίλιος, Ὁράτιος, Ὀβίδιος) καὶ ἱστοριογράφοι (Σαλλούστιος, Λίβιος)· ὅθεν καὶ ὁ αἰὼν τοῦ Αὐγούστου ὠνομάσθη χρυσοῦς αἰὼν τῆς Ῥωμαϊκῆς φιλολογίας.

Ἐπὶ Αὐγούστου ἐγεννήθη καὶ ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ Αὔγουστος ἦρξε 44 ἔτη, ἀπέθανε δὲ ἐν Νώλῃ τῆς Καμπανίας τῷ 14 μ. Χ. ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν. Οἱ Ῥωμαῖοι προσέφερον εἰς αὐτὸν θείας τιμὰς καὶ τὸν ἕκτον μῆνα πρὸς τιμήν του ὠνόμασαν Αὔγουστον.

§ 59. Οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες.

Πάντες οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες ὑπῆρξαν χείριστοι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐφιλοτιμεῖτο τρόπον τινὰ νὰ ὑπερβάλῃ τὸν προκάτοχόν του κατὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν θηριωδίαν.

α') Τιβέριος, ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος, φονεύσας τὸν ἀνεψιόν του Γερμανικόν, τὸν ἔνδοξον νικητὴν τῶν Γερμανῶν, καὶ πάντας σχεδὸν τοὺς ἄλλους συγγενεῖς του καὶ πλείστους ἄλλους ἀθῴους πολίτας, τῶν ὁποίων τὰς περιουσίας ἥρπασε.

β') Καλιγόλας, τέρας ἀσεβείας, κακουργίας, ἀσωτείας καὶ μωρίας· τύπος φρενοβλαβοῦς, λυπούμενος διότι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον μίαν μόνον κεφαλὴν διὰ νὰ τὴν κόψῃ διὰ μιᾶς.

γ') Τιβέριος Κλαύδιος, ἠλίθιος, ἀγόμενος καὶ φερόμενος ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς συζύγου του Μεσσαλίνας, ἥτις ὑπῆρξε διαβόητος διὰ τὴν αἰσχρότητά της, ἡ προσωποποίησις τῆς ἀνηθικότητος καὶ τῆς ἀκολασίας. Ταύτην φονεύσας ὁ Τιβέριος Κλαύδιος ἔλαβε δευτέραν σύζυγον τὴν ἀδελφήν του Καλιγόλα Ἀγριππίναν, γυναῖκα φίλαρχον καὶ πανοῦργον. Ἡ Ἀγριππίνα ἔπεισε τὸν Τιβέριον Κλαύδιον νὰ ὁρίσῃ ὡς διάδοχόν του τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου της υἱόν της Νέρωνα, κατόπιν δὲ τὸν ἐδηλητηρίασε.

δ') Νέρων Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ὑπῆρξε τὸ μεγαλείτερον ἀνθρωπόμορφον τέρας, ὁ θηριωδέστερος τῶν τυράννων, ὁ μεγαλείτερος «ἐστεμμένος κακοῦργος». Κατὰ πρῶτον ἐφόνευσε τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν του Βρεττανικόν, ἔπειτα τὴν μητέρα του Ἀγριππίναν ἔπειτα τὴν ἐνάρετον σύζυγόν του Ὀκταβίαν.

Ὁ Νέρων θέλων νὰ λάβῃ ἰδέαν τινὰ τῆς πυρπολήσεως τῆς Τροίας, διέταξε καὶ ἐπυρπόλησαν τὴν Ῥώμην. Ἐν ᾧ πάντες οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι ἀπηλπισμένοι ἔβλεπον τὴν καταστροφήν, αὐτὸς ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ Μαικήνα ἐθεᾶτο ἀπαθὴς τὸ φοβερὸν καὶ ἀπαίσιον ἐκεῖνο θέαμα. Κατόπιν δὲ ἵνα καταστείλῃ τὴν ἐξεγειρομένην ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ ἀπέδωκε τὴν πυρπόλησιν εἰς τοὺς χριστιανούς, ὅθεν καὶ διέταξε τὸν πρῶτον κατὰ τῶν χριστιανῶν διωγμὸν (64 μ. Χ.), κατὰ τὸν ὁποῖον ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων Πέτρος καὶ Παῦλος.

Ὁ Νέρων δὲν ἤθελε νὰ φαίνηται μόνον μέγας αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ καὶ καλλιτέχνης ἔξοχος. Ὅθεν παρουσιάζετο δημοσία ὡς κιθαρῳδός, ὡς ἀοιδός, ὡς ὑποκριτὴς καὶ ὡς ἁρματηλάτης. Μετέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν χώραν τῆς καλλιτεχνίας, καὶ παρέστη εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας ὡς κιθαρῳδὸς καὶ ἁρματηλάτης καὶ ἔλαβε σωρείαν στεφάνων.

Ἀλλὰ τὰ διάφορα κακουργήματα αὐτοῦ καὶ ἐν γένει ἡ τυραννικὴ διοίκησίς του ἐξήγειραν εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ· τέλος ἐπανεστάτησαν αἱ λεγεῶνες ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ καὶ ἀνέδειξαν αὐτοκράτορα τὸν Γάλβαν· ὁ Νέρων ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων κατέφυγεν εἰς ἀγροτικήν τινα οἰκίαν καὶ μὴ βλέπων οὐδεμίαν σωτηρίαν ηὐτοκτόνησε (68 μ. Χ.).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 60. Αὐτοκράτορες ἐκ τοῦ γένους τῶν Φλαβίων.

α) *Βεσπασιανὸς (69—79)*, πρῶτος αὐτοκράτωρ ἐκ τοῦ γένους τῶν Φλαβίων. Ὁ Βεσπεσιανὸς ὑπῆρξε καθ' ὅλα ἄριστος αὐτοκράτωρ· κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ν' ἀνυψώσῃ τὸ καταπεσὸν ὑπὸ τῶν προκατόχων του Ῥωμαϊκὸν κράτος· ἦτο δραστηριώτατος, φιλοπονώτατος καὶ εἰς ἄκρον οἰκονόμος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς προκατόχους του, οἵτινες διὰ τῆς μεγάλης των σπατάλης εἶχον βυθίσῃ τὸ κράτος εἰς μέγιστα χρέη. Ὁ Βεσπασιανὸς πρωτίστως ἐφρόντισε νὰ εἰσαγάγῃ πειθαρχίαν εἰς τὸν στρατὸν καὶ φειδὼ εἰς τὰ οἰκονομικά· προήγαγε τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ διὰ τοῦ ἁπλοῦ καὶ λιτοῦ βίου του συνετέλεσεν εἰς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν πολιτῶν. Καὶ δι' οἰκοδομῶν ἐκαλλώπισε τὴν Ῥώμην ὁ Βεσπασιανός· ἀνήγειρε τὸν μεγαλοπρεπέστατον ναὸν τῆς Εἰρήνης, καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο ἀμφιθέατρον, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε ὑπὲρ τὰς 60 χιλιάδας θεατῶν, ὠνομάζετο δὲ κολοσσιαῖον.

Ἐπὶ Βεσπασιανοῦ συνέβη καὶ τὸ ἑξῆς σπουδαιότατον γεγονός· ὁ υἱὸς αὐτοῦ Τίτος μετὰ πεισματώδη ἀντίστασιν κατέβαλε τοὺς ἐπαναστήσαντας Ἰουδαίους καὶ ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλὴμ (70 μ. Χ.), τὴν ὁποίαν κατέσκαψε· οὕτω δὲ ἐξεπληρώθη ἡ προφητεία τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν δὲν θὰ μείνῃ ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ λίθος ἐπὶ λίθου. Μυριάδες Ἰουδαίων ἐσφάγησαν κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ποταμηδὸν ἔρρευσε εἰς τὰς ὁδούς. Οὕτω δὲ ἐξεπληρώθη καὶ ἡ ἀρὰ αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ζητοῦντες παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἀνέκραζον «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔοι ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν».

β') *Τίτος (78-81)*. Τὸν Βεσπεσιανὸν διεδέχθη ὁ υἱός του Τίτος, ὁ νικητὴς τῶν Ἰουδαίων, εἷς ἐκ τῶν καλλίστων αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης· ἡ βασιλεία τοῦ Τίτου ὑπῆρξε μὲν βραχεῖα, ἀλλ' ἀλησμόνητος· πᾶσαι αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ ἔτεινον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ του· δι' ὃ καὶ οἱ ὑπήκοοί του ὠνόμαζον αὐτὸν «ἀγάπην καὶ ἐντρύφημα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους»· οὐδέποτε ὁ Τίτος ἐτιμώρει τοὺς κακολογοῦντας αὐτόν· «ἐὰν μὲ κακολογῶσιν ἀδίκως», ἔλεγεν, «ἡ συνείδησις θὰ ἐλέγχῃ αὐτούς· ἐὰν μὲ κακολογῶσι δικαίως, θὰ εἶνε ἄδικον νὰ τοὺς τιμωρήσω» Ἦτο φιλάνθρωπος καὶ εὐεργετικός. Ἡμέραν τινὰ δὲν εὐηργέτησεν οὐδένα· τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ δεῖπνον ἦτο λυπημένος καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του, ὅτι ἀπώλεσε μίαν ἡμέραν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τίτου συνέβησαν μεγάλα δυστυχήματα· πρῶτον ἐξερράγη ὁ Βεσούβιος καὶ κατέχωσε τρεῖς πόλεις, τὴν Ἡράκλειαν, τὴν Πομπηΐαν καὶ τὰς Σταβίας· δεύτερον μεγάλη πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διαρκέσασα ἀπετέφρωσε τὰς καλλιτέρας συνοικίας τῆς Ῥώμης· ὡς νὰ μὴ ἤρκουν δὲ τὰ κακὰ ταῦτα, ἐνέσκηψε καὶ λοιμὸς καταστρεπτικώτατος. Εἰς ὅλα ταῦτα τὰ δυστυχήματα μόνη παρηγορία ἦτο ὁ Τίτος, ὅστις ἔτρεχε παντοῦ καὶ ἐβοήθει τοὺς πάσχοντας. Δυστυχῶς ὁ κάλλιστος οὗτος ἡγεμὼν ἀπέθανε προώρως, δηλητηριασθείς, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ του Δομιτιανοῦ (81).

γ') Δομιτιανὸς (81-96) Οὗτος εἶχε τὴν ὠμότητα τοῦ Νέρωνος καὶ τὴν μωρίαν καὶ δοξομανίαν τοῦ Καλιγόλα· ἐπανέφερε τοὺς χρόνους τῶν δύο ἐκείνων κακούργων καὶ διέπραξε τὰ τρομερώτερα ἐγκλήματα· ἐκστρατεύσας δὲ ἐναντίον τῶν Δακῶν, ἡττήθη καὶ ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ φόρον· καὶ ὅμως δὲν ᾐσχύνθη ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην νὰ τελέσῃ μεγαλοπρεπεῖς θριάμβους· ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ β' κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμός· τέλος τὸ βδελυρὸν αὐτὸ τέρας ἐφονεύθη ὑπὸ συνωμοτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ σύζυγός του Δομιτία.

§ 61. Ἐποχὴ τῶν λαμπρῶν αὐτοκρατόρων

α') Τραϊανὸς (98-117). Τὸν Δομιτιανὸν διεδέχθη ὁ γέρων συγκλητικὸς Νέρβας (96-98) καὶ τοῦτον ὁ Τραϊανός, ὅστις ἦτο Ἱσπανὸς τὴν καταγωγήν. Ὁ Τραϊανὸς ὅλον του τὸν βίον ἀφιέρωσεν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ του· διὸ καὶ ὁλαός του ὠνόμασεν αὐτὸν ἄριστον· καὶ ἀληθῶς σπανίως ὑπῆρξεν αὐτοκράτωρ δυνάμενος ἐπαξίως νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦτον· ἐν ᾧ οἱ προκάτοχοί του ἐφιλοτιμοῦντο νὰ πληρῶσι τὴν Ῥώμην μὲ τοὺς ἀνδριάντας των, ὁ Τραϊανὸς ἕνα μόνον ἀνδριάντα ἔστησε καὶ τοῦτον αἰώνιον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λαοῦ του. Καθ' ὅλου ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ Τραϊανοῦ ὑπῆρξε δικαιοτάτη. Ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῶς ἐλάμπρυνε τὸ κράτος του ὁ Τραϊανός· ἐκστρατεύσας δὶς κατὰ τῶν Δακῶν (ἐν τῇ σημερινῇ Μολδοβλαχίᾳ) ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ κατέστησε τὴν Δακίαν Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δακία Τραϊανὴ» καὶ κατεσκεύασεν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως λιθίνην γέφυραν μὲ 22 τόξα· πρὸς διαιώνισιν δὲ τοῦ κατορθώματος τούτου ἀνήγειρεν ἐν Ῥώμῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παμμεγέθη μαρμαρίνην στήλην φέρουσαν τὸ ὄνομά του, ἥτις σώζεται μέχρι σήμερον. Μετὰ ταῦτα ἐξεστράτευσε καὶ καθυπέταξε τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Ἀσσυρίαν, , τὰς ὁποίας κατέστησε Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας· ἔπειτα ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Πάρθων, τῶν ὁποίων ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσαν Κτησιφῶντα. Ἐπανερχόμενος δ' ἐκ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἠσθένησε καὶ ἀπέθανεν ἐν Σελινοῦντι τῆς Κιλικίας (117), ἡ δὲ τέφρα του μετεκομίσθη εἰς Ῥώμην καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν φερώνυμον αὐτοῦ στήλην. Ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος εἶχε τὴν μεγίστην ἔκτασιν.

ϛ') Ἀδριανὸς (117 - 138). Τὸν Τραϊανὸν διεδέχθη ὁ ἀνεψιός του Ἀδριανός, ὅστις ἦτο εἰρηνικὸς αὐτοκράτωρ. Ὁ Ἀδριανὸς ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίζῃ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους περιῆλθεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεζός, τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἐπαρχίας, φροντίζων νὰ θεραπεύῃ πᾶσαν ἀνάγκην. Κατὰ τὴν περιοδείαν του ταύτην, ἥτις διήρκεσεν 11 ἔτη, ἔκτισε καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὰς Ἀθήνας ἠγάπησεν ἐξαιρετικῶς καὶ πεντάκις ἐπεσκέφθη παραμείνας ἐν αὐταῖς ἐπὶ πολὺν χρόνον· ἐκαλλώπισεν αὐτὰς διὰ διαφόρων οἰκοδομῶν· ἐπεράτωσε τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσῃ ὁ Πεισίστρατος· κατεσκεύασε τὸ μέχρι σήμερον σωζόμενον Ἀδριάνειον ὑδραγωγεῖον· ἀνήγειρε πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ακροπόλεως νέαν πόλιν, ἥτις ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς παλαιᾶς διὰ τῆς κοινῶς λεγομένης πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ.

Ἡ βασιλεία τοῦ Ἀδριανοῦ ὑπῆρξεν εἰρηνικὴ καὶ μόνον ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰουδαίων διετάραξεν αὐτὴν ἐπί τινα χρόνον· ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Ἀδριανὸς ἠθέλησε ν' ἀνεγείρῃ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἱερουσαλὴμ Ῥωμαϊκὴν ἀποικίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰλία Καπιτωλίνα, καὶ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν τοῦ Καπιτωλίνου Διός, οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἐπὶ τρία ἔτη ἐπολέμησαν μετὰ λυσσώδους φανατισμοῦ· τέλος ὅμως ἡττήθησαν ὁλοσχερῶς· 600 χιλιάδες ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν τῇδε κακεῖσε καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κράτους ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Ἀδριανὸς ἀνήγειρεν ἐν Ῥώμῃ τὸ Ἀθήναιον, ὅπου ὑπῆρχε μεγάλη βιβλιοθήκη· ἀνήγειρε τὸ περίφημον Μαυσωλεῖον, ὅπερ σώζεται μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Πύργος τοῦ Ἀγγέλου καὶ ἄλλα πολλά.

γ') Λαμπροὶ ὡσαύτως αὐτοκράτορες ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἑπόμενοι δύο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Ἀντωνῖνος (138-161 μ. Χ.), ὅστις διὰ τὴν πολλὴν του εὐσέβειαν ὠνομάσθη Πῖος (=εὐσεβὴς) καὶ ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος (161-180), ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφος αὐτοκράτωρ, ὅστις κυβερνῶν εἶχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Πλάτωνος: «Τότε οἱ λαοὶ θὰ εὐδαιμονήσωσιν, ὅταν οἱ φιλόσοφοι γείνωσι βασιλεῖς ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν». Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ἄρχεται ἡ παρακμὴ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Πάντες οἱ μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες μέχρι του Διοκλητιανοῦ ὑπῆρξαν κατὰ τὸ πλεῖστον χείριστοι, οἵτινες διὰ τῆς αἰσχρᾶς καὶ ἐλεεινῆς αὐτῶν διοικήσεως ἐπέφερον τὴν τελείαν παρακμὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους.

§ 62. Διοκλητιανὸς (284-305 μ. Χ.).

Ὁ Διοκλητιανὸς ὑπῆρξεν ἱκανὸς καὶ δραστήριος αὐτοκράτωρ. Βλέπων οὗτος ὅτι δὲν ἐπήρκει μόνος εἰς τὴν διοίκησιν τοσοῦτον ἐκτεταμένου κράτους, προσέλαβε καὶ συνάρχοντα τὸν γενναῖον στρατηγὸν Μαξιμιλιανὸν καὶ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, αὐτὸς δ' ἐκυβέρνα τὴν Ἀνατολήν· εἶχον δὲ τὴν καθέδραν των ὁ μὲν Μαξιμιλιανὸς ἐν Μεδιολάνῳ, ὁ δὲ Διοκλητιανὸς ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας. Μετ' ὀλίγον προσέλαβον οὗτοι καὶ δύο ἄλλους συνάρχοντας ὑπὸ τὸν τίτλον Καίσαρας, τὸν Γαλέριον καὶ τὸν Κωνστάντιον τὸν Χλωρόν, ἐν ᾧ ὁ Διοκλητιανὸς καὶ ὁ Μαξιμιλιανὸς ἔφερον τὸν τίτλον τοῦ «Αὔγούστου». Οὕτω λοιπὸν τὸ ἀπέραντον Ῥωμαϊκὸν κράτος διῃρέθη εἰς 4 μέρη· ἐν τούτοις ὅμως ὁ Διοκλητιανὸς ἦτο ὁ πρῶτος Αὔγουστος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπέρρεε πᾶσα ἀρχή. Ὁ Διοκλητιανὸς κατὰ παρακίνησιν τοῦ μοχθηροῦ καὶ κακεντρεχοῦς Γαλερίου διέταξε γενικὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμόν, κατὰ τὸν ὁποῖον μέγα πλῆθος ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον. Ἐν ἔτει 305 μ. Χ. ὁ Διοκλητιανὸς παρῄτησε τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπεσύρθη εἰς Σάλωνα τῆς Δαλματίας, ὅπου διῆλθε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἀσχολούμενος εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κήπου του· ὡσαύτως ἀπεσύρθη τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ Μαξιμιλιανός.

Οἱ δύο Καίσαρες Γαλέριος καὶ Κωνστάντιος ἀνηγορεύθησαν Αὔγουστοι, προσέλαβον δὲ καὶ δύο Καίσαρας· τότε καὶ ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης ἐξέλεξε δύο αὐτοκράτορας καὶ οὕτω παρήχθη μία πολυαρχία· ἀλλ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλους πολέμων τῶν ἐξ τούτων ἡγεμόνων ἐσώθησαν μόνον τρεῖς ὁ τῆς Ῥώμης Μαξέντιος, ὁ τῆς Ἱσπανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βρεττανίας Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ τῆς Ἀνατολῆς Λικίνιος.

Ἀσκήσεις.

58. Τί ἔκαμεν ὁ Ὀκταβιανός, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσίας; — Ποῖα ἀξιώματα ἔλαβε κατὰ σειράν; — Ἐξ ὅλων τῶν τίτλων ποῖον ἀπεδέχθη μὲ περισσοτέραν εὐχαρίστησιν ὁ Ὀκταβιανός; — Ὁποία ἐν γένει ὑπῆρξεν ἡ διοίκησις τῆς Αἰγύπτου; — Ποῖος ἦτο ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ Αὐγούστου καὶ εἰς τί διεκρίνετο; — Πῶς ὠνομάσθη ἡ ἐποχὴ τοῦ Αὐγούστου καὶ διὰ τί; — Ποῦ καὶ πότε ἀπέθανεν ὁ Αὔγουστος; — Ποῖος μὴν ὠνομάσθη μὲ τὸ ὄνομά του;

59. Ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες καὶ εἰς τί ἐφιλοτιμήθη ἕκαστος ἐξ αὐτῶν; — Εἰπέ μοι περὶ Τιβερίου; — Εἰπέ μοι περὶ Καλιγόλα; — Εἰπέ μοι περὶ Τιβερίου Κλαυδίου; — Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ Νέρων; — Ποίους κατὰ πρῶτον ἐφόνευσεν οὗτος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Νέρωνος; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ α΄. διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν; — Ὦ; τί ἤθελε νὰ φαίνηται ὁ Νέρων καὶ ποῦ μετέβη; — Ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Νέρωνος;

60. Εἰπέ μοι περὶ Βεσπασιανοῦ; — Ποῖα οἰκοδομήματα ἀνήγειρεν ἐν Ῥώμῃ ὁ Βεσπασιανός; — Ποῖον σπουδαιότατον γεγονὸς συνέβη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βεσπασιανοῦ; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ γεγονότος τούτου; — Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ Τίτος ὡς αὐτοκράτωρ; — Ποῖα δυστυχήματα συνέβησαν ἐπὶ Τίτου καὶ ὁποῖός τις ἐδείχθη κατὰ τὰ δυστυχήματα ταῦτα ὁ Τίτος; — Εἰπέ μοι περὶ Δομιτιανοῦ;

61. Ποῖον διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον ὁ Τραϊανὸς καὶ τί γνωρίζεις περὶ τούτου; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Τραϊανοῦ κατὰ τῶν Δακῶν; — Ποίας χώρας κατόπιν κατέκτησεν ὁ Τραϊανός; — Ποῦ ἀπέθανε καὶ ποῦ ἐτάφη ὁ Τραϊανός; — Ὁποίαν ἔκτασιν εἶχεν ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος; — Τίς ἦτο ὁ Ἀδριανός; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀνὰ τὸ κράτος περιοδείας τοῦ Ἀδριανοῦ; — Πόσα ἔτη διήρκεσεν ἡ περιοδεία του καὶ ποίαν πόλιν ἔκτισεν οὗτος; — Ποίαν πόλιν ἐξαιρετικῶς ἠγάπησεν ὁ Ἀδριανός, ποσάκις ἐπέσκεφθη αὐτὴν καὶ ποῖα ἔργα κατεσκεύασεν ἐν αὐτῇ; — Ὑπὸ τίνος συμβάντος διεταράχθη ἡ εἰρηνικὴ βασιλεία τοῦ Ἀδριανοῦ; — Πόθεν προεκλήθη ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἰουδαίων καὶ τί γνωρίζεις περὶ αὐτῆς; — Ποῖα οἰκοδομήματα ἀνήγειρεν ἐν Ῥώμῃ ὁ Ἀδριανός; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀντωνίνου καὶ περὶ Μάρκου Αὐρηλίου; — Ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ μετὰ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον αὐτοκράτορες;

62. Τίς ἦτο ὁ Διοκλητιανός; — Ποῖον προσέλαβεν οὗτος ὡς συνάρχοντα καὶ διὰ τί; — Ποίαν εἶχε καθέδραν ὁ Διοκλητιανὸς καὶ ποίαν ὁ Μαξιμιλιανός; — Ποίους ἄλλους συνάρχοντας προσέλαβεν ὁ Διοκλητιανὸς καὶ ὑπὸ ποῖον ὄνομα; — Ἀπὸ τίνος ἀπέρρεε πᾶσα ἀρχή; — Ὁποιός τις ἦτο ὁ Γαλέριος καὶ εἰς ποίαν κακὴν πρᾶξιν ὤθησε τὸν Διοκλητιανόν; — Ποῦ καὶ πῶς ἔζησε τὰ τελευταῖά του ἔτη ὁ Διοκλητιανός; — Τί παρήχθη ἐκ τῆς παραιτήσεως τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

§ 63. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας (324-337).

Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἦτο υἱὸς Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ (Χλωμοῦ) καὶ τῆς εὐσεβοῦς Ἑλένης, διεδέχθη δ' ἐν τῷ θρόνῳ τὸν ἀποθανόντα πατέρα του. Ὁ Κωνσταντῖνος διανοούμενος ν' ἄρξῃ ὅλου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἐξεστράτευσε κατὰ πρῶτον ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥώμης Μαξεντίου, οὗτινος τὴν ἀδελφὴν Φαύσταν εἶχε σύζυγον· ὅτε εὑρίσκετο ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ, ἦτο παρὰ πολὺ ἀνήσυχος, συλλογιζόμενος τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος, πρῶτον διότι ὁ στρατὸς τοῦ Μαξεντίου ὑπερέβαινε τὰς 170 χιλιάδας, ἐνῷ ὁ ἰδικός του ἀνήρχετο μόνον εἰς 50 χιλ. καὶ δεύτερον, διότι ἐπήρχετο ἐναντίον τῆς Ῥώμης τὴν ὁποίαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς ἱερὰν πόλιν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνησυχίας του ταύτης εἶδεν ἡμέραν τινὰ ὁ Κωνσταντῖνος περὶ τὴν μεσημβρίαν φωτεινόν τι σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ ἐν σχήματι σταυροῦ, τὸ, ὁποῖον ἔφερε τὴν ἐπιγραφήν. «ἐν τούτῳ νίκᾳ» Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ στρατός του ἐξεπλάγη διὰ τὸ θέαμα τοῦτο· οἱ μὲν μάντεις τῶν ἐθνικῶν ἐθεώρουν τοῦτο ὡς σημεῖον καταστροφῆς, τοὐναντίον δὲ οἱ ἐν τῷ στρατῷ εὑρισκόμενοι χριστιανοὶ ἔλεγον ὅτι τοῦτο ἦτο σημεῖον νίκης.

Ὁ Κωνσταντῖνος εὑρίσκετο ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ μὴ γνωρίζων ποίαν ἐξήγησιν νὰ παραδεχθῇ· ὅτε ἐπῆλθε νύξ, ὁ Κωνσταντῖνος εἶδε καθ' ὕπνον τὸν Χριστὸν κρατοῦντα τὸν σταυρὸν καὶ λέγοντα πρὸς αὐτὸν «μὲ τὸ σημεῖον τοῦτο βάδιζε εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ πάντοτε θὰ νικᾷς»· ὁ Κωνσταντῖνος ἐγερθεὶς τὴν πρωΐαν διέταξε νὰ κατασκευάσωσι σημαίαν φέρουσαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ μετὰ τῶν γραμμάτων Χ. Ρ. (= Χριστός)· ἡ σημαία αὕτη, ἥτις ὠνομάσθη λάβαρον, διήγειρε μέγαν ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς Χριστιανούς· προπορευομένου δὲ τοῦ λαβάρου, ὁ Κωνσταντῖνος ὥρμησε μετὰ θάρρους κατὰ τοῦ Μαξεντίου· ἔξωθεν τῆς Ῥώμης γίνεται μάχη φονική· ὁ Μαξέντιος νικᾶται καὶ φεύγων πίπτει εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν καὶ πνίγεται, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰσέρχεται θριαμβευτικῶς εἰς τὴν Ῥώμην. Φρονῶν δὲ ὅτι ἡ λαμπρὰ αὕτη νίκη ὠφείλετο εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Χριστοῦ, ἐξέδωκε διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνώριζε τὸν Χριστιανισμὸν ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τοιουτοτρόπως ἡ νέα θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, ἥτις, ὡς εἴδομεν, ὑπέστη πολλοὺς καὶ φοβεροὺς διωγμοὺς ὑπό τινων τῶν προηγουμένων αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης, ἤδη διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ προστασίας τοῦ Κωνσταντίνου ἐστερεώθη καὶ ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος περιῆλθεν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρόν του Λικίνιον αὐτοκράτορα τῆς Ἀνατολῆς. Κατατροπώσας δὲ καὶ τοῦτον τῷ 323 παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, κατέστη ἤδη Μονάρχης Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἔκτοτε ὁ Κωνσταντῖνος ἐκηρύχθη ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας διαφοροτρόπως προστατεύων τοὺς Χριστιανούς. Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συνέβαινον πολλαὶ θρησκευτικαὶ ἔριδες, ὁ δὲ Ἄρειος, πρεσβύτερος (ἱερεὺς) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐτάρασσε τὴν ἐκκλησίαν, πρεσβεύων ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ὁμοούσιος τῷ πατρί, ἀλλ' εἶνε κτίσμα αὐτοῦ, ὁ Κωνσταντῖνος συνεκάλεσε τὴν α' Οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας τῷ 325. Ἡ σύνοδος αὕτη, ἥτις ἀπετελεῖτο ἐκ 318 πατέρων τῆς ἐκκλησίας καὶ προηδρεύετο ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ἀφώρισε τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου καὶ συνέταξε τὸ σύμβολον τῆς πίστεως μέχρι τοῦ 8 ἄρθρου. Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ διεκρίθη ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ἁπλοῦς διάκονος τότε ὤν, ὁ ἐπικληθεὶς στύλος τῆς ἐκκλησίας. Μετὰ ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην· ἐπειδὴ ὅμως ἐν Ῥώμῃ ἐπεκράτει ἡ εἰδωλολατρία καὶ ἑπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἡ πόλις αὕτη ὡς καθέδρα τοῦ πρώτου Χριστιανοῦ ἡγεμόνος, ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεφάσισε νὰ μεταθέσῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἕδραν· ἔκτισε λοιπὸν νέαν πόλιν ἐπὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, καὶ κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του. Ἡ πόλις αὕτη κατ' ἀρχὰς ὠνομάσθη Νέα Ῥώμη, ἔπειτα δὲ Κωνσταντινούπολις ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κωνσταντίνου. Ταύτην ὁ Κωνσταντῖνος ἐκαλλώπισε μὲ λαμπρὰ ἀνάκτορα, μὲ ναούς, καὶ μὲ διάφορα ἄλλα μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, περιέβαλε δὲ μὲ ἰσχυρὰ τείχη· τῷ 330 ἐτέλεσε μεγαλοπρεπῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας πρωτευούσης. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Κωνσταντῖνος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἵνα ἐκλέξῃ τὴν νέαν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του, ἡ μήτηρ του, ἡ εὐσεβὴς Ἑλένη, ἐπορεύθη εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ μετὰ πολλὰς ἐρεύνας ἀνεῦρε τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν τίμιον Σταυρόν· ἐπὶ τοῦ τάφου δὲ ἀνήγειρεν ὁ Κωνσταντῖνος λαμπρὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐν ἔτει 337 ὁ Κωνσταντῖνος ἀσθενήσας μετέβη κατὰ διαταγὴν τῶν ἰατρῶν εἰς τὰ ἐν Βιθυνίᾳ λουτρὰ τῆς Ἑλενουπόλεως· προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Νικομηδείας Εὐσεβίου· ἀπέθανε δὲ τὴν 21 Μαΐου 337· ὁ νεκρός του μετακομισθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Καὶ ἡ μὲν ἱστορία διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτοῦ κατορθώματα τὸν ὠνόμασε Μέγαν, ἡ δὲ Ἐκκλησία τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἁγίων καὶ τὸν ὠνόμασε ἰσαπόστολον, διότι μετὰ τοὺς ἀποστόλους οὐδεὶς συνετέλεσε περισσότερον τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν διάδοσιν καὶ παγίωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὡσαύτως μεταξὺ τῶν ἁγίων κατέταξεν ἡ Ἐκκλησία καὶ τὴν μητέρα τοῦ Κωνσταντίνου, τὴν εὐσεβῆ Ἑλένην, ἀμφοτέρων δὲ τὴν μνήμην ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τὴν 21 Μαΐου.

§ 64. Διάδοχοι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, πρὶν ἀποθάνῃ, διένειμε τὸ κράτος εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του Κωνσταντῖνον τὸν Β', Κωνστάντιον καὶ Κώνσταντα καὶ εἰς τοὺς δύο ἀνεψιούς του Δαλμάτιον καὶ Ἀννιβαλιανόν. Μετὰ τὸν ἀμοιβαῖον δὲ σπαραγμὸν τούτων, ὁ θρόνος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους περιῆλθεν εἰς τὸν Ἰουλιανόν, ἀνεψιὸν τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ὁ Ἰουλιανὸς ἐπεχείρησε ν' ἀνορθώσῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, δι' ὃ καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὠνομάσθη ἀποστάτης ἢ παραβάτης· ἡ ἀποτυχία του ὅμως ἦτο ἐκ τῶν προτέρων βεβαία, διότι ἡ ἀρχαία θρησκεία τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐκπνεύσῃ.

§ 65. Θεοδόσιος ὁ Μέγας (379 - 395).

Μετὰ τὸν Ἰουλιανὸν ἀνέβησαν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν θρόνον διάφοροι αὐτοκράτορες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ σπουδαιότατος ἦτο Θεοδόσιος ὁ Μέγας. Ὁ Θεοδόσιος ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Καταβαλὼν πάντας τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Δύσει ἐξησφάλισε τὴν τάξιν καθ' ὅλον τὸ ἀπέραντον Ῥωμαϊκὸν κράτος. Ὑπεστήριξε τὸν Χριστιανισμὸν πολὺ περισσότερον τοῦ Μ. Κων-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σταντίνου, διότι, ἐν ᾧ ὁ Κωνσταντῖνος ἠνείχετο καὶ τὸν ἐθνισμόν, ὁ Θεοδόσιος διὰ διατάγματος κατήργησε τὴν εἰδωλολατρίαν, κατήργησε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἔκλεισε τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐγένετο ὁ μέγας θεμελιωτὴς καὶ ἱδρυτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ Θεοδόσιος ἀποθνήσκων διῄρεσε τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος εἰς δύο (395), καὶ τὸ μὲν Ἀνατολικὸν ἔδωκεν εἰς τὸν υἱόν του Ἀρκάδιον, τὸ δὲ Δυτικὸν εἰς τὸν ἕτερον υἱόν του Ὀνώριον. Ἐκ τῶν δύο τούτων κρατῶν τὸ Δυτικὸν διετηρήθη ἐπὶ μίαν περίπου ἑκατονταετηρίδα. Διάφορα ἄγρια ἔθνη εἰσβαλόντα πανταχόθεν ἐλεηλάτουν καὶ κατέστρεφον αὐτό· τέλος τῷ 476 μ. Χ. κατελύθη τὸ Δυτικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἱδρύθησαν διάφορα βασίλεια· τὸ δὲ Ἀνατολικὸν διετηρήθη ὑπὲρ τὰ 1000 ἔτη.

Ἀσκήσεις.

63. Τίνος υἱὸς ἦτο ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας; — Κατὰ τίνος ἐπολέμησεν ὁ Κωνσταντῖνος πρῶτον; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον; — Εἰς ποίαν σπουδαίαν πρᾶξιν προέβη ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ τὸν κατὰ τοῦ Μαξεντίου πόλεμον; — Κατὰ τίνος ἐπολέμησεν ἔπειτα ὁ Κωνσταντῖνος; — Εἰπέ μοι περὶ τοῦ κατὰ τοῦ Λικινίου πολέμου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς α'. οἰκουμενικῆς συνόδου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς νέας καθέδρας τοῦ Κωνσταντίνου; — Πότε ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας καθέδρας; — Ὑπὸ τίνος ἀνευρέθη ὁ τίμιος σταυρὸς ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ τί ἱδρύθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κωνσταντίνου; — Ποῦ ἐτάφη ὁ Κωνσταντῖνος; — Πῶς ἐτίμησεν αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα του ἡ ἐκκλησία; — Πῶς ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς ἱστορίας;

64 - 65. Εἰπέ μοι περὶ τῶν διαδόχων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ περὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου; — Ὁποίαν ὑποστήριξιν παρέσχεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ὁ Θεοδόσιος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους;

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

§ 66. Βυζαντιακὴ ἱστορία

Τὸ Ἀνατολικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος, ἔχον πρωτεύουσαν τὸ ἀρχαῖον Βυζάντιον, ὠνομάσθη Βυζαντιακόν· τὸ κράτος τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἀπε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τελεῖτο ἐκ διαφόρων φυλῶν, τῶν ὁποίων κυριωτέρα καὶ ἐπικρατεστέρα ἦτο ἡ Ἑλληνική· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ συνεχώνευσεν ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς ἄλλας φυλὰς καὶ τοιουτοτρόπως τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἔγεινε καθαρῶς Ἑλληνικόν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ὠνομάζετο.

Ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους διαιρεῖται εἰς δύο περιόδους α') ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (395 - 1204 μ. Χ.) β') ἀπὸ τῆς ἁλώσεως Κωνπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων μέχρι τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων (1204 - 1453 μ. Χ.).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ

§ 67. Ἀρκάδιος (395 - 408) Θεοδόσιος ὁ Β'. ὁ μικρὸς (408 - 450).

Πρῶτος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτος ἦτο ὁ Ἀρκάδιος, υἱὸς τοῦ Μ. Θεοδοσίου (395-408)· ἡ βασιλεία τοῦ Ἀρκαδίου ὑπῆρξεν ἀθλία καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς· ἐπὶ τούτου οἱ Βησιγότθοι (ἔθνος ἄγριον) ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον ἐλεηλάτησαν τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Προχωρήσαντες δὲ μέχρι Ὀλυμπίας κατέστρεψαν τὰ πλεῖστα τῶν ἐν αὐτῇ ἱερῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διός, τὸ ἀριστοτέχνημα ἐκεῖνο τοῦ μεγαλοφυοῦς καλλιτέχνου Φειδίου. Ἐπὶ Ἀρκαδίου ἤκμασε καὶ ὁ μέγιστος τῆς ἐκκλησίας ῥήτωρ Ἰωάννης Χρυσόστομος, ἀρχιεπίσκοπος Κωνπόλεως. Ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος στηλιτεύσας ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν διαφθορὰν τῆς Αὐλῆς ἐξεθρονίσθη δὶς καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς ἀκολάστου Εὐδοξίας, συζύγου τοῦ Ἀρκαδίου, ἀπέθανε δὲ ἐν τῇ ἐξορίᾳ (407).

Θεοδόσιος Β'. ὁ μικρὸς (408-450) ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀρκαδίου καὶ διάδοχος αὐτοῦ· τοῦτον ἀνήλικον ὄντα ἐπετρόπευεν ἡ ἀδελφή του Πουλχερία. Ὁ Θεοδόσιος ἡλικιωθεὶς ἔλαβε σύζυγον τὴν Ἀθηναΐδα, θυγατέρα τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου Λεοντίου, ἥτις βαπτισθεῖσα ὠνομάσθη Εὐδοκία. Ἡ Εὐδοκία ἦτο κάτοχος μεγάλης παιδείας, πολλὰ δὲ ὠφελήθη παρ' αὐτῆς ἡ Ἑλλὰς· τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Εὐδοκίας εἰσήχθησαν εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Αὐλὴν καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν Ἑλληνικοὶ τρόποι καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα· ἱδρύθη ἐν Κων/πόλει Πανδιδακτήριον (εἶδος Πανεπιστημίου), ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδιδάσκοντο ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ φιλολογία, ἡ φιλοσοφία, ἡ ῥητορικὴ καὶ ἡ νομική.

§ 68. Ἰουστινιανὸς (527-565).

Μετὰ τὸν Θεοδόσιον Β΄. τὸν μικρὸν ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Κων/πόλεως διάφοροι αὐτοκράτορες οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἄξιοι. Μετὰ τούτους ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Ἰουστινιανός, εἷς ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους.

Ὁ Ἰουστινιανὸς κατήγετο ἐξ εὐτελοῦς γένους, διεδέχθη δὲ εἰς τὸν θρόνον τὸν θεῖόν του Ἰουστῖνον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐπιμελῶς· ὁ Ἰουστινιανὸς ἐλάμπρυνε τὸ κράτος του καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς· εἶχε δὲ συνεργοὺς εἰς τὸ μέγα ἔργον του ἄνδρας ἐπιφανεῖς: τοὺς δύο μεγάλους στρατηγοὺς Βελισσάριον καὶ Ναρσῆν, καὶ τὸν διαπρεπῆ νομομαθῆ Τριβωνιανόν· πρὸς τούτοις δὲ κατὰ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα. Ἡ Θεοδώρα ἦτο κόρη πτωχοτάτη· ὁ πατὴρ αὐτῆς ἦτο θηριοτρόφος· στερηθεῖσα πολὺ μικρὰ τοῦ πατρός της καὶ μείνασα ἄνευ προστασίας τινός, ἔζησε τὸν νεανικόν της βίον πολὺ ἄτακτον· κατόπιν ὅμως μεταμεληθεῖσα ἐγένετο φρόνιμος καὶ ἔζη βίον ἔντιμον ἐργαζομένη ξένας ἐργασίας. Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἰουστινιανὸς ἰδὼν τὴν Θεοδώραν καὶ θαυμάσας τὸ ἐξαίσιον αὐτῆς κάλλος, τὴν ἔλαβε σύζυγον· οὕτω λοιπὸν ἡ πτωχὴ καὶ ἀπροστάτευτος ἐκείνη κόρη, εὐνοηθεῖσα ὑπὸ τῆς τύχης, ἐγένετο βασίλισσα καὶ ἀνέβη εἰς τὸν τότε λαμπρότατον θρόνον τῆς οἰκουμένης.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ

«Στάσις τοῦ νίκα». Κατὰ τὸ 533 ὁ θρόνος τοῦ Ἰουστινιανοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διέτρεξε μέγαν κίνδυνον· ἐν Κων/πόλει ὑπῆρχον πάντοτε δύο μερίδες ἀντίπαλοι διαγωνιζόμεναι ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, οἱ Πράσινοι καὶ οἱ Γαλάζιοι (ὠνομάζοντο οὕτω ἐκ τοῦ χρώματος τῆς ἐνδυμασίας τῶν ἁρματηλατῶν αὐτῶν). Οἱ Πράσινοι κατεδιώκοντο πάντοτε ὑπὸ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ μάλιστα ὑπὸ τῆς Θεοδώρας, διότι αὕτη, ὅτε ἔμεινεν ὀρφανὴ πατρός, ζητήσασα θέσιν τινὰ παρὰ τῶν Πρασίνων ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, ἀπεπέμφθη ὑπ' αὐτῶν κακῶς. Οἱ Πράσινοι λοιπὸν ἑνωθέντες μετά τινων Γαλαζίων δυσηρεστημένων ἐστασίασαν κατὰ τοῦ βασιλέως· διασκορπισθέντες δὲ εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἐπυρπόλησαν διάφορα αὐτῆς μέρη, ἐν οἷς καὶ τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐνεγείρῃ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν ἀπὸ σφαγάς. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγιστος· ὁ Ἰουστινιανὸς φοβηθεὶς ἡτοιμάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης· ἡ τολμηρὰ ὅμως Θεοδώρα ἀνεχαίτισεν αὐτὸν εἰποῦσα μὲ ὕφος θαρραλέον «καλὸν ἐντάφιον εἶνε ὁ θρόνος». Ὁ Ἰουστινιανὸς τότε ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὸν στρατηγὸν Βελισσάριον νὰ καταστείλῃ τὴν στάσιν μὲ πᾶν μέσον. Καὶ ἀληθῶς ὁ Βελισσάριος κατώρθωσε πρῶτον νὰ διαιρέσῃ τοὺς στασιαστάς, ἐπιπεσὼν δ' ἔπειτα κατ' αὐτῶν ἐπήνεγκε τελείαν καταστροφὴν φονεύσας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ 30,000 καὶ ἀπαλλάξας οὕτω τὴν πρωτεύουσαν ἐκ τοῦ μεγίστου ἐκείνου κινδύνου· ἡ στάσις αὕτη ὠνομάσθη «στάσις τοῦ νίκα» ἐκ τοῦ συνθήματος τῶν ἐπαναστατῶν «νίκα».

Πόλεμοι. Ὁ Βελισσάριος διεξήγαγε τοὺς ἑξῆς πολέμους, διὰ τῶν ὁποίων ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους τοῦ Ἰουστινιανοῦ. α) Κατέλυσε τὸ ἐν Ἀφρικῇ κράτος τῶν Βανδάλων καὶ ἔφερεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸν βασιλέα αὐτῶν Γελίμερον αἰχμάλωτον, β) ἐνίκησε τοὺς Ὀστρογότθους ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ὑπέταξεν ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν προσαρτήσας αὐτὴν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος, ἐκόμισε δὲ εἰς τὴν Κων/πολιν τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς καὶ τὸν βασιλέα τῶν Ὀστρογότθων Οὐΐτιγιν αἰχμάλωτον, γ') ἐνίκησε δὶς τοὺς Πέρσας καὶ ἠνάγκασε τὸν βασιλέα αὐτῶν Χοσρόην νὰ συνθηκολογήσῃ. Ἐν ᾧ ὅμως ὁ Βελισσάριος ἐπολέμει κατὰ τῶν Περσῶν, ἐπανεστάτησαν ἐν Ἰταλίᾳ οἱ Ὀστρογότθοι· κατὰ τούτων ἐστάλη ὁ ἕτερος ἐπιφανὴς στρατηγὸς Ναρσῆς, ὅστις νικήσας τοὺς Ὀστρογότθους ὑπέταξε καὶ προσήρτησε καὶ πάλιν τὴν Ἰταλίαν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος.

Ἕτερον σπουδαῖον ἔργον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὸ ὁποῖον ἐλάμπρυνε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν βασιλείαν του καὶ ἀπηθανάτισε τὸ ὄνομά του, ἦτο ἡ νομοθεσία αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν συνέταξε ὁ ὑπουργός του καὶ ἔξοχος νομομαθὴς Τριβωνιανὸς ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων νομομαθῶν. Ἡ νομοθεσία αὕτη, ἥτις ὀνομάζεται «σῶμα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου» καὶ σήμερον ἀκόμη χρησιμεύει εἰς τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ κράτη ὡς βάσις τῶν νομοθεσιῶν.

Ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ κράτους του ἔκτισε 80 φρούρια κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀλλαχοῦ· ἐκόσμησε τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ διάφορα μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα· ἀνῳκοδόμησε τὸν κατὰ τὴν στάσιν τοῦ «νίκα» πυρποληθέντα ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Διὰ τὸν ναὸν τοῦτον ἐπὶ 6 ἔτη εἰργάζοντο 10,000 ἐργάται καὶ ἐδαπανήθησαν διὰ τὸ κτίριον καὶ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διακόσμησιν ὑπὲρ τὰ 300 ἑκατομμύρια δραχμῶν· τοσοῦτον δὲ ἦτο τὸ κάλλος καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ναοῦ, ὥστε κατὰ τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς καταληφθεὶς ὑπὸ θαυμασμοῦ ἀνέκραξε «νενίκηκά σε Σολομῶν».

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπιθυμῶν νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ κράτει μία θρησκεία ἑνιαία κατεδίωξε τὰς διαφόρους αἱρέσεις. Συνεκάλεσε ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Ε' οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἥτις κατεδίκασε τοὺς μονοφυσίτας· ὁ αὐτὸς προήγαγε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ μέταξα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἦτο γνωστὴ ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ἐθεωρεῖτο μάλιστα καὶ ὡς προϊὸν δένδρου. Ὁ Ἰουστινιανὸς κατώρθωσε διὰ δύο μοναχῶν νὰ φέρῃ ἐκ τῆς Κίνας ἐντὸς ῥάβδων ἐκ καλάμου σπόρον μεταξοσκώληκος καὶ ἐφρόντισε πολὺ περὶ τῆς καλλιεργείας αὐτοῦ. Ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετεδόθη βραδύτερον ἡ καλλιέργεια τῆς μετάξης καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Τὴν ἔνδοξον βασιλείαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπισκιάζει ἡ δυσμένεια αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν στρατηγὸν Βελισσάριον, ὅστις, ὡς λέγεται, διῆλθε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ὡς ἐπαίτης, καὶ ἡ καταφορὰ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐθνικούς, τῶν ὁποίων τοὺς ναοὺς μετέβαλεν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας.

69. Ἡράκλειος (610—641).

Οἱ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν καὶ πρὸ τοῦ Ἡρακλείου αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ὑπῆρξαν ἄθλιοι καὶ ἐλεεινοὶ περιαγαγόντες τὸ κράτος εἰς μεγάλην ἀθλιότητα. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος, εἷς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἡ μὲν διοίκησις τοῦ κράτους εὑρίσκετο εἰς τελείαν παραλυσίαν, τὰ δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἰκονομικὰ ἦσαν ἐντελῶς κατεστραμμένα. Ἔτι δὲ καὶ ἐξωτερικοὶ ἐχθροὶ ἠπείλουν τὸ κράτος, πρὸς βορρᾶν μὲν οἱ Ἄβαροι, πρὸς ἀνατολὰς δὲ οἱ Πέρσαι. Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χοσρόης ὁ Β' ἐκυρίευσε τὴν Συρίαν, καὶ τὴν Παλαιστίνην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπήγαγε καὶ τὸν τίμιον σταυρόν, ἔτι δὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· ἐλθὼν δὲ ἐστρατοπέδευσεν ἐν Χαλκηδόνι ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Ἡράκλειος κατ' ἀρχὰς διενοήθη νὰ μεταφέρῃ τὸν θρόνον του εἰς τὴν Καρχηδόνα, ἠμποδίσθη ὅμως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σεργίου, ὅστις ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσίν του τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἁγίας Σοφίας. Μὲ τοὺς θησαυροὺς τούτους ὁ Ἡράκλειος καταρτίσας στρατὸν καὶ στόλον, ἀποφασίζει νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος προσέλαβε θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, διότι ὁ Χοσρόης εἶχεν ὁρκισθῇ νὰ μὴ εἰρηνεύσῃ πρὸς τὸν Ἡράκλειον, πρὶν ἀναγκάσῃ αὐτὸν ν' ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν καὶ προσκυνήσῃ τὸν Ἥλιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

Ὁ Ἡράκλειος πρὶν ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Περσῶν μετέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας μὲ τὰ μαῦρα πέδιλα τοῦ μαχητοῦ καὶ προσηυχήθη ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ· ἔπειτα πεζὸς καὶ ἀκολουθούμενος ὑφ' ὅλου τοῦ πλήθους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπορεύθη εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐπεβιβάσθη μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ Ἡράκλειος δὲν ἐπετέθη κατὰ τοῦ Χοσρόου, ὅστις ἦτο ἐστρατοπεδευμένος ἀπέναντι τῆς Κων/πόλεως, ἀλλ' ἔπλευσεν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἐκεῖ παρὰ τὴν Ἰσσὸν ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, ἔπειτα δὲ ἐν Τραπεζοῦντι· προσελκύσας δὲ πρὸς ἑαυτὸν τοὺς Ἀρμενίους εἰσέβαλεν εἰς τὴν Περσίαν καὶ τοιουτοτρόπως ἠνάγκασε τὸν Χοσρόην ν' ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συρθῇ ἐκ τῆς Χαλκηδόνος. Ὁ Χοσρόης τότε συνεμάχησε μὲ τοὺς Ἀβάρους. 80 χιλ. Ἄβαροι ὑπὸ τὸν Χαγάνον ἦλθον ἐναντίον τῆς Κων)πόλεως καὶ ἐπολιόρκησαν αὐτὴν (626)· οἱ κάτοικοι τῆς Κων)πόλεως ἔπεμψαν πρεσβείαν πρὸς τὸν Χαγάνον καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν· ὁ Χαγάνος ὅμως ἀγερώχως διέταξε ν' ἀπέλθωσι πάντες ἐκ τῆς Κωνπόλεως, ἀφ' οὗ λάβῃ ἕκαστος ἀνὰ ἓν ὑποκάμισον· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει εἶπεν ὅτι τότε μόνον θὰ σωθῶσιν, ὅτν γείνωσι πτηνὰ καὶ πετάξωσιν, ἢ ἰχθύες καὶ πλεύσωσι. Τότε οἱ κάτοικοι τῆς Κων)πόλεως, ἀφοῦ προσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βώνου ἐπέπεσον κατὰ τῶν Ἀβάρων καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν προξενήσαντες μεγάλην φθοράν. Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ εἰς ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσυνης ἐποιήθη ὁ ἀκάθιστος ὕμνος εἰς τὴν Θεοτόκον, εἰς τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας οἱ Χριστιανοὶ ἀπέδιδον τὴν νίκην· ἔχει δὲ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος ὡς ἑξῆς

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
Ἀναγράφω σοι, ἡ πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
Ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
Ἵνα κράζω σοι, χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

Ὁ ὕμνος οὗτος ψάλλεται εἰς τὰς ἐκκλησίας τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν κατὰ τὸν ἑσπερινὸν ἑκάστης Παρασκευῆς.

Ὡσαύτως καὶ οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Χοσρόου Σιρόης δολοφονήσας τὸν πατέρα του συνωμολόγησεν εἰρήνην πρὸς τὸν Ἡράκλειον, ἀποδώσας εἰς αὐτὸν πάσας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας εἶχε κυριεύσῃ ὁ πατήρ του. καὶ τὸν τίμιον Σταυρόν.

Ὁ Ἡράκλειος ἐπανῆλθεν εἰς Κων)πολιν νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος· μετὰ ταῦτα πορευθεὶς εἰς Παλαιστίνην (628) ἀνύψωσεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸν τίμιον Σταυρὸν τὴν 14 Σεπτεμβρίου· τὴν ἡμέραν ταύτην ἑορτάζει κατ' ἔτος ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν. Μετά τινα ἔτη ἀνεφάνη ἐν Ἀραβίᾳ ἱδρυτὴς νέας θρησκείας ὁ Μωάμεθ, ὅστις κατώρθωσε νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῶν Ἀράβων προφήτης τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἄραβες ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τῷ νέῳ θρησκεύματι κατέκτησαν τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Αἴγυπτον. Κατὰ τούτων ἐξεστράτευσεν ὁ Ἡράκλειος, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς· ἔπειτα ἀσθενήσας ἐξ ὕδρωπος ἀπέθανε (641)

Ἀσκήσεις.

66 - 67. Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους; — Εἰς πόσας καὶ ποίας περιόδους διαιρεῖται ἡ Βυζαντιακὴ ἱστορία; — Τίς ἦτο ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους; — Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τοῦ Ἀρκαδίου; — Τίς γνωρίζεις περὶ Βησιγότθων; — Τίς μέγας ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ ἤκμασεν ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ τί γνωρίζεις περὶ αὐτοῦ; — Τίς διεδέχθη τὸν Ἀρκάδιον καὶ ὑπὸ τίνος ἐπετροπεύθη κατ' ἀρχάς; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀθηναΐδος καὶ περὶ Πανδιδακτηρίου ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

68. Τί γνωρίζεις περὶ Ἰουστινιανοῦ; — Ποίους εἶχε συνεργοὺς εἰς τὸ ἔργον του ὁ Ἰουστινιανός; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Θεοδώρας; — Εἰπέ μοι περὶ τῆς στάσεως τοῦ «νίκα»; — Ποίους πολέμους διεξήγαγεν ὁ Βελισσάριος; — Ποῖον πόλεμον διεξήγαγεν ὁ Ναρσῆς; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ; — Πόσα φρούρια καὶ ποῦ ἔκτισεν ὁ Ἰουστινιανός; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας; — Ποίαν οἰκουμενικὴν σύνοδον συνεκάλεσεν ὁ Ἰουστινιανός; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς μετάξης; — Πῶς προσηνέχθη πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς ὁ Ἰουστινιανός;

69. Ὁποία ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους, ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος; — Ποῖος ἦτο τότε βασιλεὺς τῶν Περσῶν καὶ ποίας χώρας εἶχε κατακτήσῃ οὗτος; — Ποῦ ἦλθε καὶ ἐστρατοπέδευσεν ὁ Χοσρόης Β'., τί διενοήθη νὰ πράξῃ ὁ Ἡράκλειος καὶ ὑπὸ τίνος ἠμποδίσθη; — Ποῖον χαρακτῆρα προσέλαβεν ὁ κατὰ τοῦ Χοσρόου πόλεμος τοῦ Ἡρακλείου καὶ διὰ τί; — Τί ἔκαμεν ὁ Ἡράκλειος πρὸ τοῦ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν Περσῶν; — Ποῦ ἐνίκησε κατὰ πρῶτον τοὺς Πέρσας καὶ ποῦ ἔπειτα; — Ποίους προσείλκυσε πρὸς τὸ μέρος του ὁ Ἡράκλειος καὶ τί ἔκαμεν ἔπειτα: — Μὲ ποίους συνεμάχησεν ὁ Χοσρόης; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων; — Πῶς τότε ἐσώθη ἡ Κωνσταντινούπολις; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου; — Πῶς ἐπερατώθη ὁ κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ; — Τί γνωρίζεις περὶ Ἀράβων καὶ Μωάμεθ;

§ 70. Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνᾶτος (668-685).

Μετὰ τὸν Ἡράκλειον ἄξιος λόγου αὐτοκράτωρ ὑπῆρξεν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνᾶτος. Ἐπὶ τούτου οἱ Ἄραβες ἐπολιόρκησαν τὴν Κων)πολιν ἐπὶ 7 ἔτη. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπέκρουσεν αὐτοὺς προξενήσας μεγίστην φθορὰν διὰ τοῦ καλουμένου Ἑλληνικοῦ πυρός, τὸ ὁποῖον ἐφευρέθη ὑπὸ τοῦ ἐκ Συρίας Ἕλληνος Καλλινίκου, καὶ εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ καίῃ ἐντὸς τοῦ ὕδατος· τοῦ πυρὸς τούτου τὴν φύσιν ἀγνοοῦμεν, διότι ἐτηρήθη μυστική.

§ 71. Εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες.

α) Λέων ὁ Ἴσαυρος (717—741) ἦτο ἐκ τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἰσαυρίας. Ἐπ' αὐτοῦ καὶ πάλιν οἱ Ἄραβες ἐπολιόρκησαν τὴν Κων/πολιν· ἀλλ' ἔνθεν μὲν τὸ ὑγρὸν πῦρ, ἔνθεν δὲ λιμὸς καὶ λοιμὸς ἐπροξένησαν μεγίστην φθορὰν εἰς τοὺς Ἄραβας· ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἓν ἔτος καὶ κατὰ ταύτην κατεστράφησαν 2500 πλοῖα καὶ 500 χιλ. ἀνδρῶν.

Ὁ Λέων ἐπιδιώκων τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ ἐν παραλυσίᾳ εὑρισκομένου κράτους του ἀνεμίχθη εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, καὶ ἐξ ἀγαθῆς μὲν προαιρέσεως, ἀλλ' ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως, ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγορεύετο ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων εἰκόνων· τὸ τοιοῦτον διήρεσε τοὺς ὑπηκόους του εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα ἤτοι τοὺς εἰκονολάτρας καὶ τοὺς εἰκονομάχους. Ἡ δὲ θρησκευτικὴ αὕτη ἔρις διαρκέσασα μέχρι τοῦ 842 ἐγένετο παραίτιος μυρίων κακῶν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος.

β) Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος (741—775) ἦτο υἱὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ διάδοχος Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου· οὗτος κατεδίωξε τοὺς εἰκονολάτρας σφοδρότερον τοῦ πατρός του· κατεδίωξε τοὺς μοναχοὺς καὶ ἔκλεισε πολλὰ μοναστήρια, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποβῇ καταγώγια διαφθορᾶς. Οἱ εἰκονολάτραι καὶ μάλιστα οἱ μοναχοὶ μισοῦντες τὸν Κωνσταντῖνον ὠνόμασαν αὐτὸν Κοπρώνυμον, ὡς μολύναντα τὴν κολυμβήθραν, ὅτε ἐβαπτίζετο. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου συνέβη ἐν Ἑλλάδι φοβερὸς λοιμός, ὅστις ἠρήμωσεν αὐτήν. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀποθανὼν ἀφῆκεν υἱὸν καὶ διάδοχον τὸν Λέοντα Δ'. τὸν ἐπικαλούμενον Χάζαρον.

§ 72. Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία (780-802). Νικηφόρος ὁ Α' (802-812).

Τὸν Λέοντα Δ'. ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ υἱός του Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὅστις ἀνήλικος ὤν ἐπετροπεύετο ὑπὸ τῆς μητρός του Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας· αὕτη τῷ 787 συνεκάλεσεν ἐν Νικαίᾳ τὴν 7ην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἥτις ἐπανέφερε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων· ἐκ τούτου ὅμως δυσηρεστήθη ἡ μερὶς τῶν εἰκονομάχων καὶ ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ παραχωρήσῃ τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱόν της Κωνσταντῖνον, ὅστις ἤδη εἶχεν ἐνηλικιωθῇ, ὅπερ καὶ ἐγένετο· ἡ Εἰρήνη ὅμως παρασυρομένη ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἀρχομανίας διέταξε καὶ ἐτύφλωσαν τὸν υἱόν της ἐν αὐτῷ τῷ δωματίῳ, ὅπου ἐγεννήθη· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ μετ' ὀλίγον ἐξωρίσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Λέσβῳ.

Τὴν Εἰρήνην διεδέχθη Νικηφόρος ὁ Α' (802-811)· οὗτος κατὰ πρῶτον ἐπολέμησε κατὰ τοῦ Ἀροὺν-Αλ-Ῥασίδ, καλίφου τῶν Ἀράβων, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἡττήθη πολλάκις. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀροὺν ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Βουλγάρους, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐνίκησεν· ἀλλ' ἔν τινι μάχῃ ἐφονεύθη ἡρωϊκῶς μαχόμενος· ὁ ἄγριος βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Κροῦμμος ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν τοῦ Νικηφόρου ἐπηργύρωσε τὸ κρανίον αὐτῆς καὶ μετεχειρίζετο αὐτὸ ὡς ποτήριον.

§ 73. Νέοι εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες.—Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας.

α) Λέων ὁ Ἀρμένιος (820-829) ἦτο γενναῖος αὐτοκράτωρ· καταπολεμήσας τοὺς λεηλατοῦντας τὸ Βυζαντιακὸν κράτος Βουλγάρους ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ συνομολογήσωσι 30ετῆ ἀνακωχήν· ὁ Λέων κατήργησε καὶ πάλιν τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων καὶ τοιουτοτρόπως ἤρχισαν πάλιν αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες. Ὁ Λέων ἐδολοφονήθη ἐντὸς τοῦ ἀνακτορικοῦ ναοῦ, διεδέχθη δὲ αὐτὸν Μιχαὴλ ὁ Τραυλός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ Ἄραβες κατέλαβον τὴν Κρήτην.

β) Θεόφιλος (829-842). Τὸν Μιχαὴλ τὸν Τραυλὸν διεδέχθη ὁ υἱός του Θεόφιλος, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ ἐραστὴς τῶν τεχνῶν· ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μητρυιὰ τοῦ Θεοφίλου θέλουσα νὰ συζεύξῃ αὐτὸν μὲ τὴν ὡραιοτέραν νεάνιδα, προσεκάλεσεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τὰς καλλίστας καὶ ἐπιφανεστάτας ἐκ τῶν ἐν Κων/πόλει νεανίδων, ἔδωκε δὲ εἰς τὸν Θεόφιλον μῆλον, ἵνα ἐγχειρίσῃ αὐτὸ εἰς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἐκλέξῃ ὡς σύντροφον τοῦ βίου του ὁ Θεόφιλος ἐστάθη τότε ἔμπροσθεν ὡραιοτάτης τινὸς νεάνιδος, τῆς Κασσιανῆς, ἀλλὰ πρὶν ἢ δώσῃ τὸ μῆλον ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὸ πνεῦμα αὐτῆς· ὅθεν χαριεντιζόμενος εἶπεν πρὸς αὐτὴν «ὡς ἄρα ἐκ γυναικὸς ἐρρύη τὰ φαῦλα» (ἐννοῶν τὴν Εὔαν)· ἀλλ' ἡ Κασσιανὴ μὲ θαυμαστὴν ἑτοιμότητα πνεύματος ἀπήντησεν «ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς (ἐννοοῦσα τὴν Θεοτόκον) πηγάζει τὰ κρείττω». Ὁ Θεόφιλος μὴ θέλων νὰ λάβῃ σύζυγον ἀνωτέραν ἑαυτοῦ κατὰ τὸ πνεῦμα, ἔδωκε τὸ μῆλον εἰς τὴν σεμνὴν Θεοδώραν.

Ἡ Κασσιανὴ μισήσασα τὴν τύχην της ἀπῆλθε μακρὰν τῆς κοινωνίας καὶ ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον, ἐκεῖ δὲ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ποίησιν· τότε δὲ ἐποίησε καὶ τὸ γνωστὸν «τροπάριον τῆς Κασσιανῆς», ὅπερ ψάλλεται εἰς τὰς ἐκκλησίας τὸ ἑσπέρας τῆς Μεγάλης Τρίτης

Ὁ Θεόφιλος ἐπεμελήθη τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν· ἐκόσμησε τὴν πρωτεύουσαν διὰ λαμπρῶν οἰκοδομημάτων· ἐπ' αὐτοῦ κατεσκευάσθη καὶ ἡ χρυσῆ πλάτανος, τῆς ὁποίας οἱ κλάδοι ἔφερον πτηνά, ἅτινα διὰ μηχανήματος ἤπλωνον τὰς πτέρυγας καὶ ἐκελάδουν ἁρμονικῶς.

Καὶ ὁ Θεόφιλος ἦτο εἰκονομάχος. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ ἡ σύζυγος του, ἡ σεμνὴ Θεοδώρα, ἐπιτροπεύουσα τὸν ἀνήλικον υἱόν της Μιχαήλ τὸν Γ'. τὸν ἐπικαλούμενον μέθυσον, συνεκάλεσε σύνοδον, ἥτις ἐπεκύρωσε τὰς πράξεις τῆς 7ης οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἐπανέφερε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων (248). Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἑορτάζει ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ Κυριακὴ δὲ αὕτη καλεῖται «Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας».

§ 74. Τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν

ΦΩΤΙΟΣ

Ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ Γ', καθαιρεθέντος τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, ἀνηγορεύθη πατριάρχης ὁ Φώτιος (857). Ὁ Φώτιος κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς γένους, ἦτο δὲ ἀνὴρ πολυμαθέστατος καὶ πολυγραφώτατος, μετὰ δὲ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον καὶ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, ὑπῆρξεν ὁ διαπρεπέστερος πατριάρχης Κων)πόλεως· ἀνῆλθε εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐκ λαϊκοῦ, εὐδοκιμήσας πρότερον εἰς ἀνώτερα πολιτικὰ ἀξιώματα· ἐπὶ Φωτίου ἔλαβεν ἀρχὴν τὸ σχίσμα τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ πάπαι τῆς Ῥώμης ἀπὸ πολλοῦ ἤρχισαν τὰ ἐπιφέρωσι διαφόρους καινοτομίας εἰς τὴν θρησκείαν· μετέβαλον τὸ 8ον ἄρθρον τοῦ συμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βόλου τῆς πίστεως, προσθέσαντες ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ· εἰς δὲ τὴν ἁγίαν μετάληψιν μεταχειρίζοντο ἄζυμον ἄρτον ἀντὶ ἐνζύμου· εἶχον δὲ πρὸς τούτοις τὴν ἀξίωσιν οἱ πάπαι νὰ θεωρῶνται ἀνώτεροι τῶν πατριαρχῶν καὶ ἀπῄτουν ἵνα πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ἀναγνωρίζωσι τὸν πάπαν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὰς παραδόξους ταύτας ἀξιώσεις τῶν παπῶν ἀπέκρουσαν οἱ κατὰ καιροὺς Πατριάρχαι, ὁ δὲ Φώτιος συνεκάλεσε καὶ σύνοδον, ἥτις κατεδίκασε τὰς καινοτομίας ταύτας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ὡς αἱρετικὰς καὶ ἀπέκρουσε πᾶσαν ἐπέμβασιν τοῦ πάπα εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω λοιπὸν ἤρχισε τὸ σχίσμα μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1503, ὁπότε ἐπὶ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ πατριάρχου τοῦ Μιχαὴλ Κουρουλαρίου ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπεσπάσθη ὁριστικῶς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς, πᾶσαι δὲ αἱ ἀπόπειραι, αἵτινες ἔκτοτε ἐγένοντο πρὸς ἕνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ἐναυάγησαν.

§ 75 Βασίλειος ὁ Μακεδών (866-886). —Λέων ὁ σοφός.— Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος.

Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος γνήσιος Ἕλλην αὐτοκράτωρ. Ἂν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ἀδόξως, δολοφονήσας τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν Γ', ἐν τούτοις ὅμως ἐδόξασε τὸν θρόνον διὰ λαμπρῶν πράξεων· ἐτακτοποίησε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους· ἀνέπτυξε τὰς πεζικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις· κατετρόπωσε τοὺς Ἄραβας ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ οὕτω ἀπήλλαξε τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν. Τότε οἱ Βόσνιοι καὶ οἱ Σέρβοι ἀνεγνώρισαν τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀποσείσῃ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ. Ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τοὺς Σλαύους, οἵτινες εἶχον καταλάβῃ τὰς ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ Δουνάβεως χώρας, ὡσαύτως δὲ καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας κατοίκους τοῦ Ταϋγέτου (τοὺς Μανιάτας).

Ὁ Βασίλειος πρῶτος ὥρισε νὰ γράφωνται τὰ δημόσια ἔγγραφα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀντὶ τῆς Λατινικῆς· ὡσαύτως διέταξε νὰ συνταχθῇ ἐν Ἑλληνικῇ γλώσσῃ νέα συλλογὴ νόμων, ἥτις συνεπληρώθη καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Βασιλικά.

Τὸν Βασίλειον τὸν Μακεδόνα διεδέχθη ὁ υἱός του Λέων ὁ Σοφὸς καὶ τοῦτον ὁ υἱός του Κωνσταντῖνος ὁ Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος ὅστις ἔλαβεν ὡς συνάρχοντα καὶ τὸν πενθερόν του Ῥωμανὸν τὸν Λεκαπηνόν. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ζ' ἡ βασίλισσα τῆς Ῥωσσίας Ὄλγα, χήρα τοῦ Ἰγώρ, ἐλθοῦσα εἰς Κων)πολιν (τῷ 895) ἐβαπτίσθη καὶ κατόπιν εἰσήγαγεν αὕτη τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ρωσσίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀσκήσεις.

70 - 71. Ἐπὶ τίνος αὐτοκράτορος οἱ Ἄραβες τὸ πρῶτον ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν ; — Πόσον χρόνον διήρκεσεν ἡ πολιορκία καὶ πῶς ἐσώθη ἡ Κωνσταντινούπολις ; — Ἐπὶ τίνος αὐτοκράτορος οἱ Ἄραβες δευτέραν φορὰν ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, πόσον χρόνον διήρκεσεν ἡ πολιορκία καὶ εἰς τί ἀπέληξε ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἀναμίξεως τοῦ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ; — Τί γνωρίζεις ἐν γένει περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου ; — Τί συνέβη ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου;

72. Τίς ἦτο ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία ; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς Ζ'. οἰκουμενικῆς συνόδου ; — Ποίαν φοβερὰν πρᾶξιν ἔπραξεν ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία ; — Ποῦ ἀπέθανεν ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία ; — Ποῖος διεδέχθη τὴν Εἰρήνην τὴν Ἀθηναίαν καὶ κατὰ τίνος πρῶτον ἐπολέμησεν οὗτος ; — Τί γνωρίζεις περὶ Κρούμμου ;

73. Εἰπέ μοι περὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου ; — Τί γνωρίζεις περὶ Θεοφίλου καὶ Κασσιανῆς ; — Ποῦ ἀπεσύρθη ἡ Κασσιανὴ καὶ τί ἐποίησεν ἐκεῖ ; — Διὰ τίνων καλλιτεχνημάτων ἐκαλλώπισε τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Θεόφιλος ; — Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου τί ἔκαμεν ἡ σύζυγός του Θεοδώρα ;

74. Τί γνωρίζεις περὶ Φωτίου ; — Τί ἔλαβεν ἀρχὴν ἐπὶ Φωτίου ; — Τίνας καινοτομίας ἐπέφερον εἰς τὴν θρησκείαν οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης ; — Ποίαν ἀξίωσιν εἶχον δι' ἑαυτοὺς οἱ Πάπαι ; — Πῶς κατεπολέμησεν ὁ Φώτιος τὰς καινοτομίας τῶν Παπῶν ; — Πότε ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπεσπάσθη ὁριστικῶς ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς ;

75. Τί γνωρίζεις περὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ; — Πῶς διῴκησε τὸ κράτος ὁ Βασίλειος καὶ ἀπὸ τίνων ἀπήλλαξε τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ; — Εἰς ποίους διέδωκε τὸν Χριστιανισμὸν ὁ Βασίλειος ; — Εἰς ποίαν γλῶσσαν ὥρισεν ὁ Βασίλειος νὰ γράφωνται τὰ δημόσια ἔγγραφα ; — Τί εἶνε τὰ «Βασιλικά» ; — Πότε καὶ πῶς εἰσήχθη εἰς τὴν Ῥωσσίαν ὁ Χριστιανισμός ;

§ 76. Νικηφόρος Β' ὁ Φωκᾶς (963-969).

Ὁ Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ὑπῆρξε κατὰ πρῶτον στρατηγὸς ἐπιφανέστατος καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἐκ τῶν ἐνδοξοτάτων. Ἐπὶ τοῦ προκατόχου του αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Β' ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς ἐξεστράτευσε μετὰ πολλῆς πεζικῆς καὶ ναυτικῆς δυνάμεως κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀράβων (961), νικήσας δὲ τὸν ἐμίρην τῆς Κρήτης Ἀβδοὺλ Ἀζίζ, ἐκυρίευσε μετὰ ὀκτάμηνον πολιορκίαν τὸν ὀχυρὸν Χάνδακα (Ἡράκλειον). ἐκρήμνισε τὸ τεῖχος τοῦ Χάνδακος καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐπὶ λόφου ἔκτισε φρούριον, ὅπερ ὠνόμασε Τέμενος, ἵνα χρησιμεύῃ ὡς σκοπιὰ τῆς ἐν Κρήτῃ ἀνακαινισθείσης Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας· προσεκάλεσεν εἰς Κρήτην νέους ἀποίκους Χριστιανοὺς Ἕλληνας καὶ Ἀρμενίους καὶ ἐφρόντισε νὰ διαδώσῃ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ εἰς τοὺς Μωαμεθανούς. Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Κων)πολιν κομίζων ἄπειρα λάφυρα καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐμίρην τῆς Κρήτης Ἀβδοὺλ Ἀζίζ.

Εὐθὺς κατόπιν ὁ Νικηφόρος ἐξεστράτευσε μετὰ 200 χιλ. ἀνδρῶν κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων (962) καὶ ἐκυρίευσε ὑπὲρ τὰ 60 φρούρια αὐτῶν συνέλεξεν ἀμυθήτους θησαυρούς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπανῆλθεν εἰς Κων/πολιν καὶ ἐπλήρωσε τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἀποθανόντος δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ Β'. ὁ Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ καὶ ἔλαβε σύζυγον τὴν χήραν τοῦ Ῥωμάνου Θεοφανώ. Ὁ Νι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κηφόρος καὶ ὡς αὐτοκράτωρ διετήρησε τὸ μέγα ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὡς στρατηγὸς ἀπέκτησεν. Ἐκστρατεύσας καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων ἐκυρίευσε τὴν Ταρσόν. Ἐν Κιλικίᾳ διέδωκε τὸν Χριστιανισμόν· ὅσοι ἐκ τῶν Μωαμεθανῶν ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν, ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ μένωσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπεπέμφθησαν εἰς τὴν Συρίαν. Τὰ τζαμία των κατεστράφησαν καὶ αἱ πόλεις κατῳκήθησαν ὑπὸ Χριστιανῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ Νικηφόρος κατέκτησε τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κύπρον.

Καὶ ἐσωτερικῶς ὁ Νικηφόρος ἐπολιτεύθη καλῶς· ὑπεστήριξε τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας· ὅτε ὅμως ἠθέλησε νὰ περιστείλῃ τὰς διαφόρους καταχρήσεις δι' αὐστηρῶν μέτρων, ἐξήγειρε καθ' ἑαυτοῦ τὸ μῖσος τῶν αὐλικῶν καὶ τοῦ κλήρου· τέλος ὁ Νικηφόρος ἐδολοφονήθη ἐν τῷ κοιτῶνί του ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ τῇ συνεργείᾳ καὶ τῆς βδελυρᾶς Θεοφανοῦς.

§ 77. Ἰωάννης Τσιμισκῆς (967-976).

Μετὰ τὸν Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν ἐγένετο αὐτοκράτωρ ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, ὅστις ἐδείχθη καθ' ὅλα ἐφάμιλλος τοῦ προκατόχου του. Καὶ πρῶτον ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ρώσσων, οἵτινες ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου τοῦ Β'. εἶχον ἐγκαθιδρυθῆ ἐν Βουλγαρίᾳ πρὸς τιμωρίαν τῶν αὐθάδων Βουλγάρων. Ὁ Τσιμισκῆς κυριεύσας τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βουλγαρίας Πραισλαύαν, διέταξε τοὺς Ῥώσσους ν' ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς Βουλγαρίας, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν ὑπήκουσαν, προσέβαλον αὐτοὺς καὶ πάλιν εἰς τὸ παρὰ τὸν Δούναβιν Χορύστολον καὶ τοὺς κατέστρεψε. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ὑπὲρ πάντας διεκρίθη ὁ στρατηλάτης ἅγιος Θεόδωρος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου τὸ Δορύστολον ὠνομάσθη Θεοδωρούπολις. Ὁ Τσιμισκῆς μετὰ ταῦτα προσήρτησε τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἐπαρχίαν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος.

Μετὰ ταῦτα ἐστράτευσε ἐναντίον τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων καὶ διαπεράσας τὸν Εὐφράτην ἐκυρίευσε τὴν Ἄμιδον καὶ κατέστησε φόρου ὑποτελῆ τὸν καλίφην τοῦ Βαγδατίου. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κομίζων πλούσια λάφυρα· ὁ καλίφης ὅμως μετά τινα χρόνον κατεπάτησε τὰς συνθήκας καὶ ὁ Τσιμισκῆς εἰσέβαλε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἐκτρίευσε πολλὰς πόλεις τῆς ὑπο τῶν Ἀράβων κατεχομένης Συρίας. Ἐπιστρέφων δ' ἐκ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἀπέθανε τῷ 976 δηλητηριασθεὶς ὑπό τινος εὐνούχου Βασιλείου καλουμένου.

§ 78 Βασίλειος Β'. ὁ Βουλγαροκτόνος (976-1025).

Τὸν Ἰωάννην Τσιμισκῶν διεδέχθη ὁ Βασίλειος Β'. ὁ Βουλγαροκτόνος, υἱὸς τοῦ Ρωμάνου τοῦ Β'. ἐν ἡλικίᾳ 20 ἐτῶν. Ὁ Βασίλειος ὑπῆρξε διασημότατος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ πρῶ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τον ἐπολέμησε πρὸς τὸν στασιάσαντα στρατάρχην τῆς Ἀνατολῆς Βάρδαν τὸν Σκληρόν, καταβαλὼν δὲ τοῦτον μετὰ τριετῆ ἀγῶνα, ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ὠφελούμενοι ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν ἐρίδων καὶ στάσεων τῶν Βυζαντίνων ἐπανεστάτησαν καὶ ἀναγορεύσαντες βασιλέα τομηρὸν Βοεβόδαν Σαμουὴλ ὑπέταξαν τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀλβανίαν, τὴν Ἤπειρον, καὶ τὴν Θεσσαλίαν, καὶ τέλος εἰσέβαλον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι Πελοποννήσου λεηλατοῦντες.

Ὁ Βασίλειος ἀπαλλαγεὶς τοῦ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ ἐστράτευσε κατὰ τῶν Βουλγάρων· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνικήθη, μέγα δὲ μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Βουλγάρων. Ἐν τούτοις ὁ Βασίλειος δὲν ἀπεθαρρύνθη, ἀλλὰ παρασκευάζετο εἰς νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Ἐν ἔτει 895 μαθὼν ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶχον εἰσβάλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἔπεμψε κατ' αὐτῶν τὸν περίφημον στρατηγὸν Νικηφόρον Οὐρανόν. Ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς φθάσας εἰς τὴν Φθιώτιδα εὗρε τοὺς Βουλγάρους ἐστρατοπεδευμένους ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ· ὁ Σπερχειὸς πρὸ ὀλίγου εἶχε πλημμυρήσῃ ἕνεκα ῥαγδαιοτάτων βροχῶν· οἱ Βούλγαροι θεωροῦντες ἀδύνατον τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ἅμα ἐπῆλθεν νύξ, ἐκοιμήθησαν ἀμέριμνοι· ὁ Νικηφόρος ὅμως κατορθώνει καὶ εὑρίσκει πόρον τινα· διαβαίνει περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸν ποταμόν καὶ ἐπιπίπτει αἰφνιδίως κατὰ τῶν κοιμωμένων Βουλγάρων καὶ κατακόπτει αὐτοὺς μόλις διέφυγον τὴν σφαγὴν ὁ βασιλεὺς Σαμουὴλ μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ὀλίγων ἄλλων. Διὰ τῆς νίκης ταύτης ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς ἀπήλλαξε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Βουλγαρικῆς κυριαρχίας Ἔκτοτε ὁ Βασίλειος ἐξηκολούθησε τακτικὸν πόλεμον κατὰ τῶν Βουλγάρων, θέλων ν' ἀπαλλαγῇ διὰ παντὸς τῶν Βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε μέχρι τοῦ 1018· τέλος οἱ Βούλγαροι ὑπέκυψαν εἰς τὸν Βασίλειον καὶ ἡ Βουλγαρία προσηρτήθη καὶ πάλιν εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος. Ὁ Βασίλειος ὠνομάσθη «Βουλγαροκτόνος» διότι εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ οἱ Βούλγαροι ἔτρεμον.

ΒΑΣ. ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΣ

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου ὁ Βασίλειος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἀναβὰς δὲ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅστις εἶχε μεταβληθῇ ἐσωθεν εἰς ναὸν τῆς Θεοτόκου, καὶ προσέφερεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εὐχαριστήρια εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐκόσμησε δὲ τὸ ἱερὸν διὰ λαμπρῶν ἀναθημάτων.

Ὁ Βασίλειος ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς καὶ πρὸς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρόν του Ὄθωνα τὸν Β' αὐτοκράτορα τῶν Γερμανῶν, ὅστις ἐζήτει νὰ λάβῃ τὴν κάτω Ἰταλίαν ὡς προῖκα τῆς συζύγου του Θεοφανοῦς· δώσας δὲ ὁ Βασίλειος τὴν ἄλλην ἀδελφήν του Ἄνναν σύζυγον εἰς τὸν βασιλέα τῶν Ῥώσσων Βλαδίμηρον, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν Χερσῶνα. Ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Β' τὸ Βυζαντιακὸν κράτος εἶχε τὴν μεγαλειτέραν ἔκτασιν καὶ εὑρίσκετο ἐν τῇ ὑψίστῃ ἀκμῇ. Ὁ Βασίλειος ἀπέθανε τῷ 1025 ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν.

Ἀσκήσεις.

75. Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ κατὰ τῆς Κρήτης; — Κατὰ τίνων ἔπειτα ἐξεστράτευσεν ὁ Φωκᾶς; — Πότε ἔγεινεν αὐτοκράτωρ ὁ Φωκᾶς καὶ ποίαν ἔλαβε σύζυγον; — Εἰπέ μοι τὰς πολεμικὰς πράξεις τοῦ Φωκᾶ ὡς αὐτοκράτορος; — Πῶς ἐπολιτεύθη ἐσωτερικῶς ὁ Φωκᾶς; — Ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος αὐτοῦ;

76. Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς; — Κατὰ τίνων πρῶτον ἐξεστράτευσεν ὁ Τσιμισκῆς καὶ τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τούτου; — Τίς διεκρίθη εἰς τὴν παρὰ τὸ Δορύστολον μάχην; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Τσιμισκῆ κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων; — Πῶς ἀπέθανεν ὁ Τσιμισκῆς;

78. Τίς διεδέχθη τὸν Ἰωάννην Τσιμισκῆν; — Κατὰ τίνος ἐπολέμησε κατὰ πρῶτον ὁ Βασίλειος Β'. — Τί ἔκαμον ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Βούλγαροι; — Κατὰ τίνων ἐστράφη ὁ Βασίλειος ἅμα ἀπηλλάγη ἀπὸ τοῦ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ; — Ποῦ καὶ πῶς καὶ ὑπὸ τίνος ἡττήθησαν οἱ Βούλγαροι καὶ ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἥττης ταύτης; — Μέχρι τίνος ἔτους διήρκεσεν ὁ κατὰ τῶν Βουλγάρων πόλεμος τοῦ Βασιλείου τοῦ Β'. καὶ ποίαν ἔκβασιν ἔλαβεν οὗτος; — Πῶς ὠνομάσθη ὁ Βασίλειος Β'. καὶ διὰ τί; — Ποῦ ἦλθεν ὁ Βασίλειος μετὰ τὸ πέρας τοῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου καὶ τί ἔκαμε; — Κατὰ τίνος ἔπειτα ἐπολέμησεν ὁ Βασίλειος; — Εἰς ποῖον ἔδωκε τὴν δευτέραν ἀδελφήν του ὁ Βασίλειος καὶ τί ἔλαβε παρ' ἐκείνου; — Εἰς ποίαν θέσιν εὑρίσκετο τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου;

§ 79. Σταυροφορίαι.

Σταυροφορίαι ὀνομάζονται αἱ ἐκστρατεῖαι, τὰς ὁποίας ἐπεχείρησεν ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῶν βαρβάρων κατακτητῶν· τοιαῦται σταυροφορίαι ἔγειναν ἑπτὰ ἐν διαστήματι δύο περίπου αἰώνων.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ μήτηρ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου πορευθεῖσα εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀνεῦρε τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν ἐπ' αὐτοῦ ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, εἶχεν ἐπικρατήσῃ συνήθεια παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς νὰ μεταβαίνωσι χάριν ψυχικῆς σωτηρίας εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους τόπους, ὅπου ἐνεφανίσθη, ἐδίδαξε καὶ ἐσταυρώθη ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν τὴν χώραν ἐκείνην κατεῖχον οἱ ἐμπορικοὶ Ἄραβες, οἱ προσκυνηταὶ εὕρισκον φιλοξενίαν παρὰ τοῖς ἐγχω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρίοις· ἀφ' ὅτου ὅμως ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Σελδσουκιδῶν Τούρκων, οἱ Χριστιανοὶ ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατακτητῶν ληστευόμενοι, κακοποιούμενοι καὶ ἀναγκαζόμενοι νὰ πληρώνωσι κεφαλικὸν φόρον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1903 προσκυνητής τις, ὁ ἐρημίτης Πέτρος, ἐξ Ἀμβιανοῦ τῆς Γαλλίας, ἐπανελθὼν ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ παρουσιάσθη εἰς τὸν τότε Πάπαν Οὐρβανὸν τὸν Β' καὶ διηγήθη τὰ παθήματα, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο οἱ Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν Σελδσουκιδῶν Τούρκων.

Κατ' ἐντολὴν τοῦ Πάπα ὁ Πέτρος περιῆλθε τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἵνα προπαρασκευάσῃ τὰ πνεύματα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων ἀπὸ τῶν ἀπίστων. Ἡ ἀφελὴς διήγησις τοῦ ἐρημίτου Πέτρου περὶ τῶν δεινοπαθημάτων τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους διήγειρε πανταχοῦ ζωηρὰν συγκίνησιν. Ὅτε δὲ κατόπιν ὁ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ Β' συνεκάλεσε σύνοδον ἐν ἐν Κλερμοντίῳ τῆς Γαλλίας, συνέρρευσαν εἰς αὐτὴν ἐπίσκοποι, μεγιστᾶνες καὶ ἄπειρον πλῆθος λαοῦ πάσης τάξεως. Ὁ πάπας διὰ λόγου ἐνθουσιαστικοῦ ἐκάλεσεν ἕκαστον ν' ἀπαρνηθῇ ἑαυτὸν καὶ νὰ ἄρῃ τὸν σταυρὸν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ἁγίας χώρας. Πάντες ἑνὶ στόματι ἀνεβόησαν «ὁ Θεὸς τὸ θέλει», χιλιάδες δὲ ἐγονάτισαν καὶ ὡρκίσθησαν νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον, προσέρραψαν δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἐρυθρὸν σταυρὸν ἐξ ὀθόνης· ὅθεν καὶ σταυροφόροι ἐκλήθησαν· οὕτω λοιπὸν ἤρχισεν ἡ πρώτη σταυροφορία (1096-1100).

§ 80. Πρώτη σταυροφορία (1096-1100)—Ἀλέξιος Κομνηνός.

Τὸ ἔαρ τοῦ 1096 στίφη ἄτακτα καὶ κακῶς ὡπλισμένα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐρημίτου Πέτρου καὶ τοῦ πτωχοῦ Γάλλου ἱππότου Βαλτέρου ἐκίνησαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν· καθ' ὁδὸν ὅμως διέπραξαν τοσαύτας ἀσεβεῖς καὶ μιαρὰς πράξεις, ὥστε ἐπιπεσόντες οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Οὔγγροι, διὰ τῆς χώρας τῶν ὁποίων διήρχοντο, ἐφόνευσαν χιλιάδας ἐκ τῶν σταυροφόρων· τοὺς δὲ λοιποὺς, οἵτινες ἔφθασαν μέχρι τῆς Νικαίας, ἐξωλόθρευσαν οἱ Σελδσουκίδαι Τοῦρκοι.

Μετὰ ταῦτα διάφοροι ἡγεμόνες καὶ μεγιστᾶνες τῆς Εὐρώπης ἐξεστράτευσαν μετὰ πολλῶν χιλιάδων διὰ Κων)πόλεως. Αὐτοκράτωρ τῆς Κων)πόλεως τότε ἦτο ὁ Ἀλέξιος Α'. Κομνηνός, εἷς ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Ἀλέξιος, ἂν καὶ παρέλαβε τὸ κράτος ἐξησθενημένον καὶ πανταχόθεν περιστοιχιζόμενον ὑπὸ διαφόρων ἐχθρῶν, ἐν τούτοις διὰ τῆς ἐκτάκτου ἱκανότητος καὶ δραστηριότητός του ὄχι μόνον διετήρησεν αὐτὸ σῶον καὶ ἀβλαβές, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπεξέτεινεν ἀνακτήσας πολλὰς χώρας, αἵτινες πρότερον εἶχον ἁρπαγῇ ὑπὸ τῶν ἐχθῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Ἀλέξιος ἐπέτρεψε εἰς τοὺς σταυροφόρους νὰ διέλθωσι διὰ Κων) πόλεως, ἀφ' οὗ προηγουμένως οὗτοι ὑπεσχέθησαν ἐνόρκως ν' ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν ὅσας χώρας ἤθελον κυριεύσῃ.

Οἱ σταυροφόροι διαβάντες εἰς τὴν Ἀσίαν περιῆλθον εἰς μεγάλην στενοχωρίαν ἕνεκεν ἐλλείψεως τροφῶν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπέστρεψαν ὀπίσω καὶ ἄλλοι ἀπεχωρίσθησαν· οἱ λοιποὶ ἦλθον καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσαν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ σουλτᾶνος τῶν Σελδσουκιδῶν Τούρκων πολιορκεῖ στενῶς τοὺς χριστιανοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ· ἡ καταστροφή αὐτῶν ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος· τότε ὅμως ἱερεύς τις ἀνεκάλυψε ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Πέτρου τὴν ἁγίαν λόγχην, ἥτις τοσοῦτον ἐνθουσιασμὸν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Χριστιανούς, ὥστε οὗτοι ποιήσαντες ἔξοδον ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους.

Ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. Κατόπιν οἱ σταυροφόροι ἐβάδισαν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ· εὐθὺς ὡς εἶδον αὐτὴν μακρόθεν, ἐγονάτισαν, ἔχυσαν δάκρυα χαρᾶς καὶ ἔψαλλον ὕμνους πρὸς τὸν Θεόν ἔπειτα προσέβαλον τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐκυρίευσαν αὐτὴν μετὰ πολιορκίαν 39 ἡμερῶν· τρομερὰ ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν ἡττηθέντων· 10 χιλ. Τοῦρκοι ἐσφάγησαν εἰς τὰ τζαμία· οἱ Ἰουδαῖοι ἐκάησαν ἐν ταῖς Συναγωγαῖς· οἱ σταυροφόροι δὲν ἐφείσθησαν οὐδεμιᾶς ἡλικίας καὶ οὐδενὸς γένους· αἱ ὁδοὶ ἐπληρώθησαν νεκρῶν· ἀφ' οὗ δὲ ἐκορέσθησαν ἐκδικούμενοι, ἐπῆλθε πάλιν εἰς αὐτοὺς ἔπειτα ἡ χριστιανικὴ ταπεινότης καὶ μετάνοια! μὲ τὴν κεφαλὴν ἀποκεκαλυμμένην καὶ γυμνοὺς τοὺς πόδας ἐπορεύοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ ἔψαλλον δοξολογίας εἰς τὸν Θεόν, αὐτοί, οἵτινες πρότερον ἐμαίνοντο ὡς λυσσῶντα θηρία.

Μετὰ ταῦτα οἱ σταυροφόροι ἐξέλεξαν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ τὸν Γουδοφρέδον· οὗτος ὅμως ἠρνήθη τὰ φορέσῃ βασιλικὸν στέμμα εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἄλλοτε ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου περιεβλήθη στέφανον ἐξ ἀκανθῶν· ἠρκέσθη μόνον νὰ λέγηται, «προστάτης τοῦ ἁγίου τάφου».

Οἱ σταυροφόροι ὅμως ὄχι μόνον τὴν ὑπόσχεσίν των πρὸς τὸν Ἀλέξιον τὸν Α'. δὲν ἐτήρησαν, ἀλλὰ καὶ χώρας τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους ἤρχισαν νὰ κατακτῶσι. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀλέξιος ἐκήρυξε κατ' αὐτῶν πόλεμον καὶ τοὺς ἠνάγκασε ν' ἀποδώσωσι εἰς αὐτὸν τὰς καταληφθείσας χώρας, τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν Λαοδίκειαν καὶ ἄλλας.

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ ἄλλας ἐξ σταυροφορίας ἐπεχείρησαν· ἀλλ' ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον ἐγένοντο αὗται, δὲν ἐπραγματοποιήθη. Οἱ ἅγιοι τόποι καὶ πάλιν περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, ἀφ' οὗ ἐποτίσθησαν μὲ τὸ αἷμα τοσούτων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

§ 81. Παρακμὴ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους.

Μετὰ τὸν Ἀλέξιον τὸν Α'. ἄξιος λόγου αὐτοκράτωρ τῆς Κων/πόλεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπῆρξεν ὁ ἔγγονος τοῦ Ἀλεξίου Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς (1143-1180)· οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἡρωϊκώτερος πάντων τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους· τὸν πόλεμον ἐθεώρει ὡς ἡδίστην τροφήν· μιμούμενος δὲ τοὺς ἱππότας τῆς Δύσεως εἰσήγαγεν εἰς τὸν στρατόν του τὸν βαρὺν ὁπλισμὸν ἐκείνων, τὰς μακρὰς ἀσπίδας καὶ τὰς μακρὰς λόγχας.

Ὁ Μανουὴλ διεξήγαγε πολλοὺς πολέμους ἐπιτυχῶς· ὑπεχρέωσε τὸν δοῦκα τῆς Ἀντιοχείας Ῥενάλδον νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸν κατ' ἔτος ἀριθμόν τινα στρατιωτῶν· ὅτε εἰσῆλθεν ἔφιππος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὡς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος, ὁ Ῥενάλδος παρεπορεύετο πεζὸς καὶ ἐκράτει τὸν ἀναβολέα τοῦ ἵππου τοῦ Μανουήλ· ἠκολούθει δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ Βαλδουῖνος ὁ Γ. ἄνευ βασιλικῶν παρασήμων· νικήσας δ' ἔπειτα τὸν σουλτᾶνον τοῦ Ἰκονίου ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ὀμόσῃ ὑποταγήν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μανουὴλ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἔβαινε ῥαγδαίως πρὸς τὴν παρακμήν.

§ 82. Ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204).

Ἐν ἔτει 1195 ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῆν Κων/πόλεως Ἀλέξιος ὁ Γ'., ἐκθρονισθέντος καὶ τυφλωθέντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου· ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτο (1203) οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἰταλοὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βονιφατίου, μαρκίωνος τοῦ Μομφερρατικοῦ, καὶ τοῦ Βαλδουΐνου, κόμητος τῆς Φλανδρίας, ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν Δ'. σταυροφορίαν· ὁ Δόγης τῆς Ἐνετίας Ἐρρῖκος Δάνδολος ὑπερενενηκοντούτης, ἀνέλαβεν ἐπὶ πληρωμῇ νὰ διαπεραιώσῃ τοὺς σταυροφόρους δι' Ἐνετικῶν πλοίων εἰς τὴν Ἀσίαν. Τότε παρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν σταυροφόρων ὁ Ἀλέξιος, υἱὸς τοῦ ἐκθρονισθέντος Ἰσαακίου, καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι εἰς βοήθειαν τοῦ πατρός του, ὑπέσχετο δὲ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτοὺς χρήματα καὶ στρατὸν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Οἱ σταυροφόροι πεισθέντες εἰς τὰς μεγάλας ὑποσχέσεις τοῦ Ἀλεξίου ἔπλευσαν εἰς Κων)πολιν καὶ προσωρμίσθησαν τῷ 1203 εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ἀπέναντι τῆς Κων πόλεως· ἀφοῦ δὲ μάτην προσεκάλεσαν τὸν σφετεριστὴν Ἀλέξιον τὸν Γ'. ν' ἀποδώσῃ τὸν θρόνον εἰς τὸν νόμιμον αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον, διαρρήξαντες τὴν ἅλυσιν, ἥτις ἔφρασσε τὴν εἴσοδον τοῦ Κερατίου κόλπου, ἔγειναν κύριοι τοῦ λιμένος τοῦ Γαλατᾶ· ἔπειτα προσέβαλον τὴν Κων)πολιν· καὶ ἀπέτυχε μὲν ἡ προσβολή, ἀλλ' ὁ δειλὸς Ἀλέξιος Γ' χωρὶς κἂν νὰ δοκιμάσῃ τὰς δυνάμεις του, ἐδραπέτευσεν ἐκ Κων)πόλεως. Μόνος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Θεόδωρος Λάσκα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρης προσέβαλεν ἀπὸ ξηρᾶς τοὺς σταυροφόρους, ἀλλὰ καὶ οὗτος στερούμενος στρατοῦ καὶ στόλου οὐδὲν κατώρθωσε.

Τότε ἀπεφυλακίσθη ὁ τυφλὸς Ἰσαάκιος καὶ ἐγκατεστάθη ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἀλεξίου τοῦ Δ'. ὅτε ὅμως οἱ Φράγκοι (οὕτως ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως· προσέτι δὲ καὶ Λατῖνοι) ἀπῄτησαν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἀλεξίου, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξωργίσθη ὁ λαός, ὥστε στασιάσας καθῄρεσε τὸν Ἰσαάκιον καὶ τὸν υἱόν του Ἀλέξιον τὸν Δ'. ἀνεβίβασε δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου συγγενῆ τινα τοῦ Ἰσαακίου, τὸν Ἀλέξιον Ε'. τὸν Μούρτζουφλον· καὶ ὁ μὲν Ἀλέξιος Δ'. ἐφονεύθη, ὁ δὲ γέρων Ἰσαάκιος ἀπέθανε μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς λύπης καὶ τοῦ φόβου.

Τότε οἱ Φράγγοι ἀπεφάσισαν νὰ κατακτήσωσι τὴν Κων)πολιν, ἀφ' οὗ προηγουμένως συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν λαφύρων. Προσέβαλον λοιπὸν τὴν πόλιν καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης· καὶ ἡ μὲν πρώτη ἔφοδος ἀπέτυχε· μετὰ τρεῖς ὅμως ἡμέρας ἐπαναληφθείσης τῆς ἐφόδου, οἱ σταυροφόροι ἔγειναν κύριοι τῆς Κων)πόλεως.

Ἡ ἅλωσις τῆς Κων)ολεως ἐχούσης πληθυσμὸν 400.000 κατοίκων ὑπὸ 20,000 περίπου σταυροφόρων μαρτυρεῖ τὴν ἐλεινότητα, εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθεν ἡ ἄλλοτε ἔνδοξος πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους. Ἀνεκδιήγητα εἶνε τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα ὑπέστη ἡ Κων)πολις ὑπὸ τῶν Φράγκων. Οἱ Φράγκοι προσηνέχθησαν ὡς τίγρεις καὶ οὐχὶ ὡς ἄνθρωποι καὶ μάλιστα Χριστιανοί. Διασπαρέντες εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως ἔσφαζον τοὺς κατοίκους ἀδιακρίτως, μὴ φειδόμενοι οὐδεμιᾶς ἡλικίας· τὴν πρώτην ἡμέραν κατεκρεούργησαν δισχιλίους πολίτας, τὰς δὲ ἑπομένας Κύριος οἶδε πόσους· τὰς οἰκίας ἐλεηλάτησαν καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον κατέκαυσαν· δὲν ἐσεβάσθησαν οὐδὲν οὔτε ἱερὸν οὔτε ὅσιον· εἰσερχόμενοι εἰς τοὺς ναοὺς ἔχυνον κατὰ γῆς τὸ τίμιον αἷμα καὶ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν ποτηρίων, τὰ ὁποῖα ἔπειτα μετεχειρίζοντο ὡς κοινὰ ποτήρια εἰς τὰς τραπέζας των· ἀλλ' ἡ ἀσχημοσύνη καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτῶν ὑπερέβη πᾶν ὅριον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Κατεκερμάτισαν καὶ συνέτριψαν τὰς ἱερὰς πύλας, τὸν ἄμβωνα, τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ εἰσάγοντες εἰς τὸν ναὸν ἡμιόνους ἐφόρτωνον τὰ λάφυρα, τὸ δὲ ἱερὸν δάπεδον τοῦ ναοῦ ἐμολύνθη ἐκ τῶν κόπρων τῶν ζώων· ἐνδεδυμένοι δὲ τὰ πλατέα ἐνδύματα τῶν Ἑλλήνων καὶ κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας ἀντὶ σπάθης χάρτην καὶ μελανοδοχεῖα καὶ βιβλία περιήρχοντο τὰς ὁδοὺς καὶ ἐχλεύαζον τοὺς Ἕλληνας ὡς λογιωτάτους καὶ θηλυδρίας· δὲν ἐφείσθησαν δὲ οὐδὲ τῶν καλλιτεχνημάτων, ὅσα ἐκόσμουν τὰς πλατείας, τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ δημόσια καταστήματα· τέσσαρας χαλκοῦς ἵππους τοῦ ἱπποδρόμου ἀπέστειλεν ὁ Δάνδολος εἰς τὴν Ἐνετίαν, οἵτινες κοσμοῦσιν ἤδη τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Πολύτιμα χειρόγραφα τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ θεολο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γίος, ἅτινα διεσώθησαν ἐκ τῶν πυρκαϊῶν, συναθροίσαντες εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπυρπόλησαν.

Μετὰ ταῦτα οἱ Φράγκοι διένειμαν τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ὡς ἑξῆς· ὁ Βαλδουΐνος ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ Κων/πόλεως καὶ ἐστέφθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας· ὁ Βονιφάτιος ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ μεγάλου μέρους τῆς Ἑλλάδος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην· ὁ Θωμᾶς Μοροζίνης, Ἐνετός, ἐξελέχθη πατριάρχης· οἱ δὲ Ἐνετοὶ ἔλαβον τὴν μερίδα τοῦ λέοντος τ. ἔ. τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου, τὴν Κρήτην, ἐκ τῆς Πελοποννήσου τὴν Λακωνικήν, καὶ τὰς περισσοτέρας νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ἀσκήσεις.

79. Τί ὀνομάζονται σταυροφορίαι: — Πόσαι σταυροφορίαι ἔγειναν καὶ εἰς πόσον χρονικὸν διάστημα; — Ἀπὸ πότε ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ μεταβαίνωσιν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τοὺς ἁγίους τόπους καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν; — Τί ἐπάθαινον οἱ προσκυνηταὶ ἀφ' ὅτου τοὺς ἁγίους τόπους κατέλαβον οἱ Σελδσουκίδαι Τοῦρκοι; — Τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἐν Κλερμοντίῳ τῆς Γαλλίας συγκληθείσης συνόδου; — Διὰ τί ὠνομάσθησαν σταυροφόροι;

80. Πότε ἔγεινεν ἡ α'. σταυροφορία καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τίνων; — Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν πρώτων σταυροφόρων; — Τίς ἦτο τότε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου καὶ τί γνωρίζεις περὶ τούτου; — Ὑπὸ ποῖον ὅρον ἐπέτρεψεν ὁ Ἀλέξιος εἰς τοὺς σταυροφόρους νὰ διέλθωσι διὰ Κωνσταντινουπόλεως; — Ποίαν πόλιν ἐκυρίευσαν κατὰ πρῶτον ἐν Ἀσίᾳ οἱ σταυροφόροι; — Ὑπὸ τινος ἐπολιορκήθησαν κατόπιν ἐν αὐτῇ καὶ πῶς ἀπέκρουσαν τοὺς ἐχθρούς; — Τί γνωρίζεις περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων; — Πῶς ποσηνέχθησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ σταυροφόροι; — Ποῖον ἐξέλεξαν βασιλέα τῆς Ἱερουσαλὴμ οἱ σταυροφόροι; — Ἐδέχθη οὗτος τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως; — Ἐτήρησαν τὴν ὑπόσχεσίν των πρὸς τὸν Ἀλέξιον οἱ σταυροφόροι καὶ τί προέκυψεν ἐκ τούτου;

81-82. Τί γνωρίζεις περὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ; — Πῶς ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἀλέξιος Γ'; — Τίνες ἔμελλον νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν Δ'. σταυροφορίαν, πότε καὶ διὰ τίνος ὁδοῦ; — Τίς παρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν σταυροφόρων καὶ τί προέτεινεν εἰς αὐτούς; — Τί ἔπραξαν οἱ σταυροφόροι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην; — Εἰπέ μοι τὰ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων; — Πῶς προσηνέχθησαν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην οἱ Φράγκοι; — Τί ἔπαθεν ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τῶν Φράγκων; — Κατὰ τίνα τρόπον ἐχλεύαζον τοὺς Ἕλληνας οἱ Φράγκοι; — Ποῖα καλλιτεχνήματα ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἐνετίαν; — Πῶς διένειμον οἱ Φράγκοι τὸ Βυζαντιακὸν κράτος;

ΤΕΛΟΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελὶς

§ 1. Ἡ Μακεδονία πρὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β'. 5
» 2. Φίλιππος ὁ Β'. 6
» 3. Ἀνάμιξις τοῦ Φιλίππου εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος.—Δημοσθένης. . . . 8
» 4. Φωκικὸς ἢ ἱερὸς πόλεμος.—Ἅλωσις Μεθώνης καὶ Ὀλύνθου. 10
» 5. Ὁ πρὸς τοὺς Ἀμφισσεῖς πόλεμος τοῦ Φιλίππου—Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη. . . 12
» 6. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας. 15
» . Ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἀσίας.—Ἡ ἐν Γρανικῷ μάχη. . 18
» 8. Ὑποταγὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Γόρδιος δεσμός. 19
» 9. Ἡ ἐν Ἰσσῷ μάχη. 21
» 10. Ὑποταγὴ Φοινίκης, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου. 22
» 11. Ἡ παρὰ τὰ Γαυγάμηλα μάχη. 24
» 12. Θάνατος Δαρείου. 25
» 13. Θάνατος Φιλώτα, Παρμενίωνος καὶ Κλείτου. 26
» 14. Ἐκστρατεία Ἀλεξάνδρου κατὰ τῆς Ἰνδικῆς. 27
» 15. Ἐπάνοδος τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Περσίαν. 28
» 16. Δυσαρέσκεια Μακεδόνων.—Ἐπάνοδος Ἀλεξάνδρου εἰς Βαβυλῶνα καὶ θάνατος αὐτοῦ. 29
» 17. Διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. 31
» 18. Ἐξέγερσις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας.—Λαμιακὸς πόλεμος.—Θάνατος Δημοσθένους. 33
» 19. Βασίλεια τῶν ἐπιγόνων. 35
» 20. Φωκίων καὶ θάνατος αὐτοῦ. 36
» 21. Ἀχαϊκὴ καὶ Αἰτωλικὴ Συμπολιτεία. 38
» 22. Ἀπόπειρα μεταπολιτεύσεως ἐν Σπάρτῃ —Ἄγις Δ' καὶ Κλεομένης Γ'. 39
» 23. Φιλοποίμην ὁ Μεγαλοπολίτης. 41
» 24. Παράδοσις περὶ Λατίου καὶ περὶ κτίσεως τῆς Ρώμης. 43
» 25. Ῥωμύλος. 44
» 26. Νουμᾶς Πομπίλιος. 46
» 27. Τύλλος Ὀστίλιος καὶ Ἄγκος Μάρκιος. 46
» 28. Ταρκύνιος ὁ πρεσβύτερος καὶ Σέρβιος Τύλλιος. 47
» 29. Ταρκύνιος ὁ ὑπερήφανος.—Κατάλυσις τῆς βασιλείας. 48
» 30. Ὕπατοι.—Πόλεμος κατὰ Πορσήνα. 49
» 31. Δικτατωρία.—Θάνατος Ταρκυνίου. 50
» 32. Δημαρχία ἐν Ῥώμῃ. 51
» 33 καὶ 34 Κοριολανὸς καὶ Κιγκιννᾶτος. 52
» 35 καὶ 36 Ἅλωσις Οὐηΐων καὶ εἰσβολὴ τῶν Γαλατῶν. 53
» 37. Πολιτικὴ ἰσότης πατρικίων καὶ πληβείων. 55
» 38. Σαμνιτικοὶ πόλεμοι. 56
» 39. Πόλεμος Ρωμαίων πρὸς τὸν Πύρρον βασιλέα τῆς Ἠπείρου. 57
» 40. Καρχηδονιακοὶ πόλεμοι. 59
» 41. Πρῶτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος. 60
» 42. Δεύτερος Καρχηδονιακὸς πόλεμος. 62
» 43. Πόλεμος τῶν Ρωμαίων πρὸς τὸν Φίλιππον Ε'. καὶ τὸν Περσέα τῆς Μακεδονίας.—Ὑποταγὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους. 86
» 44. Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ρωμαίους. 67
» 45. Τρίτος Καρχηδονιακὸς πόλεμος. 69
» 46. Γράκχοι.—Κορνηλία. 71

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 47. Μάριος καὶ Σύλλας.—Ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν.—Ὁ Μιθριδατικὸς πόλεμος 73
» 48. Δευτέρα φάσις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου 75
» 49. Ἐπάνοδος τοῦ Σύλλα εἰς τὴν Ῥώμην.—Δικτατωρία καὶ θάνατος αὐτοῦ 75
» 50. Πομπήϊος 76
» 51. Συνωμοσία Κατιλίνα 78
» 52 Ἰούλιος Καῖσαρ.—Πρώτη τριανδρία 79
» 53. Δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου 82
» 54. Ἐπάνοδος τοῦ Καίσαρος εἰς Ῥώμην.—Μάχη παρὰ τὴν Μοῦνδαν.—Θάνατος Καίσαρος 83
» 55. Ὀκτάβιος καὶ Ἀντώνιος. - Δευτέρα τριανδρία 85
» 56. Ἡ ἐν Φιλίπποις μάχη 86
» 57. Πόλεμος μεταξὺ Ὀκταβιανοῦ καὶ Ἀντωνίου.—Ἡ ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχία 87
» 58 Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος 88
» 59. Οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Αὐγούστου αὐτοκράτορες 89
» 60. Αὐτοκράτορες ἐκ τοῦ γένους τῶν Φλαβίων 91
» 61 Ἐποχὴ τῶν λαμπρῶν αὐτοκρατόρων 92
» 62. Διοκλητιανὸς 94
» 63 Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας 96
» 64. Διάδοχοι Μεγάλου Κωνσταντίνου 98
» 65. Θεοδόσιος ὁ Μέγας 98
» 66. Βυζαντιακὴ ἱστορία 99
» 67. Ἀρκάδιος 100
» 68. Ἰουστινιανὸς 101
» 69. Ἡράκλειος 103
» 70. Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνᾶτος 106
» 71. Εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες 107
» 72. Εἰρήνη Ἀθηναία.—Νικηφόρος ὁ Α. 107
» 73. Νέοι εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες (Λέων ὁ Ἀρμένιος, Θεόφιλος) 108
» 74. Τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν. Φώτιος 109
» 75. Βασίλειος ὁ Μακεδών 110
» 76. Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς 111
» 77. Ἰωάννης Τσιμισκῆς 112
» 78. Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος 113
» 79. Σταυροφορίαι.—Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός 115
» 80. Πρώτη σταυροφορία 116
» 81. Παρακμὴ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους 117
» 82. Ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων 118

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν	σελ.	9	στίχῳ	8	ἀντὶ	σαφήνεια	γραπτέον	ἀσάφεια
»	»	34	»	35	»	γραφῖδι	»	γραφίδι
»	»	48	»	9	»	Ταρκίνιος	»	Ταρκύνιος
»	»	66	»	36	»	Καρχηδόνων	»	Καρχηδονίων
»	»	70	»	9	»	καταδεφισθῇ	»	κατεδαφισθῇ
»	»	76	»	3	»	προδραφὲς	»	προγραφὲς
»	»	80	»	5	»	Μετελυν	»	Μέτελλον
»	»	85	»	32	»	Πάνσης	»	Πάνσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Digitized by Google Original from Harvard University Library